

Sonda do agrárního osídlení dlouhého trvání. Raně středověké sídliště v Dřetovicích, okr. Kladno

Kateřina Volfová – Nadě Profantová

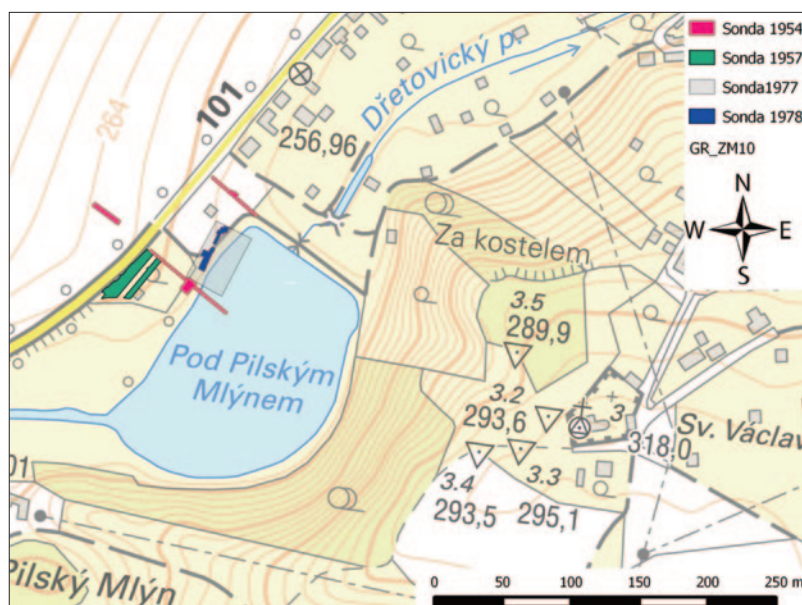
1. ÚVOD

Pro zodpovězení obecných otázek archeologie středověku je třeba zaměřit pozornost na lokality v delším časovém intervalu, ve kterém je možné lépe postřehnout změny struktury osídlení, které nám mohou povědět více o proměnách v tehdejší společnosti. Lokalitou s takovým potenciálem je sídliště, fungující od samého počátku raného středověku až do středověku vrcholného, zachycené na katastru Dřetovic. Příspěvek je detailní sondou do podoby raně středověkého sídliště, které se nachází uvnitř přemyslovské domény, v nevelké vzdálenosti od významného centra, hradiště Budeč. Sídliště leží v bezprostřední vazbě na Dřetovický potok, v jehož blízkosti byla zachycena raně středověká sídliště hned v několika polohách. Dřetovice jsou součástí oblasti, která se stala předmětem zájmu již romantických badatelů v 19. století. Soustavně byla oblast sledována díky blízkosti budečského hradiště a svou roli jistě sehrála také nevelká vzdálenost od Prahy. Řada archeologicky zachycených fragmentů středověkých sídlišť a pohřebišť tedy nabízí příznivou situaci k řešení závažných sídelně historických otázek, jimž bude věnován prostor v samostatné stati.

Sídliště v Dřetovicích bylo zachyceno již výzkumy Antonína Knora v 50. letech 20. století. Autor výzkumu dílčí výsledky publikoval v roce 1957 v Památkách archeologických. Cennými prameny jsou především jeho nálezné zprávy uložené v archivu Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. (*Knor 1959a,b*). Sídliště se stalo známé v odborné literatuře (např. *Zeman 1976*), získaný soubor červeně malované keramiky sehrál důležitou roli v otázkách její chronologie (*Richter 1982, 127*). Další výzkumy se uskutečnily až v 70. letech 20. století, a to pod vedením Václava Mouchy, Petra Sommera, Ivana Krutiny a Jana Rulfa, kdy záchranný archeologický výzkum vyvolalo budování retenční nádrže. Posledně uvedené výzkumy však zůstávaly až doposud nezpracovány. Právě jejich zhodnocení, které bylo nutné spojit s výsledky bádání Antonína Knora, přináší tato studie.

Obr. 1. Georeferencovaný plán sond vytyčených v poloze Na blatech v jednotlivých výzkumných sezónách (sestavila K. Volfová). Vlevo: poloha lokality na mapě Čech.

2. KRAJINA V POVODÍ DŘETOVICKÉHO POTOKA, CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO ÚZEMÍ A JEHO SÍDELNĚ HISTORICKÝ POTENCIÁL

Prozkoumané sídliště leží na levém břehu Dřetovického potoka, který pramení v Kladně v nadmořské výšce 334 m n. m. a na k. ú. Zákolan ústí zleva do potoka Zákolanského v nadmořské výšce 234 m n. m. (Vlček a kol. 1984, 94). Jedná se o levobřežní přítok Vltavy. Popisovaná vodoteč prošla v minulosti různými technickými úpravami, potok byl napřímen a jeho koryto bylo prohloubeno. Původní průběh toku je možné vysledovat například na mapách 1. vojenského mapování.

Území rozprostírající se podél toku Dřetovického potoka přísluší do Poberounské geomorfologické soustavy, Brdské podsoustavy, celku Pražská plošina a podcelku Kladenská tabule. Ve sledovaném území se stýkají tři geomorfologické okrsky, svou severozápadní částí sem zasahuje Hostivická tabule, jihovýchodní částí Slánská tabule a Turská plošina svou částí jihozápadní. Jedná se o členité pahorkatiny v povodí Vltavy (Demek – Mackovčín 2006). Katastr Dřetovic leží v nadmořských výškách od 245 do 295 m n. m.

Nejstaršími horninami, se kterými se v širším okolí Dřetovického potoka můžeme setkat, jsou sedimentární horniny, konkrétně břidlice, droby a silicity, které řadíme do eratómu proterozoikum, tedy starohor. Břidlice a droby vystupují v nejnižších částech potočních údolí, tj. v jejich dnech a na úpatí údolních svahů (Žebera 1947, 4). Silicity se vyskytují zejména v severozápadní části zkoumaného území. Poměrně četný je rovněž výskyt prvohorních zpevněných sedimentů, jako je pískovec, slepenec (konglomerát), prachovec, jílovec, uhlí, brekcie, tuf a tufit. Před tím, než byla krajina v druhohorách zatopena křídovým mořem, byla rovněž členitá, převládal však směr os údolí SSZ–JJV, tedy směr přibližně kolmý na osy dnešních údolí (Žebera 1947, 4). Druhohorní křídový povrch je tvořen horninami marinní geneze, všechny horniny zdejšího křídového útvaru se tedy usazovaly v moři nebo v jeho zálivech. Ve sledovaném území se jedná o pískovec, o písčité slínovce až jílovce spongilitické, místy silicifikované – opuky. V kvartéru, nejmladším geologickém období, pak vítr sprašemi vyplnil nerovnosti terénu a navál mohutné sprašové závěje a návěje, které je možno spojit se zemědělsky nevhodnějšími půdami oblasti. Koryta potoků jsou lemována fluvialními sedimenty (hlinou, písky a štěrkopísky), které jsou bohaté na humózní složku (Žebera 1947, 7).¹

Na popsaných matečných horninách vznikají procesem pedogeneze černozemě, hnědozemě, kambizemě a pararendziny. Ve sledovaném území převažují zejména středně těžké, někdy až těžší půdy, tedy černozemě a hnědozemě (Tomášek 2007). Černozemě patří na našem území k nevhodnějším zemědělským půdám, i když občas trpí přílišným vysycháním (Tomášek 2007, 43–44). Hnědozemě mají nižší obsah humusu než černozemě, ale i tak je jejich složení zemědělsky příznivé (Tomášek 2007, 46–47). Kambizemě a pararendziny jsou půdy lehčí až středně těžké. Úspěšné zemědělské využití kambizemí do značné míry závisí na člověku, tedy na uplatňování základních i speciálních agrotechnických opatření (osevní postupy, zpracování půdy, výživa a hnojení a aplikace optimálního odrudového sortimentu plodin). Tento typ půdy je naopak oceňován v lesním hospodářství (Ložek – Cílek – Kubíková a kol. 2003, 36). Pararendzina je charakterizována jako horší zemědělská půda, jako průměrná až podprůměrná je klasifikována i z lesnického hlediska. Vhodná je například pro ovocné sady. Obsah humusu v hnědých půdách silně kolísá, avšak jeho složení je zpravidla méně kvalitní (Tomášek 2007, 51–54).

Ve smyslu Quittova klimatického členění českých zemí patří sledovaná oblast na rozhraní Slánska a Kladenska k nejteplejším oblastem Čech s ročním průměrem teplot 8–9 °C (Ložek – Cílek – Kubíková a kol. 2003, 49). Jižně od Kladna je pak přechod do takzvané mírně teplé oblasti, v níž ve středočeském prostoru převažují roční průměry teplot mezi 7 a 8 °C (Ložek – Cílek – Kubíková a kol. 2003, 49).² Zároveň Kladensko a Slánsko patří k nejsušším oblastem Čech, v nichž roční průměr srážek na velkých plochách klesá pod 500 mm nebo jen nepatrně přesahuje tuto hodnotu (Ložek – Cílek – Kubíková a kol. 2003, 50–52).

Navzdory tomu, že bylo Kladensko a Slánsko hustě osídleno již od pravěku (Bartošková 2014, 22; Gojda 1988, 61), nehodnotily císařské komise v době kolem poloviny 18. století bonitu půdy v nejbližším okolí Dřetovic nejlépe. Dřetovice byly zařazeny do bonitní třídy 5³ (Chalupa a kol. 1964, 280–321).

1 http://mapy.geology.cz/geocr_50/ [25.5.2016]

2 <http://portal.chmi.cz/historicka-data/pocasi/mapy-charakteristik-klimatu#> [26. 5. 2016]

3 Sklizená průměrná úroda měla čtyřnásobně převýšit množství vysetého obilí (Chalupa a kol. 1964, 13).

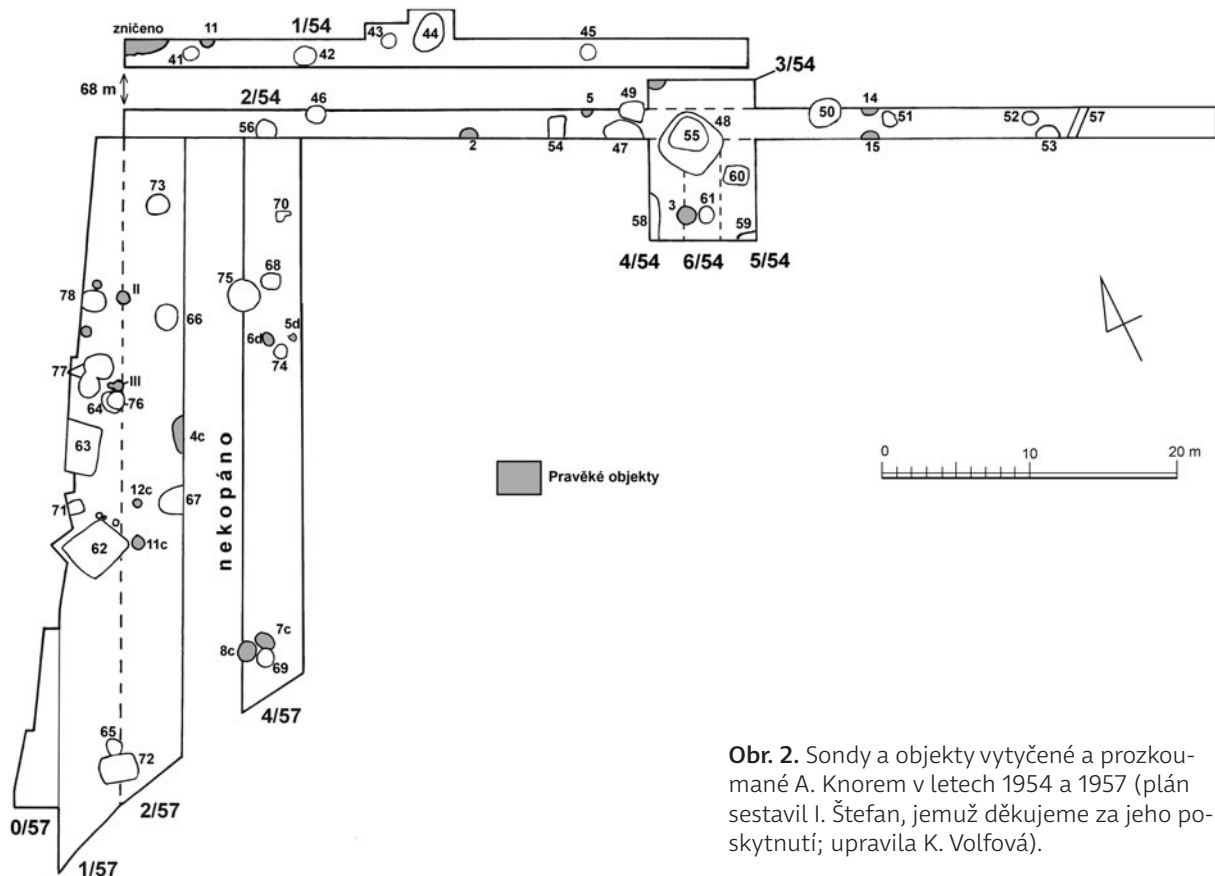
Podle mapy potenciální přirozené vegetace měla být naprostá většina sledovaného území pokryta dubohabřinami a lipovými doubravami, konkrétně černýšovými dubohabřinami. Části vodních toků měly být lemovány mochnovými doubravami, tedy subacidofilními středoevropskými doubravami (*Neuhäuslová a kol. 2001*). Dnes je většina sledovaného území bezlesá, les je pouze v severovýchodní části Kladna (Dubí) a úzké lesnaté pásy lemují části svahů nad toky Zákolanského, Dřetovického a Buštěhradského potoka. Podobná situace se naskýtá i na historických mapových podkladech. Negativním vymezením lesa (*Štěpánek 1968, 419*) můžeme snad pro středověk počítat s podobnou situací. Určitou výpověď snad v tomto ohledu mohou poskytnout i místní jména, jako například Dubí a Dubina (dnes východní část Kladna), Za hájem (jižně od Libochoviček a rovněž jihozápadně od Budče) nebo Nad háji (východně od Kovár). V literatuře je možné se setkat i s filologickou interpretací názvu Kladno, která je opřena o výklad podstatného jména kláda, podle něhož neznamenovalo ve starší češtině pouze kmen stromu, ale i vzrostlý les (*Veverková 2008, 5*).

Vliv na osídlení mohl mít i předpokládaný výskyt železné rudy v širším okolí Zákolan (Otvice, Blevice, Koleč, Třebusice, v pruhu od Zákolan přes Brandýsek ke Kladnu a obloukem zpět na Jemníky a Knovíz). Přesvědčivé doklady, včetně nálezů pyrotechnologických zařízení, jsou k dispozici zvláště pro dobu římskou z Dřetovic nebo Buštěhradu (*Pleiner 1958a, 147–150*). Středověká těžba železitých korekcí z jílu a jílovců (sedimentů kladenského svrchního karbonu) byla archeologicky doložena v obci Saky severozápadně od Pcher (*Bartošková – Štefan 2006, 744*). Dále je železářská výroba doložena například ve vsi Knovíz (*Ježek et al. 2011*).

Ke Kladnu se směrem od západu sklání planina Džbán (*Ložek – Cílek – Kubíková 2003, 29*). Džbánsko se nachází v nadmořské výšce 400–530 m n. m., je charakteristické svým křídovým podložím v podobě opukové tabule, členěné hlubokými údolními vodními toků. Náhorní plošiny jsou pro zemědělství a osídlení nevhodné, jedná se o plošiny porostlé suchomilnou vegetací a především lesy. Naopak dlouhodobě odlesněná a zemědělsky příhodná jsou údolí vodních toků (*Volf 2008, 346*). Tento typ krajiny tedy nabízel svým obyvatelům odlišné možnosti než níže položené oblasti kolem Kladna. Bonitu polí však tereziánští úředníci hodnotili podobně (*Chalupa a kol. 1964*). Jistě šlo o krajinu vhodnou pro řadu neagrárních aktivit, např. pro těžbu dřeva a lesní řemesla.

Na straně východní přechází studovaná oblast v Pražskou kotlinu, kterou přírodní podmínky předurčily k tomu stát se centrem Čech. Jde hlavně o místo soutoků řek a území odvodňované Vltavou, ale v severovýchodní části i přítoky Labe, čímž se z území Prahy stává také místo s velkým komunikačním potenciálem (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 74–77*). Praha leží v ekotonním pásmu, na rozhraní kopcovité a nížinné krajiny, lesa a (primárního a zejména sekundárního) bezlesí, má značný teplotní (1 °C) i srážkový gradient (100 mm). Ekotonní zóny mají větší druhovou diverzitu, takže lidé zde mohli využívat výhod dvou různých prostředí a diverzifikovat strategie získávání potravy či přírodních zdrojů. Přičteme-li k těmto faktům ještě dobrou dostupnost nerostných surovin (k dokladům zpracování železa na území raně středověké Prahy např. *Havrda – Podliska – Zavřel 2001*), získáme obraz Prahy jako území mimořádně příznivého pro lidskou činnost (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 75–111*).

Stručná analýza přírodních podmínek ukázala, že i Kladensko, a tedy oblast, ve které se nachází dřetovické sídliště, mělo poměrně dobrou dostupnost různých typů krajiny a mohlo využívat výhody různých prostředí. Pro dokreslení celkového obrazu si musíme uvědomit i nevelikou vzdálenost od Křivoklátska, které ve středověku sloužilo jako panovníkův lovecký hvozd (*Razím a kol. 2010, 12*), a rovněž rovinatého Kralupska, odvodňovaného přítoky Vltavy. Podle H. Hamerow musí mít každá komunita k dispozici dostatečně velké území, jehož velikost je závislá na potřebě dostatku zdrojů (tzv. push faktory), ale zároveň musí být jeho velikost taková, aby bylo možné udržovat jisté sociální vazby (například sňatky, obchod, společná obrana), tzv. pull faktory (*Hamerow 2002, 100*). Vezmeme-li v úvahu zmíněné proměnné, nezbyvá než konstatovat, že Kladensko mělo zajisté v raném středověku co nabídnout.

Obr. 2. Sondy a objekty vytyčené a prozkoumané A. Knorem v letech 1954 a 1957 (plán sestavil I. Štefan, jemuž děkujeme za jeho poskytnutí; upravila K. Volfová).

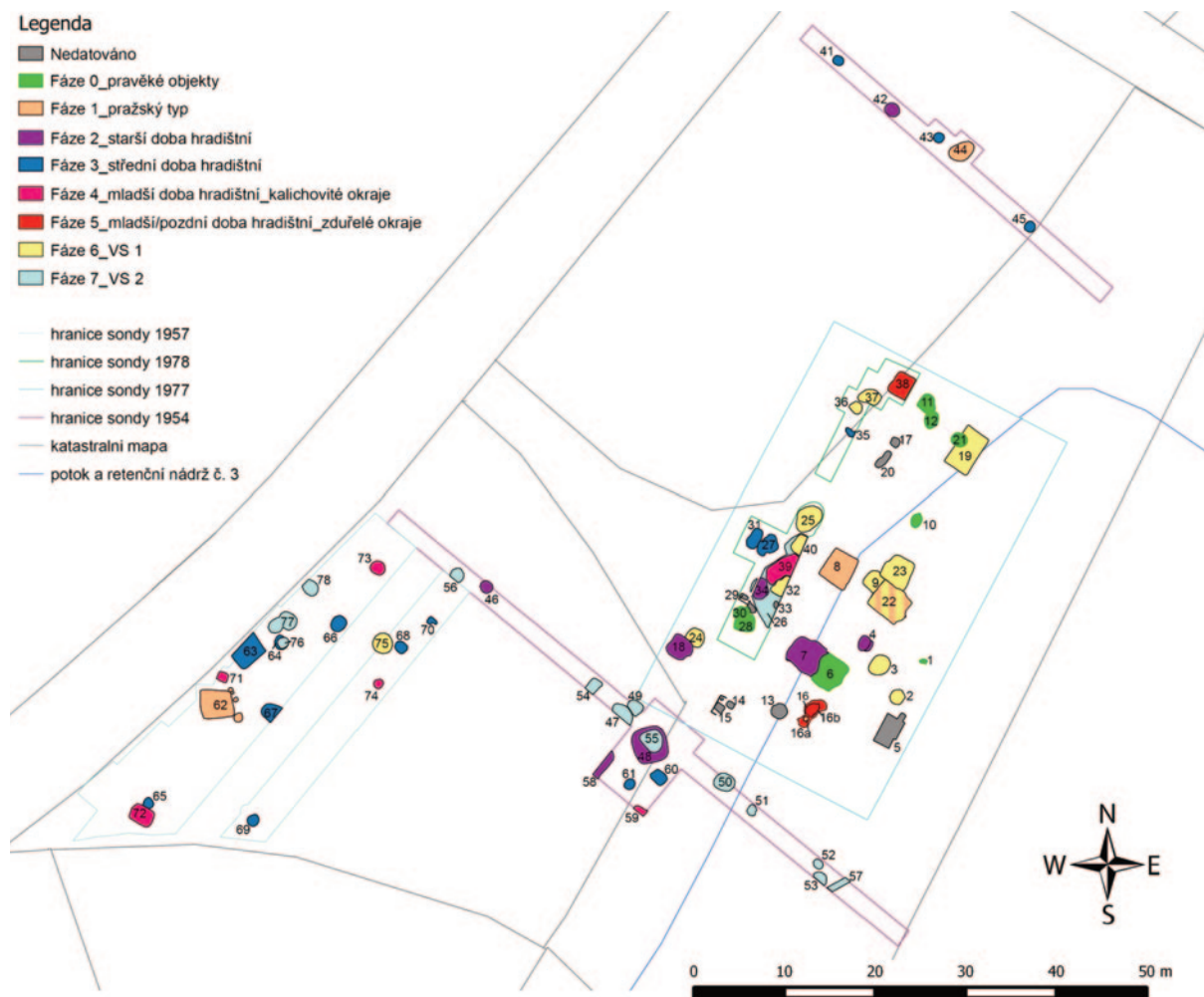
3. VÝZKUMY „NA BLATECH“ – VÝCHODISKA JEJICH ZPRACOVÁNÍ A KRITIKA PRAMENŮ

Dřetovice jsou středočeská obec, ležící 8 km severovýchodně od Kladna, v mělkém údolí Dřetovického potoka, v nadmořské výšce 250–290 m. Vesnice je součástí Pražské plošiny. Výraznou místní dominantou je původně románský kostel sv. Václava, tyčící se nad údolím Dřetovického potoka z pahorku na jeho pravém břehu (Kuča 1998, 145; Merhautová 1971, 120; Poche 1977, 326).⁴

Výzkumy proběhly v poloze „Na blatech“ na mírném svahu levého břehu Dřetovického potoka, na jihozápadním okraji obce, vlevo od silnice Dřetovice–Stehelčevy (obr. 1). V těchto místech se údolí potoka rozšiřuje v lučiny, ve kterých končí mírný svah se sprašovým podložím (Knor 1957, 58). Poloha naleziště je na svahu s velmi mírným sklonem od západu a severozápadu na východ a jihovýchod do nivy levého břehu Dřetovického potoka. Jde tedy o slunnou polohu na okraji inundace. Dřetovický potok před provedenou regulací obtékal návrší kostela sv. Václava (původní stav patrný na mapě 3. vojenského mapování). Výzkum ukázal, že v severovýchodní části plochy spočívá na podložní spraši přímo ornice, která povrch spraše místy silně obarvuje. V jihozápadní části zkoumaného území je však spraš překryta vrstvou černozemě o mocnosti 50–60 cm. Okraj sprašového podloží, rozhraní svahu a potoční nivy, je překryt mocným souvrstvím černých svahových hlín, tj. černozemí splavenou sem po svahu. Zde již při odkryvu hlubších objektů vystupovala hladina spodní vody (Knor 1959a, 1).

První výzkum v polohách Na blatech a Na velkém kuse proběhl roku 1954 pod vedením A. Knora. Byl vyvolán hlubokou orbou, při níž se dostaly na povrch shluky drtě algonkické břidlice a pravěké a středověké střepy. Při zjišťovacím výzkumu, který trval od 4. října do 21. listopadu, byly vytyčeny sondy 1–6/54 a sonda I-54 v poloze Na velkém kuse, na protilehlé straně silnice oproti zbytku sond (zde však nebyly prozkoumány středověké objekty a dále jí zde není věnována pozornost); (obr. 2 a 3). Pro zaměření vý-

⁴ <http://www.dretovice.cz> [31.3.2014]

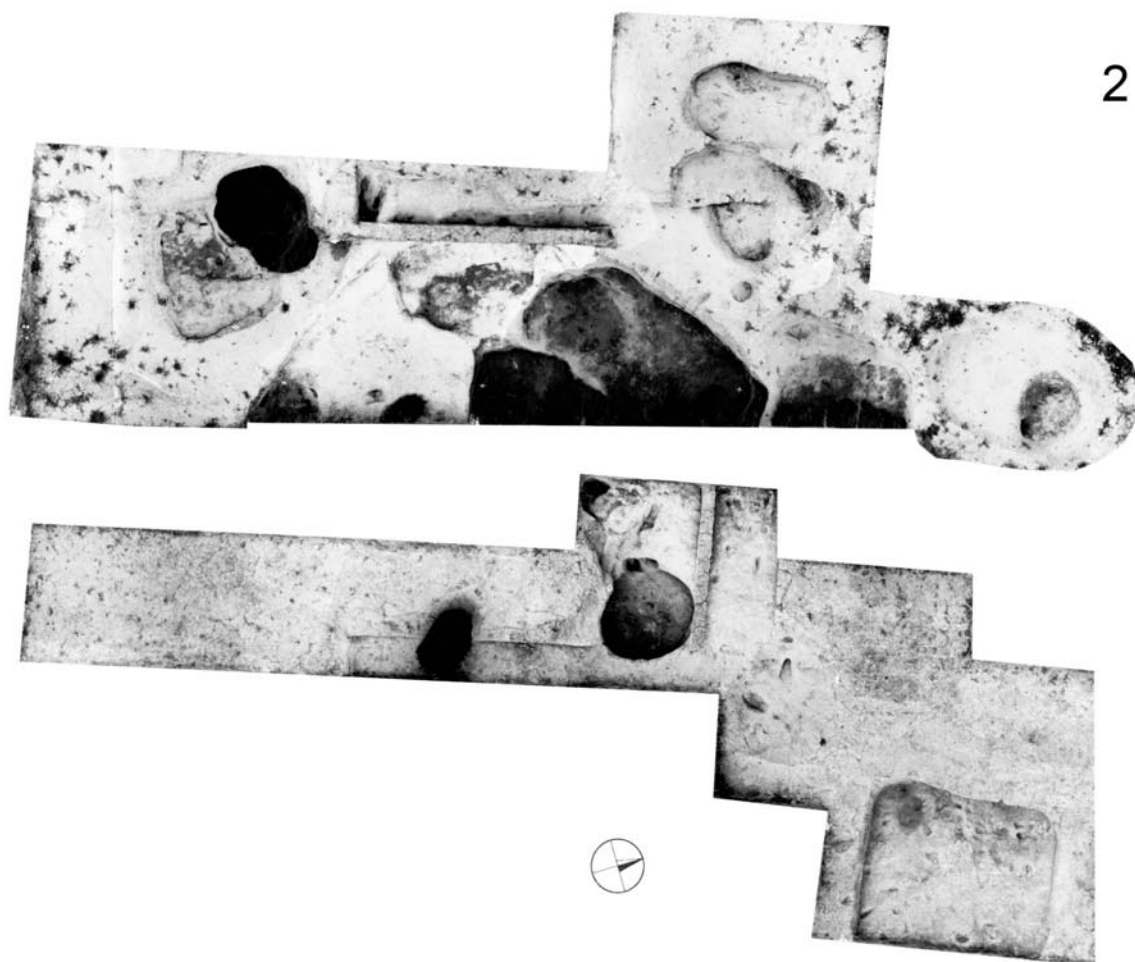
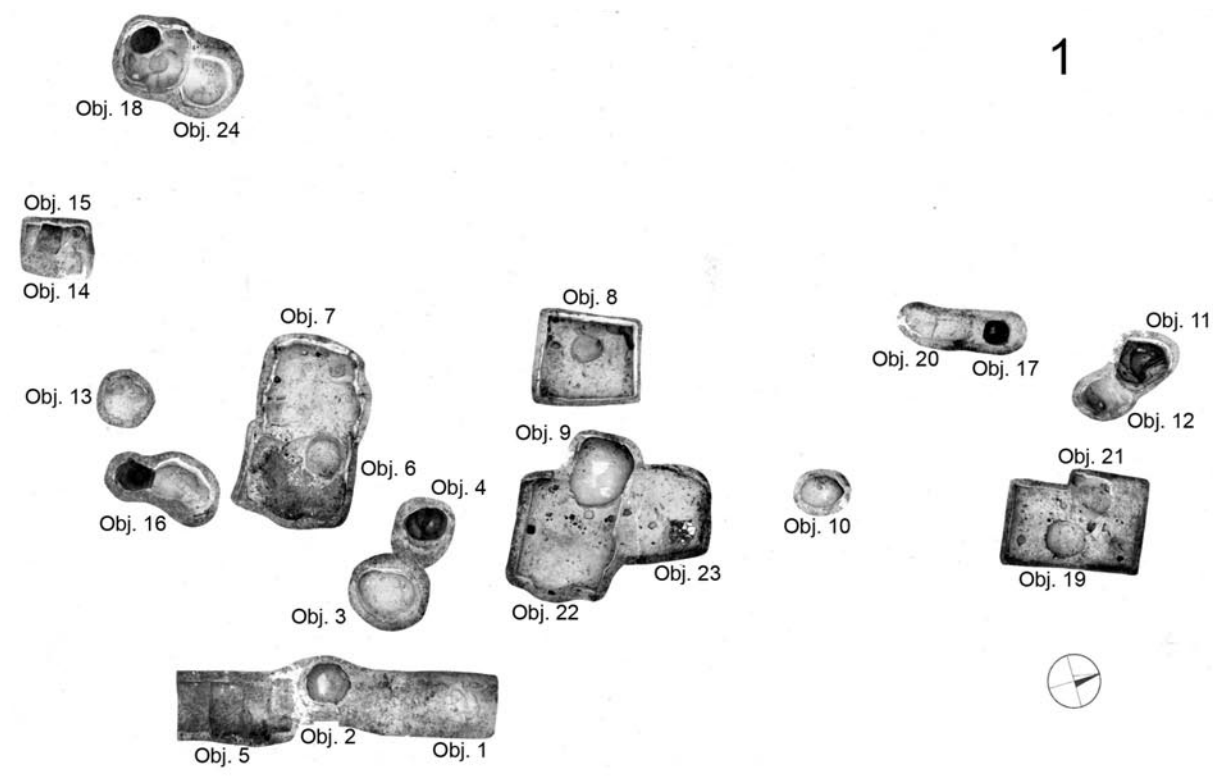

Obr. 3. Dřetovice. Digitalizovaný celkový plán výzkumů z let 1954, 1957, 1977 a 1978 (sestavili K. Volfová a M. Volf).

zkumu byla zvolena osa, která je prodloužením severozápadní stěny domu č. p. 133 na jihozápad, souběžně s okresní silnicí. Sonda 1-54 byla vytyčena v šíři 2 m a v délce 42 m, následně byla nepatrně rozšířena ve východní stěně. Sonda 2-54 měla tutéž šířku a délka činila 73 m. Zjištění učiněná v této sondě si vynutila rozšíření o sondy 3–6/54. Sonda 3-54 byla souběžná se sondou 2-54 a měla šíři 2 m. Sondy 4-54 a 5-54, kolmé na sondu 2-54, byly rovněž široké 2 m a dlouhé 7 m a svíraly mezi sebou sondu 6-54, téže délky a šíře 3 m. V sondě 1-54 byly patrné obrysy objektů ve sprašovém podloží bezprostředně po skrytí ornice, která zde nasedala přímo na spraš. Na konci sondy, kde sprašová kra končila v inundaci potoka, byly objekty překryty mocným souvrstvím černých svahových hlín, které neobsahovaly nálezy. V sondách 2-54 až 6-54 bylo sprašové podloží překryto vrstvou černozemě. Na konci sondy byla situace stejná jako v sondě 1-54, ale na povrchu svahových hlín se zde nacházel objekt č. 57. Středověké objekty vycházející pod ornici řezaly černozem, zatímco objekty z doby římské byly černozemí zcela nebo částečně překryty, nebo se jejich svrchní zásyp dal od ornice těžko odlišit (Knor 1959a, 1–3).

Na tento výzkum navázal A. Knor v roce 1957, kdy zde práce probíhaly od 2. června do 18. srpna. Tentokrát byly položeny sondy 0–4/57, přičemž sonda 3/57 nebyla prozkoumána. Sondy byly pokládány souběžně se základní měřičskou osou, od západního okraje pozemku až k sondě 2–54, byly odkrývány střídavě. Část objektů z doby římské a středověké objekty byly patrné již po sejmutí ornice v černozemi. Objekty únětické a bylanské kultury se vyrýsovaly až ve sprašovém podloží po snesení černozemě. Obdobně tomu bylo i u některých jam z doby římské, jejichž vrchní část byla silně promíšena černozemí, se kterou barevně splývala, takže po odkryvu ornice nebyly rozpoznatelné (Knor 1959b, 1–2).

Další výzkum byl vyvolán budováním retenční nádrže č. 3 a probíhal pod vedením V. Mouchy, P. Sommera a I. Krutiny v roce 1977 (archiv ARÚ, čj. 3847/77). Z dostupné dokumentace není zcela jasné, jaké

Obr. 4. Dřetovice. 1 – fotoplán objektů prozkoumaných roku 1977; 2 – fotoplán sond prozkoumaných roku 1978 (archiv AR).

bylo rozvržení sond.⁵ Celkový plán prozkoumané plochy existuje, ale nejsou na něm vyznačeny hranice sondy. Pro rok 1978 je už v tomto ohledu situace jasnější, dochovaly se situační skici a rovněž fotoplány vytyčených sond (*obr. 4*). Pro sestavení celkového plánu (*obr. 3*)⁶ se tak stal klíčovým situační plán, kde jsou vyznačeny hranice sond prozkoumaných roku 1978 a osy objektů prokopaných v předchozím roce. Tento situační plán dále znázorňoval silnici vedoucí z Dřetovic do Stehelčevsi, koryto Dřetovického potoka a domy č. p. 187, 133 a 148. Celkový plán prozkoumaného sídliště tedy vznikl zgeoreferencováním popsání plánu a následným dosazením všech zdokumentovaných objektů. K dispozici je rovněž nivelace bodů na osách objektů. Tvar objektů prozkoumaných roku 1978 bylo možné překreslit z fotoplánu (*obr. 4:2*). Číslování objektů a orientaci v řezech umožnil náčrtek části sond prozkoumaných v témže roce (*obr. 10:1*). Tvar objektů se zde ale v porovnání s fotoplánem liší. Jde patrně pouze o náčrtek sloužící k orientaci v dokumentaci, který vznikl před dokopáním všech objektů. V roce 1978 výzkum probíhal pod vedením V. Mouchy, I. Krutiny a J. Rulfa a souvisel rovněž s budováním retenční nádrže č. 3 (archiv ARÚ, čj. 6223/78). Drobná akce proběhla ještě roku 1980 (sdělení V. Mouchy). Neexistuje však žádná zpráva ani hlášení v archivu ARÚ. Dochovala se pouze korespondence V. Mouchy a jistého J. Soukupa, který sděluje, že ovzorkoval 6 jam v trase rýhy pro elektrické vedení. Nálezy ani další bližší informace se nepodařilo dohledat⁷ (kromě dvou vyobrazení, viz *tab. 29:4–5*, kap. 5.7). Proto není této akci v práci věnována další pozornost.

Číslování objektů bylo přežato z výzkumů v 70. letech. Na toto číslování jsme navázaly s objekty prozkoumanými A. Knorem. V seznamu objektů je však v závorce vždy uvedeno jejich původní označení. Způsob zpracování předkládané práce závisel na dostupné dokumentaci. Pro sezónu 1977 jsou k dispozici všechny plány objektů, chybí popisy vrstev a nivelace objektů. V některých plánech jsou vrstvy ve výplni objektu dobře patrné, v jiných hůře. Jiné plány však nejsou dostupné. Pro rok 1978 chybí řada plánů. Dostupné byly překresleny, u některých byl i popis vrstev. Z tohoto důvodu jsou popisy (i pro lepší přehlednost), pokud jsou k dispozici, umístěny přímo u plánu. Nálezy z roku 1977 byly v naprosté většině případů tříděny pouze po jednotlivých objektech. V několika málo případech byla uvedena hloubka mechanické vrstvy, ze které byly nálezy vyzvednuty. V následujícím roce byly nálezy z jednotlivých mechanických vrstev a částí objektů separovány častěji (pro přehled *tabela 2*). Metody využití při výzkumu nejsou blíže popsány. Vypovídá o nich pouze dokumentace a popisky na nálezových sáčcích.

Nálezy získané výzkumy A. Knora nejsou dostupné (viz pozn. 7), proto je jejich zhodnocení (včetně datace objektů) provedeno pouze podle zobrazených nálezů v nálezových zprávách.

4. POPIS OBJEKTŮ, JEJICH INTERPRETACE A DATACE

Objekty jsou řazeny do následujících fází, podle kterých bude hodnocen vývoj sídliště:

Nedatováno – N.

Fáze 0 – všechny pravěké objekty

Fáze 1 – časně slovanské období (550/560–680/700)

Fáze 2 – starší doba hradištní (650/700–800/850)

Fáze 3 – střední doba hradištní (zhruba 850–950)

Fáze 4 – mladší doba hradištní – keramika s kalichovitým typem okraje (konec 1. třetiny 10. století – poč. 12. století)

Fáze 5 – mladší/pozdní doba hradištní – keramika se zduřelým typem okraje, včetně jeho archaické formy (12. století)

Fáze 6 – vrcholný středověk I (13. století; i keramika pozdně hradištní tradice)

Fáze 7 – vrcholný středověk – vyspělé tvary keramiky, objevuje se červené malování (konec 13.–1. pol. 15. století)

Počet keramických zlomků příslušejících k objektům, jejich částem a vrstvám přehledně shrnují *tabely 1 a 2*.

5 Za poskytnutí nalezené dokumentace z Dřetovic děkujeme Ladislavu Varadzinovi.

6 Za ochotnou pomoc s jeho sestavením v programu Quantum GIS děkujeme Martinu Volfovi.

7 Oslovily jsme Vlastivědné muzeum ve Slaném, Sládečkovu muzeum v Kladně, nálezy nejsou zaznamenány ani v databázi archeologické sbírky Národního muzea.

Objekt 1/77

Plán: obr. 5:1 (plán i řez). **Popis:** Jáma, v půdorysu přibližně oválného tvaru. Na řezu dosahuje na východní straně menší hloubky, východní stěna má svislý sklon, na západní straně je objekt hlubší a dno je téměř rovné. Délka objektu na řezu (A–B) 145 cm. V nejhlubší části má objekt hloubku 30 cm. **Nálezy:** Neposkytnuty ke zpracování. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z doby laténské (datování převzato ze zprávy čj. 3847/77 V. Mouchy). **Fáze:** 0.

Objekt 2/77

Plán: obr. 5:2 (plán i řez). **Popis:** Jáma v půdorysu téměř kruhového tvaru. Osa objektu (A–B) dosahuje v půdorysu rozměrů 184 cm. Na řezu objektu jsou stěny mírně sešikmené, přičemž ve spodních partiích objektu je jejich rozpětí větší. Dno je téměř rovné, mírně se svažuje od severu k východu, kde dosahuje větší hloubky. Hloubka objektu se pohybuje kolem 70 cm. **Nálezy:** Zvířecí kosti, kameny (v jednom případě by se mohlo jednat o fragment žernovu). Celkem bylo nalezeno 39 fragmentů keramiky. Z okrajů se vyskytl 2× zduřelý okraj, 2× vzhůru vytažený, přechod k okružím. Dominujícím výzdobným motivem je rytá šroubovice 6×, 1× se uplatnila několikanásobná vlnice. Ve většině případů výzdoba provedena jednoduchým rydlem, s výjimkou střepe, zdobeného několikanásobnou hřebenovou vlnicí. **Vyobrazení nálezů:** tab. 7. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma – vrcholný středověk I. **Fáze:** 6 (dle nejmladších jedinců).

Objekt 3/77

Plán: obr. 5:3 (plán i řez). **Popis:** V půdorysu přibližně oválná jáma. Na ose dosahuje objekt rozpětí přibližně 270 cm. Objekt se zahluhuje nejvíce do hloubky 75 cm. Dno objektu bylo téměř rovné. Východní strana objektu zahluhubena pod ostřejším úhlem. **Nálezy:** Zvířecí kosti (61 g), dva menší kameny (93 g), jeden kus strusky (93 g), kousky mazanice (17 g). Z výplně objektu pochází 44 keramických střepů. Z celkového počtu pěti okrajů byly tři pravěké, v jednom případě se vyskytl okraj zduřelý a okružím. Z výzdoby můžeme uvést 2× tuhování, 1× leštěný povrch a 1× plastické linie (v kombinaci s okružím). Na většině fragmentů byly stopy obtáčení. **Vyobrazení nálezů:** tab. 6. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, vrcholný středověk I (pravěká a raně středověká příměs). **Fáze:** 6.

Objekt 4/77

Plán: obr. 5:4 (plán i řez). **Popis:** V půdorysu jáma nepravidelného tvaru. Na ose A–B dosahuje rozměru až 195 cm. Na ose C–D měl objekt rozpětí až 180 cm. Jáma se zahluhuje maximálně 183 cm hluboko. V řezu se jedná o objekt, jehož stěna vytváří na jižní straně dva schody. Severní strana objektu na řezu konvexně vypouklá. **Nálezy:** Zvířecí kosti – 2244 g, 7048 g kamenů – v devíti případech by se mohlo jednat o fragmenty žernovu, 583 g strusky a 693 g mazanice, na některých kouscích otisky organického materiálu. Z výplně objektu bylo vyzvednuto celkem 71 úlomků keramiky. Z této jámy pochází také celý lepený hrnec, který můžeme datovat do 8. století (tab. 19:3). Z celkového počtu 11 okrajů byl 7× zastoupen okraj jednoduchý, 3× jednoduchý, ukončený vytažením obou hran okraje, a 1× jednoduchý okraj keramiky pražského typu. Pokud jde o výzdobu, byla nejčastěji zastoupena kombinace několikanásobné vlnice s pásy rovných linií (14×), následovala několikanásobná vlnice (9×) a pouze v jednom případě byla registrována několikanásobná vlnice v kombinaci s hřebenovým vpichem a rovněž pouze jednou byl zaznamenán pás rovných linií. Výzdoba byla provedena výhradně za užití hřebene. Nádoby byly formovány lepením a obtáčením. **Vyobrazení nálezů:** tab. 1:1–10; 2:1–8; 3:1–2; 19:3. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma ze starší doby hradištní. **Fáze:** 2.

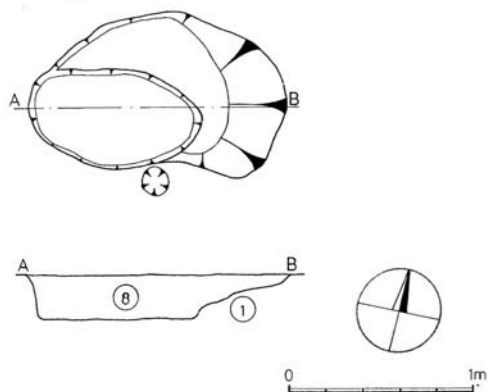
Objekt 5/77

Plán: obr. 5:5 (půdorys i řez). **Popis:** Blíže neurčený objekt s několika pravěkými střepy. Objekt se rozkládal v inundaci a jeho výzkum nebyl dokončen (zpráva čj. 3847/77). Autorky neměly možnost vidět a zhodnotit uvedené nálezy. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Za daných podmínek není správná datace ani interpretace možná. **Fáze:** N.

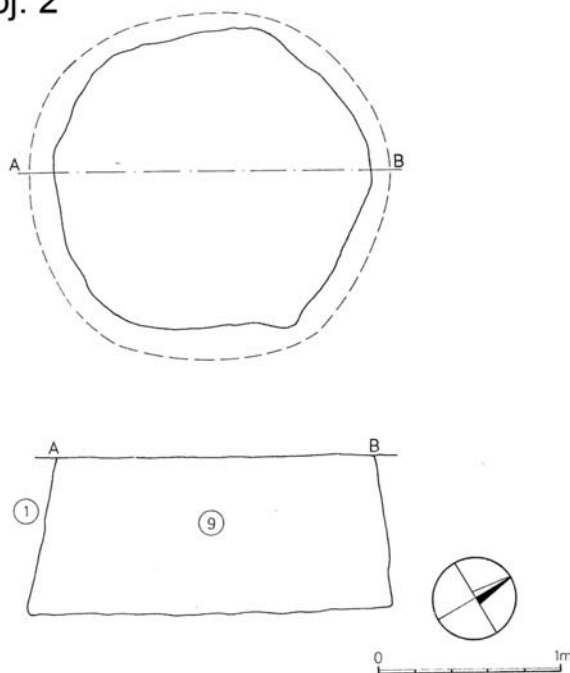
Objekt 6/77

Plán: obr. 6:1 (plán i řez). **Popis:** Objekt téměř čtvercového půdorysu. Jeho maximální rozměry v půdorysu charakterizují hodnoty 416 (SV–JZ) × 380 cm (SZ–JV). Dno objektu je téměř rovné, hloubka se pohybuje v rozmezí cca 77–37 cm. Uvedeny jsou hodnoty v ose řezu (C – D). Rozdíly v hloubce jsou dány polohou objektu ve svahu sklánějícímu se k JVV. Objekt je v superpozici s mladším objektem 7/77, který ho porušuje ze severozápadní strany. Tato skutečnost není zrovna šťastně vyobrazena na plánu, kde je půdorys nakreslen tak, jakoby byl objekt 6/77 mladší a porušoval objekt 7/77. Na řezu je superpozice znázorněna správně. Objekt 6/77 dále porušuje v půdorysu téměř oválná jáma v jeho severním rohu. V ose A–B dosahuje jáma v horní části rozměrů kolem 180 cm. Na řezu je patrné, že maximální hloubka, již jáma dosahuje, se blíží 117 cm. Dno jámy je téměř rovné, rovnoběžné s osou (A–B). Nenaklání se rovnoběžně s povrchem terénu. Ačkoliv zpráva čj. 3847/77 popisuje objekt 6/77 jako polozemnici se dvěma válcovitými jámami, na plánu je v rámci objektu patrná jáma pouze jedna. V JJZ části objektu byly dokumentovány stopy po ohništi. **Nálezy:** Nepatrné množství zlomků keramiky kultury řivnáčské, např. zlomek ansa lunata, slámované střepy (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Polozemnice řivnáčské kultury. **Fáze:** 0.

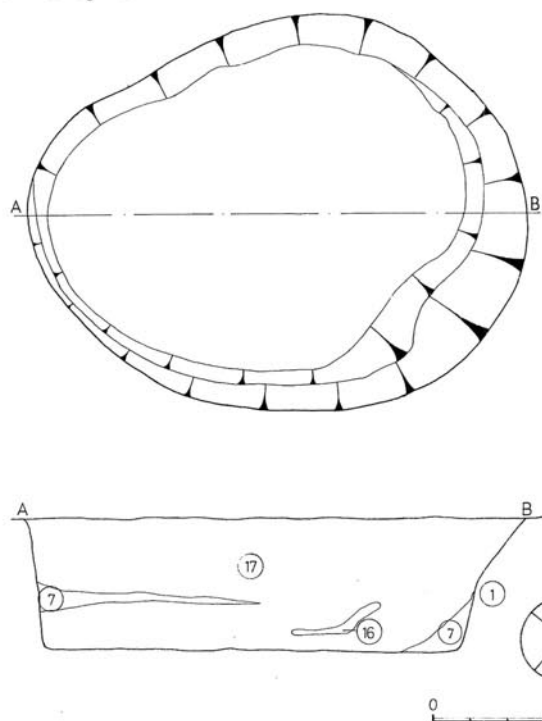
1: Obj. 1

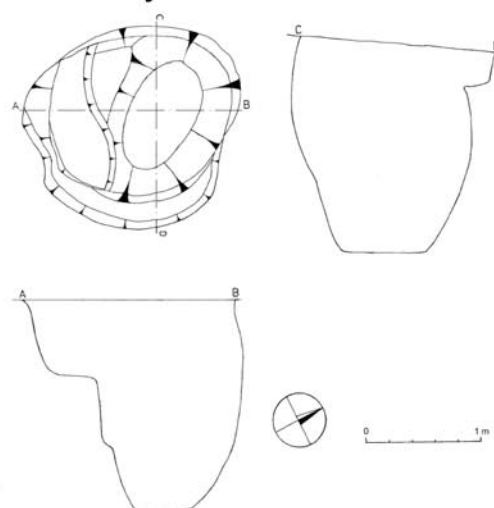
2: Obj. 2

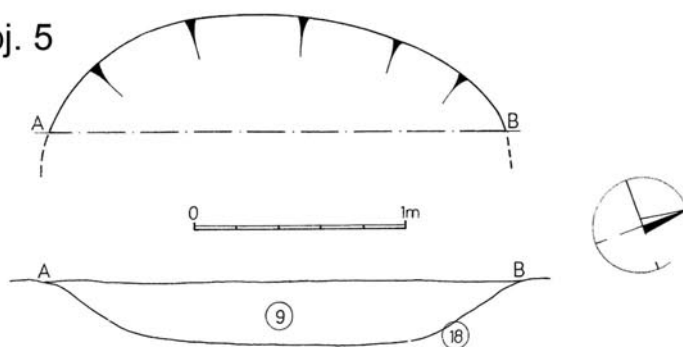
3: Obj. 3

4: Obj. 4

5: Obj. 5

Obr. 5. Dřetovice. Půdorysy a řezy objekty (popis vrstev ani nivelace není k dispozici). 1 – objekt 1; 2 – objekt 2; 3 – objekt 3; 4 – objekt 4; 5 – objekt 5.

Objekt 7/77

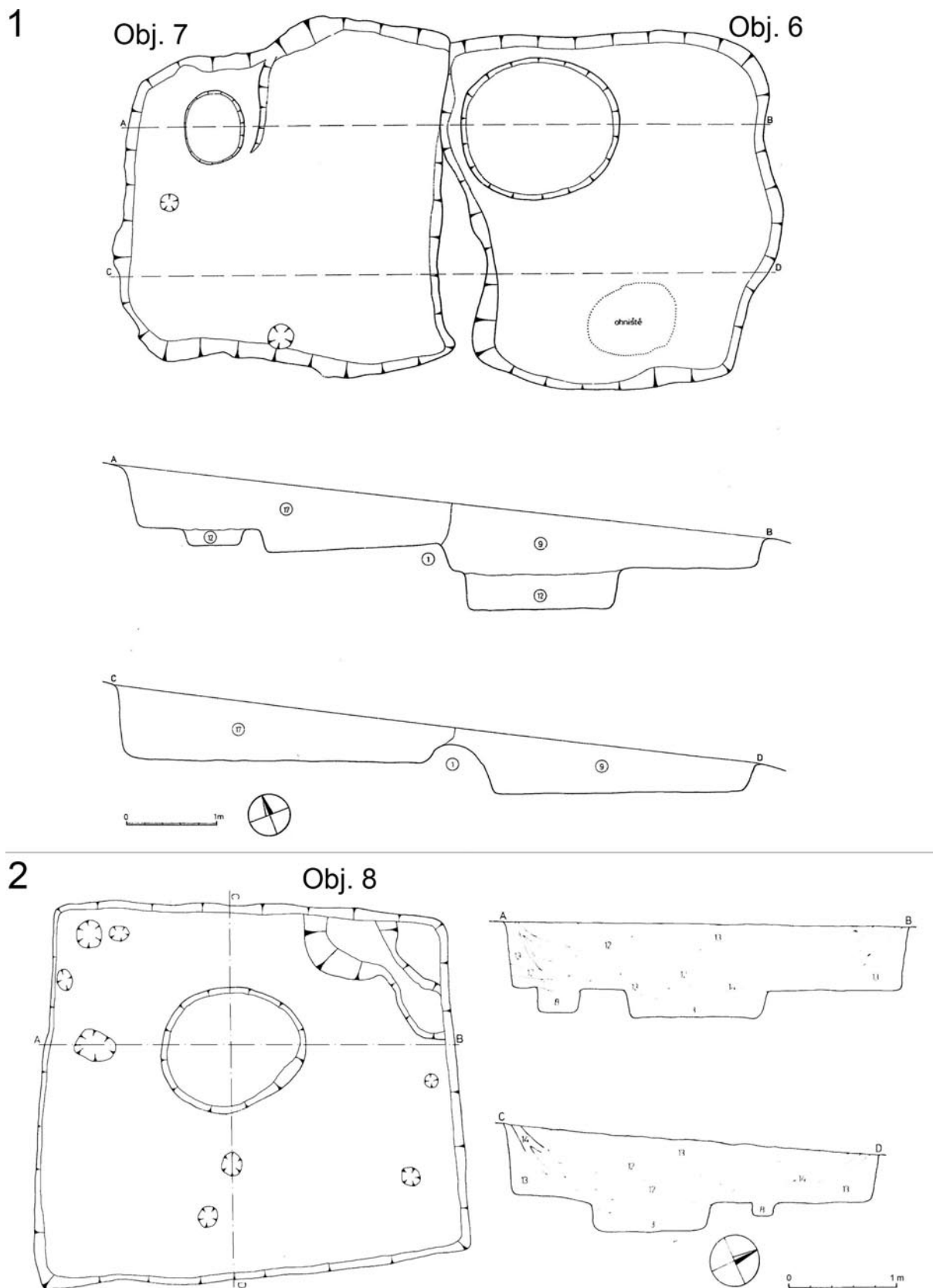
Plán: obr. 6:1 (plán i řez). **Popis:** Zahloubený objekt téměř čtvercového půdorysu o maximálních rozměrech stran 417 (pomyslná osa SSV–JJZ) × 375 cm (osa SZZ–JVV). Dno objektu je téměř rovné. Hloubka objektu se pohybuje v rozmezí hodnot 83 a 39 cm (uvedeny jsou hodnoty v koncovém a počátečním bodě osy C–D). Rozdíly v míře zahloubení objektu jsou dány sklonem terénu k JVV. Objekt je v superpozici se starším objektem 6/77, který je datován do období řivnáčské kultury. Na plánu je ale půdorys nakreslen tak, jakoby byl objekt 6/77 mladší a porušoval naopak objekt 7/77. Na řezu je superpozice znázorněna správně. V rámci objektu 7/77, v jeho severním rohu, je dokumentována menší zahloubená jáma přibližně oválného půdorysu. V místech, kde tuto osu prořezala osa A–B, má objekt rozměr 65 cm. Pokud bychom vytyčili osu kolmou na osu A–B v místě, kde má objekt největší rozměr, naměřili bychom 80 cm. Jáma je z východní strany oddělena od zbytku prostoru objektu mírně vyvýšeným schodem (nepřevyšuje 35 cm, délka 120 cm). Dále jsou v prostoru objektu dokumentovány dvě menší jamky, které můžeme interpretovat snad jako sloupové. Řez jamkami ale chybí, a nemůžeme tudíž říci nic o míře jejich zahloubení. První z nich je umístěna v jižní části objektu v blízkosti jeho stěny a má průměr kolem 30 cm. Druhá z nich je dokumentována při SSZ stěně objektu a její průměr je menší, kolem 20 cm. **Nálezy:** Z výplně objektu pochází 1600 g zvířecích kostí, 600 g kamenů, z nichž o dvou můžeme uvažovat jako o fragmentech mlecího kamene. Objekt byl rovněž vyplněn 300 g strusky a 8 g mazanice. Odebrány byly i uhlíky a 128 úlomků keramických nádob. Mezi 17 okraji převládalo 9 jednoduchých okrajů na keramice, kterou můžeme datovat do období kultury pražského typu. V šesti případech byl dokumentován okraj jednoduchý a dva jsou pravěké. Ve výzdobě dominovala několikanásobná vlnice v kombinaci s pásy rovných linií (5×), 3× byl zaznamenán pás rovných linií, 2× hlazený povrch, 1× rádélko a několikanásobná vlnice. Nádoby byly tvářeny lepením a obtáčením. Dále byl ve výplni nalezen keramický přeslen. **Vyobrazení nálezů:** tab. 3:3–10; 4:1–15. **Interpretace a předpokládaná datace:** Neobytná polozemnice z přelomu období kultury pražského typu a starší doby hradištní. Pravěká příměs, kterou můžeme vysvětlit mícháním materiálu ze staršího objektu 6/77, který je s objektem 7/77 v superpozici. **Fáze:** 2.

Objekt 8/77

Plán: obr. 6:2 (půdorys i řez). **Popis:** Objekt s půdorysem o tvaru blízcím se čtverci, maximální rozměry jeho stran jsou 407 × 360 cm. Na ose A–B má objekt rozměr 380 cm, na ose C–D 343 cm. Hloubka objektu se pohybuje kolem 63 cm. V severním rohu objektu je patrný žlábek, jehož hloubku není možné určit z řezu. Téměř ve středu objektu se do podloží zahlubuje v půdorysu přibližně kruhová jáma, jejíž hloubka nepřesahuje 30 cm. Dno jámy je takřka rovné. Dále bylo na dně objektu dokumentováno osm menších jamek, o kterých můžeme uvažovat jako o sloupových a mohou souviset s vnitřním vybavením objektu. Pouze jedna z nich byla zachycena na řezu A–B. Jedná se o jámu zhruba oválného půdorysu, o rozměrech na řezu 40 cm. Pokud povedeme kolmicí na řez uprostřed objektu, dostaneme další rozměr 30 cm. Hloubka jámy nepřesahuje 30 cm. Na řezu C–D byla zachycena další jamka, rovněž oválného půdorysu o průměru kolem 23 cm a hloubce kolem 15 cm. Další, obdobného tvaru a velikosti, byla dokumentována jihovýchodně od předchozí. Další tři jamky téměř oválného půdorysu jsou soustředěny ve východním rohu objektu. Malá kruhová jamka je situována téměř v polovině severní strany objektu, další ve východní části severní stěny. **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo obsaženo 1446 g zvířecích kostí, 173 g kamenů bez známé opracování, byly odebrány uhlíky. Z tohoto kontextu pochází 89 zlomků keramiky. Mezi 12 okraji byl nejvíce zastoupen okraj jednoduchý (11×), jednou jde o okraj pravěké nádoby. Z výzdobných prvků se uplatnila jednoduchá a několikanásobná vlnice (oba motivy zaznamenány 1×). U jednoho okrajového zlomku, který můžeme datovat do období kultury pražského typu, byla pozorována netypická profilace. Nádoby byly zformovány lepením a obtáčením. **Vyobrazení nálezů:** tab. 5:1–12. **Interpretace a předpokládaná datace:** Neobytná polozemnice z období kultury pražského typu. **Fáze:** 1.

Objekt 9/77

Plán: obr. 7:1 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma přibližně oválného půdorysu. Nejdelší rozměr – 300 cm – lze naměřit na ose E–F, na ose A–B má objekt šířku 237 cm. Hloubka objektu nepřesahuje 108 cm. Stěny se na řezu od osy vyklánějí pod úhlem o něco větším než 45°. Dno objektu je téměř rovné. Objekt je v superpozici se dvěma objekty interpretovanými jako polozemnice. Znázornění superpozice na řezu a v půdorysu je však dokumentováno rozdílně. Ačkoliv v souladu se situací, jaká je patrná v půdorysu superpozice, je i popis situace ve zprávě čj. 3847/77, za rozhodující byla uznána výpověď profilu. Objekt je v superpozici se dvěma mladšími objekty, interpretovanými jako polozemnice. Jednou z nich je objekt 22/77, situovaný jižně od jámy. Nejmladší z objektů, 23/77, nevýrazně porušuje objekt 22/77 ze severní strany. **Nálezy:** Z výplně objektu bylo vyzvednuto 1021 g zvířecích kostí, dále 9 velkých fragmentů rotačních mlecích kamenů (tab. 20:4–5; 21), rovněž kameny beze stop opracování – 1017 g. Z nálezů můžeme jmenovat uhlíky, několik železných předmětů, avšak kvůli pokročilému stupni koroze lze jejich původní účel jen těžko odhadovat (25 g). Dále byla v objektu nalezena skořápka a početný soubor fragmentů keramiky, celkem 601 střepů. Mezi 104 okraji dominoval okraj zdurelý (74×), následovalo okružní (15×), poté okraj charakterizovaný jako vzhůru vytažený, přechod k okružní (4×), dále byl zastoupen okraj jednoduchý (2×), kalichovitě prohnutý (3×) a vzhůru vytažený (6×). Ve výzdobě byl nejčastěji zastoupen motiv ryté šroubovice (63×), často byla zaznamenána jednoduchá vlnice v kombinaci s rovnými liniemi (27×). V 16 případech byla registrována jednoduchá vlnice, z dalších motivů a jejich kombinací se uplatnily rovné linie v kombinaci s plastickými páskami a vrrypy (5×), rovné linie v kombinaci s vrrypy (5×), několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií (3×), vrrypy (2×), rovné linie a plastické pásky (1×), leštěný povrch (1×), zvláštní

Obr. 6. Dřetovice. Půdorysy a řezy objekty (popis vrstev ani nivelace není k dispozici). 1 – objekty 6 a 7; 2 – objekt 8 (vrstvy jsou v řezu špatně patrné, lepší dokumentace však nebyla dohledána).

úprava povrchu – slámování (1×). Nejčastěji byla výzdoba provedena jednoduchým rydlem. **Vyobrazení nálezů:** tab. 12; 13; 14:1–8; 20:4–5; 21. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma (vrcholný středověk I). **Fáze:** 6.

Objekt 10/77

Plán: obr. 7:2 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma v půdorysu přibližně vejcovitého tvaru. Na ose A–B má objekt největší délku 178 cm. Na ose C–D je objekt široký 132 cm. V západní polovině objektu je dokumentována malá jamka, kterou můžeme interpretovat jako sloupovou. Její půdorys je téměř kruhový, průměr se pohybuje kolem 20 cm a hloubka kolem 10 cm. Dále je zhruba v polovině západní stěny dokumentováno další menší zahloubení. Jáma 10/77 v tomto místě dosahuje největší hloubky. Stěny objektu svírají s jeho horní hranou úhel jen o něco málo přesahující 45°. Dno je téměř rovné. **Nálezy:** Neposkytnuty ke zpracování. Fragmenty keramiky z doby římské (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z doby římské (na základě údajů ve zprávě čj. 3847/77). **Fáze:** 0.

Objekt 11/77

Plán: obr. 7:3 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma zhruba ledvinovitého půdorysu. Na ose C–D dosahuje největšího rozměru kolem 232 cm. Na ose A–B má rozměr 215 cm. Na řezu objektem je patrné, že stěny jsou stupňovitě tvořené. Hloubka objektu nepřesahuje 182 cm. Z jižní strany se na objekt napojuje objekt 12/77. **Nálezy:** Neposkytnuty ke zpracování. Fragmenty keramiky z doby římské (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z doby římské (na základě údajů ve zprávě čj. 3847/77). **Fáze:** 0.

Objekt 12/77

Plán: obr. 7:3 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma nepravidelného půdorysu napojující se z jižní strany na objekt 11/77. Na ose C–D byl naměřen rozměr 158 cm. Severní strana objektu mírně klesá a svírá s osou C–D ostrý úhel, čímž je v této části objektu vytvořen jakýsi schodovitý útvar. Objekt není příliš hluboký, nezahlubuje se více než 105 cm. **Nálezy:** Neposkytnuty ke zpracování. Fragmenty keramiky z mladší doby římské (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z mladší doby římské (na základě údajů ve zprávě čj. 3847/77). **Fáze:** 0.

Objekt 13/77

Plán: obr. 7:4 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma zhruba ledvinovitého půdorysu na ose A–B dosahuje rozměru 173 cm, na ose C–D kolem 210 cm. Na řezu je patrné, že západní strana objektu klesá pod ostrým úhlem. V této části je schod, vysoký kolem 30 cm. Východní strana objektu klesá pod ostrým úhlem bez přerušení až k téměř rovnému dnu objektu. Maximální hloubka objektu je 47 cm. **Nálezy:** Bez nálezů (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma neurčitelného stáří. **Fáze:** N.

Objekt 14/77

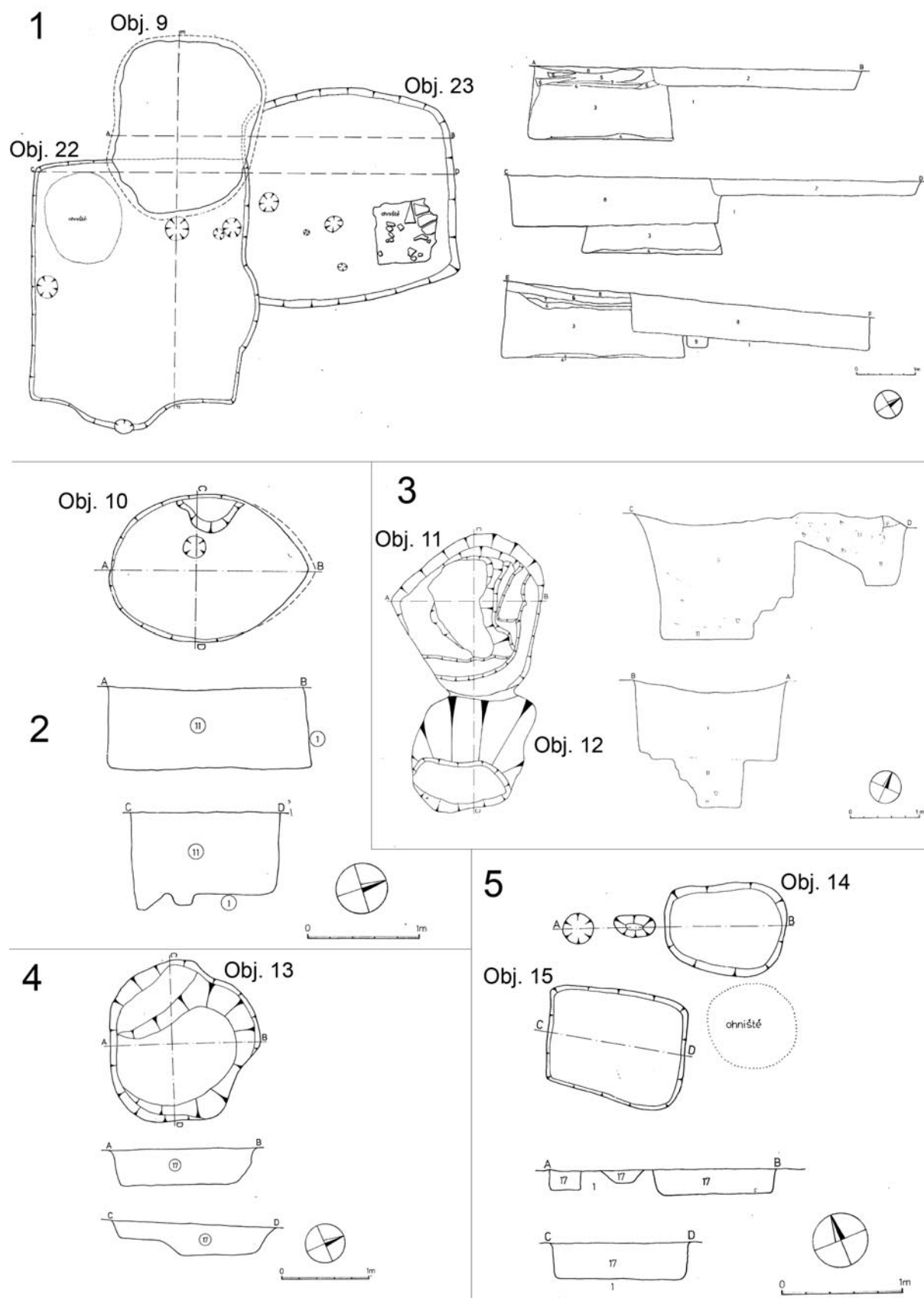
Plán: obr. 7:5 (půdorys i řez). **Popis:** Ačkoliv je tento objekt ve zprávě čj. 3847/77 popsán jako blíže nedatované ohniště, plán poskytuje jinou informaci. Objekt je zde dokumentován jako zhruba oválná jáma nevelké hloubky. Ohniště je v plánu vyznačeno jižně od objektu 14/77. Podle plánu lze objekt popsat jako jámu přibližně oválného půdorysu, která dosahuje v rovině osy A–B délky 100 cm. Šířka v pomyslné ose kolmé na osu A–B, procházející středem objektu, činí kolem 80 cm. Hloubka objektu nepřesahuje 30 cm. Ze západní strany jsou objektu předsazeny dvě menší jámy, které můžeme interpretovat jako sloupové. První z nich, umístěna více západním směrem, má kruhový půdorys a zahlubuje se do hloubky 20 cm. Druhá z nich, umístěna východně od předchozího, má oválný půdorys a hloubku nepřevyšující 10 cm. Průměr ohniště, vyznačeného jižně od objektu 14/77, se pohybuje kolem 50 cm. **Nálezy:** Bez nálezů (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma a ohniště neurčitelného stáří. **Fáze:** N.

Objekt 15/77

Plán: obr. 7:5 (půdorys i řez). **Popis:** Zahloubený objekt zhruba obdélného půdorysu, nevelkých rozměrů, orientován v ose C–D ve směru SZ–JV. Na ose C–D naměřena délka 117 cm. Na řezu stěny objektu mírně klesají a svírají s osou C–D a povrchem objektu úhel jen o málo menší než 45°. Dno objektu v hloubce kolem 20 cm je téměř rovné. **Nálezy:** Situace nebyla blíže zkoumána (zpráva čj. 3847/77). Bez nálezů. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma neurčitelného stáří. **Fáze:** N.

Objekt 16/77

Plán: obr. 8:1 (půdorys i řez). **Popis:** Hluboká jáma oválného půdorysu (obj. 16a – vrstvy 13, 7) s mělkým předjámím ledvinovitého půdorysu (obj. 16b – vrstva 13) na severovýchodní straně. Popsané objekty jsou překryty objektem 16 (zahrnuje vrstvu 9), který je na ose A–B dlouhý 140 cm. Pokud povedeme kolmici v polovině této vzdálenosti, naměříme šířku 125 cm. Jihozápadní stěna objektu strmě klesá pod ostrým úhlem. Ve stěně můžeme pozorovat dva mírné schody. Na severovýchodním konci objektu na objekt navazuje mělká jáma 16b. Objekt 16a dosahuje hloubky kolem 200 cm. Objekt 16b měří na ose A–B 250 cm a vytváří jakýsi schod dlouhý přibližně 100 cm. Pak klesá asi 30 cm, poté nasedá na dno, které je takřka rovné a je v hloubce nepřesahující 100 cm. V jihozápadním směru se napojuje na jámu

Obř. 7. Dřetovice. Půdorysy a řezy objekty (popis vrstev ani nivelace není k dispozici). 1 – superpozice objektů 9, 22 a 23; 2 – objekt 10; 3 – objekty 11 a 12 (vrstvy jsou špatně patrné, lepší dokumentace však nebyla dohledána); 4 – objekt 13; 5 – objekt 14 a 15.

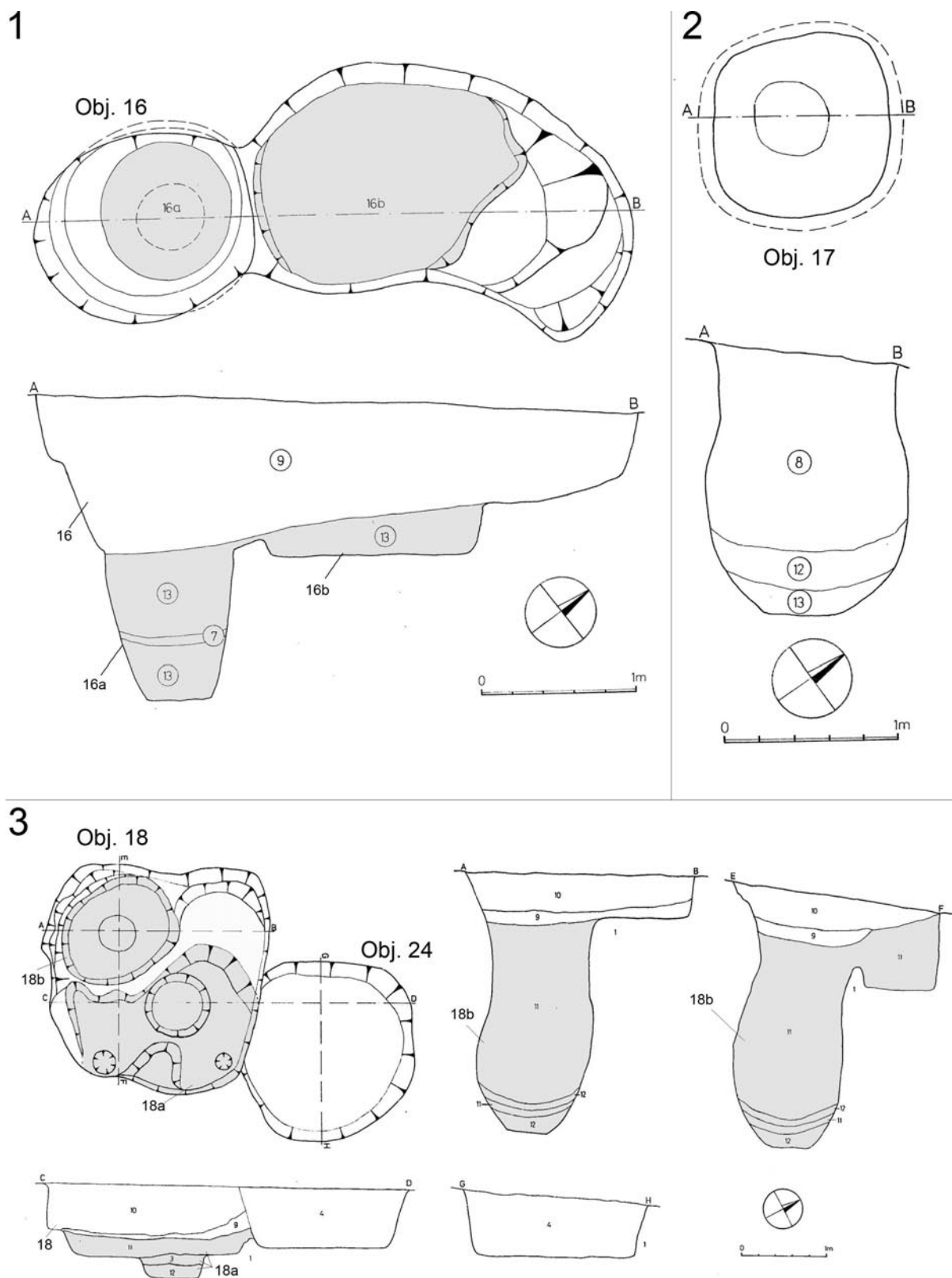
16a. Na řezu nebyla zaznamenána jiná výplň objektu. **Nálezy:** V průběhu výzkumu byly tříděny nálezy z objektu 16a, 16b a nálezy z „ústí soujámí“. Z výplně objektu 16a pochází 1852 g zvířecích kostí a 37 g kamenů, z nichž jeden byl vybroušen do určitého tvaru (tab. 20:3). Účel předmětu není jasný. Dále z objektu pochází 59 g strusky a celkem 37 fragmentů keramiky. Mezi sedmi okraji dominují v počtu šesti jednoduché okraje, které můžeme datovat do období kultury pražského typu. Jeden okraj byl pravěkého stáří. Nádoby byly většinou tvořeny lepením. Výplň objektu 16b obsahovala 114 g zvířecích kostí, jeden velký kus strusky o hmotnosti kolem 3500 g a 14 zlomků keramiky. Z okrajů byl zastoupen 2× okraj jednoduchý. Byla zaznamenána výzdoba šroubovicí na výduti. Nejvíce fragmentů keramiky bylo přiřazeno ke keramické třídě č. 6, která charakterizuje keramiku nejčasnějšího středověku. Nálezy byly separovány i z ústí soujámí, hl. 0–20 cm. Z tohoto kontextu bylo získáno 5 g zvířecích kostí, 127 g kamenů (jeden tvarovaný, v jednom případě by se mohlo jednat o zlomek rotačního mlýnu). Celkem bylo zaznamenáno 33 keramických střepů. Z celkového počtu čtyř okrajů byly tři jednoduché a jeden pravěký. Z výzdobných motivů se nejčastěji uplatnila několiknásobná vlnice v kombinaci s pásy rovných linií a tuhování (oba motivy 2×). Jednou byla zaznamenána rytá šroubovice. Nádoby byly tvořeny lepením a obtáčením. **Vyobrazení nálezů:** Objekt 16: tab. 11:11–14; objekt 16a: tab. 8; 20:3; objekt 16b: tab. 11:15–17. **Interpretace a předpokládaná datace:** Vrstvu 9 (objekt 16), zřejmě hospodářský objekt považujeme za mladší než 16a a 16b. Podle nálezů ve výplni objektů, považujeme objekt 16a za starší (fáze 1) a 16b za mladší (fáze 5). 16a – zásobní jáma z období kultury pražského typu; 16b – sídlištní jáma, mladší doba hradištní; 16 (vrstva 9) – sídlištní jáma (hospodářský objekt mladší doba hradištní). **Fáze:** 16a – 1; 16b – 5; 16 – 5.

Objekt 17/77

Plán: obr. 8:2 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma v půdorysu téměř kruhová. Na ose A–B o průměru 115 cm. Na řezu přibližně hruškovitého tvaru, dno konvexně prohnuté. Hloubka nepřesahuje 160 cm. **Nálezy:** Ačkoliv je ve zprávě čj. 3847/77 uvedeno, že se jedná o lahovitou zásobní jámu ze střední doby hradištní, nebyly ke zpracování poskytnuty žádné nálezy z kontextu tohoto objektu. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma neurčitelného stáří. **Fáze:** N.

Objekt 18/77

Plán: obr. 8:3 (půdorys i řez). **Popis:** Zahloubený objekt takřka čtvercového půdorysu. Jeho maximální rozměry jsou 258 (osa E–F) × 272 cm (osa A–B). Jihovýchodní strana objektu je o něco užší, v ose C–D má objekt rozměr 244 cm. Hloubka objektu nepřesahuje 85 cm. V západním rohu polozemnice je na plánu patrná hluboká zásobní jáma (18b). Jáma je téměř oválného půdorysu o průměru 140 cm (na ose A–B) a 125 cm (na ose E–F). Hloubka jámy je značná, její dno je v hloubce kolem 305 cm. Na řezu má jáma hruškovitý tvar. Ačkoliv je ve zprávě čj. 3847/77 uvedeno v souladu s řezem objektu, že je objekt 18/77 v superpozici s mladším objektem 24/77, znázornění půdorysů na plánu je provedeno chybně a znázorňuje situaci opačnou (objekt 18/77 porušuje objekt 24/77 na severovýchodní straně). Situaci hodnotíme v souladu s řezem a popisem autora výzkumu, že objekt 24/77 je stratigraficky mladší. Z řezu C–D je patrné, že objekt 18 se zaplňoval ve dvou fázích. Starší fázi tvoří vrstvy 11, 3 a 12. Tuto sekvenci nazýváme objektem 18a, který považujeme za současný s obilnicí 18b. Průběh výzkumu neumožňuje roztrždit nálezy ve shodě s těmito objekty. Bezpečně lze oddělit pouze zásobní jámu 18b. Jinak byly nálezy tříděny po mechanických vrstvách (viz níže). **Nálezy:** Pro lepší pochopení vztahů mezi objekty budou nálezy z jednotlivých částí pojednány zvlášť, samostatně budou pojednány nálezy ze svrchních vrstev výplně objektu 18/77 a vrstvy při dně, dále zásobní jáma v severním rohu i s nálezy z jejího okolí (18b). **Mechanická vrstva o hloubce 0–20 cm** (zde pojednáno i s nálezy z blíže nespécifikovaného kontextu v rámci objektu 18/77) obsahovala 1184 g zvířecích kostí, 28 zlomků keramiky a 2 celé, v laboratoři slepené nádoby, které datujeme do 8. století (tab. 19:1,2). Všechny pět zaznamenaných okrajů bylo přiřazeno k jednoduchému typu okraje. Mezi výzdobnými motivy převažovala několiknásobná vlnice (4×), dále se objevil kazetovitý motiv (3×). **Mechanická vrstva o hloubce 70–90 cm** obsahovala 395 g zvířecích kostí a 11 zlomků keramiky. Z okrajových zlomků lze jeden charakterizovat jako jednoduchý okraj, druhý jako jednoduchý, ukončený vytažením dolní hrany okraje. Ve výzdobě se uplatnily několiknásobné vlnice a pásy rovných linií, a kombinace uvedených variant (zaznamenaný pouze 3 zdobené fragmenty). Ze **zásobní jámy** v severozápadním rohu a jejího nejbližší okolí (18b) pochází 61 g zvířecích kostí, 2 úlomky pražnice a 59 zlomků keramiky. Mezi celkem třemi okrajovými střepi dominovaly dva pravěké, 1 byl popsán jako jednoduchý. Nejčastějším výzdobným motivem byla několiknásobná vlnice (6×), 2× byly zaznamenaný pásy rovných linií, 1× tuhování. **Vyobrazení nálezů:** Objekt 18/77, 0–20 cm (s nálezy z blíže nespécifikovaného kontextu v rámci objektu): tab. 10:18,20–24; 19:1–2. Objekt 18/77, 70–90 cm: tab. 11:6–9. Zásobní jáma v severním rohu a její nejbližší okolí (18b): tab. 10:15–17,19; tab. 11:1–2,10. **Interpretace a předpokládaná datace:** Objekt 18/77, 0–20 cm (s nálezy z blíže nespécifikovaného kontextu v rámci objektu): starší doba hradištní. Objekt 18/77, 70–90 cm: starší doba hradištní. Zásobní jáma v severozápadním rohu a její nejbližší okolí (18b): starší doba hradištní, pravěká příměs. Neobytný zahloubený dům s obilnicí. Je možné uvažovat o tom, že objekt 18 je přestavbou objektu 18a, který zahrnuje spodní vrstvu (11) a středovou zahloubeninu (vrstvy 3, 12), snad na cennosti, která mohla být překryta. Obě zmíněné fáze klademe do starší doby hradištní. Mezi zlomky keramiky z výplně je i pravěká příměs. V souboru jsou početně zastoupeny rovněž fragmenty keramiky, které můžeme datovat do období kultury pražského typu. Tyto fragmenty vystupují s již pokročilejší keramikou zdobenou. Dalo by se uvažovat o dataci do počátku starší doby hradištní. Důležitý je však nález téměř celé, v laboratoři kompletně dolepené nádoby, kterou datujeme do 8. století. Tento nález a další zlomek keramiky s obdobnou výzdobou jsou pro dataci rozhodující. **Fáze:** 2.

Obr. 8. Dřetovice. Půdorysy a řezy objekty (popis vrstev ani nivelace není k dispozici). 1 – objekt 16; 2 – objekt 17; 3 – objekt 18 a 24.

Objekt 19/77

Plán: obr. 9:1 (půdorys i řez). **Popis:** Mělčí zahluubený objekt obdélníkovitého půdorysu, délka na ose A–B 500 cm, šířka na ose C–D 310 cm. Na řezu se stěny objektu zahlubují v úhlu zhruba 45°. Dno je téměř rovné, v hloubce maximálně 20 cm. Zhruba v polovině délky objektu, blíže k východní stěně, se dále do podloží zahlubuje v půdoryse kruhová jáma o průměru 157 cm. Na řezu je dokumentována jáma, jejíž stěny svírají s rovinou horní osy řezu tupý úhel. Dno je mírně členité, avšak v hloubce není větších rozdílů, nepřekračuje 20 cm. V severovýchodním rohu objektu je dokumentováno ohniště, zhruba oválného půdorysu. Dále je v rámci objektu rozmístěno 14 menších jamek, které můžeme interpretovat jako sloupové, popřípadě jako pozůstatky po vnitřním zařízení objektu. Na severozápadní straně objekt 19/77 porušil jámu 21/77 datovanou do doby římské. **Nálezy:** Nálezy z výplně jámy uprostřed objektu 19/77 a vlastního prostoru objektu byly separovány. Ve výplni objektu 19/77 bylo obsaženo 266 g zvířecích kostí, jiné nálezy nebyly učiněny. Výplň jámy byla na nálezy bohatší, obsahovala 138 g kamenů, z nichž jeden představuje kámen prubiřský (tab. 20:1). Dále bylo mezi nálezy 219 g železných předmětů, kvůli pokročilému stavu koroze je ale jejich původní účel nelehké zhodnotit. Jejich včasná konzervace by možná jejich funkci umožnila osvětlit. Výplň jámy obsahovala 104 g mazanice s otisky organického materiálu. Z tohoto kontextu pochází také početný soubor keramiky, celkem 191 fragmentů, a rovněž keramický přeslen zdobený rovnými rytými liniemi (tab. 10:1). Z celkem 25 okrajových zlomků byl nejčastější zduřelý okraj (10×), 3× byl zaznamenán okraj vzhůru vytažený, 3× jednoduchý, 3× okružní a 1× okraj vzhůru vytažený, přechod k okružní a okraj kalichovitý. Čtyři okraje byly pravěkého stáří. Mezi výzdobnými motivy má jasnou převahu motiv ryté šroubovice (11×). Následuje výčet a počty dalších zastoupených výzdobných motivů a jejich kombinací: jednoduchá vlnice 6×; několikanásobná vlnice, pás rovných linií 5×; jednoduchá vlnice, rovné linie 3×; pás rovných linií 3×; několikanásobná vlnice 2×; svislé linie 2×; hlazený povrch 2×; tuhování 2×; vrypy 1×; šikmé linie, šikmé jednoduché vlnice 1×. Výzdoba byla nejčastěji provedena jednoduchým rydlem. Zhruba o polovinu méně často byla výzdoba provedena hřebem. Pokud jde o technologii tváření nádob, na většině zlomků byly zaznamenány stopy obtáčení. **Vyobrazení nálezu:** tab. 10:1–14; 20:1. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obytná polozemnice a skladovací jáma (sklípek); vrcholný středověk 1. Pravěká a raně středověká příměs keramiky. **Fáze:** 6.

Objekt 20/77

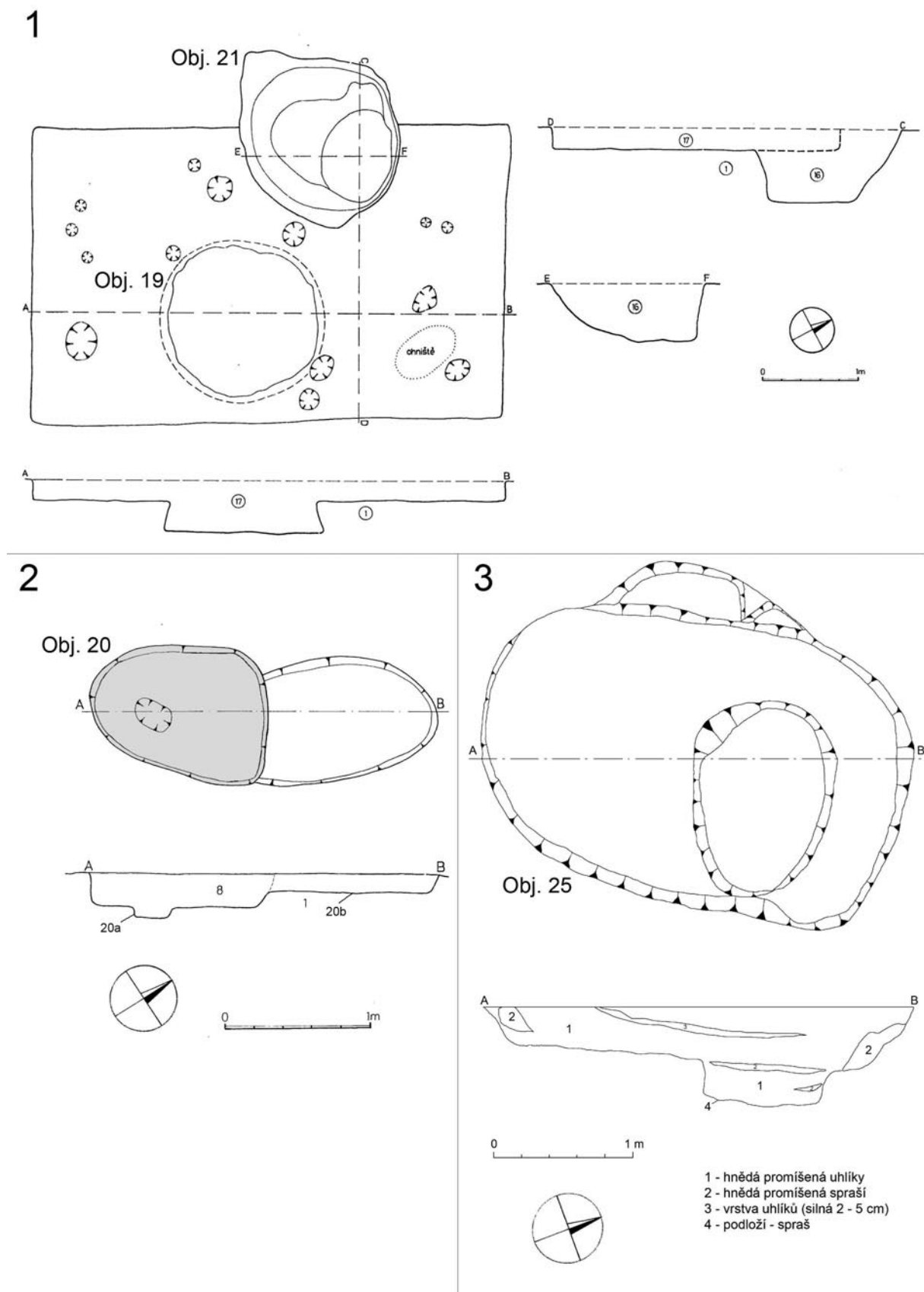
Plán: obr. 9:2 (půdorys i řez). **Popis:** Ve zprávě čj. 3847/77 popsáno jako okrouhlá jáma bez nálezu, plán však ukazuje odlišnou situaci, superpozici dvou jam přibližně oválného půdorysu. Jáma situovaná na jihozápadní straně má 123 cm na ose A–B. Dno je, až na místo, kde se dále do podloží zahlubuje sloupová jamka, téměř rovné a nepřesahuje hloubku 40 cm. Sloupová jamka se oproti dnu objektu zahlubuje ještě o dalších cca 10 cm. Její půdorys je oválný a rozměr na ose A–B nepřevyšuje 40 cm. Druhá, dle plánu starší jáma, má na ose A–B délku 117 cm a její hloubka nepřesahuje 20 cm. Dno se mírně sklání k severovýchodu. **Nálezy:** Bez nálezu (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jámy, bez možnosti datace. **Fáze:** N.

Objekt 21/77

Plán: obr. 9:1 (půdorys i řez). **Popis:** Zahluobená jáma nepravidelného půdorysu. Rozměr na ose C–D je roven 158 cm, na ose E–F činí 180 cm. Na řezu jámou stěny klesají pod ostrým úhlem, dno jámy je takřka rovné, nezahlubuje se o více jak 80 cm. **Nálezy:** Neposkytnuty ke zpracování. Fragmenty keramiky z doby římské (zpráva čj. 3847/77). **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z doby římské. **Fáze:** 0.

Objekt 22/77

Plán: obr. 7:1 (půdorys i řez). **Popis:** Zahluobený objekt obdélníkovitého půdorysu. Na ose C–D byla naměřena šířka 364 cm, maximální délka objektu činí 485 cm. Na jihovýchodní straně můžeme sledovat mírný výklenek ve stěně, v jehož středu je v průběhu stěny situována sloupová jamka. Její půdorys má oválný tvar a průměr nepřevyšuje 34 cm. Dno objektu je téměř rovné, mírně stoupá v severovýchodním směru, kde objekt nedosahuje takových hloubek. Hloubka objektu nepřesahuje 94 cm. V západním rohu objektu je dokumentováno ohniště, jehož stopy byly patrné v ploše zhruba oválného tvaru. Ohniště dosahuje největšího průměru 150 cm. Zhruba v polovině jihozápadní strany objektu je dokumentována sloupová jamka kruhového půdorysu, jejíž průměr se pohybuje kolem 40 cm. Hloubka jámy není z plánu čitelná. Podobnou jamku můžeme pozorovat severně od ohniště. Další dvě menší jamky jsou situovány ještě o něco severněji u severovýchodní stěny objektu. Objekt je v superpozici se dvěma objekty 9/77 a 23/77. Výpověď řezu a půdorysu je však různá. V souladu se situací, jaká je patrná v půdorysu superpozice, je i popis situace ve zprávě čj. 3847/77. Za rozhodující byla uznána výpověď profilu. Objekt 22/77 porušuje jámu 9/77 na jihu, a je nevýrazně porušen mladším objektem 23/77 na severní straně. **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo celkem 998 g zvířecích kostí, 1228 g kamenů, odebrány byly rovněž uhlíky. Z keramických artefaktů můžeme jmenovat keramický přeslen, dále 76 zlomků keramiky. Mezi 13 okrajovými zlomky dominovaly okraje jednoduché (11×), po jednom byly zastoupeny okraj zduřelý a vzhůru vytažený, přechod k okružní. Z výzdobných motivů byla zaznamenána několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií (2×) a rovné linie (2×). Převládaly zlomky nádob tvářených lepením, zaznamenány byly rovněž stopy obtáčení. **Vyobrazení nálezu:** tab. 9:1–14. **Interpretace a předpokládaná datace:** Polozemnice (obytné funkce), vrcholný středověk 1. Toto datování vzhledem k problémům v dokumentaci není zcela jednoznačné. **Fáze:** 6.

Obr. 9. Dřetovice. Popis vrstev ani nivelace není k dispozici. 1 – superpozice objektů 19 a 21; 2 – objekt 20, půdorys a řez; 3 – objekt 25, půdorys a řez.

Objekt 23/77

Plán: obr. 7:1 (půdorys i řez). **Popis:** Zahloubený objekt přibližně čtvercového tvaru se zaoblenými rohy. Rozměr objektu na ose C–D je 358 cm. Délka objektu (na pomyslné ose kolmé na osu C–D, procházející zhruba polovinou objektu) je 372 cm. Dno objektu je téměř rovné, v hloubce nepřevyšující 40 cm. V severovýchodním rohu objektu byly zdokumentovány pozůstatky kamenné pece. Zhruba v polovině jihozápadní stěny byla zachycena kruhová sloupová jamka o průměru kolem 40 cm, která byla stěně objektu asi 20 cm předsazena. Další oválná sloupová jamka je dokumentována jihozápadně od otopného zařízení, její průměr se pohybuje okolo 30 cm. V její blízkosti byly dokumentovány dvě malé jamky, které můžeme spojit spíše s nějakým vnitřním zařízením objektu. Žádná z jamek nebyla zachycena na řezu a nemůžeme tedy zmínit ani u jedné z nich hloubku. Objekt je součástí sekvence tří objektů. Řez a půdorys této superpozice podaly rozdílnou výpověď. Za rozhodující považujeme výpověď řezu, ačkoli popis situace ve zprávě čj. 3847/77 je s řezem v rozporu. Objekt 23/77 považujeme za nejmladší. Nevýrazně porušuje objekt 22/77 ze severní strany a objekt 9/77 ze severovýchodu. **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo obsaženo 60 g zvířecích kostí a pouze několik fragmentů keramických nádob, celkem pět kusů. Z okrajů se po jednom kuse objevil okraj zduřelý a vzhůru vytažený, přechod k okruží. Na jednom keramickém střepu byla zaznamenána jednoduchá vlnice. Nádoby byly obtáčeny, nebo točeny na kruhu (ne rychlootáčivém). **Vyobrazení nálezů:** tab. 11:18–19. **Interpretace a předpokládaná datace:** Polozemnice (obytné funkce) z vrcholného středověku 1. Kvůli malému množství materiálu ve výplni je však datace nejistá. **Fáze:** 6.

Objekt 24/77

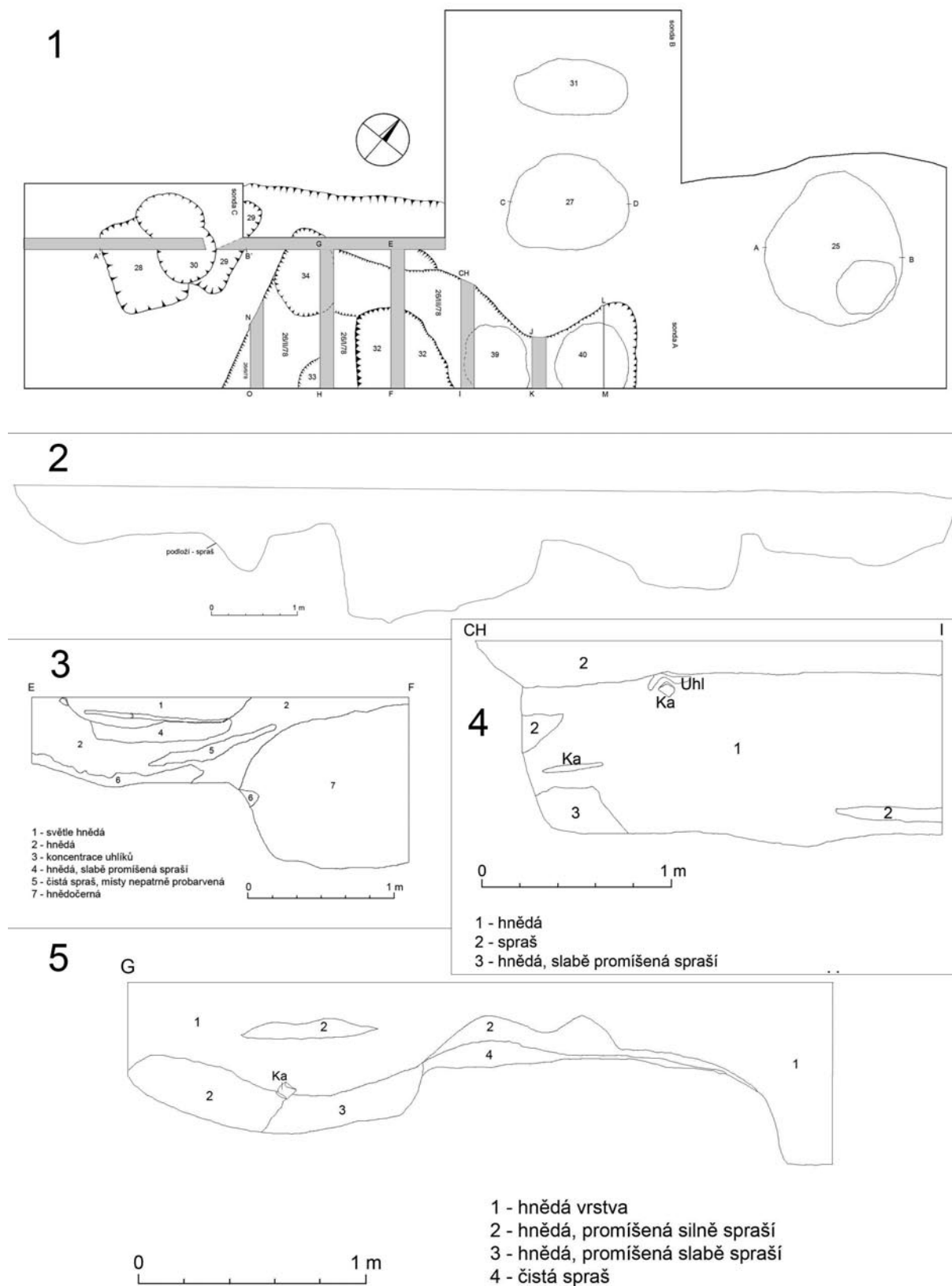
Plán: obr. 8:3 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma přibližně kruhového půdorysu, o rozměrech 216 cm (na ose G–H) a 186 cm (na ose C–D). Na řezu stěny objektu klesají pod ostrým úhlem, dno objektu je téměř v rovině, v hloubce kolem 72 cm. Ačkoliv je ve zprávě čj. 3847/77 uvedeno v souladu s řezem objektu, že je objekt 18/77 v superpozici s mladším objektem 24/77, znázornění půdorysů na plánu je provedeno chybně a znázorňuje situaci opačnou. Situaci hodnotíme v souladu s řezem a popisem autora výzkumu, že objekt 24/77 je stratigraficky mladší. **Nálezy:** Z výplně pochází 13 g zvířecích kostí a pouze 6 zlomků keramiky. Mezi nimi byl pouze jeden okrajový zlomek, který můžeme charakterizovat jako vzhůru vytažený okraj, přechod k okruží. Nejčastějším výzdobným motivem byl pás rovných linií (2×), dále se po jednom vyskytla několikanásobná vlnice, několikanásobná vlnice s pásem rovných linií a šroubovice. Byly zaznamenány zlomky se stopami po obtáčení. **Vyobrazení nálezů:** tab. 11:3–5. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sidlištní jáma z vrcholného středověku 1, přítomnost starších zlomků starohradištní keramiky lze vysvětlit superpozicí s objektem 18/77. **Fáze:** 6.

Objekt 25/78

Plán: obr. 9:3 (půdorys i řez). **Popis:** Jáma přibližně oválného půdorysu o délce 310 cm na ose A–B. V ose kolmé na osu A–B a procházející jejím středem, dosahuje objekt délky 138 cm. V severovýchodní části objektu je oválná prohlubeň o délce na hlavní ose 134 cm a na ose vedlejší 100 cm. Na řezu je patrné, že jižní strana objektu klesá pod ostrým úhlem, po asi 30 cm se klesání mírní a je tak vytvořen schod dlouhý kolem 140 cm, poté dno klesá téměř v pravém úhlu a vytváří se tak již popsaná prohlubeň v objektu. Severní část objektu se zahlubuje strměji, i zde je však patrný menší schod. Objekt dosahuje největší hloubky 72 cm (v místě zmíněné prohlubně). **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo obsaženo celkem 663 g zvířecích kostí, 338 g kamenů, 57 g strusky, 86 g mazanice, 3 fragmenty pražnice a 40 fragmentů keramiky. Z celkem pěti okrajů byly tři pravěké a dva můžeme popsat jako jednoduché. Z výzdobných motivů se nejčastěji uplatnil pás rovných linií (3×), 2× několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií, jednou jednoduchá vlnice. Jeden pravěký střep měl leštěný povrch a jeden byl tuhový. Nejčastěji byly nádoby tvořeny obtáčením a lepením. **Vyobrazení nálezů:** tab. 15:12–17. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sidlištní jáma, vrcholný středověk 1, pravěká příměs. **Fáze:** 6.

Objekt 26/78

Plán: Půdorys patrný jen v celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). Několik řezů objektem: obr. 10; 11:1–3. **Popis:** Rozsáhlý objekt nepravidelného tvaru. Délka východního řezu objektu, která je daná hranicí sondy B, činí 10,86 m. Objekt porušil jámu s únětickou keramikou (34/78). Při dně rozsáhlého objektu bylo zjištěno další členění, označené jako objekty 32/78, 33/78, 39/78 a 40/78 (zpráva čj. 6223/78). O velikosti objektu si můžeme udělat dobrou představu z délek naměřených na osách řezu: osa N–O: 180 cm, osa G–H: 300 cm, osa E–F: 310 cm, osa CH–I: 246 cm, osa J–K: 120 cm, osa L–M: 140 cm. **Nálezy:** Vzhledem k velikosti objektu a jeho dalšímu členění byly hodnoceny jednotlivé části objektu zvlášť. Žádné podstatné zjištění to však nepřineslo, ve všech částech se setkáváme se smíšeným materiálem z různých období (pravěk až vrcholný středověk). Z těchto důvodů zde nebude věnována větší pozornost nálezům z jednotlivých částí objektu a nálezy budou popsány jako jeden celek (podrobnější přehled o keramice z jednotlivých částí objektu si čtenář může udělat dle tabulek a tabel). Datace byla určena podle nejmladšího materiálu. Výplň objektu obsahovala 2811 g osteologického materiálu, 27 g mazanice, uhliky a 224 fragmentů keramiky. Následuje výčet typů okrajů a jejich počet: jednoduchý okraj pražský typ: 7×; pravěk 7×; jednoduchý 3×; jednoduchý, ukončený vytažením obou hran okraje 2×; vzhůru vytažený, přechod k okruží 1×; okruží 1×. Z výzdobných motivů a jejich kombinací se uplatnily následující: leštěný povrch 8×; tuhování 6×; červené malování 4×; rytá šroubovice 4×; několikanásobná vlnice 4×; vývalková šroubovice 3×; několikanásobná vlnice, pás rovných linií 3×; jednoduchá vlnice 2×; hřebenový vpich 1×; hřebenový vpich, kolek kolečko 1×; kolek kolečko 1×; pás rovných linií 1×; drsnění 1×. **Vyobrazení nálezů:**

Obr. 10. Dřetovice. 1 – situační plán (bez měřítka) části sond prozkoumaných v roce 1978; 2 – jižní profil objektu 26; 3 – řez objektem 26 v ose E–F; 4 – řez objektem 26 v ose Ch–I; 5 – řez objektem v ose G–H (pro lepší orientaci v řezech viz obr. 10:1).

tab. 16:19–20; 17; 18:1–8,13–16. **Interpretace a předpokládaná datace:** Interpretace objektu je nesnadná. Nakonec byla za nejpravděpodobnější možnost přijata existence sídlištních jam datovaných do různých časových intervalů (obj. 32 – fáze 6, obj. 33 – fáze N, obj. 34 – fáze 2, obj. 39 – fáze 4, obj. 40 – fáze 6) a jejich následné porušení mladším objektem 26, čímž došlo i k namíchání materiálu z výplní starších a různě datovaných objektů. Objekt datujeme do vrcholného středověku. **Fáze:** 7.

Objekt 27/78

Plán: Půdorys je patrný pouze na celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). Řez objektem v ose C–D: obr. 10:1; 11:4. **Popis:** Jáma nepravidelného půdorysu blížíciho se oválu. Délka objektu na ose C–D je 360 cm. V ose kolmé na osu C–D, procházející zhruba její polovinou, má objekt rozměr 210 cm. Dno je nepravidelné. Na jižní straně se objekt zahlubuje ostře, zhruba v úhlu 45°. Po 14 cm se vytváří schod dlouhý 120 cm, poté klesá dno o něco níže a vytváří menší vypouklou jamku, možná by mohlo jít o jamku sloupovou. Bez plánu, kde by byla jasně vyznačena, zůstává takové tvrzení pouze dohadem. Největší hloubky (až 70 cm) objekt dosahuje až severně za touto jámou. **Nálezy:** Nálezy z objektu jsou separovány. Zvlášť byly odebírány nálezy z povrchu objektu, a samostatně jsou tříděny nálezy z východní a západní poloviny objektu. Výplň objektu obsahovala 1260 g zvířecích kostí, kameny, 84 g strusky, uhliky a 20 úlomků keramiky. Byly zaznamenány dva jednoduché okraje, jeden jednoduchý, ukončený vytažením obou hran okraje a dva okraje pravěké. Nejčastějším výzdobným motivem byla několikanásobná vlnice (3×), dvakrát byl zaznamenán leštěný povrch a jednou několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií. Po technologické stránce dominovalo obtáčení nádob. **Vyobrazení nálezu:** tab. 15:18–19; 16:1–4. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 28/78

Plán: Půdorys je patrný pouze na celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). Řez objektem v ose A–B viz schématický náčrt sondy C (obr. 10:1); obr. 11:5. **Popis:** Zahluobený objekt přibližně čtvercového půdorysu o délce pohybující se kolem 230 cm a šířce kolem 200 cm. Objekt byl na severní straně částečně porušen mladším objektem 30/78. Dno dochované části dosahuje maximální hloubky 90 cm, je hrbolaté. **Nálezy:** Nezpracovány. Fragmenty keramiky z mladší doby halštatské (zpráva čj. 6223/78). **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Polozemnice z mladší doby halštatské (zpráva čj. 6223/78). **Fáze:** 0.

Objekt 29/78

Plán: Půdorys je patrný pouze na celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). Řez objektem v ose A–B viz schématický náčrt sondy C (obr. 5); obr. 11:5. **Popis:** Zahluobený objekt, jehož tvar je špatně patrný, byl porušen skryvkou buldozerem. Podle fotoplánu a skic můžeme usuzovat na zaoblené nároží. Jen s obtížemi můžeme přiblížit rozměry objektu. **Nálezy:** Nebyly nalezeny v muzeu ve Slaném. Ve zprávě čj. 6223/78 je objekt popsán jako objekt z časného středověku. **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Bez interpretace a bez datace. **Fáze:** N.

Objekt 30/78

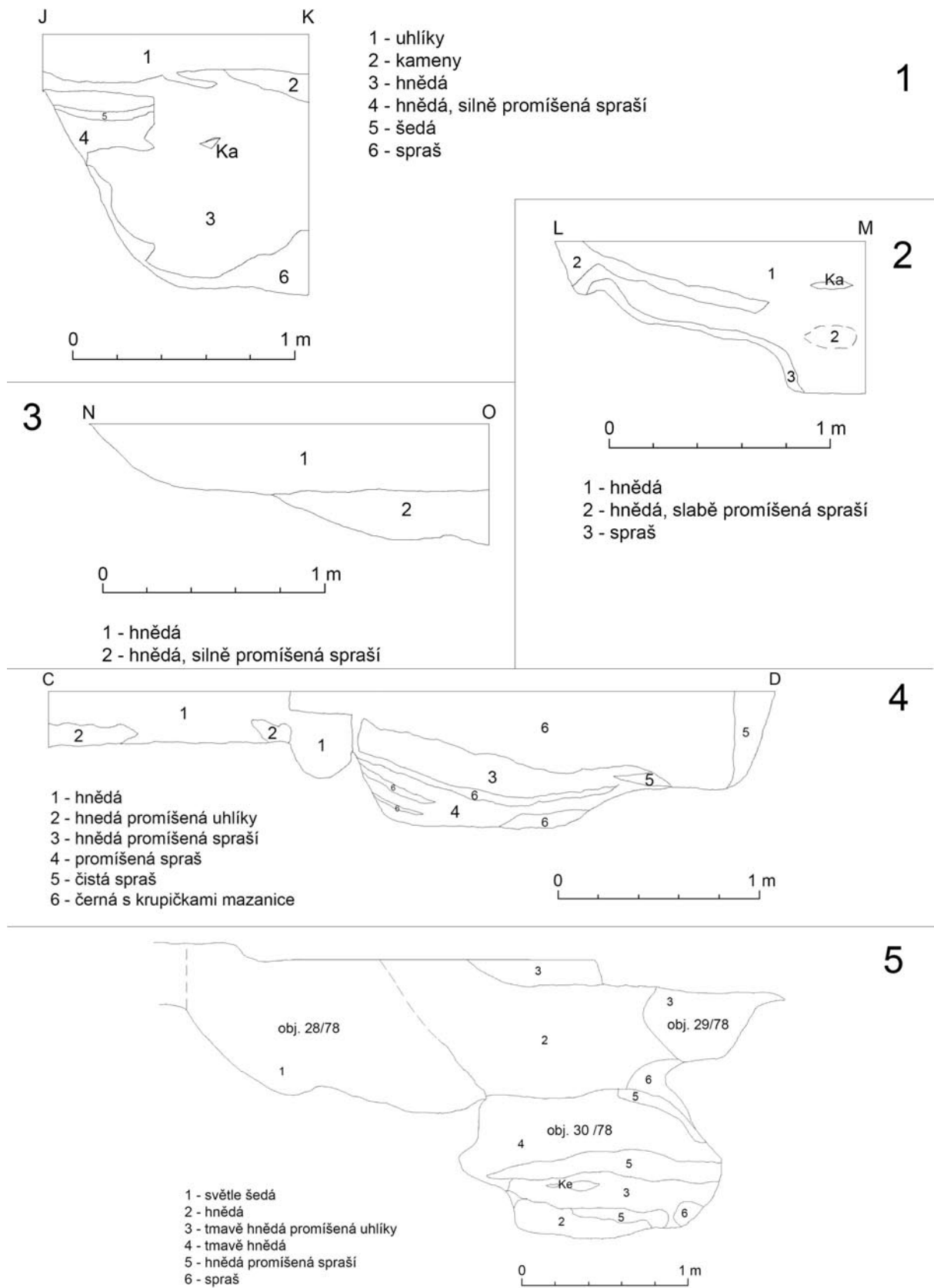
Plán: Půdorys je patrný pouze na celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). Řez objektem v ose A–B viz schématický náčrt sondy C (obr. 10:1); obr. 11:5. Řez objektem v ose A–B: obr. 12:1. **Popis:** Zahluobená jáma přibližně oválného půdorysu. Hlavní osa objektu dosahuje délky 200 cm, vedlejší osa 130 cm. Stěny a dno objektu jsou vypouklé. Největší hloubka objektu je 168 cm. Objekt porušuje svou jižní částí starší objekt 28/78. **Nálezy:** Nebyly nalezeny v muzeu ve Slaném. Ve zprávě čj. 6223/78 je objekt popsán jako objekt z pozdní doby římské. **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z pozdní doby římské. **Fáze:** 0.

Objekt 31/78

Plán: Půdorys objektu pouze na celkovém plánu (obr. 3) a fotoplánu (obr. 4:2). K dohledání nebyl ani řez objektu. **Popis:** Zahluobená jáma přibližně oválného tvaru. Délka hlavní osy objektu je 240 cm, délka osy vedlejší 129 cm. V západní části objektu je patrné jakési prožlabení a objekt zde dosahuje největší hloubky, jejíž přesnou hodnotu nemůžeme bez plánu a řezu určit. **Nálezy:** Z výplně objektu bylo získáno 1273 g zvířecích kostí, 513 g kamenů (o jednom z nich by se dalo uvažovat jako o fragmentu žernovu) a 21 keramických střeptů. Mezi okraji byl dvakrát zastoupen okraj jednoduchý, jednou jednoduchý ukončený vytažením obou hran okraje. Nejčastějším výzdobným motivem byla několikanásobná vlnice (7×), jednou byl registrován hřebenový vpich. Všechny fragmenty keramiky nesly stopy obtáčení. **Vyobrazení nálezu:** tab. 16:12–15. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 32/78

Plán: obr. 10:1,3. **Popis:** Celý půdorys není na plánu dobře patrný, objekt pokračuje za hranicí sondy. Jedná se o zahluobený objekt nepravidelného půdorysu, jehož rozměr je v rovině hranice sondy 229 cm. Hloubka objektu ve zdokumentované části nepřesahuje 140 cm. **Nálezy:** V průběhu výzkumu byly separovány nálezy z mechanické vrstvy 0–80 cm, 120–140 cm (dno) a nálezy z kontrolního bloku E–F. Pro datování objektu to nemělo ale větší vliv a jsou zde popsány všechny nálezy z jeho výplně bez uvedeného třídění (detailněji viz *tabela 2* a *tab. 16:6–11,15*). Ve výplni objektu bylo obsaženo 161 g kostí, 84 g železných předmětů (kvůli pokročilé korozi není jejich účel osvětlen), uhliky

Obr. 11. Dřetovice. 1 – řez objektem 26 v ose J–K; 2 – řez objektem 26 v ose L–M; 3 – řez objektem 26 v ose N–O; 4 – řez objektem 27 v ose C–D; 5 – řez objekty 28, 29 a 30.

a 21 fragmentů keramiky. Mezi sedmi okraji dominoval okraj jednoduchý (6×, z toho 2× u střepu pražského typu), jednou byl registrován okraj vzhůru vytažený, přechod k okruží a jeden okraj byl pravěkého stáří. Mezi výzdobnými motivy byly zastoupeny následující: několikanásobná vlnice 2×, rytá šroubovice 2×, jednoduchá vlnice 1×, pás rovných linií 1×, leštěný povrch 1×, několikanásobná vlnice v kombinaci s hřebenovým vpichem 1×, několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií 1×. V pěti případech můžeme počítat s užitím hřebene, ve třech s jednoduchým rydlem. **Vyobrazení nálezů:** tab. 16:6–11,15. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma; vrcholný středověk 1. Datace dle nejmladších jedinců (1× vzhůru vytažený okraj, přechod k okruží; 2× rytá šroubovice). Převážují však fragmenty středohradištní keramiky, rovněž pravěká příměs. **Fáze:** 6.

Objekt 33/78

Plán: obr. 10:1,5. **Popis:** Menší zahluobený objekt, jehož půdorys není úplný. Můžeme uvažovat o nepravidelném kruhovém nebo oválném půdoryse. Jeho rozměr je v rovině hranice sondy 65 cm. Prozkoumaná část objektu dosahuje největší hloubky 80 cm. **Nálezy:** Z prozkoumané části objektu pochází pouze jeden fragment keramiky nalezený v kontrolním bloku G–H. Jednalo se o nezdobený střep pravěkého stáří. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma; datace na základě přítomnosti jednoho pravěkého fragmentu keramiky je obtížná. **Fáze:** N.

Objekt 34/78

Plán: obr. 10:1,5. **Popis:** Zahluobený objekt oválného půdorysu. Délka hlavní osy 236 cm, délka vedlejší osy 171 cm. Dno objektu je vypouklé a dosahuje maximální hloubky 68 cm. **Nálezy:** Podle zprávy čj. 6223/78 se jedná o jámu z období únětické kultury, jejíž svrchní část byla stržena při hloubení objektu 26/78 ve středověku. K autorkám se však dostaly pouze nálezy (nevelké množství), které můžeme datovat do starohradištního období, jednalo se však pouze o sedm střepů, které pochází z mechanické vrstvy 0–70 cm. Nebyly přítomny žádné okrajové zlomky, mezi třemi zdobenými střepy byla dvakrát zaznamenána několikanásobná vlnice a jednou několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií. Dále můžeme mezi movitými artefakty zmínit 18 g mazanice. **Vyobrazení nálezů:** tab. 16:16–18. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, starší doba hradištní. **Fáze:** 2.

Objekt 35/78

Plán: Pouze půdorys v celkovém plánu (obr. 3), fotoplán (obr. 4:2). **Popis:** Nevelký zahluobený objekt oválného půdorysu. Délka hlavní osy 114 cm. Šířka objektu nepřesahuje 69 cm. Řez není k dispozici, a tak nemáme žádnou představu o hloubce objektu. **Nálezy:** Z výplně objektu pochází 393 g zvířecích kostí a 27 keramických střepů. Okrajové zlomky byly nalezeny pouze dva a byly přiřazeny k jednoduchému typu okraje. Mezi 10 zdobenými střepy jasně dominoval motiv několikanásobné vlnice, v kombinaci s pásem rovných linií (8×), dvakrát byla zaznamenána několikanásobná vlnice samostatně. Nádoby byly většinou formovány obtáčením. **Vyobrazení nálezů:** tab. 15:7–11. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 36/78

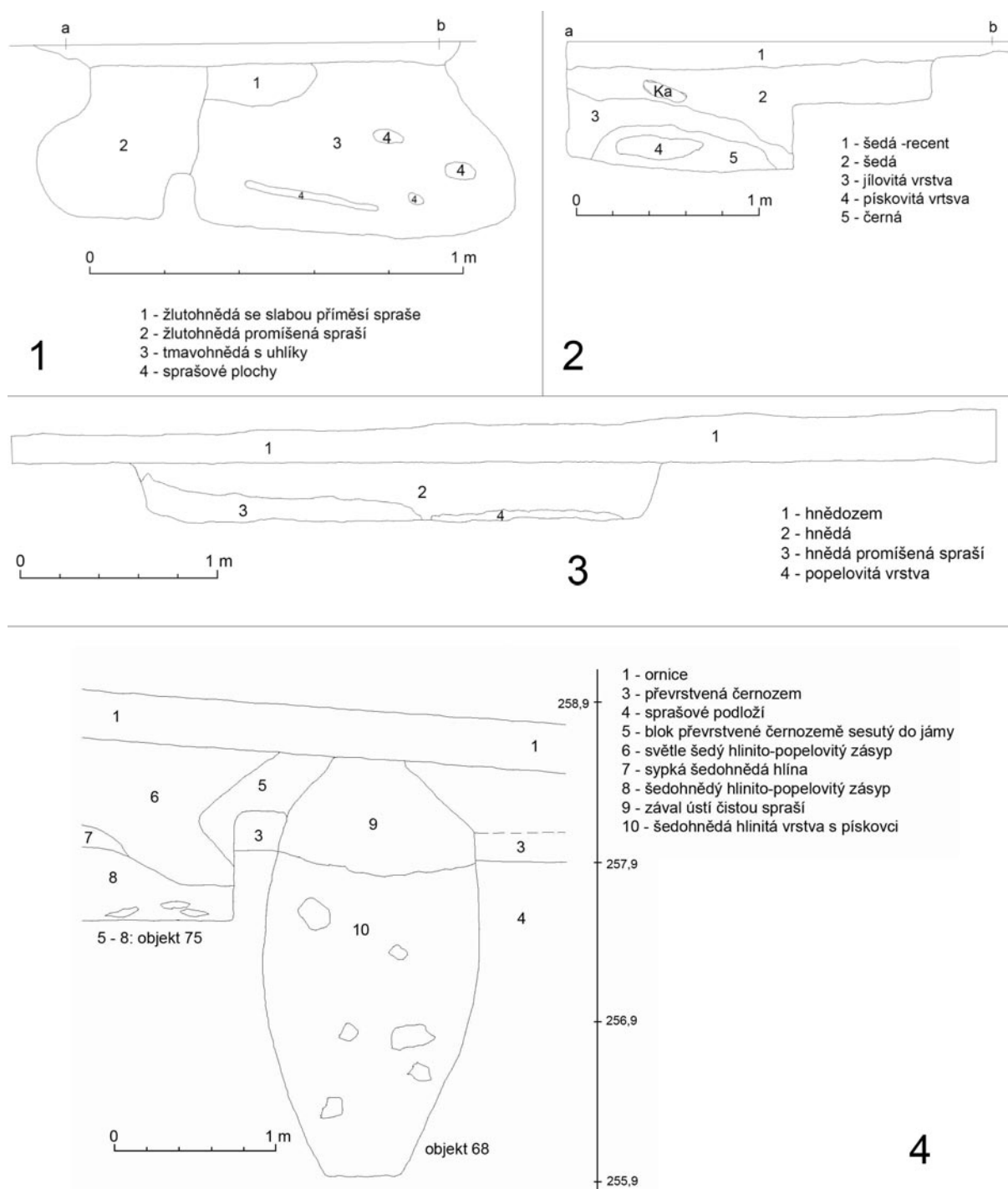
Plán: Pouze půdorys v celkovém plánu (obr. 3), fotoplán (obr. 4:2). Řez objektem – západní strana, v ose A–B, která není nikde vyznačena: obr. 12:2. **Popis:** Zahluobená jáma kruhového půdorysu, o průměru kolem 127 cm. Jáma dosahuje největší hloubky 72 cm v jižní části. Jižní stěna objektu se zahlubuje ostře v úhlu kolem 45°. Průběh severní stěny je schodovitý. **Nálezy:** Z nálezů můžeme jmenovat 126 g osteologického materiálu a 73 fragmentů keramiky. Mezi celkem 11 okrajovými zlomky dominovaly okraje, které můžeme popsat jako vzhůru vytažené, přechod k okruží (6×), následovaly 2 zduřelé okraje. Jednou byl registrován okraj vzhůru vytažený a jeden okraj byl pravěký. Z výzdobných motivů byly nejčastěji zastoupeny rovné linie (6×), 4× jednoduchá vlnice v kombinaci s rovnými liniemi, 1× jednoduchá vlnice, 1× několikanásobná vlnice v kombinaci s pásem rovných linií, 1× vrypy, 1× tuhování a 1× drsnění. Převládají nádoby točené na kruhu (ne rychlootáčivém). Přestože je ve zprávě čj. 6223/78 jáma datována do doby římské, je nutné konstatovat, že zde převládá keramika hradištní tradice. **Vyobrazení nálezů:** tab. 14:10–12,14–15; 20:2. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z vrcholného středověku 1, pravěká příměs – doba římská. **Fáze:** 6.

Objekt 37/78

Plán: Pouze půdorys v celkovém plánu (obr. 3), fotoplán (obr. 4:2). **Popis:** Zahluobený objekt přibližně oválného půdorysu. Délka hlavní osy činí 267 cm. Osa vedlejší je dlouhá 169 cm. Podle fotoplánu lze soudit, že se nejedná o příliš hluboký objekt, další podrobnosti z něho však nevyčteme. **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo pouze 12 fragmentů keramiky, z toho jeden zduřelý okraj. Nebyly nalezeny žádné zdobené střepy. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma. Datace objektu není snadná, datujeme podle nejmladšího materiálu do fáze 6. **Fáze:** 6.

Objekt 38/78

Plán: Pouze půdorys v celkovém plánu (obr. 3), fotoplán (obr. 4:2). Řez objektem – východní strana: obr. 12:3. **Popis:** Větší část zahluobeného objektu čtvercového nebo obdélného půdorysu. Šířka objektu se pohybuje okolo 255 cm (měřeno na hranici sondy). Dno objektu je téměř rovné, dosahuje největší hloubky 50 cm. Stěny objektu se zahlubují pod ostrým úhlem. **Nálezy:** Z výplně bylo odebráno 699 g osteologického materiálu a 51 fragmentů keramiky. Mezi

Obr. 12. Dřetovice. 1 – řez objektem 30 v ose A–B; 2 – řez objektem 36 v ose A–B; 3 – východní řez objektem 38; 4 – řez objekty 68 a 75.

osmi okraji byly zaznamenány 3 jednoduché na keramice pražského typu, dále okraj kalichovitý a zduřelý, dva pravěké a jeden jednoduchý. Z výzdobných motivů se uplatnily šikmé linie (2×), tuhování (2×), 1× pás rovných linií, 1× kombinace rovných a šikmých linií, 1× kombinace rovných linií a vrypů, 1× rovná linie. **Vyobrazení nálezů:** tab. 5:13–20. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obytná polozemnice z mladší doby hradištní. Materiál je hodně smíšený, byly registrovány pravěké střepy, střepy keramiky pražského typu, ale i větší množství mladšího hradištního materiálu (střední i mladší doba hradištní). Datace je tedy založena na nejmladších jedincích. **Fáze:** 5.

Objekt 39/78

Plán: obr. 10:1,4. **Popis:** Zahloubená jáma nepravidelného oválného půdorysu. Prozkoumána byla pouze částečně, část objektu zasahuje až za hranici sondy. Na ose kontrolního bloku Ch–I má objekt rozměr 246 cm. Rozměry celého

objektu můžeme jen stěží rekonstruovat. Hloubka objektu nepřesahuje v dokumentované části 146 cm. Dno je členité. **Nálezy:** Byly separovány nálezy ze dvou mechanických vrstev, 0–20 cm a 20–80. **Hloubka 0–20 cm;** *tab. 18:9:* V mechanické vrstvě bylo obsaženo pouze 5 keramických střepů. Byly zaznamenány 2 okrajové zlomky jednoduchého okraje a jeden střep zdobený několikanásobnou vlnicí a pásem rovných linií. Převažovaly střepy, které můžeme datovat do období kultury pražského typu a starohradištního období (skupina 6), jeden střep datujeme do vrcholného středověku. **Hloubka 20–80 cm (dno);** *tab. 18:10–11:* Z tohoto kontextu pochází 176 g osteologického materiálu, 27 g mazanice a 17 fragmentů keramiky. Z větší hloubky objektu byl získán spíše mladší hradištní materiál, který můžeme datovat do mladší doby hradištní. Z výplně objektu pochází rovněž 5 pravěkých střepů a 2 střepy, které můžeme datovat do období kultury s keramikou pražského typu. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 18:9–11.* **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma z mladší doby hradištní. Starohradištní a pravěkou příměs lze pravděpodobně spojit s porušením terénu vrcholně středověkým objektem 26, čímž došlo ke smíšení materiálu z výplně různě starých objektů nebo kulturních vrstev. **Fáze:** 4.

Objekt 40/78

Plán: *obr. 10:1; 11:2.* **Popis:** Objekt nebyl prozkoumán celý, pokračuje za hranici sondy. Jedná se o zahluobenou jámu nepravidelného půdorysu. U hranice sondy se objekt více zahlubuje. Šířka objektu na hranici sondy činí 224 cm. Prozkoumaná část objektu dosahuje největší hloubky 68 cm. **Nálezy:** Z objektu pochází 67 g osteologického materiálu a pouze 10 keramických střepů. Součástí malého souboru byl pouze jeden pravěký okraj. Jako výzdobný motiv se uplatnila rytá šroubovice (1×). **Vyobrazení nálezů:** *tab. 18:12.* **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma. Smíšený, nepočtený materiál, datace podle nejmladšího střepu do vrcholného středověku 1. **Fáze:** 6.

Objekt 41 (obj. 1, sonda 1/54 – podle Knor 1959a)

Plán: *obr. 2.* **Popis:** Kruhovitá, mělká miskovitá jamka o průměru 110–115 cm, v sprašovém podloží. Hloubka necelých 10 cm. Černý hlinitý zásyp. **Nálezy:** Ve výplni několik drobných pískovců, zlomky břidlice, osteologický materiál. Z nepočtených fragmentů keramiky můžeme zmínit okrajový střep soudkovitého hrnku s nízkým a úzkým, ploše rozvěřeným hrdlem. Okraj je jednoduchý. Na hrdle nádoby jsou patrné stopy po obtáčení, pod hrdlem jsou umístěny dva pásy dvou jednoduchých a úzkých, ostře klenutých vlnic. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 22:1.* **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 42 (obj. 2, sonda 1/54 – podle Knor 1959a)

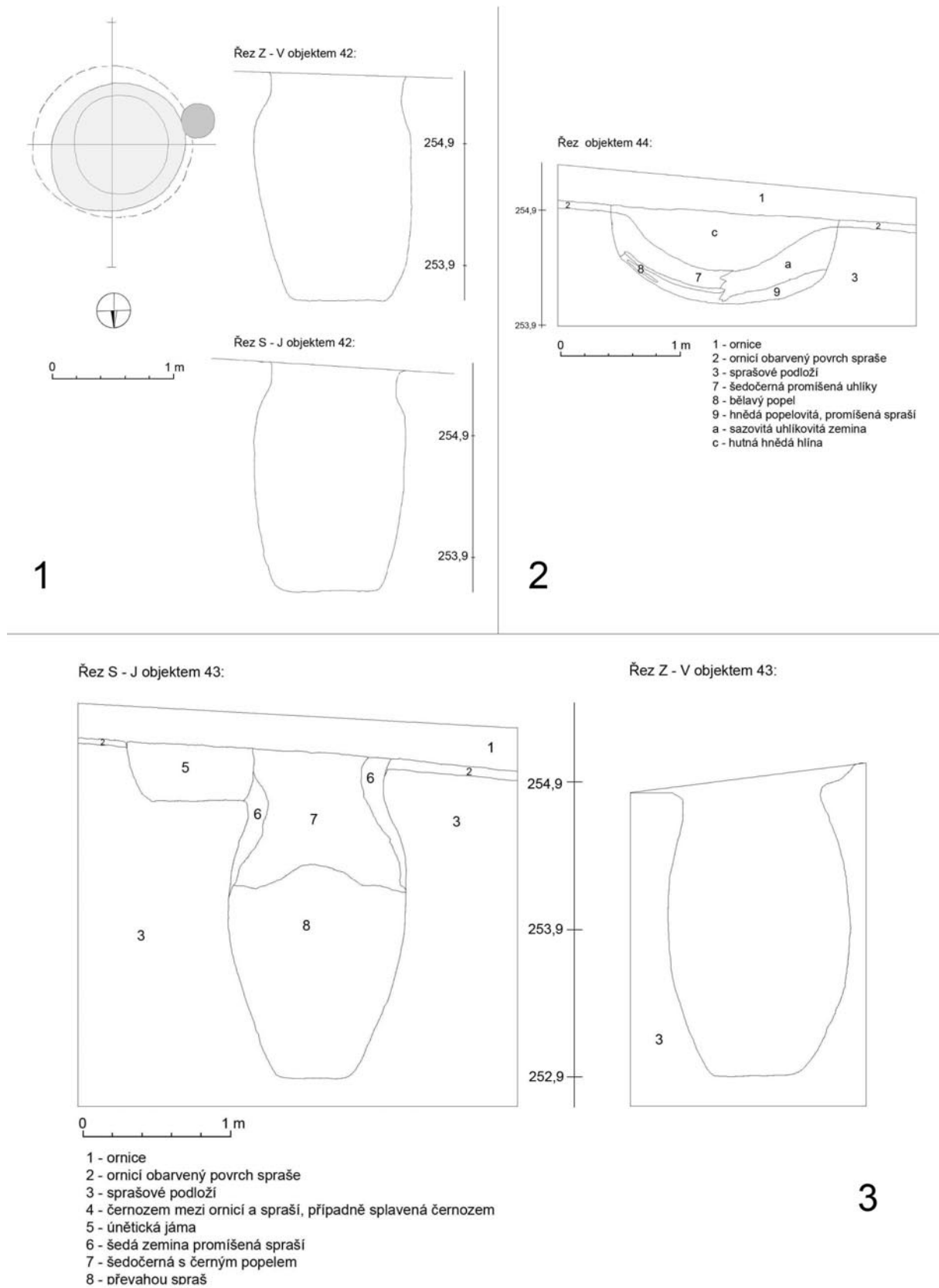
Plán: *obr. 2; 13:1.* **Popis:** Zahluobená jáma se širokým ústím, průměr kolem 150 cm. Na řezu má jáma téměř válcovitý tvar a široké, ploché dno. Do sprašového podloží se zahlubuje více než 180 cm. Od současného povrchu byla její hloubka 210–220 cm. Svrchu jámy různé černý hlinitý zásyp. V úrovni ústí bylo několik drobných pískovců a desky algonkické břidlice velikosti 30 × 15 a síly 2–4 cm. V zásypu pod ústím jámy se objevily hroudy spraše. Nade dnem do výše 50–70 cm byl zásyp velmi různorodý, hlinitý i popelovitý. Z této úrovně pocházejí níže jmenované nálezy. **Nálezy:** V objektu byly obsaženy různé velké kameny (pískovec, břidlice). Jedna břidlicová deska dosahovala velikosti 90 × 40 × 7 cm. Dále byl nalezen větší počet zvířecích kostí, několik zlomků mazanice, slitek železné strusky o váze 25–30 g a uhlíky. V jámě bylo obsaženo několik hradištních střepů. Z výzdobných motivů se uplatňuje pás rovných linií v kombinaci s několikanásobnou vlnicí. Z okrajů je zastoupen jednoduchý okraj. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 22:2.* **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma ze starší doby hradištní. **Fáze:** 2.

Objekt 43 (obj. 4, sonda 1/54 – podle Knor 1959a)

Plán: *obr. 2; 13:3.* **Popis:** Zahluobená jáma v půdorysu kruhového tvaru o průměru pohybujícím se okolo 1,2 m. Jáma měla široké ústí a užší ploché dno. Na řezu má jáma štíhlý lahovitý tvar. Hloubka jámy byla od povrchu 220 cm. **Nálezy:** Výplň jámy obsahovala zvířecí kosti, zlomek železné strusky, několik zlomků mazanice, skleněný (?) slitek, zlomek železného plíšku (délka 35 mm, šířka 10 mm). Na dně jámy byl nalezen únětický kamenný sekeromlat. V zásypu jámy bylo také mnoho fragmentů keramiky. Z okrajů můžeme jmenovat jednoduchý okraj, ukončený vytažením obou hran okraje (v jeho středu se tak vytvořil žlábek) a jednoduchý, široce rozvěřený okraj. Z výzdobných motivů se uplatnila několikanásobná vlnice, pás rovných linií a kombinace uvedených možností. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 22:3–4; 27:8–9.* **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 44 (obj. 5, sonda 1/54 – podle Knor 1959a)

Plán: *obr. 2; 13:2.* **Popis:** Zahluobená jáma přibližně oválného půdorysu. Délka hlavní osy je 285 cm, délka osy vedlejší 190 cm. Jáma byla hluboká kolem 1 m, měla strmé stěny a miskovité dno. Vrchní část jámy byla tvořena hnědým až šedohnědým hutnějším zásypem, který níže přecházel v černý a sazovitý, stoupající podél stěn až k ústí. Dno kryla hnědá popelovitá vrstva, přerušovaná v severní polovině vrstvičkami bělavého popela. **Nálezy:** Nálezy se soustředily ve vrstvách na dně a nade dnem. Objeveny byly zvířecí kosti, drobné, do červenohněda vypálené pískovce, žárem rozpraskané zlomky opuky, dvě kostěné brusle (z krátkých zvířecích končetinových kostí – metakarpy rodu Bos; na spodní straně jsou rovně ohlazené), zlomek železné strusky, několik přeslenů a železný nožik. Dále výplň obsahovala zlomky keramiky. Byly zastoupeny hrncovité tvary s jednoduchými okraji, nezdobené fragmenty, ale i zdobené. Z výzdobných motivů se uplatnily následující kombinace: obloukovité skupiny rýh, kombinované s pásem rovných linií, pás rovných linií (5 rýh), z něhož vybíhají svislé i šikmé trásné (5 rýh), pás rovných linií v kombinaci s několikanásobnou

Obr. 13. Dřetovice. 1 – objekt 42, půdorys a řez; 2 – řez objektem 44; 3 – objekt 43, řezy S–J a Z–V.

vlnicí. **Vyobrazení nálezů:** tab. 22:5–7; 27:10–12. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma ze závěru období kultury pražského typu. **Fáze:** 1.

Objekt 45 (objekt 6, sonda 1/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:1. **Popis:** V půdorysu kruhová zahloubená jáma o průměru okolo 120 cm. Na řezu má jáma široké ústí a úzké dno, silně vyduté stěny. Dosahuje hloubky až 280 cm od dnešního povrchu. Horní vrstvy objektu tvořil hlinitý černozemní zásyp. Popsaná vrstva nasedala rovněž na černozem, která byla proložena vrstvami nečisté spraše. Na dně obilnice již prosakovala spodní voda. **Nálezy:** Ve vrchních partiích jámy bylo nalezeno jen několik kamenů, zvířecích kostí a fragmentů keramiky. Ze zásypu u dna objektu bylo vyzvednuto jen několik větších uhlíků. Keramické střepy byly zdobeny pásy rovných linií v kombinaci s několikanásobnou vlnicí. V jednom případě byla tato kombinace výzdobných motivů doprovázena ještě svislými, úzkými skupinami vodorovných vrypů. **Vyobrazení nálezů:** tab. 27:13–14. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice ze střední doby hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 46 (objekt 1, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:2. **Popis:** Zahloubená jáma v půdoryse téměř oválného tvaru o průměru kolem 130 cm. Stěny jámy jsou hruškovitě vyduté, ústí širší. Dno jámy je užší a rovné, od povrchu je v hloubce 300 cm. Zásyp ústí je při stěnách sypký, hnědý a hlinitý, do středu jámy tvrdší a černě popelovitý. V polovině hloubky je zásyp proložen 5–6 cm mocnou vrstvou spraše. Výplň jámy nade dnem (do výše 30–40 cm) byla tvořena vrstvami spraše o mocnosti 6–8 cm, které byly proloženy vrstvičkami černozemě a černého popele o mocnosti 2–3 cm. Na dně objektu leželo několik desek břidlice. **Nálezy:** Zásyp pod ústím obsahoval jen několik kůstek, zlomky železné strusky a několik drobných střepů. V zásypu ústí byl ve střepích rekonstruovatelný celý hrnec. Z okrajů byly zaznamenány jednoduché okraje. Z výzdobných motivů se uplatnily následující: pás rovných linií v kombinaci s jednoduchou vlnkou převedenou do vyšší a úzké, strmé a vyhocené klikatky z krátkých vodorovných rýžek. Dále se uplatnily pásy rovných linií, několikanásobná vlnice a širší kolkky vrypů. Na keramice byly stopy po obtáčení. **Vyobrazení nálezů:** tab. 22:8–9. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice ze starší doby hradištní. **Fáze:** 2.

Objekt 47 (objekt 3, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

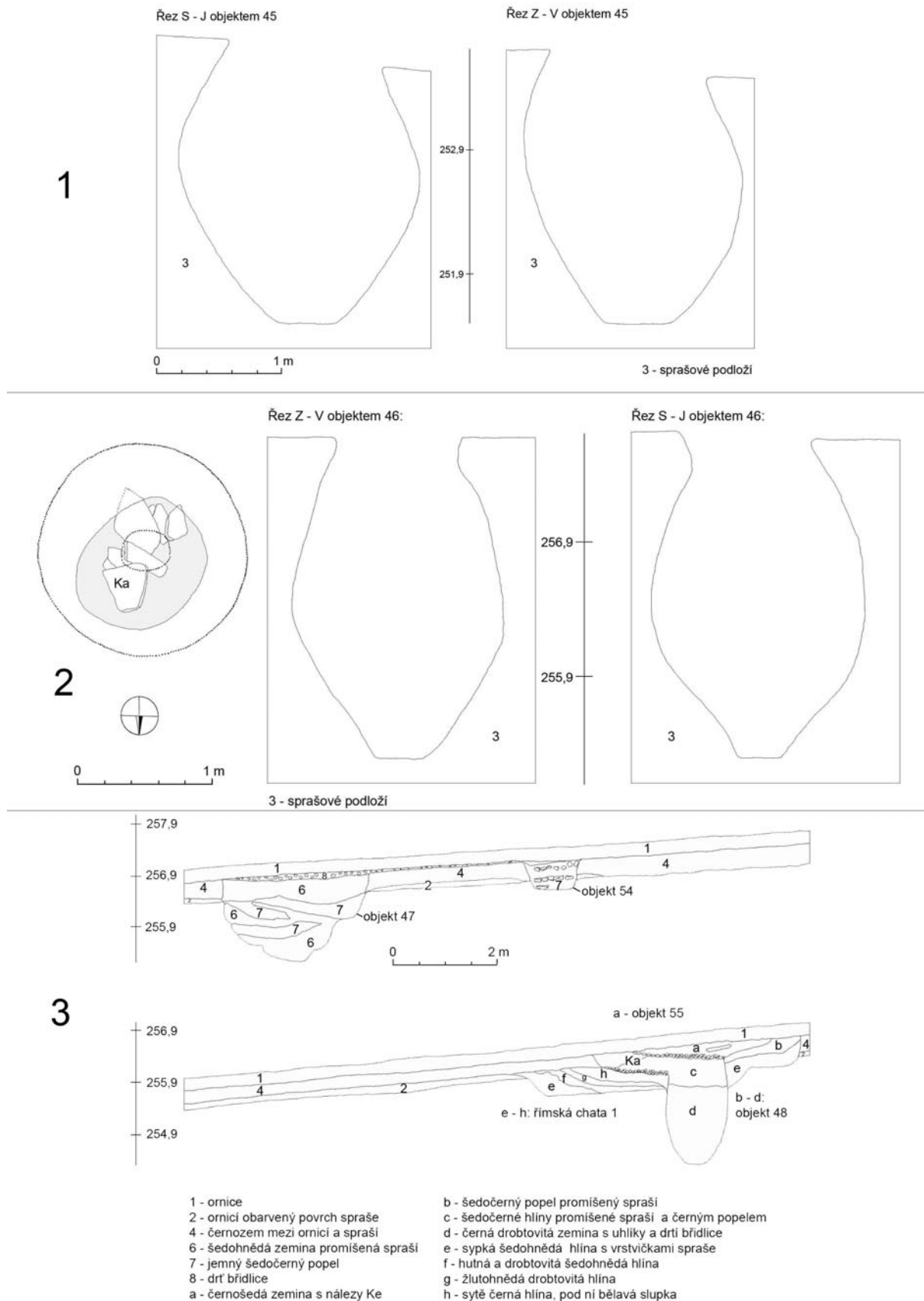
Plán: obr. 2; 14:3. **Popis:** Oválná jáma, která nebyla prozkoumána celá. Délka hlavní osy (měřeno na hraně sondy 2/54) činí 260 cm. Dno jámy stupňovitě klesá. Jáma byla zaplněna střídajícími se vrstvami šedo hnědých hlín promíšených spraší a šedočerné, převahou popelovité, mezi něž se vkládají slabé vrstvy spraše. V podorníci se zabořuje do ústí jámy vrstva drté břidlice. Na dně jámy leželo na plochu několik břidlicových desek. **Nálezy:** Ze zásypu jámy bylo vyjmuto několik zvířecích kostí a fragmentů keramiky. Keramika byla technologicky pokročilejší, můžeme ji datovat do vrcholného středověku. Z keramických nálezů je možno jmenovat dno a spodek miniaturního džbánku z hlíny vypálené do žlutohnědých odstínů, nebo okrajový střep džbánu či hrnku s podélně žlábkovaným uchem. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Vrcholně středověká sídlištní jáma. **Fáze:** 7.

Objekt 48 (objekt 4, sonda 2, 4, 6/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:3. **Popis:** Obdélníková jáma o rozměrech 400 × 350 cm, orientovaná delší osou ve směru S–J. Od její západní stěny ve dně počínalo koryto, porušující do hloubky 100 cm západní nároží chaty 1 z doby římské, a spadající do obilnice, která se zahlubovala do podlahy zmíněné chaty. Dno chaty zasahovalo do obilnice, která se táhla od jižní a východní stěny, příkřeji od strany severní. Obilnice měla úzké dno, mírně vyduté stěny a byla od povrchu hluboká 250 cm. Její ústí bylo zachytitelné v hloubce 50–60 cm. Objekt byl v superpozici s mladší vrcholně středověkou jámou 55. V jihovýchodním nároží bylo v hloubce 40 cm rozrušené ohniště. Jeho podlaha byla vypálena do hněda až červehněda a byla překryta shlukem drobných pískovců, překrytých až 15 cm mocnou vrstvou bělošedého a běložlutého popele. Zásyp severovýchodního nároží byl tvořen šedo hnědou popelovitou hlinou, promíšenou v různé míře drobtovité spraší. Zbylou větší část jámy zaplňovaly šedočerné hlíny, promíšené černým popelem, uhlíky, kousky spraše a kameny, mezi nimiž převažovala břidlice. Popsaný zásyp překrýval i ústí obilnice, v jejíchž spodních partiích přecházel v černou drobtovitou hlinu, promíšenou hustě uhlíky, drobnými úlomky břidlice, fragmenty zvířecích kostí, střepy i zlomky hliněné pražnice. **Nálezy:** Přimo ve vypálené ploše ohniště byly nalezeny dva zlomky kostěného hřebene, v blízkosti ohniště železný předmět (pravděpodobně šipka, chybí však řezý předmětem), nožik a opracovaný zlomek jeleního parohu. Z okrajů byly zaznamenány jednoduché a jednoduché široce rozevřené. Jako výzdobný motiv se uplatnily pásy rovných linií a několikanásobná vlnice. Přimo na dně obilnice byly nalezeny i zlomky hliněné pražnice. **Vyobrazení nálezů:** tab. 22:10–14; 23:1–5; 29:1–3. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zahloubený obytný dům s obilnicí ze starší doby hradištní, porušen mladší jámou 55. **Fáze:** 2.

Objekt 49 (objekt 6, sonda 2, 4, 6/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 15:1. **Popis:** Zahloubená jáma nepravidelného tvaru. Hlubší, s oble miskovitým dnem. Stěny jsou kotlovitě podbíhající. Na jihozápadní straně sousedí s objektem 47 (sonda 2/54), je od něho oddělena úzkou přímou přepážkou. V podorníci byla dokumentována mocná vrstva desek břidlice. Desky překrývaly ústí jámy, zasahovaly však i mimo něj. Ve východní části objektu klesala vrstva břidlicových desek i pod ústí jámy. Pod popsanou vrstvou byla jáma vyplněna sypkou šedo hnědou hlinou, hustě promíšenou hrudkami spraše, deskami i drté břidlice. Dno bylo překryto šedočerným, jemným popelem. Střed zásypu byl tvořen sypkou šedo hnědou, popelovitou hlinou s hrudkami spraše.

Obr. 14. Dřetovice. 1 – objekt 45, řezy S–J a Z–V; 2 – objekt 46, půdorys a řezy; 3 – řez objekty 47, 48, 54, 55 a římskou chatou 1.

Nálezy: Téměř všechny nálezy pochází z kontextu pod vrstvou břidlice. Byl nalezen perleťový kroužek, železný nožik, kamenný brousek, zvířecí kosti i větší kostěná brusle. Mezi fragmenty keramiky byla identifikována okruží a okraje vzhůru vytažené na přechodu k okruží. Z výzdobných motivů se uplatnila červeně malovaná linka, šroubovice a rovné linie. Tvarové spektrum nádob bylo bohatší, objevily se hrncovité tvary, misky, džbánky, nebo úchytky pokliček. **Vyobrazení nálezů:** tab. 23:6–12; 27:15–16; 28:1. **Interpretace a předpokládaná datace:** Vrcholně středověká zásobní jáma. **Fáze:** 7.

Objekt 50 (objekt 7, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 15:2. **Popis:** Zahloubená jáma v půdorysu oválného tvaru. Délka hlavní osy se pohybuje kolem 230 cm. Na řezu je patrné, že stěny kotlovitě podbíhají, dno pozvolna klesá od jižního okraje k severnímu. Výplň objektu byla tvořena vrstvou černozemní hlíny, která byla dokumentována přímo pod ornici, ve spodních partiích již byla promísená se spraší. **Nálezy:** Ve výplni byly obsaženy zvířecí kosti, zlomek železné strusky a fragmenty keramiky. Nalezenou keramikou můžeme datovat do vrcholného středověku. Z okrajů lze jmenovat jednoduchý, okruží a vzhůru vytažený. Z výzdobných motivů se uplatnila šroubovice. Mezi keramickými tvary byly zaznamenány hrncovité nádoby, miska nebo zásobnice. **Vyobrazení nálezů:** tab. 23:17. **Interpretace a předpokládaná datace:** Vrcholně středověká sídlištní jáma. **Fáze:** 7.

Objekt 51 (objekt 8, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2. **Popis:** Zahloubená jáma nepravidelného oválného půdorysu, průměr nepřesahuje 123 cm. Jáma se zahloubila do zásypu a mělce i do podlahy chaty z doby římské (objekt 2 v sondě 2/54). Od povrchu dosahovala jáma hloubky až 110 cm. Její ústí pod ornici bylo jen o něco menší než obvod dna. Od ústí, znatelného již pod ornici, byla 50 cm od něj zaplněna kamením. Mezi kameny zde dominovala břidlice. Výplň spodní části jámy byla tvořena černým popelem, proloženým slabě nade dnem plástem jemného bělavého a červenohnědého popela. **Nálezy:** Více nálezů zlomků keramiky pochází ze spodního popelovitého zásypu. Jedná se o technologicky pokročilé, vrcholně středověké zboží. Z okrajů bylo zaznamenáno okruží a okraj jednoduchý, s vytažením obou hran okraje. Z výzdobných motivů se uplatňuje červené malování v podobě jednoduchých linek, popřípadě vlnice. Dále byly zaznamenány ryté rovné linie. **Vyobrazení nálezů:** tab. 23:13–16. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, vrcholný středověk. **Fáze:** 7.

Objekt 52 (objekt 9, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2. **Popis:** Zahloubená jáma v půdorysu oválného tvaru. Její průměr nepřesahuje 120 cm. Jáma je hluboká, kotlovitá s plochým dnem. Zásyp jámy tvořil sytý černý hlinitý zásyp promíšený černým popelem a drobnými uhlíky. **Nálezy:** Nálezy z objektu tvoří zvířecí kosti, fragmenty keramiky (pravěká příměs). **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma, vrcholný středověk. Podle A. Knora nejspíše jáma souvisí s blízkou budovou (zeď – objekt 58). **Fáze:** 7.

Objekt 53 (objekt 10, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:3; 16:1. **Popis:** Z větší části prozkoumaná, v půdorysu kruhová jáma. Na hranici sondy dosahovala jáma rozměru 168 cm. Na řezu má jáma válcovitý tvar a ploché dno. Zásyp tvořila šedoohnědá hlinitá zemina, promíšená spraší a drobnými zlomky mazanice. **Nálezy:** Přimo ze dna objektu pochází zlomek výdutě tenkého hrnku, zdobeného rovnými rýhami. **Vyobrazení nálezů:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, vrcholný středověk. A. Knor ji, stejně jako předcházející objekt, dává do souvislosti s blízkou budovou (zeď – objekt 58). **Fáze:** 7.

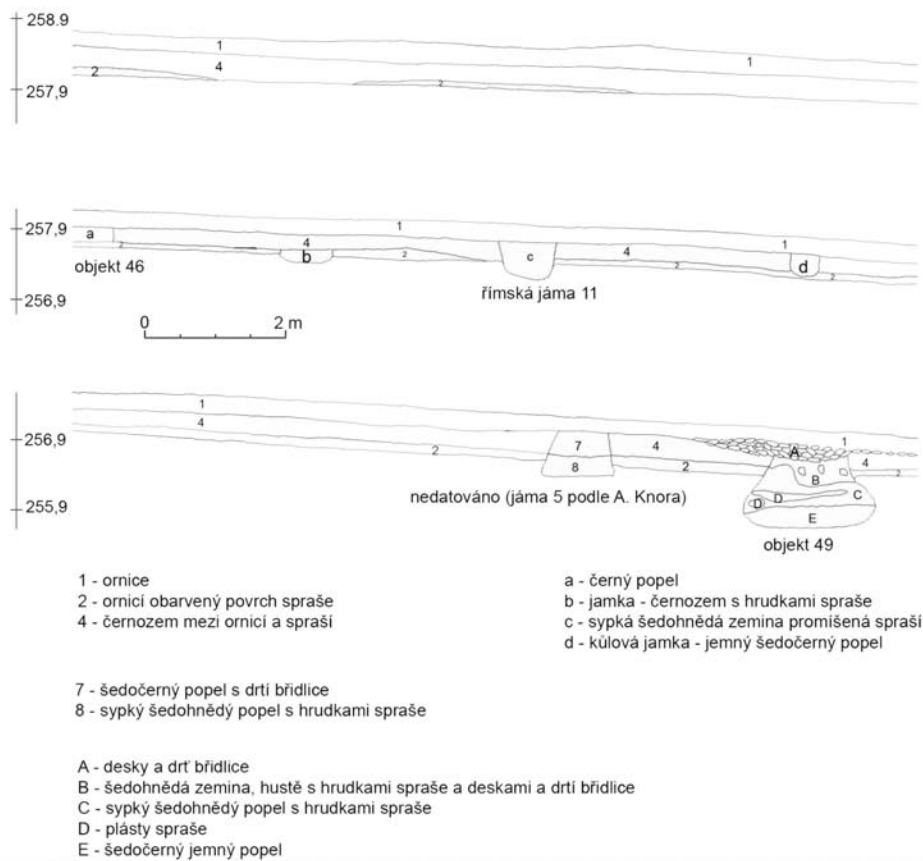
Objekt 54 (objekt 12, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:3; 16:2. **Popis:** Z větší části prozkoumaná nedlouhá, v půdorysu čtverhranná jáma se zaoblenými rohy. Jáma byla mělce zahloubena do sprašového podloží, její dno bylo ploché. Na vrchu jámy, pod ornici, byla při jižní stěně větší plocha červeně vypálené hlíny. Při severní stěně byla řada břidlicových desek. Zásyp jámy tvořila šedočerná popelovitá zemina promíšená shluky sytké hlíny s drobnými hrudkami spraše. Tento zásyp byl proložen dvěma dalšími jednoduchými vrstvami desek břidlice. V blízkosti jámy byla i hlubší kúlová jamka. **Nálezy:** Z výplně jámy pochází přeslen, zvířecí kosti, zlomky železné strusky a fragmenty keramiky, včetně téměř celého džbánu. Z okrajů můžeme jmenovat okruží, široce rozevřený okraj s vytaženou střední částí. Mezi výzdobnými motivy se uplatnila šroubovice, rovné linie a červené malování (jednoduchá linka, dvojice svislých klikatek mezi dvěma linkami). Z keramických tvarů byly zaznamenány fragmenty džbánů, misek a hrncovité tvary. **Vyobrazení nálezů:** tab. 24:1–3; 28:2. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, vrcholný středověk. **Fáze:** 7.

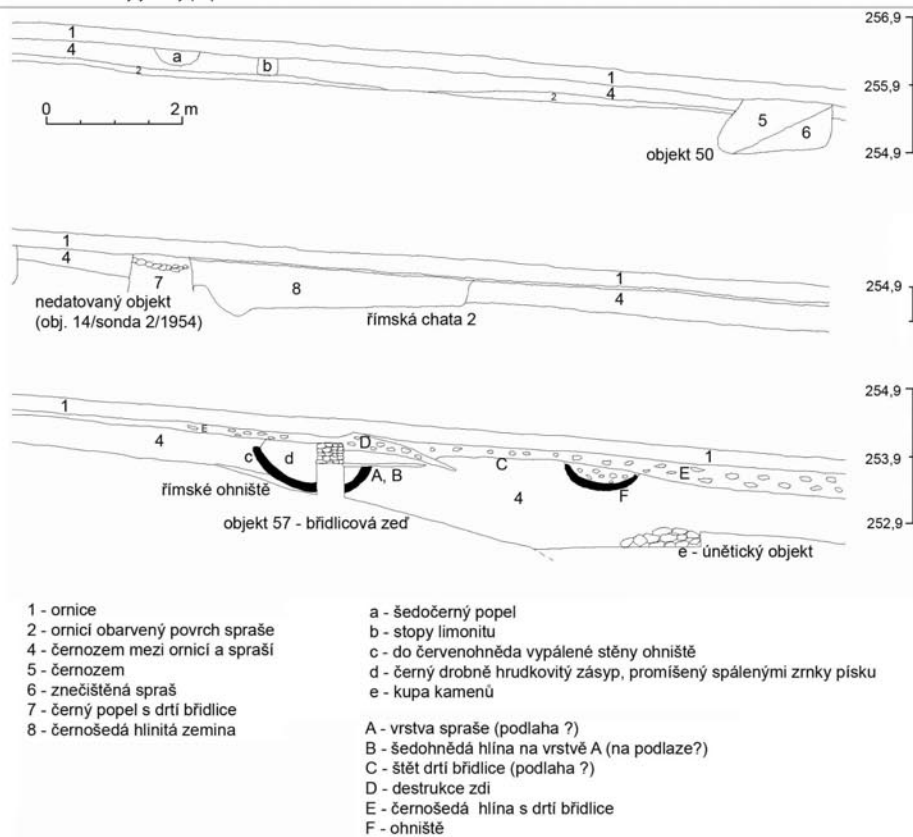
Objekt 55 (objekt 13, sonda 2/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2; 14:3; 16:3. **Popis:** Nevelká oválná jáma se mělce zahlubuje do zásypu starohradištního objektu 48 s obilnicí. Maximální rozměr jámy je 278 cm. Zásyp jámy pod ornici byl tvořen černošedou hlínou, řídkce promíšenou uhlíky, drtí i ojedinělými většími deskami břidlice a fragmenty keramiky. U ústí jámy začínala vrstva s úlomky břidlice, která na východním okraji jámy přecházela ve větší desky břidlice a pokračovala pod ornici až nad středověkou jámu 54. **Nálezy:** V zásypu objektu byly obsaženy břidlicové desky a úlomky břidlice, drobné úlomky zvířecích kostí, železný nožik a fragmenty keramiky. Keramikou můžeme charakterizovat jako vrcholně středověkou produkci. Z okrajů byl zaznamenán okraj zduřelý, vzhůru vytažený a okruží. Z výzdobných motivů se uplatnila šroubovice nebo červené

1

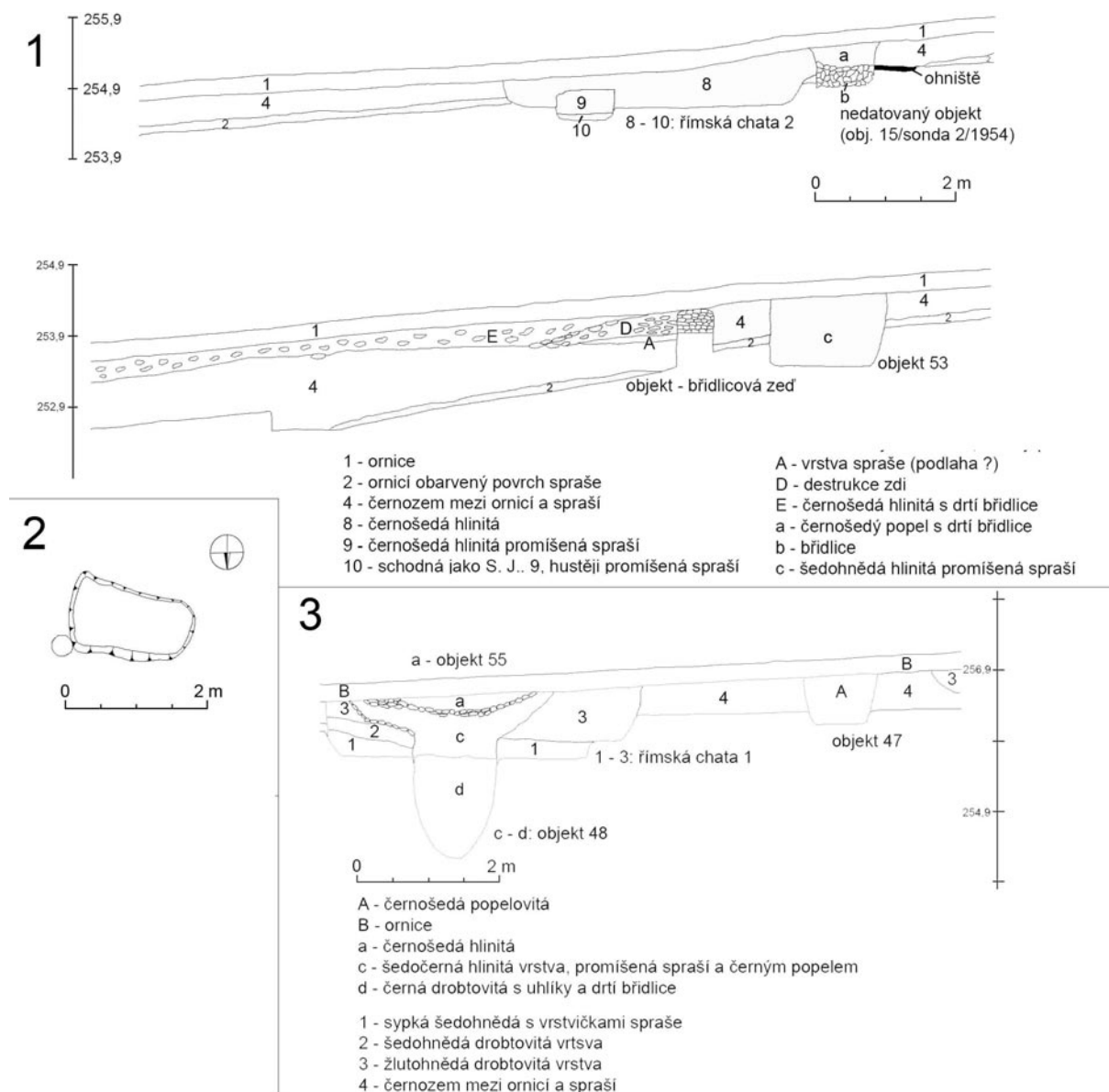

2

Obr. 15. Dřetovice. 1 – řez objekty 46 a 49; 2 – řez objekty 50, 57 a dalšími pravěkými a nedatovanými objekty.

Obr. 16. Dřetovice. 1 – řez objektem 53 a dalšími pravěkými nebo nedatovanými objekty; 2 – půdorys objektu 54; 3 – řez objekty 47, 48, 55 a římskou chatou 1.

Objekt 61 (objekt 5, sonda 5/54 – podle Knor 1959a)

Plán: obr. 2. **Popis:** Menší zahloubený objekt přibližně oválného půdorysu. Objekt má široké ústí (jeho délka nepřesahuje 120 cm), užší dno a dosti vyklenuté stěny. Hloubka jámy je od povrchu 230 cm, od ústí ve spraši 160 cm. Zásyp jámy byl černošedý popelovitý, promíšen uhlíky a ke dnu proložen souvislými vrstvami spraše o mocnosti až 8 cm. Dno jámy vyplňovaly šedoohnědá a popelovitá vrstvy. **Nález:** Ve výplni jámy byly obsaženy drobné břídlícové desky a kusy pískovce a slepence. Dále byly v jámě obsaženy fragmenty keramiky. Z okrajů můžeme jmenovat různé podvarianty jednoduchého typu okraje. Nádoby hrncovitých tvarů byly zdobeny pásy rovných linií, kombinovanými s několika-násobnými vlnicemi. **Vyobrazení nálezů:** tab. 24:13; 25:1. **Interpretace a předpokládaná datace:** Středohradištní obilnice. **Fáze:** 3.

Objekt 62 (objekt „hradištní zemnice 1c“, sonda 1/57 – podle Knor 1959b)

Plán: obr. 2; 17:2,4. **Popis:** Zahloubený obdélníkový objekt o rozměrech 360 × 300 cm. Delší osa je orientována zhruba ve směru Z–V. Dno objektu bylo ploché, v hloubce kolem 50 cm od dnešního povrchu. Napříč chatou, souběžně se západní stěnou a blíže k ní, vedla trojice sloupových jamek. Jamky byly umístěny v řadě. Jedna z nich byla při jižní stěně, další při severní a třetí ne ve středu vzdálenosti mezi dvěma zbývajícími, ale spíše blíže k severní. Jižní jamka z řady trochu vybočuje směrem k západu. Jamky měly téměř kruhový půdorys a ploché dno. Jejich zásyp odpovídal

zásypu zbytku objektu, jen byl o něco syplejší. Průměr jamek se pohyboval od 25 do 30 cm, od podlahy dosahovaly hloubky 30–35 cm. U sloupové jamky při severní stěně byla menší prohlubeň a v úrovni podlahy několik menších desek břidlice. Popsané spojuje A. Knor s opěrami sloupu. Menší jamka byla dokumentována při severovýchodním nároží chaty (z vnější strany). Další jamka rovněž menších rozměrů se přimykala k východní stěně objektu. A. Knor usuzoval, že s objektem lze snad spojovat i větší mělké jamky 11c a 12c (v sektoru 2/57). Uvedené objekty však neposkytly datovací materiál a jejich spojení s jakýmkoliv objektem je problematické. Podlaha objektu byla v celé ploše tvrdě udusána (i nad únětickou jámou 2a, se kterou je objekt v superpozici). Udusání podlahy ve větší východní polovině chaty bylo zesíleno souvrstvím tenkých vrstviček černých hlín a dosahovalo zde mocnosti až 3 cm. V severozápadním rohu objektu bylo zdokumentováno oválné ohniště o rozměrech 80 × 60 cm. Prostor ohniště byl tvrdě vypálen, v některých místech do syté červenohnědé barvy v síle až 8 cm. Z plánu je patrné, že kolem ohniště byla větší koncentrace kamenů. V udusané podlaze bylo dále dokumentováno 251 drobných jamek, jejichž hloubka se pohybovala většinou mezi 10 a 20 cm od podlahy. Jejich průměr kolísal většinou mezi 3 a 5 cm (dokumentovány i větší a menší). Většinou byly válcovité s ostrou špičkou nebo ostře kuželovité, často ale i s oblým nebo tupým koncem. Zásyp chaty byl sypleký, světle šedohnědý, hlinito-popelovitý, patrný přímo pod ornici. Mocnost ornice kolísala mezi 20 a 30 cm. Ohniště a větší část severovýchodního nároží chaty byly překryty vrstvou světle šedého, jemného popela. V západní polovině chaty se táhl širší pás drobných pískovců a menších desek břidlice, které ležely buď na podlaze chaty, nebo nevysoko nad ohništěm. **Nálezy:** Z nálezů můžeme jmenovat zvířecí kosti, zlomek pískovcového brousku (*tab. 24:15*), hlinitý přeslen. Z výplně chaty pochází snad i díl drobného kadlubu na odlití růžice, jde však o nález v již vyhozené hlíně. Dále byly nalezeny fragmenty keramiky. Keramika byla robena v ruce a nebyla zdobena. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 24:14–15; 25:2*. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obytná polozemnice z období kultury s keramikou pražského typu. **Fáze:** 1.

Objekt 63 (objekt „hradištní zemnice 2c“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: *obr. 2; 17:3*. **Popis:** Zahloubený objekt pravděpodobně obdélníkového půdorysu. Šířka objektu se pohybovala mezi 300 a 375 cm. Objekt byl orientován delší osou ve směru SZ–JV, měl svislé stěny a dosahoval hloubky 10–12 cm v podložní spraši. Severní část objektu zabíhala pod silnici, a nebylo tedy možné ji prozkoumat. Při jižní stěně byla oválná jamka s nevýrazně členěným dnem. Podobná oválná jamka byla i ve středu chaty. Výplň objektu tvořil černý, hlinitý zásyp, promíšený řídkými hrudkami spraše a červené mazanice, ojediněle i drobnými pískovci a destičkami břidlice. Zásyp obou jamek v podlaze chaty byl černý, hlinitý, sypleký, promíšený drobtovitou sprašou. **Nálezy:** Fragmenty keramiky, zdobené pásy rovných linií v kombinaci s několikanásobnou vlnicí. Okrajový fragment láhve. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 25:3–4*. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obytná polozemnice, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 64 (objekt „hradištní obilnice 2c“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

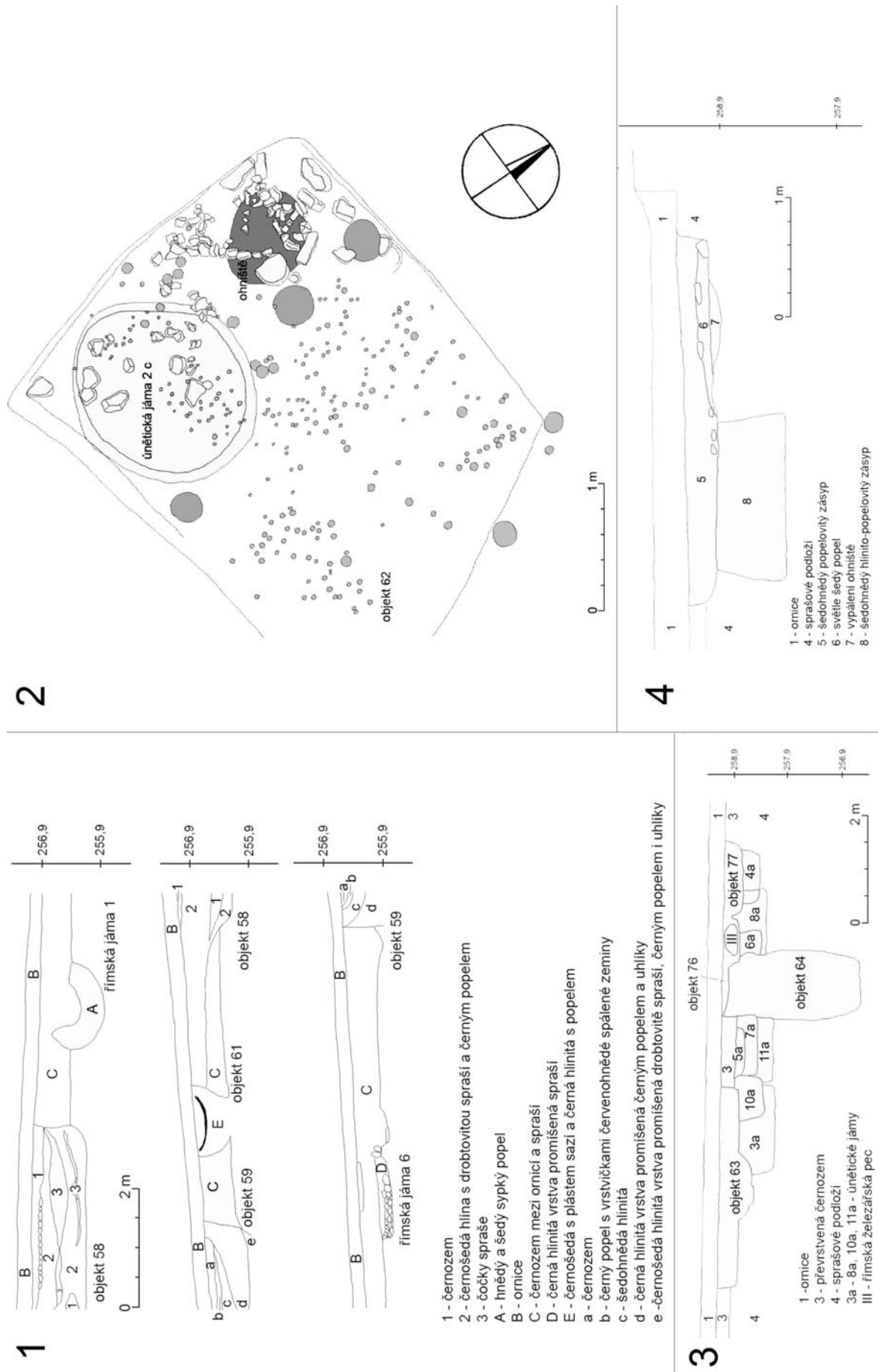
Plán: *obr. 2; 17:3; 18:1*. **Popis:** Zahloubená jáma, v půdorysu téměř kruhová. Průměr jámy nepřesahuje 162 cm. Na řezu má jáma úzký sudovitý tvar a ploché dno o průměru kolem 80 cm. Dno bylo v hloubce 290 cm od povrchu. Jáma byla v superpozici s mělkou středověkou jámou 76, která z větší části překryla její ústí. Vrchní část jámy byla až do hloubky 50 cm od ústí vyplněna černozemí, silně promíšenou syplekou sprašou a hustě proplněnou četnými, většinou již zcela rozmočenými zlomky pražnice. Pod popsanou vrstvou byla vrstva černozemě, hustě promíšená černým popelem, o mocnosti 50 cm. V této stratigrafické jednotce byl větší počet pískovcových balvanů, mezi nimi i zlomek žernovu se středovým otvorem. V zásypu bylo i několik břidlicových desek. Nade dnem do výše 50 cm byla výplň tvořena tmavě šedohnědou hutnou hlínou, snad přepálenou sprašou. **Nálezy:** Ve výplni byly obsaženy pískovcové kameny, mezi nimi i fragment žernovu se středovým otvorem, desky břidlice (kontext popsán výše), několik zvířecích kostí a nevelké množství keramických střeptů. Byl zaznamenán jednoduchý okraj, okraj límcovitý. Z výzdobných motivů se uplatnila několikanásobná vlnice a několikanásobná vlnice v kombinaci s pásy rovných linií. Mezi nálezy keramiky je zajímavý nález fragmentů pražnice. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 25:5–8; 28:5–7*. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 65 (objekt „hradištní jáma 1c“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: *obr. 2; 18:2*. **Popis:** Zahloubená jáma v půdorysu nepravidelného, přibližně oválného tvaru. Její průměr nepřekračuje 122 cm. Objekt byl vyplněn (o rozměrech 140 × 110 cm) černým popelem, hustě promíšeným drobnými uhlíky o mocnosti 5–8 cm. Popsaný útvar se táhnul od rozhraní ornice a podložní spraše. Podle A. Knora se jednalo nejspíše o zbytek mělké jámy, snesené kultivací tamějšího pozemku. Jižní okraj jámy byl porušen objektem z mladší doby hradištní. **Nálezy:** Z výplně objektu pochází několik fragmentů keramiky. Zaznamenán byl jednoduchý, široce rozvěřený okraj. Z výzdobných motivů můžeme jmenovat několikanásobnou vlnici v kombinaci s pásem rovných linií. Na jednom okrajovém zlomku byl reparační otvor. **Vyobrazení nálezů:** *tab. 25:9; 28:8–9*. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sidlištní jáma, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 66 (objekt „hradištní obilnice 5c“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: *obr. 2; 18:3*. **Popis:** Zahloubená jáma v půdorysu oválného tvaru, jejíž průměr nepřesahuje 184 cm. Hloubka jámy od povrchu se pohybovala kolem 230 cm. Jáma byla v superpozici s římskou chatou 1 a únětickou jámou 12a. Výplň vrchní části objektu tvořila sypleká černozem s větší břidlicovou deskou v jihozápadním cípu. Ve střední části jámy byl černozemní zásyp znatelně tvrdší. Nade dnem byla výplň objektu tvořena syplekou šedohnědou zeminou

Obr. 17. Dřetovice. 1 – řezy objekty 58, 59, 61 a římskými jámami 1 a 6; 2 – půdorys objektu 62; 3 – řez objekty 63, 64, 76, 77; 4 – řez objektem 62.

a obsahovala desky břidlice, pískovců a ojediněle i buližníků. Dno objektu se značně zužuje, zůstává však stále oblé. **Nálezy:** Přímo nade dnem byla nalezena část kruhovitěho žernovu a několik hradištních střepů. Ve výplni objektu bylo i několik málo střepů únětické kultury a doby římské, což můžeme vysvětlit superpozicí s takto datovanými objekty. Keramika se vyznačovala jednoduchými okraji, zdobena byla několikanásobnou vlnicí, v některých případech kombinovanou s pásem rovných linií. Dále byly nalezeny 4 zlomky mísy pražnice. **Vyobrazení nálezu:** tab. 25:11,13; 28:10–11. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 67 (objekt „hradištní jáma 3c“, sonda 1/57 – podle Knor 1959b)

Plán: obr. 2. **Popis:** Neúplně prozkoumaná zahloubená jáma, jejíž část zasahovala do neprozkoumaného sektoru 3/57. Jáma měla pravděpodobně oválný tvar. Jáma byla pod ornici světle šedého, hlinito-popelovitého zásypu s drobnou lomivostí, s několika menšími deskami břidlice a ojediněle i s menšími, do červena vypálenými pískovci. Objekt byl od povrchu mělký (hloubka 50 cm), jeho zásyp byl od okolní černozemě špatně patrný, a tak bylo jeho rozlohu obtížné stanovit. **Nálezy:** Kromě výše popsaných pískovcových a břidlicových kamenů byly nalezeny rovněž fragmenty keramiky. Z okrajů byl zaznamenán okraj jednoduchý, ukončený vytažením dolní hrany okraje. Jako výzdobné motivy se uplatnily pásy rovných linií, několikanásobná vlnice a kombinace uvedených variant. Na jednom okrajovém zlomku je reparační otvor. **Vyobrazení nálezu:** tab. 25:10; 28:12. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma. **Datace:** střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 68 (objekt „hradištní obilnice 9c“, sonda 4/57 – podle Knor 1959b)

Plán: obr. 2; 12:4. **Popis:** Zahloubený objekt přibližně oválného půdorysu. Délka hlavní osy 151 cm, délka osy vedlejší 125 cm. Hluboká, štíhle sudovitá jáma s plochým kruhovým dnem o průměru 45 cm. Objekt dosahuje hloubky 290 cm od povrchu. Ústí jámy bylo zasypano čistou spraší, znatelnou již pod ornici. Na východním boku bylo ústí zkesleno černozemí. Od rozhraní černozemě a spraše byla výplň jámy tvořena šedohnědou zeminou. **Nálezy:** V zásypu jámy bylo několik větších i menších drobnozrnných pískovců, většinou do červenohněda vypálených. Dalšími nálezy jsou keramické střepy. Mezi okrajovými zlomky byl zaznamenán limcovitý okraj (na tomto zlomku byl reparační otvor). Z výzdobných motivů se uplatnila několikanásobná vlnice, pás rovných linií a kombinace uvedených variant. Kromě hradištních střepů byly ve výplni jámy i zlomky nádob kultury únětické a doby římské. **Vyobrazení nálezu:** tab. 28:13. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 69 (objekt „hradištní jáma 6c“, sonda 4/57 – podle Knor 1959b)

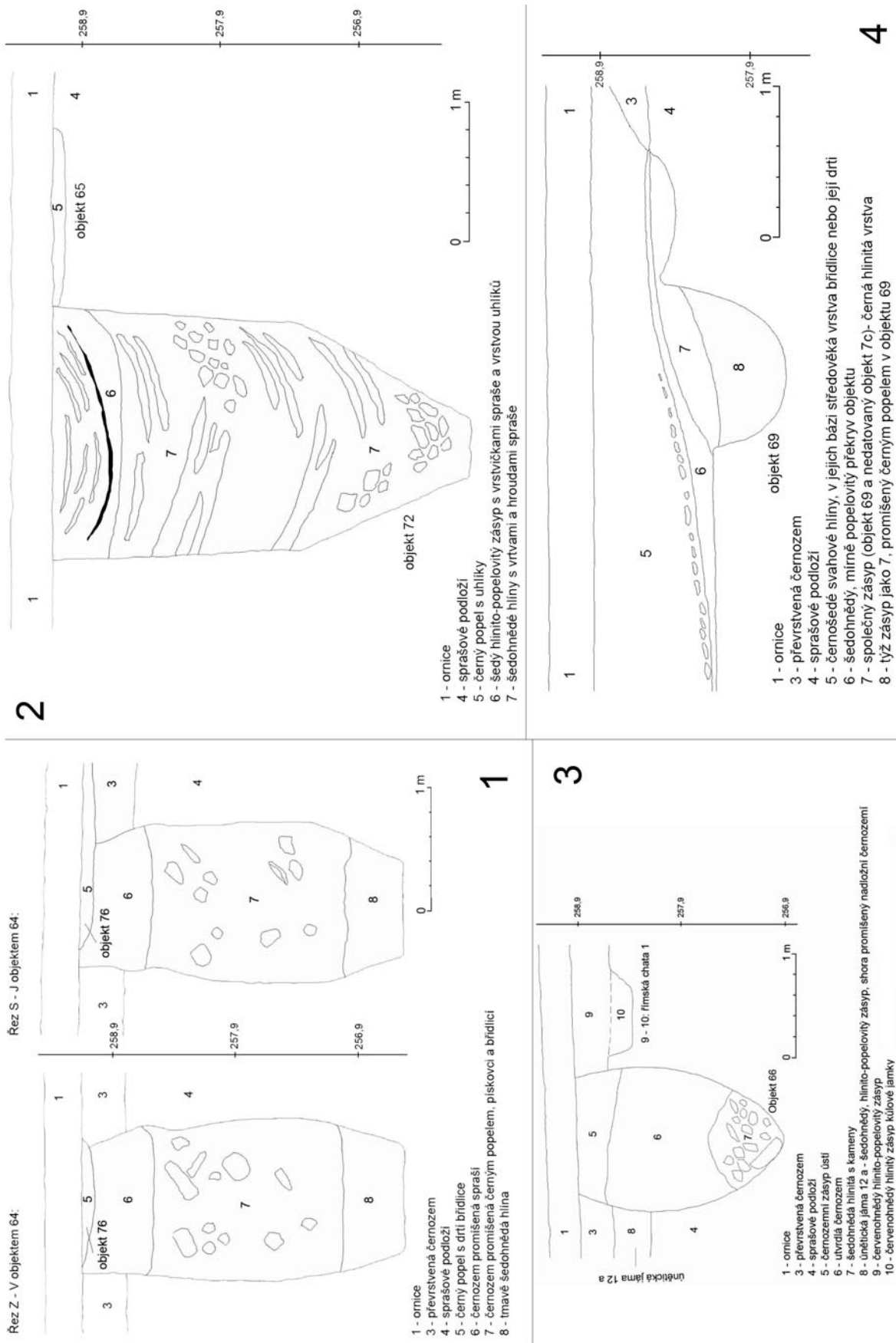
Plán: obr. 2; 18:4. **Popis:** Zahloubená jáma v půdorysu přibližně kruhového tvaru, jejíž průměr nepřesahuje 135 cm. V jihozápadní části sektoru 4/57 porušuje podložní spraš mělký, jámovitý schod. Tento pokles je překryt slabou vrstvou ztvrdlé šedohnědé, mírně popelovité zeminy, která byla bez nálezu. Popsaná vrstva překrývá i jámy 69, 7c a u objektu 8c (oba posledně jmenované bez nálezu) vyklíňuje. Na řezu byla jáma miskovitá s vypouklým dnem. Zásyp jámy tvořila černozem, ve spodu jámy silně promíšená černým popelem. **Nálezy:** Z výplně jámy pochází nálezy zlomků keramiky, mezi nimiž byl zaznamenán jednoduchý, široce rozevřený okraj, ukončený mírným vytažením obou hran okraje. Z výzdobných motivů se uplatnil pás rovných linií, a pás rovných linií v kombinaci s několikanásobnou vlnicí. **Vyobrazení nálezu:** tab. 25:14. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 70 (objekt „hradištní ohniště 10 c“, sonda 4/57 – podle Knor 1959b)

Plán: obr. 2. **Popis:** Mezi objektem 9c a chatou 2 z doby římské byly identifikovány pozůstatky ohniště, které bylo kryté v hloubce 45 cm od dnešního povrchu vrstvou drobných pískovců. Některé byly opálené do červenohnědých odstínů, jeden z nich oboustranně vyhlazen v síle 6 cm (jednalo se snad o zlomek opotřebovaného žernovu). V hloubce 15 cm od povrchu kamene bylo mělké miskovité ohniště o průměru 50 cm. Ohniště bylo kryté světle šedým popelem. Podlaha ohniště o mocnosti 1–2 cm byla vypálena do červenohnědých odstínů. **Nálezy:** Kromě výše popsaných pískovcových kamenů bylo v prostoru ohniště nalezeno několik fragmentů keramiky. Z okrajů můžeme jmenovat okraj jednoduchý, široce rozevřený, ukončený vytažením obou hran okraje. Nádoby byly zdobeny několikanásobnými vlnicemi, pásy rovných linií a kombinacemi uvedených motivů. **Vyobrazení nálezu:** tab. 25:12; 28:14–15. **Interpretace a předpokládaná datace:** Ohniště, střední doba hradištní. **Fáze:** 3.

Objekt 71 (objekt „mladé hradištní jáma 2d“, sonda 1/57 – podle Knor 1959b)

Plán: obr. 2. **Popis:** Zahloubená jáma přibližně oválného tvaru. Její západní část byla mimo sondu 1/57 a nebyla prozkoumána. Rozměry její zachycené části činí přibližně 120 × 100 cm. Jáma byla patrná v hloubce 60 cm od povrchu, její hloubka byla 5–15 cm. Výplň jámy byla tvořena černým popelem, hustě promíšeným s drobnými uhlíky, řídké hrudkami a plásky černozemě. **Nálezy:** Ve výplni objektu bylo obsaženo poměrně hodně střepů keramiky. Mezi nálezy byl zaznamenán kalichovitý okraj; okraj jednoduchý, ukončený vytažením obou hran okraje. Jako výzdobný motiv se uplatnily vrypy, kombinace jednoduché vlnice a rovné ryté linie, jednoduchá vlnice, ale i několikanásobná vlnice. **Vyobrazení nálezu:** tab. 25:15–16; 28:16. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, mladší doba hradištní (s keramikou s kalichovitým typem okraje). **Fáze:** 4.

Obr. 18. Dřetovice. 1 – řezy objekty 64 a 76; 2 – řez objekty 65 a 72; 3 – řez objektem 66; 4 – řez objektem 69.

Objekt 72 (objekt „mladé hradištní jáma 1d“, sonda 1, 2/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2; 18:2. **Popis:** Zahloubená jáma obdélného půdorysu se zaoblenými rohy. Rozměry jámy jsou 197 × 263 cm. Na řezu měla jáma téměř svislé stěny až do hloubky 210 cm od povrchu, odtud se stěny prudce kuželovitě svažovaly do mělké oválné jamky rozměrů 50 × 40 cm. Hloubka jámy činila až 330 cm. Ústí jámy bylo patrné v podložní spraši, přímo pod slabou vrstvou ornice. Od ústí jámy až do hloubky 50 cm, byla výplň tvořena světle šedou, hlinito-popelovitou zeminou, která byla ve spodní části proložena vrstvičkou uhlíků, silnou ve středu jámy 2 cm, vyklíňující k východní stěně a nedosahující západní stěny. Nad popsanou vrstvičkou je zásyp proložený tenkými plásky spraše a shluky jejich hrudek. **Nálezy:** Jáma poskytla poměrně početný soubor keramiky, ta je stejnorodá, nijak výrazně se nelišily fragmenty z horních částí výplně a z dolních. Byly zaznamenány kalichovitě vyhnuté okraje, špatně patrná značka na dně v podobě dvojitých kružnic. Z výzdobných motivů byly registrovány obloukovité vrypy v podhrdlí, šikmé vrypy, jednoduchá vlnice, šroubovice, nebo jednoduchá vlnice v kombinaci s rovnými liniemi. Součástí výplně objektu byl také malý kousek strusky a mazanice, jejíž jedna strana byla vyhlazena. **Vyobrazení nálezů:** tab. 26:1–8; 28:17. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma, mladší doba hradištní (s keramikou s kalichovitými okraji). **Fáze:** 4.

Objekt 73 (objekt „mladé hradištní jáma 3d“, sonda 2/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2. **Popis:** Zahloubená jáma, v půdorysu téměř kruhová, o průměru kolem 125 cm. Na řezu má jáma mírně vyduté stěny, dno je ploché, kruhovitě o průměru 150 cm. Ústí jámy bylo zjevné na rozhraní ornice a původní černozemě. Dno jámy bylo v hloubce 125 cm od povrchu. Vrchní části jámy byly zaplněny šedým popelovitým zásypem, ten byl pod ornici orbou rozvlečen kolem jámy. V tomto zásypu se četně nacházely střepy. Nižší části jámy byly u západní stěny zavaleny blokem černozemě, u východní stěny výplň tvořila sypká, šedočerná hlína, řídko promíšená jemnou spraší a černavým popelem. **Nálezy:** Nálezy z objektu jsou reprezentovány dvěma zlomky červenohnědé mazanice s povrchem z jedné strany vyhlazeným, z druhé hrubě vyhlazeným. Dále byl nalezen plochý trubičkovitý zlomek silně oxidovaného železa a fragmenty keramických nádob. Dvě dna hrncovitých nádob byla opatřena značkou. První z nich byla plastická a měla hvězdicovitý tvar, druhá měla podobu dvojité kružnice se středním širším břevnem. Mezi okraji byl nejčastěji zastoupený kalichovitý okraj. Z výzdobných motivů byly registrovány následující motivy a jejich kombinace: jednoduchá vlnice, rovné linie, hustý pás táhlých, křížujících se vlnic, provedených jednoduchým rydlem, několikanásobná vlnice, rovné linie. **Vyobrazení nálezů:** tab. 26:9–12; 28:18–19. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, mladší doba hradištní (keramika s kalichovitými okraji). **Fáze:** 4.

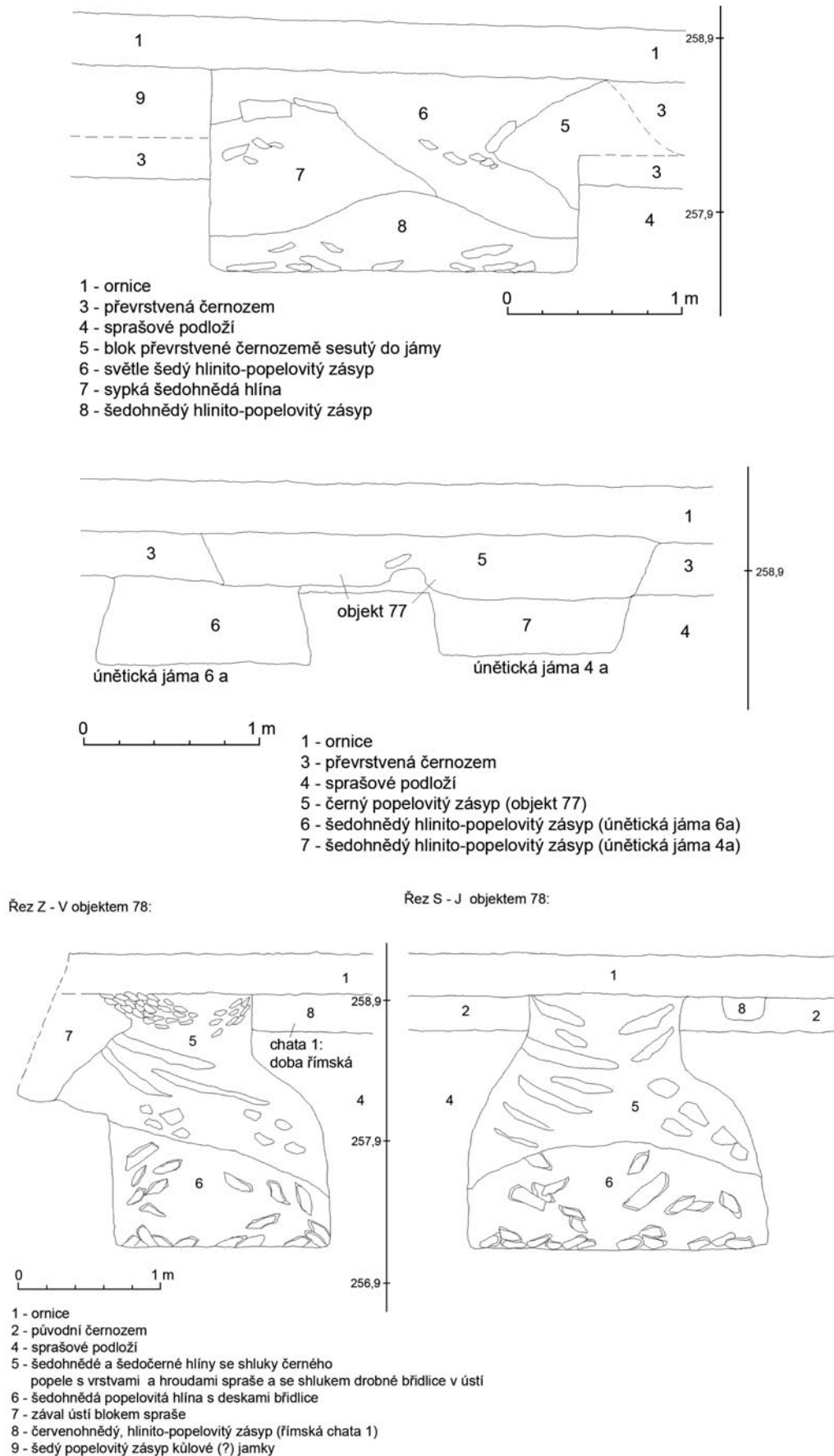
Objekt 74 (objekt „mladé hradištní ohniště 7d“, sonda 4/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2. **Popis:** Objekt v půdorysu nepravidelného kruhovitěho tvaru, jeho průměr nepřevyšoval 110 cm. Na řezu mělo ohniště mělký miskovitý tvar, bylo dosti porušené. Svrchu bylo ohniště kryto malou kupou drobnozrnných pískovců, které byly do červenohněda opálené. Prostor pod nimi ke spodní části ohniště byl vyplněn světle šedým hrubozrnným popelem s větším počtem střepů z jednoho hrnce. Spodní část ohniště byla sice rovněž vypálena do červenohněda, ale byla sypká a měla mocnost 1–2 cm.⁸ **Nálezy:** Z prostoru ohniště byly vyzvednuty fragmenty téměř kompletního hrnce, který měl kalichovitý okraj a byl zdoben pásem několika jednoduchých vlnic, které se vzájemně překrývaly, dále fragmenty dalších dvou hrncovitých nádob. **Vyobrazení nálezů:** tab. 26:13–14. **Interpretace a předpokládaná datace:** Mladohradištní ohniště (s kalichovitým typem okraje). **Fáze:** 4.

Objekt 75 (objekt „mladé hradištní jáma 4d“, sonda 4/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2; 12:4; 19:1. **Popis:** Zahloubená jáma, v půdorysu téměř kruhová. Její průměr nepřesahuje 223 cm. Na řezu je jáma válcovitá, má ploché dno a dosahuje hloubky 145 cm od povrchu. Zásyp ústí tvořila světle šedá, hlinito-popelovitá zemina, která spadala k východní stěně nad dno, kde ji překrýval blok převrstvené černozemě spadlé do jámy. U dna je zásyp tvořen šedočernou popelovitou hlínou o mocnosti až 20 cm. Zásyp byl zřetelný pod ornici již v hloubce 30–35 cm. **Nálezy:** V zásypu ústí bylo více menších i větších břidlicových desek. Z této vrstvy pochází rovněž nejvíce nálezů keramiky. Desky břidlice a keramika, shodná s tou z vrchních vrstev, byla obsažena ve vrstvách u dna. Z popsaného kontextu také pochází jeden díl plochého žernovu a část dalšího. Na keramice byl nejčastěji zastoupen zduřelý okraj, výzdoba byla provedena jednoduchým rydlem. Uplatnil se motiv jednoduché vlnice, rovných linií a kombinace uvedených variant. Na dně torza hrnce byla zaznamenána plastická značka v podobě kříže v kružnici, na dně jiného kose se křížující žebra. Nalezena byla také hlubší, kuželovitá, jemně vydutá miska s cihlově červeným povrchem, nebo zlomek mazanice s rovnou plochou. **Vyobrazení nálezů:** tab. 26:15–16; 27:1–4. **Interpretace a předpokládaná datace:** Obilnice, vrcholný středověk I. **Fáze:** 6.

8 A. Knor v souvislosti s tímto objektem zmiňuje existenci zahloubeného objektu v ploše mezi objekty 1b a 9c v sondě 4/57. Zmíněný objekt interpretuje jako chatu-zemnici a dává s ním do souvislosti 3 ohniště (5d–7d), zachycená v popsaném prostoru. O údajné chatě je však k dispozici pouze tato zmínka u popisu objektu 7d, není zakreslena v plánu, není jí přiděleno číslo objektu a chybí o ní jakékoliv další informace. Ohniště 5d a 6d jsou jen krátce popsána rovněž u objektu 7d. Přímou z nich není k dispozici žádný datovatelný materiál a jak uvádí sám A. Knor, z ohniště 6d zbyly pouhé trosky. Těmto objektům zde není z uvedených důvodů věnována další pozornost.

Obr. 19. Dřetovice. 1 – řez objektem 75; 2 – řez objektem 77; 3 – řezy objektem 78.

Objekt 76 (objekt „středověká jáma 1e“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2; 17:3. **Popis:** Zahlubená jáma nepravidelného kruhového půdorysu. Průměr jámy nepřesahuje 135 cm. Mělký, mísovitý objekt, spíše kra kulturní vrstvy. Zásyp jámy byl tvořen černým popelem, promíšeným drobnými deskami břidlice a slitky železné strusky. Jáma překrývala větší část ústí obilnice 64. **Nálezy:** Z výplně objektu byly vyjmuty desky břidlice, slitky železné strusky, drobný skleněný kroužek a dva střepy ze slabostěnných hrnků. **Vyobrazení nálezu:** Není k dispozici. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní jáma, vrcholný středověk. **Fáze:** 7.

Objekt 77 (objekt „středověká dvojjáma 2e“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2; 17:3; 19:2. **Popis:** Dvojice mělkých, přibližně oválných jam o rozměrech 120 × 110 a 170 × 140 cm. Společný zásyp jam byl tvořen černým popelem. Jámy měly šikmé stěny a ploché dno v hloubce 60 cm od povrchu. Východní jáma se svým dnem zahluhovala do výplně ústí únětické jámy 4a. **Nálezy:** Na rozhraní jam se našla skupina různě ležících a postavených desek břidlice, mezi nimi byl nalezen větší okrajový střep a kostěný kroužek. Rovněž ve výplni objektu byly desky břidlice a keramické střepy. Z okrajů byl zaznamenán vzhůru vytažený a jako výzdobný motiv se uplatnily ryté linie. **Vyobrazení nálezu:** tab. 27:5; 28:20. **Interpretace a předpokládaná datace:** Sídlištní dvojjáma, vrcholný středověk. **Fáze:** 7.

Objekt 78 (objekt „středověký sklípek 3e“, sonda 1/57 – podle *Knor 1959b*)

Plán: obr. 2; 19:3. **Popis:** V půdorysu oválný objekt o rozměrech přibližně 200 × 150 cm. Dno objektu bylo rovné a bylo v hloubce 205 cm od povrchu. Objekt byl vyhlouben ve spraši a delší osou byl orientován přibližně ve směru Z–V. Nad svislou severní stěnou, vysokou přes 90 cm, se otvíralo oválné ústí rozměru asi 140 × 120 cm. Ústí miskovitě stoupajícím dnem mizelo pod silničním tělesem. Západní a jižní stěny byly zprvu svislé a poté přecházely v klenbu. Východní stěna se klenula už ode dna. Sklípek se tak podklenul pod severozápadní nároží římské chaty 1. Počátek ústí (v okraji silnice) byl zavalen blokem spraše. Poté byla výplň tvořena sypkými šedoohnědými a šedočernými zeminami se shluky černého popele, proložených spraši ve vrstvách mocných až 10 cm. Zásyp u dna objektu byl tvořen sypkou, šedoohnědou popelovitou hlinou. Mělké kulové jamky s šedým popelovitým zásypem v povrchu původní černozemě pod ornici pravděpodobně nasvědčují tomu, že byl objekt zastřešen, nebo byl součástí nějaké rozsáhlejší konstrukce. **Nálezy:** Ze zásypu pod klenbou pocházejí početné desky břidlice, které se koncentrovaly rovněž u dna objektu. Dále byly ve výplni obsaženy železné slitky a zlomky červeně malovaných keramických nádob. Z výzdobných motivů se dále uplatnily ryté linie a jednoduché vlnice. **Vyobrazení nálezu:** tab. 27:6–7. **Interpretace a předpokládaná datace:** Zásobní jáma, vrcholný středověk. **Fáze:** 7.

5. MOVITÉ NÁLEZY

Soubor keramiky, získaný výzkumy v Dřetovicích v letech 1977 a 1978, významně doplňuje poznatky o počátcích středověkého osídlení na katastru obce. Pomáhá nám vytvořit si lepší představu o tom, jaká byla podoba venkovského osídlení v blízkém okolí významného přemyslovského hradiště Budče. Movité archeologické nálezy prokazují sídelní aktivity od počátku raného středověku až do pokročilého vrcholného středověku. Můžeme tak rovněž sledovat postupnou cestu k vrcholně středověké podobě vsi a změny sídelní struktury s tímto procesem spojené.

5.1. Opory chronologie

Keramické nálezy jsou zdrojem různých informací, zmiňme např. technologickou vyspělost a s ní spojené vývojové a prostorové konsekvence, způsoby a dosah distribuce nádob a další (*Čiháková 2012*, 91; *Klápště 1997*, 164). Zlomky keramických nádob hrají tedy významnou roli při studiu dějin osídlení. Studovaná oblast se již od počátku romantických zájmů o ranou historii Čech těšila soustavné pozornosti badatelů. Proto je také k dispozici nemalé množství keramických zlomků, které by nám mohly posloužit jako opora datování. Zohledníme-li ale výpovědní schopnosti těchto souborů, nejsou rovnocenné (*Gojda 1988*, 81–86; *Klápště 1978*, 448–459). Dobré datovací možnosti nabídnou uzavřené keramické soubory z dobře stratifikovaných situací. V tomto případě se jako nejlepší srovnávací materiál nabízí keramika získaná výzkumy na blízkém hradišti Budči (např. *Bartošková 1992; 1997a; 1997b; 1999; 2011; 2014*). Pro nejstarší období středověku poskytuje nejlepší možnost komparace soubor keramiky, získaný při výzkumu sídliště v Roztokách u Prahy (*Kuna – Profantová a kol. 2005; Profantová 2005; 2013*). V případě středních Čech se nabízí možnost komparace se sekvencí pražské keramiky. Díky možnosti opřít dataci o dendrochronologická data je přínosné porovnání s keramickými soubory, získanými při výzkumech na Pražském hradě a na Malé Straně (např. *Boháčová 2001; Čiháková 2001; 2012; Frolik 2017; Hrdlička 1993; 1997*). Detailněji budou opory chronologie zmíněny v jednotlivých podkapitolách popisujících nálezy z Dřetovic.

5.2. Hodnocení keramického souboru (1977, 1978)

Výzkumy na katastru Dřetovic, které proběhly v letech 1977 a 1978, bylo získáno celkem 2026 zlomků keramiky a tři celé, slepené nádoby. Součástí souboru byla pravěká keramika, ale jasně převažovala středověká, která pokrývala období od počátku středověku až do středověku vrcholného. Podrobný přehled zastoupení množství keramiky v jednotlivých objektech a jejich příslušnost k definovaným keramickým skupinám podávají *tabely 1 a 2*. Fragmenty keramiky byly rozděleny celkem do 7 definovaných keramických skupin, vyčleněna byla rovněž skupina „nezařazeno“. Bylo provedeno pouze makroskopické posouzení keramického materiálu, které s sebou nese řadu obtíží a vypovídá spíše o současném stavu nalezených fragmentů keramiky, než o způsobu výroby. Skupiny byly definovány zejména podle rozdílů ve složení

Objekt	Počet střepů	1A	1B	2	3	4	5	6	7	8	Okraje	Zdobené	Dna
1/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2/77	39	4	5	18	4	4	3	0	1	0	4	7	1
3/77	44	16	7	11	4	3	0	3	0	0	5	4	8
4/77	72	0	1	58	0	4	0	8	1	0	11	25	5
5/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7/77	129	0	0	48	0	36	0	45	0	0	17	12	5
8/77	89	0	0	8	0	4	0	77	0	0	12	2	11
9/77	601	555	2	33	0	0	1	8	2	0	105	124	42
10/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	33	1	0	8	0	9	0	15	0	0	4	5	1
16a	37	0	0	1	0	1	0	35	0	0	7	0	5
16b	14	2	0	0	2	0	0	6	4	0	2	1	4
17/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
18/77 (vč. 18a,b)	100	0	0	67	0	4	0	28	1	0	10	22	9
19/77	191	125	25	19	0	18	0	1	3	0	25	38	20
20/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21/77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22/77	76	14	0	11	0	0	0	51	0	0	13	4	3
23/77	5	2	0	3	0	0	0	0	0	0	2	1	-
24/77	6	0	2	4	0	0	0	0	0	0	1	5	0
25/78	40	0	0	26	0	6	0	6	2	0	5	8	3
26/78	191	9	7	67	14	61	0	26	3	4	21	38	21
27/78	20	0	0	17	0	3	0	0	0	0	5	6	0
28/78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29/78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30/78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31/78	21	0	0	21	0	0	0	0	0	0	3	8	3
32/78	21	4	0	10	0	2	0	5	0	0	7	9	1
33/78	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
34/78	7	1	0	6	0	0	0	0	0	0	0	3	0
35/78	27	0	0	20	0	3	0	4	0	0	2	10	0
36/78	73	57	0	2	0	14	0	0	0	0	11	15	2
37/78	11	1	0	0	0	5	0	3	2	0	1	0	0
38/78	51	14	0	9	0	8	0	20	0	0	8	8	3
39/78	22	3	0	8	0	5	0	6	0	0	3	4	0
40/78	11	7	0	1	0	1	0	2	0	0	1	1	1
Součet	1932	815	49	476	24	192	4	349	19	4	285	360	148

Tabela 1. Dřetovice 1977, 1978. Počty keramických zlomků příslušejících k objektům a jednotlivým keramickým třídám.

Objekt	Část objektu	Hloubka	Počet střepů	1A	1B	2	3	4	5	6	7	8	Okraje	Zdobené	Dna
2/77	-	-	39	4	5	18	4	4	3	0	1	0	4	7	1
3/77	-	-	44	16	7	11	4	3	0	3	0	0	5	4	8
4/77	-	-	72	0	1	58	0	4	0	8	1	0	11	25	5
7/77	-	-	129	0	0	48	0	36	0	45	0	0	17	12	5
8/77	-	-	89	0	0	8	0	4	0	77	0	0	12	2	11
9/77	-	-	601	555	2	33	0	0	1	8	2	0	105	124	42
16/77	ústí soujámí	0-20	33	1	0	8	0	9	0	15	0	0	4	5	1
16a/77	-	-	37	0	0	1	0	1	0	35	0	0	7	0	5
16b/77	-	-	14	2	0	0	2	0	0	6	4	0	2	1	4
18/77	zahlobený dům	-	15	0	0	12	0	0	0	3	0	0	2	7	4
18/77	zahlobený dům	0-20	15	0	0	0	0	1	0	13	1	0	3	3	0
18/77	zahlobený dům	0-70	11	0	0	5	0	0	0	6	0	0	2	3	2
18b/77	jáma v SZ cípu polozem.	-	57	0	0	50	0	2	0	5	0	0	1	8	3
18/77	okolí zásobní jámy 18b	-	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	1	0
19/77	-	-	191	125	25	19	0	18	0	1	3	0	25	38	20
22/77	-	-	76	14	0	11	0	0	0	51	0	0	13	4	3
23/77	-	-	5	2	0	3	0	0	0	0	0	0	2	1	-
24/77	-	-	6	0	2	4	0	0	0	0	0	0	1	5	0
25/78	-	-	39	0	0	26	0	6	0	5	2	0	5	8	2
25/78	Z pol., S prohlubeň	30-70	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
26/78	příčná sonda	0-30	18	0	0	7	5	1	0	5	0	0	0	4	3
26/78	V polovina, J okraj	0-30 (vr.1)	26	0	0	4	0	22	0	0	0	0	4	6	1
26/78	V polovina	0-30 (vr.1)	35	2	0	6	0	27	0	0	0	0	3	11	5
26/78	V polovina, S část	0-30 (vr.1)	11	0	2	7	1	0	0	1	0	0	0	4	0
26/78	Z polovina	0-30 (vr.1)	9	1	0	6	1	0	0	0	1	0	2	1	0
26/78	Z polovina	-	6	0	0	4	0	2	0	0	0	0	1	1	0
26/78	Z polovina, J okraj	0-30 (vr.1)	8	0	0	1	0	0	0	6	1	0	0	1	0
26/II/78	z kontrol. bloku E-F	-	8	0	0	6	0	1	0	1	0	0	0	0	5
26/II/78	V část průkopu	40-80	11	0	1	3	0	3	0	4	0	0	4	2	0
26/II/78	-	0-40	24	4	0	10	0	2	0	4	0	4	3	5	5
26/III/78	-	0-40	17	0	1	5	7	2	0	1	1	0	2	2	1
26/III/78	-	40-60	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
26/III/78	-	60-80 (dno)	9	2	0	6	0	0	0	1	0	0	2	1	1
26/VI/78	-	0-60	7	0	3	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0
27/78	povrch	povrch	6	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Objekt	Část objektu	Hloubka	Počet střepů	1A	1B	2	3	4	5	6	7	8	Okraje	Zdobené	Dna
27/78	V polovina	0-30 (vrstva 1)	11	0	0	8	0	3	0	0	0	0	4	4	0
27/78	Z polovina	0-40 (povrch,dno)	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	1	0
31/78	-	0-20	21	0	0	21	0	0	0	0	0	0	3	8	3
31/78	-	0-30 (dno)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32/78	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32/78	-	0-80	8	3	0	5	0	0	0	0	0	0	5	6	0
32/78	-	120-140	4	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	1
32/78	z kontrol. bloku E-F	-	9	0	0	2	0	2	0	5	0	0	2	2	0
33/78	z kontrol. bloku G-H	-	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
34/78	-	0-70	7	1	0	6	0	0	0	0	0	0	0	3	0
35/78	-	100-150	26	0	0	19	0	3	0	4	0	0	2	9	0
35/78	V část	-	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
36/78	-	-	52	42	0	2	0	8	0	0	0	0	9	9	2
36/78	Z část	-	21	15	0	0	0	6	0	0	0	0	2	6	0
37/78	-	-	11	1	0	0	0	5	0	3	2	0	1	0	0
38/78	-	-	20	1	0	8	0	3	0	8	0	0	2	1	2
38/78	-	0-30	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	1
38/78	V část	0-30	29	13	0	1	0	5	0	10	0	0	5	7	0
39/78	-	0-20	5	1	0	0	0	0	0	4	0	0	2	1	0
39/78	-	20-80 (dno)	17	2	0	8	0	5	0	2	0	0	1	3	0
40/78	-	0-20	6	4	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
40/78	-	0-60	5	3	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	1
sběr	sběr	sběr	3	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3	3	0
vrstva Z od 36/78	-	-	94	31	3	0	0	53	0	0	7	0	17	24	2
Součet			2029	847	52	476	24	247	4	349	26	4	305	387	150

Tabela 2. Dřetovice 1977, 1978. Počty keramických zlomků příslušejících k objektům, jejich částem, vrstvám a jednotlivým keramickým třídám.

keramického těsta (především z rozdílné velikosti a množství písčitého ostríva), podle hrubosti a úpravy povrchu. Barva střepu hrála při zařazení ke konkrétní třídě až druhořadou úlohu, protože působením postdepozičních procesů, ale i samotným užíváním nádob se může od původní lišit. Vypálení bylo posouzeno na základě barvy střepu na lomu. Byl brán zřetel na to, zda je zbarvení jednotné, nebo se dají rozlišit dvě až tři vrstvy (Bartošková 1997b, 128). Technologii výroby bývá u některých fragmentů těžké posoudit (zejména u menších fragmentů okrajů nádob), kdy je nemožné určit, zda byla nádoba obtáčena celkově nebo pouze částečně (Bartošková 1997b, 128). Výrobní technologie tak posloužila jako sekundární hledisko posuzování keramických výrobků. Protože získaný soubor pokrývá dlouhé časové období, můžeme konstatovat, že byly zastoupeny jak nádoby tvořené v ruce z hliněných válečků, tak částečně obtáčené, ale i vytáčené. Následuje přehled definovaných keramických skupin:

1 A: Světlešedě okrová řada zahrnující i šedé (světlé) odstíny výpalu, jemně ostřené, občas velmi jemně probleskuje slída. Mezi střepy, příslušejícími k této skupině, byly nejčastěji zaznamenány zduřelé okraje, dále okruží, vzhůru vytažený, přechod k okruží a jeden jednoduchý okraj. Z výzdobných motivů se uplatnily rovné linie, šroubovice, jednoduchá vlnice, jednoduchá vlnice v kombinaci s rovnými liniemi, nebo vrypy. Výzdoba byla provedena nejčastěji jednoduchým rydlem. K této skupině bylo přiřazeno 847 fragmentů keramiky. Skupina se váže s fázemi 5 a 6 (viz kap. 4).

1 B: Hnědožlutá až oranžová řada, různě ostřena, velikost písčitých zrn max. 1 mm. Občas se vyskytuje sendvičový efekt (vnitřní strana střepu nese poté šedé odstíny). Na některých střepích drobně probleskuje slída. Z okrajů, zařazených k této skupině, můžeme jmenovat okruží (2×) a jeden zduřelý okraj. Z celkového počtu 52 střepů byly pouze dva zdobené rovnými liniemi, provedenými jednoduchým rydlem. Ke skupině bylo přičleněno 52 fragmentů keramiky. Skupina se pojí s fázemi 5 a 6.

2: Šedá (hradištní) řada, nedokonalý výpal – pokus o redukci, písčité ostrivo (velikost písčitých zrn max. 2 mm), hrubší keramické těsto. Na některých fragmentech velmi jemně probleskuje slída a často byly zaznamenány stopy obtáčení. Mezi zaznamenanými variantami okrajů dominovaly varianty jednoduchého okraje. Výzdoba byla provedena jak jednoduchým rydlem, tak hřebenem. Uplatnila se několikanásobná vlnice, pásy rovných linií, jednoduchá vlnice, vrypy, hřebenový vpich, nebo kolek v podobě kolečka. Ke skupině přísluší 476 fragmentů keramiky. Nejčastěji k této skupině byla řazena keramika pojící se s fázemi 2 a 3.

3: Šedá škála, tenkostěnné zboží, na RS dokonalejší výpal, makroskopické ostrivo v podobě hrubého křemenného písku se zrny max. 1,5 mm, na střepích probleskuje jemná slída, krupičkovitý povrch. Rozdíly v barevnosti střepu na lomu a na jeho vnější a vnitřní stěně jsou minimální. Na střepích jsou často zaznamenány stopy po obtáčení. Zastoupeny byly jednoduché okraje. Z výzdobných motivů se uplatnily rovné linie a hřebenový vpich. Skupina byla zastoupena 24 fragmenty keramiky. Nejčastěji k této skupině příslušela keramika pojící se s fázemi 3 a 4.

4: Silnostěnné zboží, hrubší keramické těsto s písčitým ostrivem, nedokonalý výpal, hladký povrch (90 % pravěk). K popsané skupině bylo zařazeno 247 střepů. Skupina, na kterou se váže fáze 0.

5: Silnostěnné zboží, tuhovaná řada, hrubě ostřeno pískem (velikost písčitých zrn max. 2,5 mm), v keramickém těstě patrné velké množství slídy. Z výzdobných motivů se uplatnily rovné linie. V souboru byly fragmenty keramiky této skupiny zastoupeny nečetně, pouze čtyřmi střepy.

6: Nádobí se středně silnou stěnou, hladký uhlazený povrch, v některých případech přetahová vrstvička. Keramické těsto ostřeno pískem a nejspíše užito i organické ostrivo, po kterém jsou v keramickém těstě patrné menší otvory, pravěká technologie, ale středověké střepy. Keramika pražského typu (fáze 1). Do této skupiny bylo zařazeno 349 fragmentů keramiky.

7: Zbylé. Keramická třída vyčleněna zvláště pro menší, fragmentarizované kousky keramiky. Bylo sem zařazeno 26 keramických fragmentů.

8: Oxidačně vypalovaná tenkostěnná keramika točená na kruhu, zdobená červeným malováním. V souboru skupina zastoupena pouze 4 střepy. Skupina pojící se s fází 7.

5.2.1. Keramika pražského typu (fáze 1)

Zlomky keramiky pražského typu byly řazeny do keramické třídy 6. Celkem byla tato třída reprezentována 349 fragmenty keramiky (z toho 58 okrajových zlomků a 34 den). Musíme zohlednit fakt, že do skupiny byly zařazeny podle materiálu i takové zlomky keramiky (zejména zlomky menších rozměrů), u nichž není zařazení ke kultuře pražského typu stoprocentní. Rovněž musíme počítat s tím, že ke skupině mohly být na základě materiálu přiřazeny i mladší zlomky. U okrajových zlomků a jiných větších částí keramic-

kých nádob je zařazení jistější. Vzhledem ke způsobu exkavace objektů (nebyly separovány nálezy z jednotlivých stratigrafických jednotek, objekty byly vybírány v lepším případě po mechanických vrstvách), nebyla systematicky sledována a zaznamenávána velikost keramických fragmentů. Takové počínání by, dle našeho názoru, mělo smysl pouze v případě, že by se dala lépe pozorovat rovněž prostorová distribuce keramických zlomků v objektu (srov. *Kuna – Profantová a kol. 2005*, 142–144) a na těchto základech následně rekonstruovat provoz a uspořádání prozkoumaného objektu (*Dudková – Orna – Vařeka 2008*, 69). Přehled množství zlomků keramiky v jednotlivých objektech a jejich částech přehledně podávají *tabule 1 a 2*. Do období kultury pražského typu byly datovány dva objekty (8/77 – zahloubená chata zřejmě neobytná, 16a – zásobní jáma). V následujících objektech byla keramika pražského typu obsažena jako příměs, kvůli převažujícímu množství mladšího materiálu však objekty byly datovány do mladšího období (v závorkách uvedeno procentuální zastoupení keramiky pražského typu v objektu): 3/77 (4 %), 4/77 (11 %), 7/77 (35 %), 9/77 (1 %), 16 (43 %), 16b (46 %), 18/77 (28 %), 19/77 (0,5 %), 22/77 (65,4 %), 25/78 (15 %), 26/78 (14 %), 32/78 (24 %), 35/78 (15 %), 37/78 (27 %), 38/78 (39 %), 39/78 (27 %), 40/78 (18 %). Množství keramiky v objektu 22/77 je natolik nadstandardní, že spolu s problémy v dokumentaci naznačuje možnost i staršího datování objektu a špatného zakreslení situace.

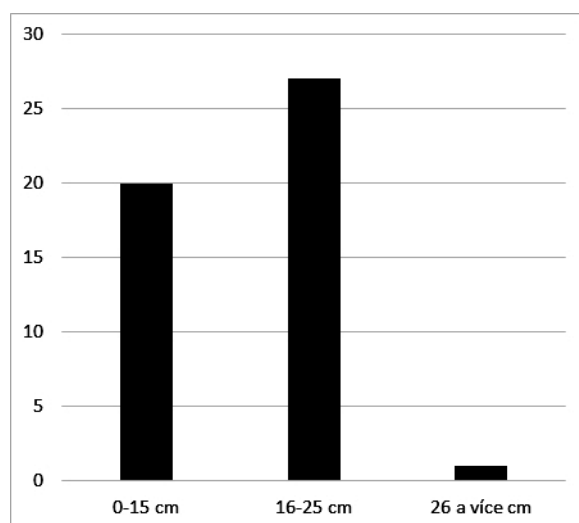
Tvary nádob a jejich velikost

Naprostá většina fragmentů keramiky, které bylo možné díky jejich dostačující velikosti zhodnotit, náležela hrncovitým nádobám. Nalezené fragmenty měly spíše menší rozměry, proto není možné rozlišovat mezi hrnci a hrncovitými mísami, tak jak bylo učiněno například na materiálu z Roztok u Prahy (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 151–159). Jako o fragmentu hrncovité mísy by se snad dalo uvažovat o zlomku okraje, podhrdlí a výdutě s výrazným zalomením těla v horní třetině (*tab. 5:10*). Svou profilací je střep nápadně podobný neúplné nádobce z obj. 902 z Roztok u Prahy (*Kuna – Profantová 2005 a kol.*, 159, obr. 237:7).

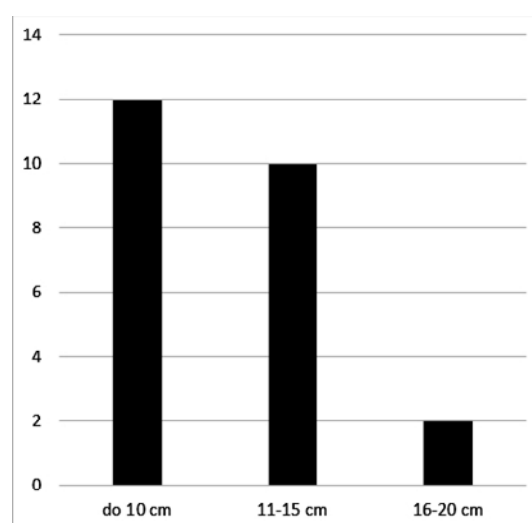
Původní výšku nádob můžeme jen odhadovat. U okrajových zlomků hrncovitých nádob byl naměřen průměr u 48 fragmentů. Průměr nádob se pohyboval v rozmezí 9–26 cm a průměrná hodnota činila 18 cm (*graf 1*). Průměr byl měřen pouze u dvou střepů z výdutí, byly naměřeny hodnoty 15 a 27 cm. Průměr byl rovněž měřen u 24 den, u nichž se pohyboval v rozmezí 8–20 cm a průměrná hodnota činila 12 cm (*graf 2*). Za dno a spodní část menšího pohárku s průměrem dna 5 cm považujeme fragment nádobky z objektu 16a/77 (*tab. 8:10*). Jako fragment kulovité mísy s rovným dnem (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 160) interpretujeme část okraje, ale snad i spodní zesílené části nádoby z objektu 18/77 (*tab. 10:19*). Okraj popsané nádobky byl nepravidelný, její průměr se tak nedal spolehlivě změřit.

Profilace okrajů nádob

Všech 58 dokumentovaných okrajů můžeme popsat jako jednoduché, je možné je dále třídit podle jemných odchylek v profilaci ústí nádob (např. *Fusek 1994*, 51–58; *Parczewski 1988*, 51–66). Za chronolo-

Graf 1. Průměry okrajů nádob pražského typu (fáze 1).

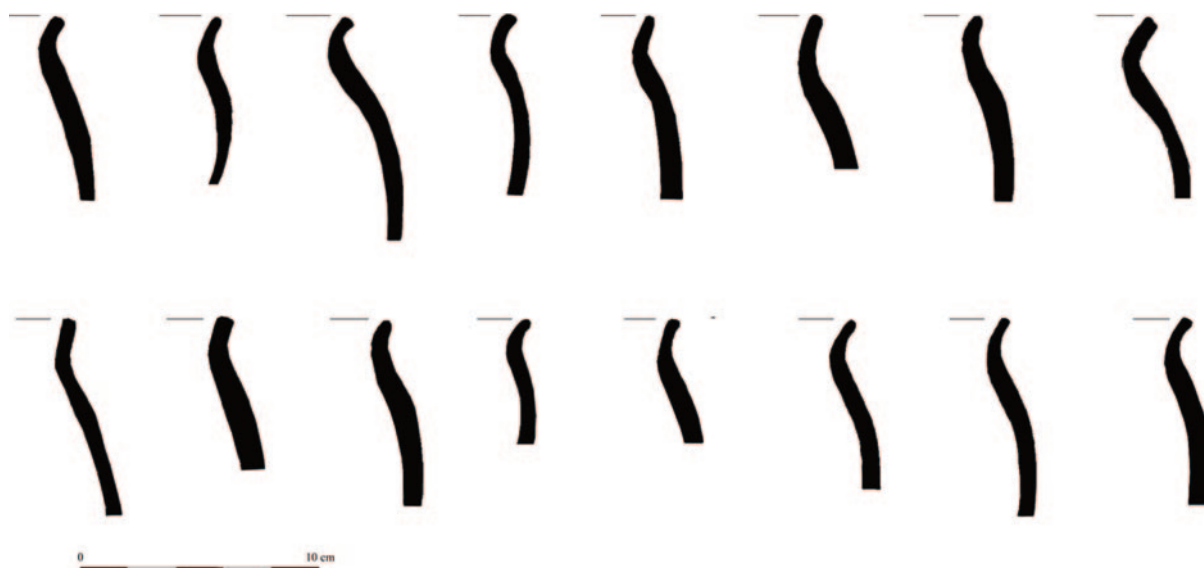

Graf 2. Průměry den nádob pražského typu (fáze 1).

gický znak je považována zejména absolutní a relativní výška hrdla. Bývá tak měřen poměr výšky hrdla k celkové výšce nádoby (Kuna – Profantová a kol. 2005, 162). Vzhledem k předpokladu podomácké výroby keramiky a vzhledem k tomu, že výroba keramiky představovala ekonomicky pravděpodobně až druhořadou činnost (Kuna – Profantová a kol. 2005, 139–142; Profantová 2009, 314), nesou s sebou, dle našeho názoru, podobné pokusy o stanovení jemnější chronologie, velké obtíže. Při zohlednění způsobu produkce keramiky není možné porovnávat soubory keramiky (a to ani proporce celých nádob) často z různých oblastí Evropy a na tomto základě charakterizovat chronologicky citlivé typy okrajů. Často jde o tak drobné odchylky v profilaci okraje, že lze pochybovat i o možnosti lépe je chronologicky zařadit v rámci jednoho sídliště. Zvyk však způsobil velkou podobnost keramiky pražského typu na velkém území. Typologii okrajů vytváří pochopitelně archeolog, nemohl by však tak činit, kdyby hrncíř nereprodukoval stále stejnou tradici. V případě pouhých několika objektů nemá tedy cenu stanovovat speciální detailní typologii, lze konstatovat, že jde o jeden sídlištní horizont.

Vliv na výslednou podobu nádoby musela mít spíše funkčnost, požadovaná velikost, dostupný materiál a technologie. Jako paralely pro podomáckou výrobu keramiky v raném středověku bývají využívány etnografické výzkumy z předválečné východní Evropy. Velmi zajímavý pohled na to, jak produkce ručně lepené keramiky mohla vypadat, podává stále nepřekonaná práce W. Hołubowicze o venkovském hrncířství ve východním Polsku a Bělorusku (Hołubowicz 1950). Zde se ještě při svých výzkumech v první polovině 20. století Hołubowicz setkal s podomáckou výrobou v ruce lepených nádob. V ruce lepenou keramiku zde vyráběli jak ženy, tak muži, a to pro svoji potřebu, ale i pro potřeby sousedů. Hrnčíři pocházeli výhradně z řad rolníků a výroba nádob pro ně hrála z ekonomického hlediska druhořadou úlohu. Hrnčíři pocházeli z rodin, kde se zkušenosti s výrobou keramiky předávaly z generace na generaci (Hołubowicz 1950, 7–30).

V souboru jsou nejčastěji zastoupeny okraje zaoblené, následují šikmo seříznuté a jen vzácně se vyskytly okraje vodorovně seříznuté (obr. 20). Naprostou většinu okrajů můžeme charakterizovat jako mírně vyhnuté, zaznamenána byla i ústí válcovitá (srov. Fusek 1994, 51–58). Pokud bychom porovnali okraje s dělením M. Parczewského, můžeme konstatovat, že byly zaregistrovány spíše mladší varianty okrajů (Parczewski 1988, 51–66).

Obr. 20. Vybrané příklady profilace okrajů keramiky pražského typu z Dřetovic (1977, 1978).

Výzdoba.

Naprostá většina keramiky pražského typu nalezená ve Dřetovicích byla nezdobená. Nečteně se však vyskytly i zdobené fragmenty. Problém s hodnocením výzdoby představoval fakt, že motiv nebyl kvůli fragmentárnosti materiálu zachycen celý. V naprosté převaze se tedy setkáváme s neukončenými motivy. Celkem byl výzdobný motiv zaznamenán pouze na osmi zlomcích této keramiky. Čtyřikrát se uplatnil

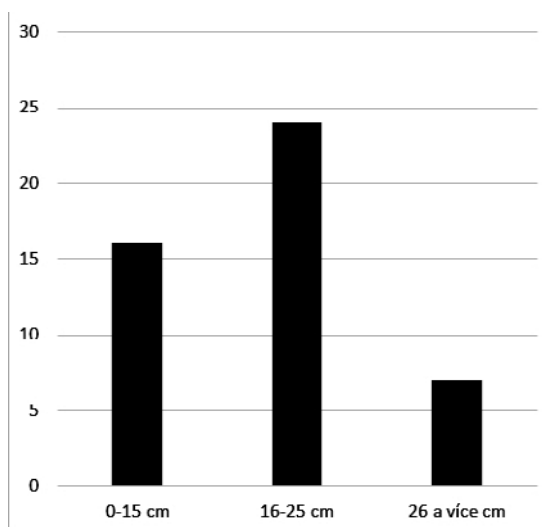
motiv, který můžeme charakterizovat snad jako kazetovitý. V případě největšího dochovaného fragmentu se jedná o svazky tří svislých rýh, umístěných kolmo mezi vodorovnými (tab. 10:20; srov. Bubeník 1988, 37, obr. 16 – typ D 5, 6). Na dalších střepech se motiv dochoval v ještě neúplnější podobě (tab. 2:8; 10:21). Okrajový zlomek zdobený několikanásobnou vlnicí umístěnou mezi pásy vodorovných rýh (tab. 17:19) řadíme i přes archaickou profilaci okraje, ve shodě s datováním podobně zdobené keramiky z fáze III z Roztok u Prahy (Kuna – Profantová a kol. 2005, 171–172; 211–220), do počátku starohradištního období. Další fragment zdobený trojitou vlnicí umístěnou mezi pásy rovných linií (tab. 8:11) můžeme považovat za starší, jako analogii k tomuto druhu výzdoby lze uvést některé nálezy z Března u Loun, např. z domu 11 (Pleinerová 2000, 281, Taf. 13:1,2).

5.2.2. Hradištní keramika a vrcholně středověké zboží

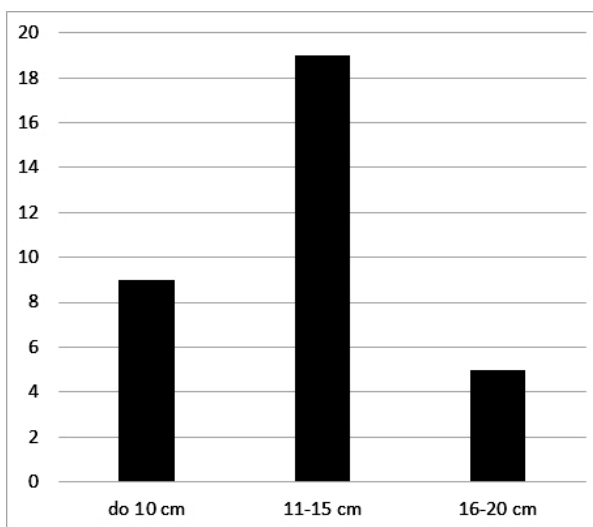
Na tomto místě bude popsána keramika, kterou můžeme datovat do hradištního období, rovněž i keramika z přelomu raného a vrcholného středověku, včetně vrcholně středověkého zboží, reprezentovaného velmi malým množstvím materiálu se stopami červeného malování. Jde tedy o keramiku, která byla zařazena ke keramickým skupinám 1A, 1B, 2, 3, 5, 8. Není zahrnuta již popsaná skupina 6, pravěká keramika (skupina 4) a skupina „zbylé“. Celkem budeme tedy pracovat s 1407 fragmenty keramiky (včetně tří celých rekonstruovaných nádob). V podkapitole „Tvary nádob a jejich velikost“ budou samostatně pojednány tvary hradištní a mladší. V následující podkapitole „Profilace okrajů nádob a výzdoba“ nebudou zlomky keramiky dále děleny, již popisované znaky s sebou totiž nesou chronologickou informaci. Tato část textu má za úkol přiblížit podobu keramického inventáře fází 2–7 (cf. *tabela 1 a 2*). K fázi 2, tedy starohradištnímu období, byly přiřazeny čtyři objekty, k fázi 3, období středohradištnímu, tři objekty, k fázi 4 (mladší době hradištní s kalichovitě prohnutými okraji) 1 objekt. Do fáze 5 byly zařazeny tři objekty. Do fáze 6 náleží 12 objektů, z jejichž výplně pochází mimo jiné keramika hradištní tradice. Do poslední fáze 7, která byla při výzkumech A. Knora v letech 1954 a 1957 zastoupena vrcholně středověkou produkcí, byl v navazujících výzkumech v letech 1977 a 1978 datován pouze jeden z objektů. S touto nejmladší fází však můžeme spojovat ojedinělé fragmenty červeně malované keramiky.

Tvary nádob a jejich velikost

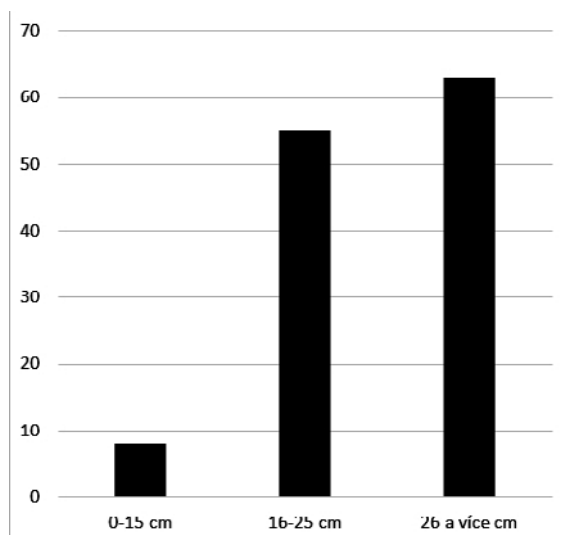
Nejpočetněji zastoupenými tvary hradištní keramiky (fáze 2–5) byly hrnce (u 147 zlomků hradištní keramiky předpokládáme, že byly původně právě jejich součástí). Průměr nádoby byl měřen u 47 okrajových fragmentů, pohyboval se v rozmezí 10–29 cm a průměrná hodnota činí 19,7 cm (*graf 3*). Průměr byl měřen rovněž u 33 den hradištních hrnců, zde se hodnoty pohybovaly mezi 7 a 18 cm s průměrnou hodnotou 13,3 cm (*graf 4*). O jednom fragmentu keramiky by se dalo uvažovat jako o části láhve (tab. 18:11). Jednalo se o část podhrdlí, které bylo výrazně plasticky členěno a zdobeno hřebenovým vpichem.

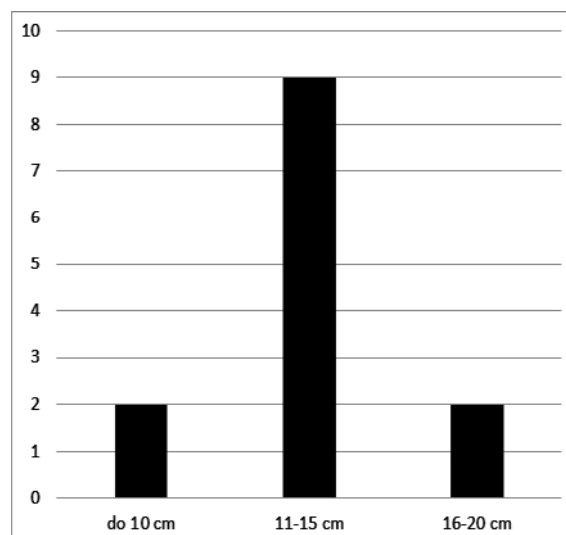
Graf 3. Průměry hrdel hradištních nádob (fáze 2–5).

Graf 4. Průměry den hradištních nádob (fáze 2–5).

Graf 5. Průměry hrdel nádob fází 6 a 7.

Graf 6. Průměry den nádob fází 6 a 7.

I v období fází 6 a 7 jsou dominujícím tvarem hrnce. Z hrnců pochází s největší pravděpodobností 247 střepů. Průměr hrnců byl měřen u 126 okrajových zlomků, krajní hodnoty byly dány čísly 9 a 35 cm, průměrná hodnota činila 24,4 cm (graf 5). Průměr dna hrnců byl měřen na 13 torzech nádob, krajní hodnoty jsou dány 10 a 18 cm, průměrná hodnota činí 14,6 cm (graf 6).

Dále byly mezi keramikou pozdně hradištní tradice a vrcholně středověkou keramikou zastoupeny misky/pokličky (tab. 13:3,4). Jejich početní zastoupení je ale oproti hrncům výrazně nižší. Zastoupeny jsou pouze pěti zlomky, u nichž byl průměr měřen pouze u tří exemplářů (20, 27, 28 cm). Dalším zastoupeným keramickým tvarem byly mísy, které byly reprezentovány pouze třemi fragmenty oxidačně pálené červeně malované keramiky (tab. 18:1,6,8) a představují nejmladší složku zpracovaného materiálu. Fragments okrajových částí mis byly malované z vnitřní strany okraje. Část dna (průměr 9 cm) a spodní část jiné nádoby by zase svou profilací mohly odpovídat menší nádobce, snad pohárku (tab. 14:14).

Profilace okrajů nádob a výzdoba

Z celkového množství 305 okrajů, jich můžeme 193 zařadit do doby hradištní a vrcholného středověku. Okraje hrnců byly rozděleny do sedmi skupin na základě jejich profilace a způsobu zakončení okraje. V rámci těchto skupin můžeme identifikovat různé odchylky profilace, ale další podtypy nebyly (s výjimkou typu 1) vyčleněny a okraje byly přiřazeny pouze k hlavním typům okrajů. Podrobnější dělení by vzhledem k charakteru souboru a odkrytých situací nepřineslo závažnější zjištění. Toto počínání má větší smysl u dobře stratifikovaných souborů, u nichž se například nabízí propojení archeologických situací s absolutními daty (dendrochronologická/radiokarbonová data, mince, písemné prameny). Ve středních Čechách a v Praze takové možnosti nabízejí soubory získané výzkumy na Pražském hradě (např. Boháčová 2001; Hrdlička 1997), ve Staré Boleslavi (např. Boháčová 2003) a na Budči (např. Bartošková 1999; Bartošková 2014). Přesto se však v otázkách chronologie objevují problémy; jako příklad uvedme nesoulad v dataci nástupu kalichovitých okrajů na základě odlišné výpovědi poznatků z Budče a Pražského hradu a výzkumů suburbia Pražského hradu na Malé Straně (k problematice např. Boháčová 2001; Boháčová – Herichová 2008, 263–264; Čiháková 2002; Čiháková – Havrda 2008, 208; Varadzin 2010, 536–539). Závažné argumenty k této problematice přinesla práce J. Čihákové (Čiháková 2012). Při zpracování keramiky jsme vycházeli právě z poznatků učiněných ve středních Čechách a v Praze.

Pro období starohradištní tedy počítáme s jednoduchými, většinou vodorovně vyloženými a na konci zaoblenými, případně seříznutými okraji a s výzdobou tvořenou pomocí hřebene, z výzdobných motivů se nejčastěji uplatnily pásy rovných linií a neuměle provedené několikanásobné vlnice. Výzdobný motiv zpravidla začíná těsně pod hrdlem (Bartošková 2014, 32; Profantová 1996; např. tab 2:1; 19). S uvedenou charakteristikou výzdobných motivů a s užitím hřebene jako nástroje, jímž byly provedeny, můžeme počítat rovněž ve starší fázi střední doby hradištní (1. polovina 9. stol. s přesahem do jeho 2. poloviny). Po-

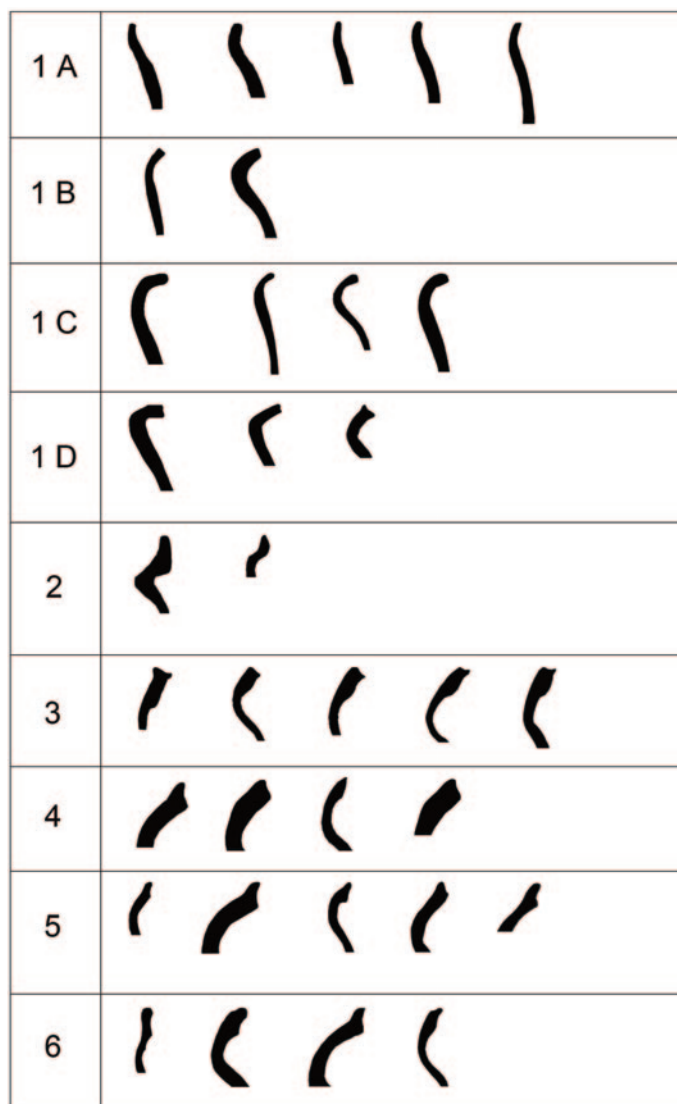
psaná výzdoba vystupuje společně s okraji prostě vykloněnými a jednoduše seříznutými (Bartošková 2014, 35; Varadzin 2010, 536). V mladší fázi středohradištního období (rámcově poslední třetina 9. – průběh 1. poloviny 10. století) k jednoduchým seříznutým okrajům přistupují okraje s vytaženou horní nebo dolní hranou, nebo koncovou ploškou upravenou do širší lišty a límcovitý typ okraje (jeho nástup je kladen na počátek 10. století, Čiháková 2012, 106; Frolík 2017, 90). Vedle hřebenové výzdoby se začíná užívat jednohroté rydlo a rovněž rydlo dvojhroté, které, jak se zdá, není užíváno v jiných obdobích doby hradištní (Varadzin 2010, 536). Setkáváme se se svižně rytou hřebenovou vlnicí a pásy rovných linií, nebo řadou hřebenových vpichů (např. *tab. 16:6*). Uvedené motivy jsou zpravidla vícenásobně zastoupeny, nebo vzájemně kombinovány (Bartošková 1997b, 118). Jednoduchým rydlem byly prováděny motivy vodorovných rýh, spirál, vlnic, vrypů, nebo záseků (opět se setkáváme s kombinacemi uvedených motivů, včetně kombinací s hřebenovou výzdobou). Dvojitým rydlem vznikaly vodorovné rýhy a vlnice, motivy rovněž často vystupovaly společně (Bartošková 1997b, 118). Počátek mladší doby hradištní je spojen s výskytem nejprve archaických forem kalichovitých okrajů, které předcházely začátku masového výskytu jejich klasických forem (Bartošková 2014, 43). V datování nástupu keramiky s kalichovitým okrajem nepanovala mezi badateli shoda. Rozdílnou výpověď přinesl výzkum prvního známého dřevohlinitého opevnění Hradu na tzv. Slévárenském dvorku a výzkum dřevěné cesty, pozůstatku nástupní plošiny před brodem nebo mostem přes Vltavu na Malé Straně. Na základě zjištění z Pražského hradu, byl kladen nástup keramiky s kalichovitým okrajem nejdříve na přelom 1. a 2. třetiny 10. století (Boháčová 2001, 453). Z výsledků výzkumu dřevěné cesty na Malé Straně J. Čiháková vyvodila, že k nástupu kalichovitých okrajů došlo už na začátku 10. století (Čiháková 2002). Nové argumenty do této diskuse přinesl článek z roku 2012, ve kterém počítá J. Čiháková s masovým nástupem kalichovitých okrajů v 1. třetině 10. století (Čiháková 2012, 116; Frolík 2017, 90). S archaickými kalichovitými okraji, pro něž je charakteristické výrazné zúžení krčku okraje (např. *tab. 26:10*; Čiháková 2012, 116), se pojí ještě výzdoba provedená za pomoci hřebene, zároveň ale stoupá počet zlomků s výzdobou provedenou jednoduchým rydlem (např. *tab. 26:9*).⁹ Současně s nástupem klasických forem kalichovitých okrajů (např. *tab. 24:11*) se počítá s vymizením hřebenové výzdoby (Varadzin 2010, 536–539). Jako výzdobný motiv se uplatňují různé kombinace jednoduchých vlnic a vodorovných rýh, objevují se ale i nehtové vrypy, které jsou považovány za relativně mladší výzdobný prvek (Bartošková 2014, 43; Varadzin 2010, 539). Společně s výskytem klasických kalichovitých okrajů se vyskytují okraje s okružím (deriváty kalichovitých okrajů), které mají shodné technologické znaky (Bartošková 2011, 296).

Archaicky zduřelé okraje (např. *tab. 6:5*; *7:3*; *10:10*) jsou doprovázeny výzdobou jednoduchými, většinou vodorovnými liniemi, aplikovanými jednohrotým rydlem. Někteří badatelé kladou jejich výskyt nejpozději do 2. poloviny 11. století (Bartošková 2011, 294, 296; 2014, 44; Moucha – Nechvátal – Varadzin 2015, 313; Varadzin 2010, 539). Další badatelé počítají s jejich výskytem v první polovině 12. století a nelze je, dle jejich názoru, doložit již v 11. století (Čiháková 2012, 117; Frolík 2017, 90;). Dle spojitosti tenkostěnné varianty zduřelého okraje ostré profilace (např. *tab. 26:16*; *27:1–2*) s románskou přestavbou Hradu, započatou v roce 1135, se uvažuje masový nástup této varianty profilace již před polovinou 12. století (Boháčová 2001, 265–270; Hrdlička 1997, 652). Práce J. Čihákové upozorňuje na výskyt okraje s klasicky zduřelou profilací až v souborech chronologicky následných těm s okraji archaicky zduřelými (Čiháková 2012, 112–113; diskuse problému Frolík 2017, 90–91).

Na základě výsledků výzkumu na Jiřském náměstí na Pražském hradě, můžeme konstatovat, že ve 2. polovině 12. století byly zaznamenány malé, vzhůru vytažené okraje, nepravá okružní, jednoduše profilované okraje a velké vzhůru vytažené okraje rozměrnějších nádob (Frolík 2017, 92). V první třetině 13. století byly registrovány jednoduše profilované okraje, malé i velké vzhůru vytažené okraje, ojedinele zduřelé (Frolík 2017, 92). S výraznějším výskytem vysoké formy vzhůru vytažených okrajů se počítá až ve 2. polovině 13. století (Klápště 1978, 458; Richter 1982, 114). Starší varianty nízkých okružní se začínají vyskytovat kolem poloviny 13. století, výskyt klasických okružní je poté kladen na počátek 14. století (Klápště 2002, 14–21). Během 13. století dochází k redukci výzdoby, která se omezuje převážně na velmi mělké šroubovicové rýhy, seskupující se často v pásy v podhrdlí, jindy je větší část povrchu zvlněna vývalkovými šroubovicemi. Objevují se též zcela nezdobené hrnky (Richter 1982, 113–114).

9 Za cenné rady ohledně archaických a klasických forem kalichovitých a zduřelých okrajů děkujeme Ivaně Boháčové.

Typy okrajů, zastoupených v souboru z Dřetovic, jsou vyčleněny v následujícím typáři (obr. 21). Cílem bylo vytvořit přehledové skupiny okrajů tak, aby umožnily vystihnout charakteristické znaky souboru (Varadzin – Štefan 2007, 118). Vzhledem k charakteru prozkoumaných situací byly okrajové zlomky řazeny pouze k základním typům okrajů. Podrobnější dělení by nepřineslo závažnější zjištění.¹⁰ Početní zastoupení jednotlivých typů okrajů znázorňuje graf 7.

1. Jednoduchý okraj

A – archaický, počátek starší doby hradištní (tab. 3:3,5,10; 4:7; 9:4,5; 10:11; 11:12)

Tento typ okraje odpovídá fázi III na sídlišti v Roztokách u Prahy (Kuna – Profantová a kol. 2005, 212), jedná se o okraje s profilací keramiky pražského typu, jsou již zdobeny pásy linií, mezi nimiž je umístěna několikanásobná vlnice (výzdobný motiv začíná v podhrdlí nádoby)

B – ukončený seříznutím (tab. 1:2; 16:5)

C – ukončený zaoblením (tab. 1:3; 2:1,4; 11:16; 15:13,19; 16:6,8,14; 17:8,16; 18:2; 19:1,3)

D – ukončený vytažením obou hran okraje (tab. 1:1,9; 2:5; 5:19; 15:11; 16:3,9; 17:3,11,16; 19:2)

2. Kalichovitý okraj (tab. 13:9; 15:3)

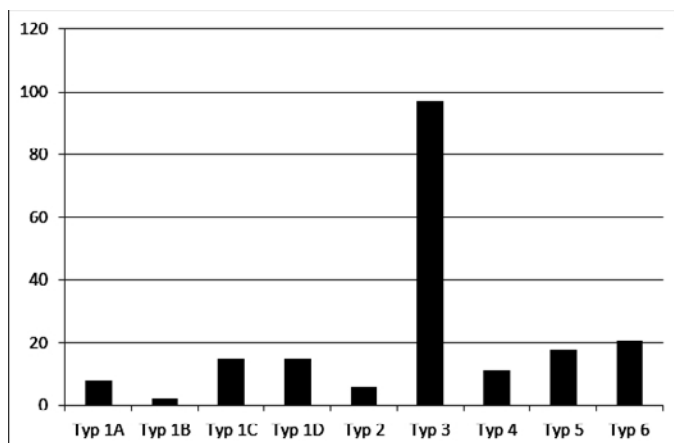
3. Zduřelý okraj (tab. 6:5; 7:3; 10:6,10; 11:18; 12:6,9; 13:1,7,10,11; 14:1,2,3,6,15)

4. Vzhůru vytažený okraj (tab. 12:1,7; 14:13)

5. Vzhůru vytažený, přechod k okruží (tab. 7:7,8; 9:13; 11:5,19; 14:10; 17:9)

6. Okruží (tab. 6:1; 10:13,14; 12:2; 13:2,5; 14:8,11; 16:20)

Obr. 21. Dřetovice. Typář hradištních a vrcholně středověkých okrajů.

Graf 7. Zastoupení typů okrajů.

¹⁰ Bereme-li v úvahu, že materiál pochází z výplní zahloubených objektů, způsob jejich zaplňování i metodu výzkumu.

Výzdoba

Z celkového počtu 387 zdobených fragmentů můžeme 314 datovat do doby hradištní a vrcholného středověku (do tohoto počtu započítány i tři celé rekonstruované hrnce). Nejbohatší kolekci fragmentů keramiky s výzdobnými motivy poskytl objekt 9/77, ze kterého rovněž pochází nejpočetnější soubor keramických nálezů. Přehledný obraz o početním zastoupení zdobených úlomků keramiky je možno si vytvořit na základě *tabel 1 a 2*. Budeme pracovat s celou sumou 314 zdobených zlomků, poměrné zastoupení výzdobných motivů se jistě blíží skutečnosti (*Varadzin – Štefan 2007*, 119). Nejčastěji byla výzdoba provedena jednoduchým rydlem (61 %), druhý nejčastější nástroj užitý k vyhotovení výzdobného motivu byl hřeben (37 %). Ve dvou případech bylo užito kolku a čtyři střepy byly zdobeny červeným malováním. Následující *tabela 3* podává přehled zastoupení jednotlivých výzdobných motivů. Je nutné brát ohled na to, že v mnoha případech se jistě nejedná o ukončený motiv a zachycený motiv mohl být ještě zkombinován s jiným.

Výzdobný motiv	Počet střepů	Ukázka v tabulce
Rytá šroubovice	102	Tab. 7:1,2,6; 12:3; 13:7
Několikanásobná vlnice, pás rovných linií	52	Tab. 1:1,6,7,10; 2:1,5,7; 3:1-3,5; 15:7-10; 16:4,16; 17:19; 19:1-3
Několikanásobná vlnice	45	Tab. 1:3-5,8; 4:2; 16:5,9,12,13,14
Jednoduchá vlnice, rovné linie	36	Tab. 11:19; 12:4,9,10; 13:6,8,11; 14:1
Jednoduchá vlnice	29	Tab. 12:6; 13:2; 17:7; 18:10
Rovné linie, vrypy	11	Tab. 5:15; 13:1
Vývalková šroubovice	6	Tab. 17:1; 18:4
Červené malování	4	Tab. 18:1,6-8
Hřebenový vpich	3	Tab. 16:15; 17:8
Vrypy	3	Tab. 12:2
Několikanásobná vlnice, hřebenový vpich	2	Tab. 1:9; 16:6
Hřebenový vpich, kolek	1	Tab. 17:10
Kolek	1	Tab. 17:2
Šikmé linie, šikmé jednoduché vlnice	1	Tab. 10:5

Tabela 3. Dřetovice. Přehled zastoupených výzdobných motivů.

Značky na dnech nádob

Na dvou fragmentech den nádob, které byly zařazeny ke keramické skupině 1 A, byly pozorovány značky na dnech. Motivy byly však velmi špatně patrné. V jednom z případů (*tab. 14:7*) šlo pravděpodobně o motiv linie, jejíž jeden konec je protnut další na ní kolmou, která je zakončena kratšími konci, zalomenými do pravého úhlu. Druhý z motivů byl ještě hůře patrný (*tab. 14:4*), zřetelné jsou pouze tři rovnoběžné linie.

Reparační otvory

Na celém rekonstruovaném hrnci ze starohradištní polozemnice 18/77 byly v podhrdlí zaznamenány dva reparační otvory (*tab. 19:1*), které byly od sebe vzdáleny přibližně 2 cm. Další reparační otvor byl dokumentován na střepu zdobeném pásem rovných linií a několikanásobnou vlnicí (*tab. 1:1*). Jde o nález ze zásobní jámy 4/77, která je rovněž datována do starší doby hradištní.

5.2.3. Ostatní keramické nálezy – pražnice a přesleny

Na sídlišti byly nalezeny rovněž tři fragmenty pražnic. Všechny tři zlomky pocházejí z kontextu objektu 18/77, který datujeme do starohradištního období (*tab. 11:6*). Dva zlomky byly nalezeny v okolí zásobní jámy v severním rohu objektu. Poslední pochází z mechanické vrstvy z hloubky 70–80 cm, z blíže nespecifikované části objektu. Většina nálezů pražnic pochází až z kontextu starší a střední doby hradištní (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 161–162), rekonstruované kusy pocházejí např. z hradiště Klučov (*Kudrnáč 1970*).

Spektrum keramických nálezů doplňují tři přesleny. První z nich můžeme charakterizovat jako plochý kotoučovitý (*tab. 4:15*), s průměrem pohybujícím se kolem 1,9 cm. Přeslen byl nalezen ve starohradiš-

ním objektu 7/77, který můžeme interpretovat nejspíše jako zahloubený dům neobytné funkce, vzhledem k absenci otopného zařízení nebo ohniště. Další nálezné okolnosti není možné blíže specifikovat. Dvojkónický přeslen, zdobený v místě své největší šíře svislými krátkými liniemi (*tab. 10:1*), pochází z objektu 19/77. Průměr přeslenu se pohyboval kolem 2,4 cm. Uvedený objekt interpretujeme jako mírně zahloubený obytný dům. Poslední z přeslenů je kónický (*tab. 9:14*) a byl nalezen v obytné polozemnici 22/77 (fáze 6). Jeho průměr nepřesahoval 2,5 cm.

5.3. Kamenné artefakty

Mezi nejdůležitější artefakty této skupiny náleží části rotačních mlýnků na mletí obilí. Celkem devět větších fragmentů (ukázky větších kusů v *tab. 20:4–5; 21*), většinou snad běhounů, tedy horního mlecího kamene opatřeného uprostřed otvorem, pochází z objektu 9/77 (fáze 6). Středový otvor běhounu byl patrný pouze na dvou větších fragmentech. U ostatních není rozhodnutí, zda jde o běhoun, či ležák, jednoznačné. Jde o fragmenty z minimálně 2–3 mlecích kamenů. Jako suroviny k jejich výrobě bylo užito křemenného porfyru z eponymní lokality Žernoseky a slepence,¹¹ který se vyskytuje například v oblasti pražské (vltavsko-berounské) české křídové pánve.¹² Pro obyvatele dřetovického sídliště se tak mohlo jednat o poměrně dobře dostupnou surovinu. Jako o fragmentech mlecích kamenů by se dalo uvažovat ještě o několika malých kamenných úlomcích, interpretace je však nejistá.

Z dalších zajímavých kamenných artefaktů je třeba zmínit podlouhlý, pečlivě vybroušený světle šedý kámen (břidlice) s otvorem uprostřed jedné jeho koncové, mírně rozšířené části (*tab. 20:1*). Druhý konec předmětu je ulomen. Předmět o délce cca 6 cm byl nalezen v objektu z přelomu raného a vrcholného středověku 19/77, který je interpretován jako mělký zahloubený dům se zásobní jámou a ohništěm, lze tedy uvažovat o obytné funkci objektu. Nápadná je podobnost předmětu s prubiřskými kameny (srov. *Ježek – Zavřel 2010*). Tato domněnka byla potvrzena i chemickou mikroanalýzou. Pod elektronovým mikroskopem byly patrné liniové črty, otěry zinku.¹³ Liniové črty na analyzovaných prubiřských kamenech nejsou v evropském prostředí běžné. Nicméně byly zaznamenány na raně středověkých prubiřských kamenech nalezených ve švédské provincii Uppland, nebo na sídlišti nedaleko polské pevnosti Bruszczewo, kde se sídlilo v průběhu 10. a 11. století. M. Ježek v této souvislosti uvádí, že nedaleko Dřetovic se jako mineralogická rarita vyskytuje sulfid zinečnatý (*Ježek 2017, 103–104; více k lokálnímu využití tohoto lokálního zdroje surového železa Anderle – Ježek – Zavřel 2000, 54–63*).

Ze zásobní jámy 16a, příslušející kultuře pražského typu, pochází část kamene vybroušeného do tvaru L, s ostrými hranami (*tab. 20:3*). Oba konce předmětu jsou ulomené. Účel tohoto předmětu zůstává zatím nejasný, mohl snad plnit úlohu nějaké podložky.

5.4. Železné předměty a struska

Železných předmětů nebylo nalezeno mnoho, což lze snad vysvětlit pokojným opuštěním lokality, kdy si obyvatelé odnášeli i poškozené předměty, které mohli opět využít jako surovinu. Největší množství fragmentů železných předmětů pochází z vrchních vrstev (0–30 cm) mělce zahloubeného objektu 19/77 (fáze 6; *tab. 29:6*). Jde o několik fragmentů o celkové hmotnosti 219 g. Bohužel se jedná o pokročile zkorodované předměty, které nelze také kvůli jejich fragmentárnosti funkčně interpretovat. U zlomku železného předmětu, zakončeného očkem, by se dalo uvažovat o stavebním kování. Další nález torz železných předmětů (84 g) byl učiněn v jámě 32/78, řazené do fáze 6 (*tab. 29:7*). Největší získaný fragment byl dlouhý kolem 15 cm, lehce obloukovitě prohnutý, o šířce zhruba 2,5 cm. V tomto případě by se snad dalo uvažovat o fragmentu srpu. Z jakého předmětu pochází další malé zkorodované kousky železných předmětů, nelze určit. Neurčitelné železné zlomky (25 g) pochází ještě z jámy 9/77 (vrcholný středověk 1).

Celkem bylo nalezeno 4969 g strusky. Struska byla nejvýrazněji zastoupena v sídlištní jámě 16b, datované podle výplně do mladší doby hradištní. V jámě byl nalezen velký kus strusky o hmotnosti cca 3,5 kg (*tab. 29:8*). V zásobní jámě 16a (datované do období kultury pražského typu) bylo zaznamenáno

11 Za konzultaci a určení kamenných surovin děkujeme Blance Šreinové (NM) a Vladimíru Šreinovi (ČGS).

12 www.geology.cz [20. 4. 2016]

13 Děkujeme Martinu Ježkovi za zprostředkování analýz a za uvedené informace.

59 g strusky. Ze zásobní jámy 4/77 (starší doba hradištní) pochází 583 g strusky, ze zásobní jámy 3/77 (fáze 6) bylo vyzvednuto 375 g strusky, ze starohradištní polozemnice 4/77 beze stop po otopném zařízení 310 g. Dále pocházejí nálezy strusky ze starohradištní sídlištní jámy 27/78 (84 g) a vrcholně středověké jámy 25/78 (57 g; fáze 6).

Vzhledem k tomu, že nebylo nalezeno žádné pyrotechnologické zařízení a nebyla provedena analýza strusek, nemůžeme hovořit o železářských aktivitách na lokalitě (Hlubek – Šlězár 2014, 586). V porovnání s lokalitami, kde jsou železářské aktivity opravdu doložené, poskytují nálezy z Dřetovic chudý obraz (srov. Havrda – Podliska – Zavřel 2001; Hlubek – Šlězár 2014; Ježek et al. 2011). Na tomto místě je důležité uvést, že železářské aktivity jsou na předmětné lokalitě bezpečně doloženy, mimo jiné nálezy železářských pecí se zahlučenými nístějemi, pro dobu římskou (Knor 1959a, 12, 36; 1959b, 14–31, 60–63; Pleiner 1958a,b). Jako pravděpodobná se zdá možnost, že staršími struskami mohly být kontaminovány mladší raně středověké objekty (například při jejich záměrném zaplňování, při vyrovnávání terénu apod.). Vyloučit ani potvrdit nemůžeme možnost, že jde o kovářskou strusku.

5.5. Osteologický materiál a kostěný artefakt

Celkem bylo získáno 19,5 kg osteologického materiálu, který však zůstává nezpracován. Vzhledem k nekonzistenci nálezového souboru a vzhledem k častým intruzím v objektech na této polykulturní lokalitě (prokázáno sídlení v období kultury únětické, bylanské, v době římské a po celý středověk) by bylo jeho hodnocení komplikované (Čuláková 2014, 168). Množství zvířecích kostí obsažené v jednotlivých objektech lze vyčíst v seznamu objektů v kategorii „nálezy“. Je nutné zmínit nález opracované kosti, kterou interpretujeme jako šídlo (tab. 20:2). Jedná se o opracovanou kost, dlouhou přibližně 11 cm, s jedním mírně rozšířeným koncem. Směrem ke konci druhému nabývá předmět takřka kruhového průřezu a výrazně se zužuje, zakončení je však ulomeno. Nález pochází z vrstvy, situované západně od objektu 36/78, ze které pochází ještě nálezy keramiky z doby římské a keramiky pozdně hradištní tradice.

5.6. Ostatní nálezy – mazanice, uhlíky, skořápka

Nálezy mazanice pochází z objektů 3/77, 4/77, 19/77, 25/78, 34/78 a 39/78. Celkem bylo získáno 945 g mazanice, nebyly však zaznamenány otisky, které by bylo možno jasně interpretovat, nebo je dát do souvislosti například s konstrukcí. Bližší údaje o množství mazanice v jednotlivých objektech udává seznam objektů v kategorii „nálezy“. Následuje výčet objektů, ze kterých byly odebrány uhlíky: 7/77, 8/77, 9/77, 22/77, 26/78, 27/78, 32/78, vrstva J od objektu 27/78. Z přítomnosti malého množství uhlíků ve vyjmenovaných objektech nelze činit žádné závěry, případné datování by nebylo objektivní vzhledem k tomu, že objekty obsahovaly intruze. Pro úplnost zmiňme nález skořápky v objektu 9/77.

5.7. Vyobrazení nálezů z akce uskutečněné roku 1980

Mezi dokumentací k akcím uskutečněným v 70. letech 20. století byla nalezena také vyobrazení dvou nálezů z roku 1980. Jedná se o jeden celý hrnec (tab. 29:4), který je v podhrdlí zdoben rytou šroubovicí. Okraj můžeme klasifikovat jako vzhůru vytažený, přechod k okruží. Nádobu tedy klademe do 13. století, spíše jeho 1. poloviny,¹⁴ a je možné ji spojovat s fází 6.

Druhým ze zmíněných nálezů, dochovaných pouze kresebně, je železná ostruha s prohnutými rameny a odsazeným jehlancovitým bodcem (tab. 29:5). Má obdélné přezky/průvlečky k uchycení řemene. S ostruhou můžeme pracovat jen jako s náhodným nálezem. Důležitá je její výpověď sociální, neboť ukazuje, že i ve vesnickém prostředí se pohybovaly významnější osoby.

Datovat ostruhu lze jen typologicky. Patří mezi ostruhy s prohnutými rameny, k Ruttkayovu typu B2d (Ruttkay 1976, 349, Abb. 72). Výška těchto ostruh se pohybuje od 128 do 145 mm. Odpovídá tedy typu II.4 Z. Hilcerówny (1956, 39–41, 53–54), v Čechách se jedná o typ VII I, pokud budeme č. V označovat ostruhy s dlouhým bodcem a ploténkami (Profantová 2020, tab. 52). Jde o typově mladohradištní ostruhu s nejčastějším výskytem ve 12. a v 1. polovině 13. století. Podobné datování má tento typ i ve východní Evropě (Kirpičnikov 1973, ris. 37). V Německu je tento typ ostruh označen F IIg a řazen též do 12. až polo-

14 Děkujeme Jaroslavu Podliskovi za radu a jeho názor.

viny či konce 2. třetiny 13. století (Gossler 1998, Abb. 15). Jediná formálně blízká analogie z Zschille je datována na přelom 12. a 13. století (Gossler 1998, Taf. 14).

V Čechách obdobná ostruha pochází z Litoměřic – Habelovy cihelny, z prostoru, kde bylo později zjištěno pohřebiště (Zápotocký 2018, 361, obr. 51:17), datována je obecně do 11.–12. století. Další obdobná ostruha s ploténkami pochází z Blíževedel a je datována do pozdní doby hradištní (Zápotocký 2018, obr. 42:20,21). V osadě je doložena řemeslná výroba právě z pozdní doby hradištní, tedy z 12. století až přelomu 12. a 13. století. Jiná shodná ostruha i se stejnými úchytnými průvlečkami pochází z Chrudimi, kde je datována široce do 12.–13. století (Frolík – Sigl 1998, 78–79). Ostruhy stejného tvaru, ale s ploténkami se našly na Levém Hradci (Profantová 2020, obr. 202) a v Křinci, okr. Nymburk (Vích 2013, obr. 10 a 11), v různých variantách úchytného systému jde o poměrně častý nález. Chybí však přesněji stratifikované kusy. V Dřetovicích tedy počítáme s 12. stoletím až 60. lety 13. století, tedy fází 6 zdejšího osídlení.

6. CHARAKTERISTIKA NÁLEZŮ Z VÝZKUMŮ A. KNORA (R. 1954 A 1957)

Keramický inventář není možné nijak detailně hodnotit, opřít se můžeme pouze o výběr nálezů dostupný v náleзовých zprávách A. Knora (Knor 1959a,b) a rovněž v článku pojednávajícím o výzkumu, který proběhl v roce 1954 (Knor 1957, 58–98). Fragmenty keramiky a rovněž několik takřka celých a rekonstruovaných nádob pokrývají dlouhý časový interval od období kultury pražského typu až do vrcholného středověku. Lze konstatovat, že jde o keramiku podobných rysů té, která byla získána výzkumy v 70. letech. Mezi nezdobenou keramikou pražského typu se objevil i její zdobený exemplář (tab. 22:6,10). Keramiku pražského typu z objektu 44 popsal již J. Zeman (1976, 121–122). Můžeme konstatovat, že bohatěji zde byla zastoupena keramika s kalichovitými okraji (tab. 24:11; 25:15; 26:1–3,7,9–11,14) a rovněž vrcholně středověká červeně malovaná keramika, jejíž soubor sehrál důležitou roli v otázkách chronologie červeně malované keramiky (Richter 1982, 127). Z tvarů se objevily například hrnky s vyšším, nálevkovitě seříznutým okrajem (tab. 23:8), džbán s jednoduchým přímým okrajem (tab. 24:1) nebo drobnější hrnek s uchem (Knor 1957, 76–78; Richter 1982, 127). Ve výzdobě červeně malované keramiky se uplatnily nejčastěji jednoduché linky (tab. 23:7,8,10; 24:1), ale i složitější motivy – dvojice svislých klikatek mezi dvěma linkami (tab. 28:2), popřípadě vlnice (Knor 1959a, 30). Z méně typických keramických nálezů můžeme jmenovat zlomky hliněné pražnice ze starohradištní polozemnice 48 (Knor 1959b, 36) nebo nález čtyř fragmentů nejspíše menší pražnice (tab. 25:8).¹⁵ Na jednom z fragmentů byla do vnější strany nádoby vyryta trojice značek. Zajímavá by byla možnost zhodnotit, zda značky nevznikly až druhotně. S obdobnými značkami se setkáváme ojediněle na širokém „slovanském“ území, měly nejspíše symbolický význam. Mohly souviset s magickými praktikami. O něco častější jsou na území Rumunska a Bulharska, tam byly vyhodnoceny motivy křížků, svastiky a ve tvaru X, připouští se dokonce možná souvislost s křesťanstvím i pro ručně vyráběnou keramiku (Teodor – Stanciu 2009). Objevily se i v Roztokách u Prahy (Profantová 2013). V některých případech se může jednat i o pseudopísmo,¹⁶ o zvýšení prestiže toho, kdo značky vyryl. Obdobné značky se objevují ojediněle i na přeslenech, přitom na přeslenech z Ukrajiny či Polska jsou registrovány i skutečné nápisy (Wołoszyn et al. 2016). Nález z Dřetovic pochází z kontextu středohradištní obilnice 64 (Knor 1959b, 36). U nás je dosud ojedinělý, nepočítáme-li druhotně vyrytá řecká písmena z importovaného enkolpia z Kouřimi (Profantová – Stolz 2007).

Dna pěti nádob byla opatřena značkami. První z nich měla podobu dvojité kružnice (tab. 28:17) a pochází z nádoby nalezené v mladohradištní zásobní jámě 72 (Knor 1959b, 45). Rovněž v sídlištní jámě, datované do mladší doby hradištní, byla nalezena další dvě dna se značkami v podobě plasticky vyvedené hvězdice (tab. 28:18) a dvojité kružnice se středním širším břevnem (tab. 28:19; Knor 1959b, 46). Opět z kontextu mladohradištní sídlištní jámy (č. 75) pochází i další dvě dna, opatřená plastickými značkami

15 A. Knor ji označuje jako mísu klučovského typu, podle vyobrazení se jedná též o pražnici.

16 Na nádobě doby avarské či na plochem přeslenu z Jászapati, H 61, se objevil i runový nápis 3–4 znaky (např. *Madaras* 1994, Taf. 8:1), podobně jako na obložení luku z Mikulčic (Kavánová – Charvát – Tishin 2018). Kontroverzní čtení budí i nápisy na hliněných tabulkách z Podebloczcie (např. *Buko* 2006, 331–332; *Dulinicz – Moszyński* 2013, 64–67), datovaných do 7.–9. století a spojovaných někdy se jménem Ježíše Krista. Určité problémy činí i datace ¹⁴C, ta ukazuje výrazněji na starší část intervalu (3 data z objektu 18 sídliště 3).

v podobě kříže v kruhu a kose se křižujícími žebry (Knor 1959b, 48–49). Inventář keramických nálezů doplňuje pět nalezených přeslenů, jeden z vrcholně středověké sídlištní jámy 54 (Knor 1959a, 31), další dva dvojkónické (tab. 24:14) z polozemnice kultury pražského typu 62 (Knor 1959b, 33). Další dva hliněné přesleny byly nalezeny ve starohradištní sídlištní jámě 44 (Knor 1959a, 14).

Kamenné artefakty. Z polozemnice 58 pochází nález nejspíše pískovcového žlábkovaného přeslenu. Z dalších nálezů z kamene můžeme uvést například nálezy pískovcového (tab. 24:15) a blíže nespecifikovaného kamenného brousku, které byly nalezeny v uvedeném pořadí v polozemnici kultury pražského typu 62 (Knor 1959b, 33) a ve vrcholně středověké zásobní jámě 49 (Knor 1959a, 27). Dále byly nalezeny čtyři žernovy. Ve středohradištní obilnici 64 fragment běhounu se středovým otvorem (Knor 1959b, 35), další část kruhového žernovu s kuželovitým středovým otvorem pochází ze středohradištní obilnice 66 (Knor 1959b, 37). Poslední dva zlomky žernovů pocházejí z kontextu mladohradištní obilnice 75 (Knor 1959b, 48–49). Četně se v objektech vyskytovala břidlice i její větší kusy (například deska o rozměrech 90 × 40 × 7 cm z kontextu starohradištní jámy 42, mohla fungovat jako podložka, nebo k zatížení/překrytí otvoru u obilnic), rovněž byly nalézány četně kusy pískovců (Knor 1959a,b).

Železné předměty a struska. Ve středohradištní obilnici 43 byl nalezen malý zlomek železného páskového plíšku o délce 35 mm (Knor 1959a, 16–17). Tři předměty jsou interpretovány jako železné nožiky (tab. 27:10,15; 29:2). Ty byly vyzvednuty z objektů č. 44 (sídlištní jáma, starší d. hradištní), 48 (polozemnice, starší doba hradištní) a 49 (vrcholně středověká zásobní jáma). V objektu 48 byla nalezen v blízkosti ohniště železný předmět, pravděpodobně šipka (tab. 29:1; Knor 1959a).¹⁷ Plochý trubicovitý zlomek silně oxidovaného železného předmětu byl dokumentován v mladohradištní jámě 73 (Knor 1959b, 46). Také při výzkumech probíhajících v 50. letech bylo nalezeno ve středověkých objektech větší množství strusky. Zajímavý je především nález slitku železné strusky o hmotnosti 25–30 kg ve starohradištní zásobní jámě 42, který byl nalezen v zásypu, ve výšce 50–70 cm nade dnem (Knor 1959a, 15–16). Struska, v neupřesněném množství, byla obsažena rovněž v zásypu následujících objektů: 43, 44, 46, 50, 54, 56, 72, 76 a 78 (Knor 1959a,b).

Kostěné nálezy a osteologický materiál. V Dřetovicích byly nalezeny tři kostěné brusle. Dvě z nich (tab. 27:11,12) byly zhotoveny z krátkých končetinových kostí tura domácího a byly nalezeny ve starohradištní sídlištní jámě 44 (Knor 1959a, 15). Třetí, větší kostěná brusle z končetinové koňské kosti (tab. 27:16) pochází z vrcholně středověké zásobní jámy 49 (Knor 1959a, 29). Ve starohradištní polozemnici 48 byly ve vypálené ploše ohniště nalezeny 2 zlomky jednostranného kostěného hřebene (tab. 29:3) a opracovaný zlomek jeleního parohu (Knor 1959a, 18–21). Jedná se o fragmenty jednostranného třívrstvého hřebene s ozdobným profilovaným ukončením, jehož přesnou analogii neznáme. Od běžně známých jednostranných hřebenů se liší čtyřmi pravidelně rozmístěnými otvory i profilovanou horní hranou. Každopádně hřebeny se objevují nejčastěji na sídlištích kultury s keramikou pražského typu (Kuna – Profantová a kol. 2005, 195, obr. 80 mapa; Profantová 2008, Abb. 5, 6, 10:4), v Roztokách u Prahy se opravovaly a nejspíše i vyráběly, i tam se našly opracované kusy parohu (Profantová – Kuna 2011). Je nutné zmínit i nález hřebenu z nedaleké Stehelčevsi z domu mladší fáze kultury s keramikou pražského typu (Profantová 2008, Abb. 6:4). Z doby starohradištní známe jen tvarově odlišný nález z hrobu 14 z Hořan na Kolínsku (Bubeník – Pleinerová – Profantová 1998, 120), případně malý zlomek z Března u Loun (Pleinerová 2000, Abb. 78:2). Jednostranné hřebeny se dají lépe využít pro chronologii, ovšem především typ s trojúhelníkovým týlem pro starší úseky kultury pražského typu (Kuna – Profantová a kol. 2005, 196–197; Profantová 2009, 321). Pro české a moravské prostředí 9.–10. století jsou pak typické oboustranné třívrstvé hřebeny (Bartošková 1995, 43, 57). Z mladohradištního kontextu můžeme jako příklad uvést jednostranný, původně snad třívrstvý hřeben s náběhem na prolamovaný hřbet s boční destičkou, vyřezanou do tvaru tří radiálně se rozvíhajících výběžků, z předhradí Budče (Bartošková 1995, 42–43). Nález hřebenu v datovatelné situaci každopádně ukazuje značnou variabilitu jejich tvarů již v závěru 7. a 8. století.

Vrcholně středověká jáma 77 obsahovala kostěný kroužek (tab. 28:20) o průměru prutu 7 mm (Knor 1959b, 53). Nálezy kostí, učiněné v roce 1954, byly zhodnoceny osteoložkou Evou Zikmundovou. Na zá-

17 Takto předmět interpretuje již A. Knor. Zhodnocení interpretace pouze z nálezné zprávy však znesnadňuje fakt, že nejsou k dispozici řezy předmětem.

kladě určení kostí z hradištních objektů můžeme počítat s koněm domácím (drobný typ koně nordického, tzv. keltský pony), turem domácím, prasetem domácím, ovce nebo kozami a kurem domácím. Ve vrcholně středověkých objektech byl doložen navíc pes domácí a s jistotou ovce domácí. Stáří zvířat bylo různé, vyskytly se jak pozůstatky jedinců mladých, tak dospělých (*Knor 1959a*, 48–49).

Ostatní nálezy. Pro úplnost uvádíme nález skleněného slitku ze středohradištní obilnice 43, perleťového kroužku ve vrcholně středověké zásobní jámě 49 a drobného skleněného kroužku z vrcholně středověkého objektu 76 (*Knor 1959a,b*). Pravděpodobně z polozemnice 62 z období kultury pražského typu pochází díl „drobného kadlubu na odlití růžice“. Jde však o nález z vyhozené hlíny. Materiál nebyl upřesněn (*Knor 1959b*, 33). Bohužel nálezové okolnosti nejsou zcela jasné, ale pokud by předmět skutečně pocházel z kontextu uvedeného objektu, šlo by o první nález svého druhu pro kulturu pražského typu v Čechách.

7. CHARAKTERISTIKA VÝVOJE SÍDLIŠTĚ V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH

V následující kapitole bude popsán vývoj zástavby v jednotlivých fázích sídliště (příslušnost objektů k jednotlivým fázím znázorňuje *graf 8 a tabula 4*). Pozornost bude věnována středověku, tedy fázím 1–7. Absolutně se pohybujeme v časovém intervalu od konce 6. století až do počátku 15. století. Dělení do fází a následné úvahy o organizaci zástavby s sebou nesou obvyklé nesnáze. Datování je založeno na keramice, která pochází z výplně zahluobených objektů. Většinou nelze určit, zda nálezy dokumentují období vzniku, užívání nebo zániku objektu, či zda jde o mladší intruzi. Zhodnocení vývoje zástavby dále komplikuje fakt, že s ohledem na odhadovanou dobu užívání domů¹⁸ nelze s jistotou říci, jaké objekty skutečně fungovaly současně. Jakékoliv závěry o prostorovém uspořádání jsou tedy problematické. Celkové zhodnocení podoby zástavby v jednotlivých fázích dále komplikuje skutečnost, že mimo hranice prozkoumaných sond můžeme počítat s dalšími neprozkoumanými komponentami sídliště. Pripustit musíme i možnou existenci sloupových nadzemních staveb, jejichž stopy nemusely být výzkumem zachyceny. Větší prostor nebude věnován konstrukčním řešením domů, zjištěné situace v podstatě neobohatily toto již dobře zpracované téma (např. *Donat 1980; Milo 2014*, 27–60; *Pleinerová 1975; 1986; 2000*, 181–209; *Šalkovský 2009; Vařeka 2004; Wawruschka 2009*, 107–117) o nějaká zásadní zjištění.

7.1. Fáze 1 – kultura pražského typu

Do této fáze byly zařazeny celkem čtyři objekty, konkrétně obj. 8, 16a, 44 a 62. Objekt 62 interpretujeme jako obytný zahluobený dům.¹⁹ Objekt 8, kvůli absenci jakýkoliv stop po otopném zařízení či ohništi, do kategorie obytných objektů nemůžeme zařadit. Obvyklými argumenty pro přiřčení obytné funkce domu bývá právě přítomnost otopného zařízení, velikost domu a nálezový materiál (*Milo 2014*, 27; *Tumuschkeit 2011*, 51). Jako minimální plocha, kterou by měl objekt zaujímat, aby byl interpretován jako obytný, je uváděna hodnota 10 m² (*Milo 2014*, 27), ale například v Rostokách, kde je průměrná velikost domů 9 m² (*Kuna – Profantová a kol. 2005*), byla oprávněně přijímána i plocha menší, kolem 8 m².²⁰

Zahluobený dům 8 (*obr. 3; 6:2*), objekt orientovaný delší osou ve směru SV–JZ, v němž nebyly identifikovány žádné stopy po otopném zařízení, byl prozkoumán v sondě položené roku 1977. Maximální rozměry domu jsou 407 × 360 cm, jeho plocha činí přibližně 16,9 m², tedy velikostně pro kulturu pražského typu nadstandardní, srovnatelná je jen ještě větší stavba č. 5 z Března s 19,3 m² (*Pleinerová 2000*, 35).

18 U pravěkých domů bývá životnost odhadována v intervalu 7–25 let. I. Pleinerová se spíše kloní k horní hranici tohoto intervalu (*Pleinerová 1975*). Musíme počítat se skutečností, že průběžné provádění oprav mohlo dobu užívání domu prodloužit. Například V. D. Baran odhaduje dobu užívání domu na 40–45 let (*Baran 1988*, 9). Doba užívání domu se někdy mohla řídit jinými než praktickými důvody, dům mohl pak být opuštěn dřívě.

19 Nekládeme rozdíl mezi označení polozemnice a zemnice. Někteří badatelé tyto termíny rozlišují podle míry zahluobení objektů. Hranici měla představovat hloubka 100 nebo 150 cm (*Cygan 2006*, 11, 34). Určení hloubky domu je však vždy poněkud nejisté (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 108) a odlišování pojmů zemnice a polozemnice je tak obvykle subjektivní (*Klanica 2008*, 180).

20 Je třeba zohlednit i určitou sociální diferenciaci společnosti a množství lidí, které mohlo obývat jeden příbytek. V menších obydlích mohli přebývat například otroci, naopak některé stavby hospodářského účelu mohly mít i větší rozměry (*Profantová 2006*).

Dům byl hluboký kolem 63 cm. Nálezový inventář neposkytl žádné artefakty či ekofakty, které by mohly vypovídat o jeho funkci. V severním rohu objektu byl dokumentován žlábek, jehož hloubka však není jasná, neboť ho neprořal řez. Takřka ve středu objektu se do podloží zahlubuje v půdorysu téměř kruhová jáma, jejíž hloubka od roviny podlahy polozemnice nepřesahuje 30 cm. Dále bylo v prostoru domu dokumentováno 7 menších kůlových/sloupových jamek (obr. 6:2). Vzhledem k absenci otopného zařízení můžeme spíše uvažovat o hospodářské či skladovací funkci objektu. V podobných případech se ale vždy potýkáme s nedostatkem argumentů, které by mohly funkci objektu upřesnit. Zhruba 12 m v JJZ směru od popsané zahlobené stavby, byla prozkoumána jáma 16a, kterou interpretujeme jako zásobnici.

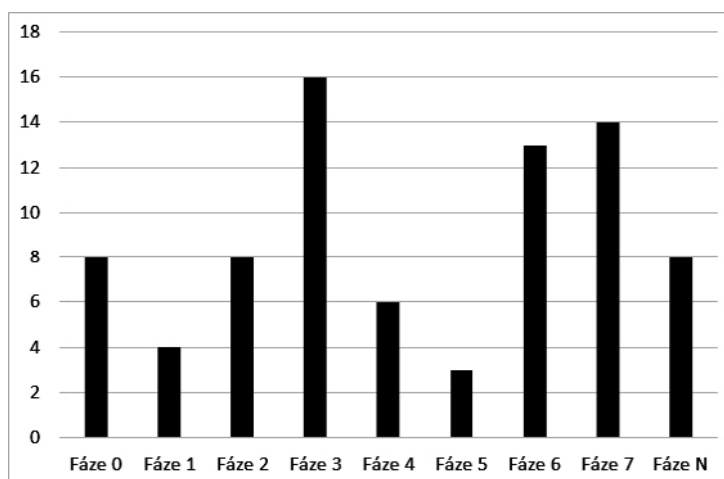
Z nálezů, pocházejících z výplně objektů, zmiňme pískovcový brousek, který spočíval ve výplni objektu 62 – obytné polozemnice (Knor 1959b, 33). Nález „dílu drobného kadlubu na odlití růžice“ (Knor 1959b, 33) byl učiněn bohužel na vyhozené hlině, pravděpodobně z objektu 62. Možnost spojit tento nález s obdobím kultury pražského typu je jistě lákavá, vzhledem k nálezovým okolnostem a pouhé zmínce A. Knora o předmětu (bez bližšího popisu nebo obrázku) je jeho hodnocení komplikované. Na druhou stranu se objevují doklady kovolitectví na sídlištích kultury pražského typu opakovaně (Roztoky, Štítary u Kolína, Kadaň, tepací forma z Jíkve, souhrnně s mapkou *Profantová v tisku*), kamenné formy jsou doloženy nepočteně i z hrobů starší a střední doby avarské (např. Szeged-Bilicisics, *Fettich 1963*), stejně jako z hradiště v Szeligách v Polsku (*Szymański 1967, 20*). Pro úplnost zmiňme nevýrazný nález strusky ze zásobní jámy 16a (59 g).

Mezi popsanými objekty lze jen stěží pozorovat nějakou prostorovou souvislost. Snad pouze v západní části zkoumané plochy lze uvažovat o spojitosti objektu 8 a zásobní jámy 16a. V tomto ohledu je zajímavá blízkost dvou starohradištních objektů s příměsí keramiky pražského typu. Jedná se o polozemnici 7 bez otopného zařízení (35 % keramiky PT), kterou datujeme kvůli přítomnosti mladší keramiky na počátek fáze 2. Dále jde o zásobní jámu 4 (příměs keramiky PT 11 %). Dokumentace, která je k dispozici, nám neprozradí více o zániku objektů. Proto objekty řadíme až do fáze 2. Zde je nutné zdůraznit, že i při členění do fází dochází k určitým problémům. Fáze jsou uměle vymezené a jejich hranice ve skutečnosti nemusely být ostré a objekty mohly fungovat v rámci dvou fází. Z tohoto pohledu je zajímavá především polozemnice 7, kterou podle materiálu řadíme spíše na počátek fáze 2, tedy starohradištního období.

Jako solitér se jeví obytný dům 62, který leží v jihozápadní části prozkoumané plochy. Nemůžeme však vyloučit, že objekty s ním současné zůstaly neprozkoumány za hranicemi položených sond.

Na severní straně sídliště zůstává osamocená sídlištní jáma 44. Pravděpodobně další objekty, související s výše zmíněným, leží též za hranicemi sondy. Pro datování objektu je důležitý zejména nález celého hrnce z období kultury pražského typu. Objekt zhodnotil ve své přelomové studii již J. Zeman (*Zeman 1976, 121–122*).

Vzhledem k nevelkému počtu objektů a možnosti, že mimo zkoumané plochy zůstaly další neprozkoumané objekty, není lehké srovnávat zachycený obraz zástavby s jinými prozkoumanými lokalitami. Takové srovnání bude vždy zjednodušující, nehledě na to, že nepracujeme s celým půdorysem sídliště a společné fungování objektů je pouze hypotetické. Půdorys sídliště se vždy přizpůsoboval lokálním podmínkám a konkrétním potřebám jeho obyvatel. Hospodářské objekty by pak měly reagovat na činnosti, které obyvatelé sídliště provozovali (*Wawruschka 2009, 121*). Počtem zachycených obytných objektů se situace blíží například části zachyceného většího sídliště v Praze-Liboci (*Bureš – Profantová 2005; Profantová – Bureš 2010*). Do nejstarší fáze raného středověku zde byly zařazeny tři prozkoumané obytné domy

Graf 8. Počet objektů v jednotlivých fázích sídliště.

Číslo objektu	Interpretace	Fáze	Prozkoumán celý	Rok výzkumu
1	sídlištní jáma	0	ano	1977
2	sídlištní jáma	6	ano	1977
3	sídlištní jáma	6	ano	1977
4	zásobní jáma	2	ano	1977
5	-	N	ne	1977
6	obytná polozemnice	0	ano	1977
7	neobytná polozemnice	2	ano	1977
8	neobytná polozemnice	1	ano	1977
9	sídlištní jáma	6	ano	1977
10	sídlištní jáma	0	ano	1977
11	sídlištní jáma	0	ano	1977
12	sídlištní jáma	0	ano	1977
13	sídlištní jáma	N	ano	1977
14	sídlištní jáma a ohniště	N	ano	1977
15	sídlištní jáma	N	ne	1977
16	sídlištní jáma	5	ano	1977
16a	zásobní jáma	1	ano	1977
16b	sídlištní jáma	5	ano	1977
17	zásobní jáma	N	ano	1977
18 (18,18a,18b)	neobytná polozemnice s obilnicí	2	ano	1977
19	obytná polozemnice se sklípkem	6	ano	1977
20	soujámí	N	ano	1977
21	sídlištní jáma	0	ano	1977
22	obytná polozemnice	6	ano	1977
23	obytná polozemnice	6	ano	1977
24	sídlištní jáma	6	ano	1977
25	sídlištní jáma	6	ano	1978
26	-	7	ne	1978
27	sídlištní jáma	3	ano	1978
28	polozemnice	0	ano	1978
29	-	N	ne	1978
30	sídlištní jáma	0	ano	1978
31	sídlištní jáma	3	ano	1978
32	sídlištní jáma	6	ne	1978
33	sídlištní jáma	N	ne	1978
34	sídlištní jáma	2	ano	1978
35	sídlištní jáma	3	ne	1978
36	sídlištní jáma	6	ano	1978
37	sídlištní jáma	6	ano	1978
38	obytná polozemnice	5	ne	1978
39	sídlištní jáma	4	ne	1978
40	sídlištní jáma	6	ne	1978
41	sídlištní jáma	3	ano	1954
42	zásobní jáma	2	ano	1954
43	zásobní jáma	3	ano	1954
44	sídlištní jáma	1	ano	1954
45	zásobní jáma	3	ano	1954
46	zásobní jáma	2	ano	1954
47	sídlištní jáma	7	ne	1954
48	obytná polozemnice s obilnicí	2	ano	1954
49	zásobní jáma	7	ano	1954
50	sídlištní jáma	7	ano	1954
51	sídlištní jáma	7	ano	1954
52	zásobní jáma	7	ano	1954
53	sídlištní jáma	7	ne	1954
54	sídlištní jáma	7	ne	1954
55	sídlištní jáma	7	ano	1954
56	kupa kamenů	7	ano	1954
57	břidlicová zeď	7	ne	1954
58	obytná polozemnice	2	ne	1954
59	sídlištní jáma	4	ne	1954
60	sídlištní jáma	3	ano	1954

Číslo objektu	Interpretace	Fáze	Prozkoumán celý	Rok výzkumu
61	zásobní jáma	3	ano	1954
62	obytná polozemnice	1	ano	1957
63	obytná polozemnice	3	ne	1957
64	zásobní jáma	3	ano	1957
65	sídlíšní jáma	3	ano	1957
66	zásobní jáma	3	ano	1957
67	sídlíšní jáma	3	ne	1957
68	zásobní jáma	3	ano	1957
69	sídlíšní jáma	3	ano	1957
70	ohniště	3	ano	1957
71	sídlíšní jáma	4	ano	1957
72	zásobní jáma	4	ano	1957
73	sídlíšní jáma	4	ano	1957
74	ohniště	4	ano	1957
75	zásobní jáma	6	ano	1957
76	sídlíšní jáma	7	ano	1957
77	sídlíšní dvoj jáma	7	ano	1957
78	zásobní jáma	7	ne	1957

Tabela 4. Dřetovice. Přehled objektů, jejich interpretace a datace.

a osm jam, v další etapě výzkumu pak větší počet domů v jiné části areálu. Tři domy kultury pražského typu byly v nedávné době prozkoumány rovněž při výzkumu v trase kolínského silničního obchvatu na k. ú. Štítary (*Malyková – Lutovský 2016*).

7.2. Fáze 2 – starohradištní období

Do starohradištního období bylo datováno celkem 8 objektů (4, 7, 18, 34, 42, 46, 48, 58). Jako obytná polozemnice jsou interpretovány dva objekty, zahloubený dům 48 s obilnicí a zahloubená chata 58. V tomto případě jde pouze o částečně prozkoumaný objekt, u něhož nelze určit jeho orientaci ani rozměry. V nároží sondy 4/54 bylo zachyceno rozrušené ohniště.

Dům 48 je obdélný zahloubený objekt s obilnicí, který zaujímal plochu přibližně 14 m² a byl orientován delší osou ve směru SSZ–JJV. Dno zahloubeného domu se svažovalo do obilnice, která se táhla od jižní a východní stěny a byla od povrchu hluboká 250 cm, její ústí bylo zachyceno v hloubce 50–60 cm. A. Knor tyto objekty popisuje společně a interpretuje je jako „jednotlivý nálezořový celek“ (*Knor 1959a*, 18–21). V jihovýchodním nároží domu bylo v hloubce 40 cm rozrušené ohniště, jehož podlaha byla vypálena do hněda až červenohněda a byla překryta shlukem drobných pískovců. Může jít i o zbytek pece, s druhotně využitými většími kameny. Otopné zařízení v tomto umístění bylo zjištěno u menší skupiny domů pražského typu v Roztokách u Prahy (*Kuna – Profantová a kol. 2005*). Obilnice v domě jako funkční celek se objevuje zřídka, např. v Klučově jde zřejmě o superpozici starší jámy a mladšího domu v sondě 78 (*Kudrnáč 1970*, obr. 36), v Březně u Loun taková situace nenastala.

Na dně obilnice byly nalezeny zlomky „hliněného pekáče“, tedy pravděpodobně pražnice (*Knor 1959a*, 18). Zásyp objektu (*obr. 14:3*) byl tvořen vrstvami promíšenými uhlíky a popelem (*Knor 1959a*, 18).

Kvůli absenci otopného zařízení (*obr. 6:1*) musíme do kategorie neobytných domů zařadit i objekt 7/77, a to i vzhledem k jeho poměrně velké ploše kolem 15,6 m². Objekt je orientován delší osou ve směru SZ–JV. V severním rohu domu je na plánu patrná menší zahloubená mělčí jáma přibližně oválného půdorysu, jáma je z východní strany oddělena od zbytku prostoru mírně vyvýšeným schodem.

Další z domů, č. 18 (*obr. 8:3*), řazených k hospodářským, by kritériím pro obytné domy neodpovídal ani svou velikostí. Zaujímal poměrně malou plochu kolem 7 m². Dno objektu je značně členité. V severozápadním rohu se dále do podloží zahlubovala na řezu hruškovitá zásobní jáma (18b), u středu objektu je mělká kruhová jáma o průměru max. 90 cm (18a). Dle schodu dokumentovaného na řezu C–D lze uvažovat o možnosti spojit tuto jámu s vrstvou 11, která vyplňovala nepravidelnou zahloubeninu ve východní části objektu. Situaci interpretujeme tak, že se objekt 18 zaplňoval ve dvou fázích. První fází náleží objekt 18a a 18b, druhé poté vrstvy 9 a 10 (*obj. 18*). Objekt 18 by mohl být přestavbou objektu 18a. Nálezy byly v průběhu výzkumu tříděny pouze ze zásobní jámy 18b a dále po mechanických vrstvách. Na dně zásobní

jámy byly nalezeny dva zlomky pražnice. Objekt mohl mít hospodářskou a skladovací funkci, mohlo se tu skladovat a následně zpracovávat například obilí. Obě fáze objektu spojujeme s fází 2. Celkový obraz starohradištního osídlení doplňují zásobní jámy 4, 42, 46 a sídlištní jáma 34.

Z nekeramických nálezů vyniká především nález slitku strusky o hmotnosti 25–30 kg v zásypu nade dnem zásobní jámy 42 (*Knor 1959a*, 15–16). Menší množství strusky bylo obsaženo i v objektech 4 a 7 (583 g a 300 g). Především velký kus strusky vybízí tuto etapu osídlení spojovat s železářskými či kovářskými aktivitami. K jasné interpretaci však chybí nález pyrotechnologického zařízení, nálezy technické keramiky či zbytky dyzen a rovněž zhodnocení situace geologem. Počítat musíme i s možností kontaminace objektů (např. při vyrovnávání terénu) struskami z doby římské, pro kterou jsou železářské aktivity bezpečně doloženy (*Knor 1959a*, 12, 36; *1959b*, 14–31, 60–63). Dále byly v objektu 48 nalezeny zlomky úzkého jednostranného kostěného hřebene (*tab. 29:3*), železný hrot šípů (*tab. 29:1*) a železný nožík (*tab. 29:2*).

Prostorové rozložení objektů lze velmi těžko zhodnotit. Pravděpodobně spolu souvisely obytný a hospodářský dům 58 a 48. Absence dalších obytných domů a přítomnost různých jam v jiných částech sídliště ukazuje, že v neprozkoumané ploše musíme počítat s dalšími starohradištními objekty.²¹ Počtem odkrytých objektů a nepřehledností situace by se starohradištní osídlení v Dřetovicích dalo srovnávat například se situací na k. ú. Štítar (*Malyková – Lutovský 2016*), nebo se sídlištěm u Opolánek v poloze Staré Badry (*Princová-Justová 2004*).

7.3. Fáze 3 – střední doba hradištní

Do středohradištního období bylo zařazeno 16 objektů (27, 31, 35, 41, 43, 45, 60, 61, 63–70). Do kategorie obytných polozemnic počítáme pouze dům 63 (*obr. 2; 17:3*), odkrytý v západní části plochy v sondě 1/57. Avšak i v tomto případě musíme k této interpretaci připsat otazník. Objekt nebyl totiž prozkoumán celý a v dokumentované části nebylo zachyceno otopné zařízení. Jedná se o zahloubený objekt pravděpodobně obdélníkového půdorysu, jehož šířka se pohybovala mezi 300 a 375 cm. Objekt byl orientován delší osou ve směru SZ–JV. Severozápadní část objektu zabíhala pod silnici a nebylo možné ji prozkoumat. Odhadované rozměry odpovídají ploše, která je přijímána jako kritérium k zařazení domu do kategorie obytných (*Milo 2014*, 27). Přítomnost otopného zařízení můžeme předpokládat v neprozkoumané části objektu, jeho umístění právě v severozápadním nároží je běžné.

Přibližně 1 m v severovýchodním směru s popsaným domem sousedila zásobní jáma 64. V poměrně blízké vzdálenosti od domu byly i sídlištní jámy 66 a 67. Jámu 67 A. Knor interpretoval jako část pravouhlé mělké zemnice (*Knor 1959b*, 38). Takové interpretaci však odporuje situace zachycená na plánu, kde není patrný žádný pravý úhel a původní tvar objektu můžeme považovat spíše za oválný. Ve východní části prozkoumané plochy sídliště jsou pak ve vzdálenosti kolem 20 m zachyceny sídlištní jámy 65 a 69, obilnice 68 a ohniště 70.

V dalších částech prozkoumané plochy zůstávají zdokumentovány pouze jednotlivé sídlištní a zásobní jámy. Je pravděpodobné, že zahloubené domy, případně další objekty, byly za hranicemi vytyčených sond. Zásobní jáma 61 a sídlištní jáma 60 byly zachyceny v sondě 5/54 v jižní části sídliště. Ve střední části sídliště byly dokumentovány sídlištní jámy 27, 31, a 35. Dvě zásobní jámy byly dokumentovány v sondě 1/54, kde je doplňovala ještě sídlištní jáma 41. Ani v tomto případě tak není jednoduché zhodnotit uspořádání osady. Rovněž porovnání s jinými lokalitami působí značné potíže. Co do počtu odkrytých domů můžeme srovnávat se situací zjištěnou v Obráštvi u Mělníka (*Čuláková 2014*). V Březně u Loun bylo prozkoumáno daleko větší množství středohradištních objektů, zmiňme 23 domů, 2 nejasné objekty a 27 jam (*Pleinerová 2000*, 157–169).

Spektrum nekeramických nálezů z popsaných středohradištních objektů není nijak pestré. V obilnicích 64 a 66 byly nalezeny fragmenty žernovů. V prvním případě jde o fragment běhounu se středovým otvorem, v druhém případě se jedná o celý běhoun (*tab. 25:13; Knor 1959b*, 35, 37). V obilnici 66 nález žernovu doprovázely čtyři fragmenty pražnice. Na jednom z fragmentů byla z vnější strany vyryta trojice značek (*tab. 25:8; Knor 1959b*, 36). Spektrum nalezených předmětů doplňují nečetné nálezy železných předmětů.

21 Nelze zcela vyloučit nepřesné zachycení současnosti u obytných staveb a obilnic, způsob jejich zaplňování je odlišný, u obilnic často pomalejší. Tento problém se vyskytl již v Březně, podrobněji byl zmíněn v případě Prahy-Liboce (*Profantová – Bureš 2010*).

Několik torz železných předmětů pochází z jámy 32. Největší fragment byl dlouhý kolem 15 cm, lehce obloukovitě prohnutý o šířce pohybující se kolem 2,5 cm, mohlo by se jednat o torzo srpu (*tab. 29:7*). Další kousky jsou kvůli malé velikosti a značnému stadiu koroze neurčitelné. Malý zlomek železného plíšku o délce 35 mm byl nalezen v zásobní jámě 43 (*Knor 1959a*, 16–17). Ve výplni dvou objektů byly přítomny malé zlomky strusky (obj. 32 – 83 g, obj. 43 – množství blíže nespecifikováno). Pro úplnost zmiňme nálezy ze zásobnice 43, snad skleněný slitek v zásobnici 32 a, dle A. Knora, únětický sekeromlat z téhož objektu (*Knor 1959a*, 16–17).

7.4. Fáze 4 a 5 – mladší a pozdní doba hradištní (keramika s kalichovitými a zduřelými okraji)

Počet zachycených objektů je pro mladohradištní období menší. Otázkou však zůstává, kolik objektů mohlo zůstat neprozkoumáno mimo hranice vytyčených sond. Nelze zcela vyloučit ani společnou existenci objektů fáze 5 a 6. I objekty řazené do fáze 6 totiž obsahovaly keramiku se zduřelými okraji, spíše mladší varianty. V jejich výplních navíc byly i okraje typologicky mladší.

Fáze 4 je zastoupena především blíže nespecifikovatelnými sídlištními jámami 59, 71, a 73, které se koncentrují hlavně v jižní části prozkoumané plochy. Ve stejné části plochy výzkumu byla zachycena také zásobní jáma 72. Do fáze 4 je řazeno i ohniště 74, rovněž v jižní části prozkoumané plochy. V uspořádání vyjmenovaných objektů nelze vyzorovat žádnou pravidelnost. V západní části zkoumané plochy byla zachycena sídlištní jáma 39. Souvislost s dalšími objekty není tady zřejmá.

Do fáze 5 byly zařazeny tři objekty: 16, 16b a 38. V případě neúplně prozkoumaného objektu 38 jde o zahlužený objekt čtvercového nebo obdélného půdorysu o šířce okolo 255 cm. Dno objektu je takřka rovné a hloubka objektu nepřekračuje 50 cm. Pravděpodobně se tedy jedná o polozemnici. Z dokumentace byl dostupný pouze řez východní stranou objektu s popsány vrstvami (*obr. 12:3*) a fotoplán (*obr. 4:2*). V prozkoumané části objektu nejsou patrné stopy po otopném zařízení či ohništi. To by však mohlo být v rohu objektu za hranicí sondy. S velkým otazníkem tedy objekt řadíme k obytným zahluženým domům. Pozoruhodné je rovněž poměrně vysoké zastoupení keramiky pražského typu, která tvořila 39 % veškerých keramických nálezů. Kvůli přítomnosti mladších nálezů byl objekt zařazen právě do fáze 5. Vrstvy dokumentované na řezu objektem by spíše odpovídaly rychlejšímu zaplnění objektu. Nelze na něm pozorovat více menších vrstviček, jejichž mocnost by u okrajů objektu rostla. Vysoké zastoupení zlomků keramiky pražského typu můžeme konstatovat i u dvou sídlištních jam 16b (43 %) a 16 (45 %; 27 % tvořila keramika pravěká). Výskyt několika zlomků keramiky typologicky mladších ale vyžaduje dataci do fáze 5. Je ale třeba podotknout, že při způsobu provedení výzkumu to u těchto jam není bezpochybností.

Z nálezů fáze 4 je třeba upozornit na nález dvou den nádob opatřených značkami v sídlištní jámě 73 (*tab. 28:18,19*). Ze stejné jámy pochází plochý, trubicovitý zlomek silně oxidovaného železa (*Knor 1950b*, 46). Z nálezů, pocházejících z výplně objektů, zmiňme kus strusky o váze 3,5 kg ze sídlištní jámy 16b. Ten nemůžeme bez problémů považovat za doklad železářských aktivit, pravděpodobná se jeví možnost, že se do výplně dostal druhotně a odráží spíše aktivity v době římské.

7.5. Fáze 6 – vrcholný středověk 1

Na přelom raného a vrcholného středověku bylo zařazeno 13 objektů (2, 3, 9, 19, 22, 23, 24, 25, 32, 36, 37, 40, 75). Pozůstatky zástavby této fáze byly zachyceny především ve střední části zkoumané plochy, kde byly i dva objekty interpretované jako obytné zahlužené domy. Prvním z nich byl objekt 19 (*obr. 9:1*), téměř obdélníkového půdorysu, o ploše kolem 15,5 m², který byl orientován delší osou ve směru SV–JZ. Objekt je mělce zahlužený, jen kolem 20 cm. V severovýchodním rohu objektu bylo zachyceno ohniště. Objekt je v superpozici s pravěkou jámou 21/77. Zhruba v polovině délky objektu, blíže k východní stěně, se dále do podloží zahluhuje jáma zhruba kruhového půdorysu o průměru 157 cm. Oproti spodní části domu se zahluhuje přibližně o 20 cm níže. Výplň objektu je na řezu znázorněna jako jedolitá vrstva, včetně popsané jámy. Nálezy keramiky z výplně jámy a domu se rovněž časově nelišily, což by podporovalo jejich současnost. Popsanou jámu můžeme považovat snad za sklípek, menší skladovací prostor pod podlahou. Přítomnost sklípků v domech je spíše vzácná (*Cygan 2006*, 51), avšak jsou známé i z jiných

a i starších lokalit. Jako příklad můžeme uvést sklípek z domu 28 v Březně u Loun (*Pleinerová 2000*, 199), sedm sklípků z Roztok u Prahy (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 114), nebo několik sklípků z německé lokality Groß Strömkendorf (*Tummuscheit 2011*, 39). Podobné schránky pod podlahou známe také z dřevěných staveb v raně středověkém sídelním areálu Pražského hradu (*Boháčová 2011*, 355–356; *Frolík – Smetánka 1997*, 90–93) nebo Staré Boleslavi (*Boháčová 2003*, 212). Nálezy pocházející z popisovaných schránek na Pražském hradě, jako jsou hřebeny či šperky, ale i přítomnost otopných zařízení ve stavbách, vyvracejí původní domněnku, že by schránky sloužily jako koryta pro domácí zvířata. Spíše se jednalo o skryš na cennější předměty (*Frolík – Smetánka 1997*, 92). Spíše než dřevěná podlaha (*Baran 1988*, 39; *Frolík – Smetánka 1997*, 91) je v případě dřetovického objektu pravděpodobnější překrytí jámy nějakým dřevěným poklopem, protože dále bylo v objektu rozmístěno 14 menších jamek, které můžeme interpretovat jako sloupové, popřípadě jako pozůstatky po blíže neurčitelném vnitřním zařízení. Ty by naopak možnou existenci dřevěné podlahy vylučovaly (*Pleinerová 2000*, 185). Nelze vyloučit ani možnost, že podlaha byla nejprve dusaná s jamkami po zařízení a posléze byl vyhlouben sklípek a podlaha vydřevena.

Zhruba 11 m jihozápadně od domu 19 byla dokumentována superpozice objektů 9, 22 a 23 (*obr. 7:1*). Na řezu a v půdorysu je však superpozice dokumentována rozdílně. Ačkoli v souladu se situací, jaká je patrná v půdorysu, je i popis ve zprávě čj. 3847/77, za rozhodující byla uznána výpověď profilu. Za nejstarší je tak považována sídlištní jáma 9, zbývající dva objekty jsou interpretovány jako polozemnice (pozůstatky otopného zařízení a ohniště dovolují uvažovat o obytné funkci). Nejmladší z objektů, 23/77, nevýrazně porušuje objekt 22/77 ze severní strany. Jde o zahluobený objekt takřka čtvercového tvaru, zaujímající plochu přibližně 13,6 m². V severovýchodním rohu objektu byly zachyceny rozvaliny kamenné pece. Zhruba v polovině jihozápadní stěny, asi 20 cm od ní, byla zachycena sloupová jamka. Druhá byla dokumentována jihozápadně od otopného zařízení. V její blízkosti byly ještě dvě malé jamky, které pravděpodobně souvisejí spíše s vnitřním zařízením domu. Objekt 22 měl maximální rozměry 364 × 485 cm a zabíral tak plochu 17,7 m². Byl orientován delší osou ve směru SZ–JV. V západním rohu polozemnice bylo dokumentováno ohniště. Popisované objekty řadíme dle nálezů z jejich výplně do stejné fáze. Na tomto místě je třeba zmínit, že objekt 23 poskytl pouze 5 fragmentů keramiky, a jeho datace tak nemůže být jednoznačná. Objekt 22 obsahoval 65,4 % keramiky pražského typu, ostatní zlomky můžeme spojovat s fází 6. Otázkou zůstává, zda je řez objektem dokumentován správně. V současné situaci lze uvažovat o přestavbě domu (nebo určitém rozšíření jeho užitné plochy), možná i o možnosti využití starší jámy 9 jako skladovacího prostoru.

V nevelké vzdálenosti (7,5–12 m) od polozemnice 23 jsou rozmístěny sídlištní jámy 2, 3, 40 a 25. S prvně jmenovaným domem 19 by snad mohly souviset jámy 36 a 37. Zcela stranou od ostatních objektů zůstává sídlištní jáma 24. Osamocena zůstává zásobní jáma 75 (*obr. 19:1*) prozkoumaná v sondě 4/57 (*obr. 2*). Tak jako u ostatních fází musíme předpokládat existenci dalších objektů za hranicemi sond.

V této fázi mezi nálezy vyniká především podlouhlý, pečlivě vybroušený, šedý břidlicový kamenný nástroj s otvorem z jámy uprostřed domu 19. Předmět má odlomenou pracovní plochu, jedná se o prubířský kámen – byly na něm zjištěny liniové otěry zinku (viz kap. 5.3). Ze stejného kontextu pochází i 219 g železných, avšak již značně fragmentárních a zkorodovaných předmětů. Pouze o jednom z lépe dochovaných předmětů by se snad dalo uvažovat jako o stavebním kování (*tab. 29:6*). V polozemnici 22 byl nalezen keramický přeslen (*tab. 9:14*). V jámě 3 byl obsažen 93g kus strusky, v jámě 25 byla struska zastoupena 57 g. Ze stejné jámy byly získány i tři fragmenty pražnice. Další zajímavé nálezy byly učiněny v zásypu zásobní jámy 75: části dvou žernovů (*tab. 27:4*) a dvě dna hrnců se značkami. S touto fází spojujeme i nálezy učiněné roku 1980 (k dispozici pouze kresebně), tedy především železnou ostruhu s prohnutými rameny a odsazeným jehlancovitým bodcem (*tab. 29:5*). Zmíněný nález můžeme klást do souvislosti s přítomností osob vyššího sociálního prostředí. Vzhledem k nejistým nálezovým okolnostem (víme pouze, že roku 1980 mělo být zdokumentováno šest sídlištních jam) je při interpretaci nutná obezřetnost.

7.6. Fáze 7 – vrcholný středověk

K poslední zachycené vrcholné středověké fázi přísluší 14 objektů (26, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 76, 77, 78), které se soustředily zejména v jižní části prozkoumané plochy. S výjimkou objektu 26 byly zachyceny výzkumy A. Knora. Naprostou většinu zmíněných objektů můžeme zařadit pouze do kategorie sídlištních jam a jejich přesnější účel nám uniká. Výjimku představují objekty 49, 52 a 78 (zásobní jámy),

56 (kupa kamenů) a 57. V posledně uvedeném případě jde o zeď z plochých desek břidlice pojených hlínou o šířce 40–45 cm, dochovanou do výšky téměř 30 cm. Zeď protínala napříč východní část sondy 2/54. A. Knor interpretoval zeď jako pozůstatek budovy, jejíž interiér měl pokračovat jižním směrem. Na plánech (*obr. 15:2; 16:1*) je patrná vrstva spraše, interpretovaná jako podlaha, kterou překrývala destrukce zdi. Tato vrstva je však patrná pouze ve vzdálenosti 60 cm jižně od zdi. Nálezy, podle kterých je popsána zeď datována, lokalizoval autor výzkumu do „plochy budovy“. Do možné souvislosti s touto budovou klade ještě jámy 52 a 53 západně od zdi (*Knor 1959a, 33*). Takové interpretaci ale dle našeho názoru odporuje fakt, že v pokračování sondy 2/54 budova zachycena nebyla. Nemůžeme ale zcela vyloučit kombinaci s nějakou dřevěnou, například srubovou konstrukcí. Zmíněnou interpretaci však nepodporuje ani fakt, že nebyla v delším úseku zachycena ani sprašová vrstva interpretovaná jako podlaha. Mohlo by také jít o tarasní zeď. Takovou interpretaci by podporovalo umístění zdi na rozhraní svahu a nivy potoka. Na západní straně byla zachycena část objektu 78, interpretovaného jako zásobní jáma. Objekt měl přibližně oválné ústí a klenuté stěny. V zásypu byly četné břidlicové desky (o velikosti až 20 dm³), ty byly četné i u dna.

Nejasná zůstává interpretace části poměrně rozsáhlého objektu 26, nepravidelného půdorysu. Jak se zdá, objekt porušil několik starších různě datovaných objektů, čímž došlo k namíchání keramiky obsažené v jejich výplních, což znamená nesnadné hodnocení situace v této části plochy.

Z nekeramických nálezů můžeme pro popisovanou fázi uvést nález dvou železných nožičků (z objektu 55 a 49 – *tab. 27:15*). V objektu 49 byla dále nalezena kostěná brusle (*tab. 27:16*), perleťový kroužek a kamenný brousek (*Knor 1959a, 27*). Dále můžeme uvést drobný skleněný kroužek z objektu 76 a kostěný kroužek z jámy 77 (*tab. 28:20*). V objektech 50, 54 a 76 A. Knor uvádí přítomnost zlomků železné strusky a v zásobní jámě 78 železné slitky.

Dle našeho názoru lze nálezy z této nejmladší fáze spojovat s existencí jedné samostatné usedlosti, která nestála v jádru vrcholně středověké, již centralizované vsi. Vzhledem k písemnými prameny doložené existenci dvou jiných sídelních jader v blízkém okolí lze uvažovat buď o samotě, nebo například o mlýnu (viz dále).

8. POZNATKY O SÍDLIŠTI V DŘETOVICÍCH

Během výzkumů, které proběhly na katastru Dřetovic v 50. a následně 70. letech minulého století, bylo zdokumentováno celkem 80 sídlištních objektů, včetně domů, zásobních a sídlištních jam. Jak je zřejmé již z předchozích kapitol, bylo v poloze Na blatech v Dřetovicích prokázáno kontinuální sídlení od kultury pražského typu až do vrcholného středověku, tj. v intervalu od konce 6. do počátku 15. století. Musíme rovněž předpokládat existenci dalších objektů za hranicemi vytyčených sond. Ačkoliv již při popisu zástavby v jednotlivých fázích jsme vyvíjely snahu o srovnání s jinými prozkoumanými lokalitami, musíme zdůraznit, že s ohledem na nesouvislost prozkoumané plochy a na nepříliš vysoký počet objektů, příslušejících k jednotlivým fázím, je jakékoli porovnávání značně problematické. Jednak proto, že sídliště nebylo prozkoumáno celé, a porovnáváme tak pouze jeho fragmenty, ale také proto, že je datování založeno na keramice z výplně zahloubených objektů (otázka způsobu zaplňování). Interpretaci neusnadňuje ani poměrně krátká odhadovaná životnost domů, která takřka znemožňuje s jistotou říci, jaké objekty skutečně koexistovaly.

Nejllepší možnost srovnání se v případě polohy Na blatech nabízí s dalšími sídlišti prozkoumanými (i když pouze v menším měřítku) podél toku Dřetovického potoka, např. ve Vrapicích, Stehelčevsi nebo Kladně-Dubí (*Knor 1957, 82–84, 86–96; archiv ARÚ Praha, čj. 5474/63, 3–15, čj. 2308/65*). Uvedené lokality vypovídají (spíše v pouhých náznacích) o proměnách podoby osídlení daného prostoru v raném středověku, o způsobu využívání potenciálu krajiny a jeho změnách, a tím i o změnách struktury osídlení a vzniku dodnes existujících vesnických jader (*Klápště 1994, 114–117, 180; 2005, 210–215; Schreg 2005*).

Celkem bylo prozkoumáno devět obytných zahloubených domů (v 1 případě s obilnicí, v 1 se sklípkem), čtyři neobytné zahloubené domy (v jednom případě přestavovaný objekt s obilnicí), 16 zásobních jam, 44 sídlištních jam (z toho dvě dvojjámy) a další již specifikované objekty. Pro fázi 1–6 se jedná o běžné sídlištní nálezy, které vypovídají spíše o zemědělském charakteru osady (zásobní jáma, žernovy), popřípadě o chovu domácích zvířat. Výjimečný nález by mohla představovat odlévací forma jako doklad provozování řemesla, předmět se ale bohužel nedochoval.

Častý výskyt zlomků železné strusky na sídlišti by mohl svědčit pro výrobu železa, ale přímé důkazy dosud chybí (Knor 1957, 92). Z výzkumů A. Knora je pozoruhodný zejména nález slitku strusky o hmotnosti 25–30 kg, který pochází ze záspy nade dnem starohradištní jámy 42. Situaci nijak nezměnily ani pozdější výzkumy. Nejvýraznější nález z dalších sezón výzkumu představuje množství strusky získané ze sídlištní jámy 16b, datované do mladší doby hradištní. Jedná se o kus vážící cca 3,5 kg. Železářské aktivity jsou na předmětné lokalitě bezpečně doloženy pro dobu římskou, a to mimo jiné nálezy železářských pecí se zahloubenými nístějemi. V této situaci nezbývá než souhlasit s předpokladem A. Knora, že pokud budoucí výzkum nepřinese přesvědčivější doklady železářských aktivit, jsou početné zlomky strusky spíše známkou toho, v jak značném rozsahu byla výroba prováděna ve starší osadě z doby římské (Knor 1957, 92). Nutno uvést, že zrovna objekt 16b, v němž byl větší kus strusky nalezen, obsahuje pravěkou příměs i mezi keramikou.²² Situaci bohužel nelze zcela jednoznačně zhodnotit. Opětovnou výrobu ve středověku nemůžeme s jistotou vyloučit, jasné důkazy ale rovněž chybí. Pyrotechnologická zařízení také mohla být umístěna v bezpečné vzdálenosti od obytného prostoru. Nutno uvést, že z Čech máme dokladů železářských aktivit málo. Jediné prozkoumané výrobní objekty, a tedy jediné nezpochybnitelné doklady, známe z Třebovle na Kolínsku. Zde byly prozkoumány tři redukční a dvě tavící pece (snad jedno pracoviště) datované do starší doby hradištní. Datace však není zcela jednoznačná, může se jednat i o 1. polovinu 9. století (Pleiner 1958a, 202–203, obr. 57:2; Wollnerová 2012, 54). V porovnání se situací v Čechách nabízí pro toto období více jasnějších dokladů výroby Morava (např. Souchopová 1986). Lepší doklady železářské výroby známe z Čech až od střední doby hradištní, počtem objektů vyniká především pražská aglomerace (Havrdá – Podliska – Zavřel 2001).

Závěr osídlení v Dřetovicích můžeme nejspíše klást do souvislosti se strukturálními změnami v průběhu 13. století (např. Nekuda 2007, 25). Poslední, 7. fázi je možné spojit s existencí jedné samostatné usedlosti, která mohla stát mimo jádro vrcholně středověké, již centralizované vsi. Písemnými prameny máme totiž doloženou existenci Dřetovic již k roku 1233, kdy Václav I. ves (villam Cetowich) společně s lesem Lobz daroval kladrubskému klášteru (Kuča 1998, 145; Profous 1947, 413). Uvedenou první zmínku však nelze jednoduše ztotožnit s celým prostorem dnešních Dřetovic, zvláště pak ne s nejbližším okolím kostela. V písemných pramenech máme totiž doloženou zaniklou ves Kralovice, jejíž lokalizace však není zcela jasná. Nejstarší písemná zmínka, zřejmě o těchto Kralovicích, je z roku 1285, kdy je jako svědek převodu majetku uváděn Dirzko de Cralowicz, jako další svědek je zde, kromě jiných, uváděn i Johannes de Driechowitz (Kuča 1998, 145; Profous 1947, 413; Profous 1949, 361). Osada Kralovice souvisela s tvrzí, kostelem a farou, které se nazývaly Kralovičky (Knor 1957, 81; Profous 1949, 361). Městečko i tvrz zpustly snad v roce 1450 v souvislosti s válečnými akcemi Jiřího z Poděbrad proti Jindřichovi z Kolovrat na Buštěhradě (Kuča 1998, 145–146; Profous 1949, 361; Procházka 2008). Ještě roku 1730 existovaly zbytky budov, příkopů a sklep, později jen terénní vlny se stopami základového zdiva. Lokalita se dodnes nazývá „Na zámku“ (Kuča 1998, 145–146; Mottl 1878, 704; Sedláček 1891, 273). Zachoval se jen kostel sv. Václava (Švejda 1941, 7).

Z popsaného vyplývá, že v blízkosti prozkoumané zástavby se vyskytovala dvě vesnická jádra. Můžeme tedy s velkou pravděpodobností vyloučit, že odkryté vrcholně středověké objekty by náležely jádru dalšímu. Vzhledem k tomu, že šlo o místo v blízkosti potoka, dalo by se uvažovat například o existenci mlýna (srov. Klápště 1994, 115). Zde můžeme zmínit, že až do počátku 20. století jen o něco málo jižněji fungoval Pilský mlýn (Veverková 2013, 17). Porovnáme-li charakter dokumentovaných objektů s relikty jiných prozkoumaných vrcholně středověkých vesnic, je jasné, že nejde o jádro vsi (ke srovnání se nabízí především blízká ZSV Svídna – Smetánka 1988). Zánik předpokládané usedlosti, a tedy konec osídlení polohy Na blatech můžeme pravděpodobně (stejně jako zánik Kralovic) dávat do spojitosti s válečnými akcemi v době Jiřího z Poděbrad.

Sídliště prozkoumané ve středočeských Dřetovicích představuje jedinečnou lokalitu, kde máme středověké osídlení doloženo už od období kultury pražského typu, do kterého byly zařazeny čtyři prozkoumané objekty, včetně jednoho, interpretovaného jako obytný zahloubený dům, a jednoho jako neobytné

22 Na druhou stranu železné výrobky se běžně užívaly a v této době známe i doklady o reutilizaci pravěkých nálezů (štípané industrie, asi i brousků), využívání přetavovaných kovů i kovolitectví (Profantová 2006). Nelze vyloučit, že např. železné slitky byly v zaniklém sídlišti záměrně sbírány a znovu využívány.

stavby. Dřetovice tak doplňují mapu podobných lokalit, kterých stále neznáme mnoho. Další předností této lokality je dlouhá časová a prostorová kontinuita osídlení. Cenné informace zajisté přináší zasazení popisovaného sídliště do kontextu okolních nalezišť. Právě povodí Dřetovického potoka nabízí příznivou situaci ke studiu proměn středověkého osídlení. V bezprostřední vazbě na jeho tok byla totiž zachycena archeologickými výzkumy raně středověká sídliště hned v několika polohách (Opicová 2016, mapa 1–3, 70–114). Zajímavý obraz poskytly i povrchové sběry a řada dokladů funerálních aktivit. Kvalitativní výpověď různých akcí se však liší. Výsledky této studie mohou přispět do diskuse o podobě raně středověkého osídlení, o změnách struktury osídlení nebo o vztahu centra k okolnímu osídlení. Těmto problémům bude věnována samostatná studie.

PRAMENY A LITERATURA

- Anderle, J. – Ježek, M. – Zavřel, J. 2000: Průzkum selské usedlosti čp. 2 v Sakách na Slánsku. Průzkumy památek 7/1, 43–67.
- Baran, V. D. 1988: Pražská kultura Podnestrovja (po materialam poselenij u s. Raškov). Kijev.
- Bartošková, A. 1992: Archeologický výzkum budečského předhradí v poloze Na kašně. První etapa hodnocení. Archeologické rozhledy 44, 431–452, 498–502.
- Bartošková, A. 1995: Die Knochen- und Geweihindustrie aus der Vorburg des frühmittelalterlichen Budeč – Lage „Na kašně“. Památky archeologické 86, 21–62.
- Bartošková, A. 1997a: Rekapitulace archeologického výzkumu Budče. Archeologické rozhledy 49, 41–55.
- Bartošková, A. 1997b: Keramický soubor z počátků raně středověkého osídlení budečského předhradí. Památky archeologické 88, 111–141.
- Bartošková, A. 1999: Zánikový horizont budečské akropole. Ke chronologii raně středověké keramiky. Archeologické rozhledy 51, 726–739.
- Bartošková, A. 2011: Zánik knížecího dvorce na Budči. Archeologické rozhledy 63, 284–306.
- Bartošková, A. 2014: Budeč. Významné mocenské centrum prvních Přemyslovců. Praha.
- Bartošková, A. – Štefan, I. 2006: Raně středověké hradiště Budeč – pramenná základna a bilance poznatků (K problematice funkcí centrální lokality). Archeologické rozhledy 58, 724–757.
- Boháčová, I. 2001: Pražský hrad a jeho nejstarší fortifikační systémy. In: Ježek, M. – Klápště, J. (eds.), Pražský hrad a Malá Strana. Mediaevalia archaeologica 3. Praha, 179–301.
- Boháčová, I. ed. 2003: Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku. Mediaevalia archaeologica 5. Praha.
- Boháčová, I. 2011: Dřevěné konstrukce a využití dřeva v raně středověké opevněné centrální lokalitě. Příklady z Pražského hradu. Památky archeologické 52, 355–400.
- Boháčová, I. 2013: Počátky budování přemyslovského státu a jeho centra – synchronizace výpovědí archeologických pramenů a její interpretace. Archaeologia historica 38, 7–25.
- Boháčová, I. – Herichová, I. 2008: Raně středověký sídelní areál v západní části hradčanského ostrohu. Archaeologia Pragensia 19, 257–308.
- Bubeník, J. 1988: Slovanské osídlení středního Poohří. Praha.
- Bubeník, J. – Pleinerová, I. – Profantová, N. 1998: Od počátků hradišť k počátkům přemyslovského státu. Památky archeologické 89, 104–145.
- Buko, A. 2006: Archeologia wczesnośredniowieczna Polski Środkowoschodniej: nowe wyniki i wyzwania badawcze. Chudziak, W. – Moździoch, S. (eds.), Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w Polsce – 15 lat później. Toruń – Wrocław – Warszawa, 329–350.
- Bureš, M. – Profantová, N. 2005: Raně středověké sídliště v Praze-Liboci. In: Metlička, M. (ed.), Archeologie doby hradištní v Čechách. Plzeň, 44–70.
- Cygan, S. 2006: Wczesnoślōwiańskie pōłziemianki kwadratowe na terenie Polski, Czech, Słowacji, Wschodnich Niemiec i Dolnej Austrii. Rzeszów.
- Čiháková, I. 2001: Raně středověké fortifikace na jižním okraji pražského levobřežního podhradí. In: Ježek, M. – Klápště, J. (eds.), Pražský hrad a Malá Strana. Mediaevalia archaeologica 3, 29–135.
- Čiháková, J. 2002: K dosavadnímu stavu poznání raně středověké Malé Strany. Archeologické rozhledy 54, 738–752.
- Čiháková, J. 2012: Otázky chronologie pražské raně středověké keramiky. Staletá Praha 28/2, 91–120.
- Čiháková, J. – Havrda, J. 2008: Malá Strana v raném středověku. Stav výzkumu a rekapitulace poznání. Archeologické rozhledy 60, 187–228.
- Čuláková, K. 2014: Raně středověké osídlení na k. ú. Obrěství. Praehistorica 32/1, 153–192.

- Demek, J. – Mackovčín, P. 2006:* Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. Brno.
- Donat, P. 1980:* Haus, Hof und Dorf in Mitteleuropa vom 7.–12. Jahrhundert. Berlin.
- Dudková, V. – Orna, J. – Vařeka, P. 2008:* Hledání zmizelého. Archeologie zaniklých vesnic na Plzeňsku. Plzeň.
- Dulinicz, M. – Moszyński, W. A. 2013:* Die ältere slawische Besiedlung des mittleren Wiechsellaufs im Lichte der naturwissenschaftlichen Datierungen. In: Dulinicz, M. – Moździoch, S. (eds.), *The Early slavic settlement of Central Europe in the light of new dating evidence.* Wrocław, 53–71.
- Fettich, N. 1963:* Symbolischer Gürtel aus der Awarenzeit. Móra Ferencz Múzeum Ekvönyve 1963, 61–89.
- Frolík, J. 2017:* Pohřebiště u kostela Panny Marie a na II. nádvoří Pražského hradu. Díl II. Analýza. *Castrum Pragense* 14. Praha.
- Frolík, J. – Sígľ, J. 1998:* Chrudim v pravěku a středověku. Obrázky každodenního života. Chrudim.
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997:* Archeologie na Pražském hradě. Praha – Litomyšl.
- Fusek, G. 1994:* Slovensko vo včasnoslávskom období. Nitra.
- Gojda, M. 1988:* The Development of the Settlement Pattern of Lower Vltava (Central Bohemia 200–1200 A. D.). *BAR International Series* 447. Oxford.
- Gossler, N. 1998:* Untersuchung zur Formenkunde und Chronologie mittelalterlicher Stachelsporen in Deutschland (10.–14. Jahrhundert). *Bericht des RGZM* 79, 479–663.
- Hamerow, H. 2002:* Early Medieval Settlements: the Archaeology of Rural Communities in North-West Europe, 400–900. Oxford.
- Havrda, J. – Podliska, J. – Zavřel, J. 2001:* Surovinové zdroje, výroba a zpracování železa v raně středověké Praze (historie, současný stav a další perspektivy bádání). *Archeologické rozhledy* 53, 91–118.
- Hilczerówna, Z. 1956:* Ostrogi polskie z X–XIII wieku. Poznań.
- Hlubek, L. – Šlézar, P. 2014:* Doklady zpracování železa v raném středověku na území Uničovska a Litovelska. *Archaeologia historica* 39, 583–607.
- Hołubowicz, W. 1950:* Garncarstwo wiejskie zachodnich terenów Białorusi. Toruń.
- Hrdlička, L. 1993:* Poznámky ke chronologii pražské středověké keramiky. *Archeologické rozhledy* 45, 93–112.
- Hrdlička, L. 1997:* K výpovědi stratigrafického vývoje Pražského hradu. *Archeologické rozhledy* 49, 649–662.
- Chalupa, A. a kol. ed. 1964:* Tereziánský katastr český, sv. 1, Rustikál (kraje A–CH), sv. 2, Rustikál (kraje K–Ž). Praha.
- Ježek, M. 2017:* Archaeology of touchstones. An introduction based on finds from Birka, Sweden. Leiden.
- Ježek, M. – Řídký, J. – Varadzin, L. – Zavřel, J. 2011:* K železářské výrobě přelomu 12. a 13. století v Knovízi, okr. Kladno. *Archeologické rozhledy* 63, 331–339.
- Ježek, M. – Zavřel, J. 2010:* Prubiřské kameny mezi archeologickými nálezy. *Archeologické rozhledy* 62, 608–628.
- Kavánová, B. – Charvát, P. – Tishin, V. 2018:* Zbraně a Múzy: nápis na zlomku konstrukce reflexního luku z Mikulčic. *Archeologie ve středních Čechách* 22, 959–970.
- Kirpičnikov, A. N. 1973:* Snaržaženije vsadnika i vërchovogo konja na Rusi IX–XIII vv. *Archeologija SSSR, SAI E1–36.* Leningrad.
- Klanica, Z. 2008:* Mutěnice-Zbrod. Zaniklé slovanské sídliště ze 7.–10. století. Brno.
- Klápště, J. 1978:* Středověké osídlení Černokostelecka. *Památky archeologické* 69, 423–475.
- Klápště, J. 1994:* Paměť krajiny středověkého Mostecka. Most.
- Klápště, J. 1997:* Proměny keramiky ve středověkém městě Mostě. *Archaeologia Historica Polona* 5, 163–174.
- Klápště, J. 2002:* Keramika. In: Klápště, J. (ed.), *Archeologie středověkého domu v Mostě (čp. 226).* *Mediaevalia archaeologica* 4. Praha – Most, 10–34.
- Klápště, J. 2005:* Proměna českých zemí ve středověku. Praha.
- Knor, A. 1946a:* Pohled do osídlení středních Čech v době hradištní. *Památky archeologické* 42, 166–168.
- Knor, A. 1957:* Nová hradištní sídliště na Kladensku a Slánsku. *Památky archeologické* 48, 58–98.
- Knor, A. 1959a:* Nálezová zpráva uložená v archivu ARÚ Praha, čj. 2291/59.
- Knor, A. 1959b:* Nálezová zpráva uložená v archivu ARÚ Praha, čj. 2909/59.
- Kuča, K. 1998:* Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 3. díl. Koli–Mi. Praha.
- Kudrnáč, J. 1970:* Klučov. Staroslovanské hradiště ve středních Čechách. Praha.
- Kuna, M. – Profantová, N. a kol. 2005:* Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách. Praha.
- Ložek, V. – Cílek, V. – Kubíková, J. a kol. 2003:* Střední Čechy. Příroda, člověk, krajina. Praha.
- Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol. 2005:* Pravěká Praha. Praha.
- Madaras, L. 1994:* Das Awarenzeitliche Gräberfeld von Jászapáti. *Das awarische Corpus II.* Debrecen – Budapest.
- Malyková, D. – Lutovský, M. 2016:* Raně středověké sídliště v trase kolínského silničního obchvatu (k. ú. Štítary, okr. Kolín). *Archeologie ve středních Čechách* 20, 343–415.

- Merhautová, A. 1971:* Raně středověká architektura v Čechách. Praha.
- Milo, P. 2014:* Frühmittelalterliche Siedlungen in Mitteleuropa. Eine vergleichende Strukturanalyse durch Archäologie und Geophysik. Kiel.
- Mottl, J. 1878:* Stopy zaniklých osad v okrese Únhošťském. Památky archeologické 10, 699–710.
- Moucha, V. – Nechvátal, B. – Varadzin, L. et. al. 2015:* Vyšehrad. Knížecí a královská akropole. Svědectví archeologie. Praha.
- Nekuda, V. 2007:* Středověká vesnice na Moravě. Brno.
- Neuhäuslová, Z. 2001:* Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Praha.
- Opicová, K. 2016:* Venkovská osada jako základní jednotka raně středověkého osídlení na příkladu Dřetovic. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.
- Parczewski, M. 1988:* Początki kultury wczesnosłowianskiej w Polsce. Krytyka i datowanie źródeł archeologicznych. Kraków – Wrocław.
- Pleiner, R. 1958a:* Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích. Praha.
- Pleiner, R. 1958b:* Nálezová zpráva uložená v archivu ARÚ Praha, čj. 1468/58.
- Pleinerová, I. 1975:* Březno. Vesnice prvních Slovanů v severozápadních Čechách. Praha.
- Pleinerová, I. 1986:* Březno: Experiments with building Old Slavic houses and living in them. Památky archeologické 77, 104–176.
- Pleinerová, I. 2000:* Die altslawischen Dörfer von Březno bei Louny. Praha – Louny.
- Poche, E. a kol. 1977:* Umělecké památky Čech 1. A/J. Praha.
- Princová-Justová, J. 2004:* Sídliště ze 7. až počátku 9. století v poloze „Staré Badry“ u Opolánek, okr. Nymburk. Památky archeologické 95, 107–174.
- Profantová, N. 1996:* Slovanské osídlení hradiště Bohnice-Zámka a jeho zázemí. Na základě výzkumů N. Maška. Archaeologica Pragensia 12, 65–140.
- Profantová, N. 1998:* Doubravčice. K problematice počátků raně středověkého hradiště na základě výzkumů J. Kudrnáče. Archeologie ve středních Čechách 2, 157–275.
- Profantová, N. 2005:* Nové objekty kultury s keramikou pražského typu z Roztok u Prahy. Památky archeologické 96, 127–164.
- Profantová, N. 2006:* Problém rozpoznatelnosti dílen u nejstarších Slovanů (6. – pol. 8. století). In: Na prahu poznání českých dějin, Sborník prací k počtě Jiřího Slámy. Studia mediaevalia pragensia 7. Praha, 113–129.
- Profantová, N. 2008:* Die frühslawische Besiedlung Böhmens und archäologische Spuren der Kontakte zum früh- und mittelawarischen sowie merowingischen Kulturkreis. In: Bemmann, J. – Schmauder, M. (eds.), Kulturwandel im Mitteleuropa. Langobarden – Awaren – Slawen. Bonn, 619–644.
- Profantová, N. 2009:* Kultura s keramikou pražského typu a problém šíření slavnosti do střední Evropy. K článku Florina Curty. Archeologické rozhledy 61, 303–330.
- Profantová, N. 2013:* Náhrdelníky byzantského původu a bronzové kruhové ozdoby ve slovanském prostředí 6.–7. století. K interkulturním vztahům. Památky archeologické 104, 149–182.
- Profantová, N. 2020:* K významu nálezů ostruh a seker ze žalovských pohřebišť. In: Tomková, K. a kol., Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů II. Pohřebišť. V tisku.
- Profantová, N. v tisku:* Avar type finds in Bohemia and the traces of its local production. In: Rapan-Papeša, A. (ed.), Avars and Slavs, both sides of the strap-end. Vinkovci.
- Profantová, N. – Bureš, M. 2010:* K problému interpretace ostatků dětí na raně středověkém sídlišti v Praze-Liboci. In: Hroby, pohřby a lidské pozůstatky na pravěkých a raně středověkých sídlištích. Živá archeologie – Supplementum 3, 173–181.
- Profantová, N. – Kuna, M. 2011:* Slavjanskoj seliščnyj areal Roztoki při Prage (6–7 v.). Archeologija 4, 81–89.
- Profantová, N. – Stolz, D. 2007:* Nový nález relikviářového křížku z Kouřimi. In: Doležalová, E. – Šimůnek, R. (eds.), Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky. Praha, 124–130, 604.
- Profous, A. 1947:* Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I. A–H. Praha.
- Profous, A. 1949:* Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. Ch–L. Praha.
- Procházková, M. 2008:* 75 let od výzkumu tvrze Kralovice. Archeologie ve středních Čechách 12, 767–772.
- Razím, V. a kol. 2010:* Přemyslovské Křivoklátsko. 900 let hradu Křivoklátska. Praha.
- Richter, M. 1982:* Hradiště u Davle. Městečko ostrovského kláštera. Praha.
- Ruttikay, A. 1976:* Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei II. Slovenská archeológia 24, 245–395.
- Sedláček, A. 1891:* Hrad, zámek a tvrze Království českého VIII. Rakovnícko a Slánsko. Praha.
- Schreg, R. 2005:* Mobilität der Siedlungen – Mobilität der Kirchen? Bemerkungen zum Lagebezug von Dorf und Kirche. In: Die Kirche im mittelalterlichen Siedlungsraum. Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 21. Wien, 91–105.

- Smetánka, Z. 1988:* Život středověké vesnice. Zaniklá Svídna. Praha.
- Souchopová, V. 1986:* Hutnictví železa v 8.–11. století na západní Moravě. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 13/1. Praha.
- Szymański, W. 1967:* Szeligi pod Płockem na początku wczesnego średniowiecza. Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Šalkovský, P. 2009:* Frühmittelalterliche Grubenhäuser. Probleme der Terminologie, Typologie und Rekonstruktion. *Archaeologia Adriatica* 3, 273–292.
- Štěpánek, M. 1968:* Změny vegetace a klimatu v historickém období (Příspěvky k dějinám osídlení 3). *Československý časopis historický*, 415–435.
- Švejda, J. 1941:* Místopis politického okresu kladenského. Kladno.
- Teodor, E. S. – Stanciu, I. 2009:* About crosses on wet clay as a cultural marker. *Ephemeris Napocensis* 19, 129–155.
- Tomásek, M. 2007:* Půdy České republiky. Praha.
- Tummuscheit, A. 2011:* Die Baubefunde des frühmittelalterlichen Seehandelsplatzes von Groß Strömkendorf, Lkr. Nordwestmecklenburg. *Forschungen zu Groß Strömkendorf IV*. Wiesbaden.
- Varadzin, L. 2010:* K vývoji hradišť v jádru Čech se zřetelem k přemyslovské doměně (příspěvek do diskuse). *Archeologické rozhledy* 62, 535–554.
- Varadzin, L. – Štefan, I. 2007:* Raně středověká podhradní osada v Pšovce u Mělníka, naleziště u sv. Vavřince. Příspěvek k datování mladohradištní keramiky středočeského Polabí. *Archeologické rozhledy* 59, 116–127.
- Vařeka, P. 2004:* Archeologie středověkého domu I. Proměny vesnického obydlí v Evropě v průběhu staletí (6.–15. století). Plzeň.
- Veverková, I. 2008:* Zmizelé Čechy. Kladno. Praha – Litomyšl.
- Veverková, I. 2013:* Co zůstalo z vodních mlýnů. Slaný.
- Vích, D. 2013:* Archeologické nálezy z jedné privátní sbírky II. *Archeologie ve středních Čechách* 17, 315–331.
- Vlček, V. a kol. 1984:* Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Praha.
- Volf, M. 2008:* Sonda do středověkého osídlení Džbánska – Vinařice. In: Černá, E. – Kuljavceva Hlavová, J. (eds.), *Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 2003–2007*. Most, 345–358.
- Wawruschka, C. 2009:* Frühmittelalterliche Siedlungsstrukturen in Niederösterreich. *Mitteilungen der prähistorischen Kommission* 68. Wien.
- Wollnerová, D. 2012:* Neagrární výroba v raném středověku. *Archeologické doklady zpracování kovů*. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.
- Wołoszyn, M. – Florkiewicz, I. – Jusupowicz, A. – Michalik, M. – Paszkowski, M. – Kuligiewicz, A. – Osiadacz, M. – Pavlenko, S. – Tomaševskij, A. 2016:* Między skryptorium i laboratorium. Przęslik z Czermna (badania 1952 R.) w świetle analiz archeologicznych, geologicznych i paleogeograficznych. In: Chudzińska, B. – Wojenka, M. – Wołoszyn, (eds.), *Od Bachorza do Świątowida ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu źródłoznawczym*. Księga jubileuszowa Profesora Michała Parczewskiego. Kraków – Rzesów, 597–612.
- Zeman, J. 1976:* Nejstarší slovanské osídlení Čech. *Památky archeologické* 67, 115–236.
- Žebera, K. 1947:* Technicko-geologické poměry buštěhradského katastru na Kladensku ve středních Čechách (s plánem základové půdy). *Geotechnica* 1. Praha.

A probe into a long-term agrarian settlement. The early medieval settlement at Dřetovice, Kladno District

The submitted article deals with the evaluation of excavations which took place in the cadastral area of Dřetovice in the Central Bohemian region in 1977–1980. A part of the processing is also the elaboration of a general plan of excavated areas and features. Attention is also paid to earlier excavations which took place in the 1950s. The excavations proved continuous occupation from the period of the Prague type to the High Middle Ages. i.e. from the 6th to the early 15th century, divided into seven phases. A total of 78 settlement features were documented: 9 residential sunken-floored houses (in one case including a grain pit, and in another case, including a small cellar), 3 non-residential sunken-floored houses (in one case including a grain pit), 16 storage pits, 43 settlement pits (including one double pit). The majority of features (a total of 17) date from the Middle Hillfort period (ca. 850–950 AD). Common settlement finds are indicative of the settlement's agrarian character. The occurrence of iron slag fragments was also relatively common, including two larger pieces recorded there. With regard to the absence of other evidence for iron-working during the Middle Ages and, on the contrary, an abundance of evidence for it (including furnaces) from the Roman period, it is highly probable that earlier slag pieces contaminated later features. The end of intensive local occupation can be put into context with the structural changes happening during the 13th century. The very last, 7th phase, can probably

be linked to the existence of a single hamlet (a mill?) which could have been situated outside the core of the high medieval village.

English by *Jan Machula*

Fig. 1. Dřetovice, Kladno District. Plan showing test pits staked out in individual excavation seasons. Left: location of the site on a map of Bohemia.

Fig. 2. Test pits and features surveyed and excavated in 1954 and 1957.

Fig. 3. General plan of the excavations of 1954, 1957, 1977 and 1978.

Fig. 4. 1 – photoplan of features excavated in 1977; 2 – photoplan of features excavated in 1978.

Fig. 5.–19. Plan views and cross sections of features.

Fig. 20. Selected rim profiles of Prague-type vessels found at Dřetovice (1977, 1978).

Fig. 21. Overview of types of early and high medieval rims.

Tabela 1. Dřetovice 1977, 1978. Numbers of potsherds belonging to features and individual pottery classes.

Tabela 2. Dřetovice 1977, 1978. Numbers of potsherds belonging to features, their parts, layers and individual pottery classes.

Tabela 3. Overview of represented decorative motifs.

Tabela 4. Overview of features, their interpretation and dating.

Graph 1. Rim diameters of Prague type vessels (phase 1).

Graph 2. Bottom diameters of Prague type vessels (phase 1).

Graph 3. Neck diameters of early medieval vessels (phase 2–5).

Graph 4. Bottom diameters of early medieval vessels (phase 2–5).

Graph 5. Neck diameters of early medieval vessels (phases 6 and 7).

Graph 6. Bottom diameters of early medieval vessels (phases 6 and 7).

Graph 7. Representation of rim types.

Graph 8. Number of features in the settlement's individual phases.

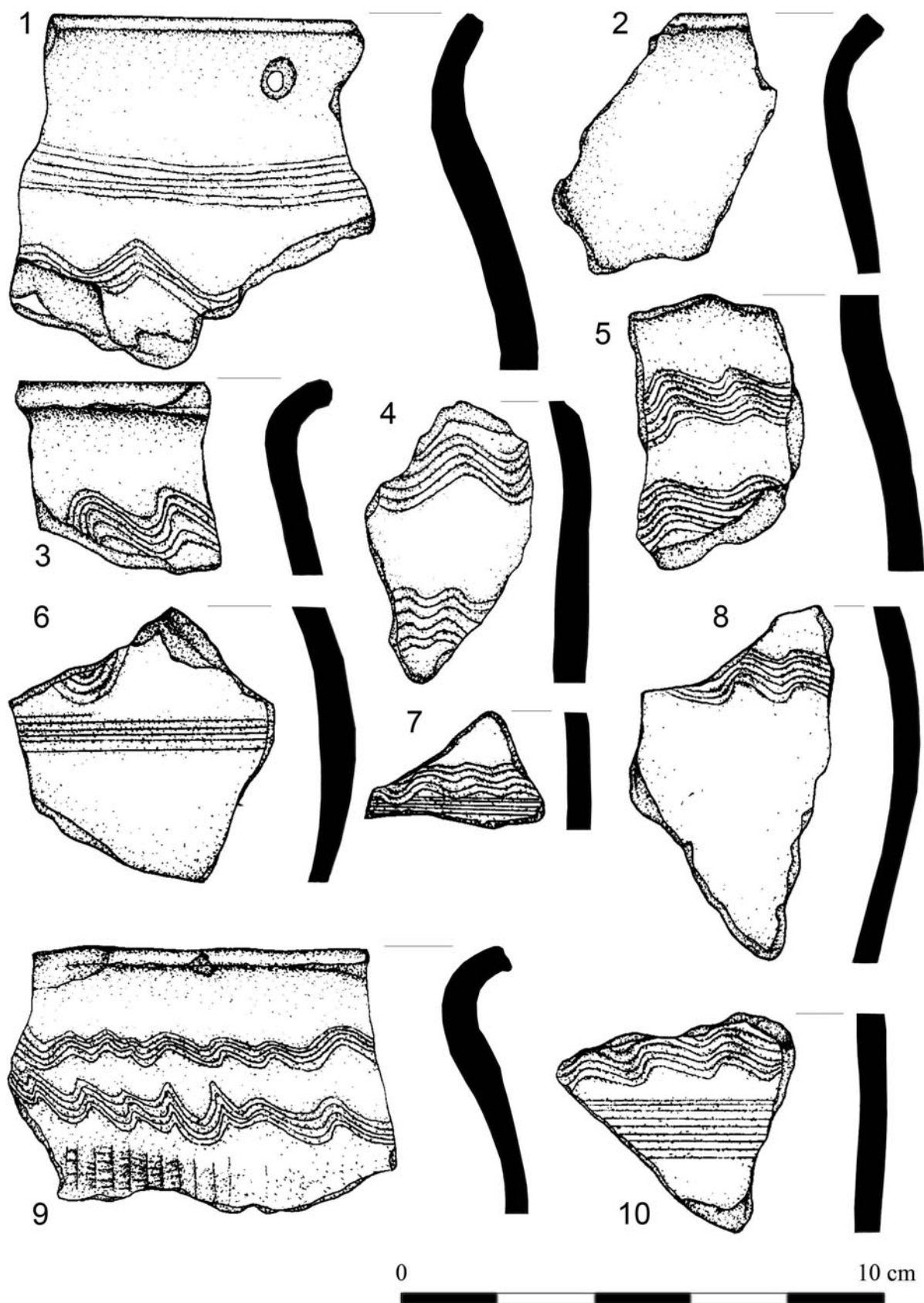

Kateřina Volfová

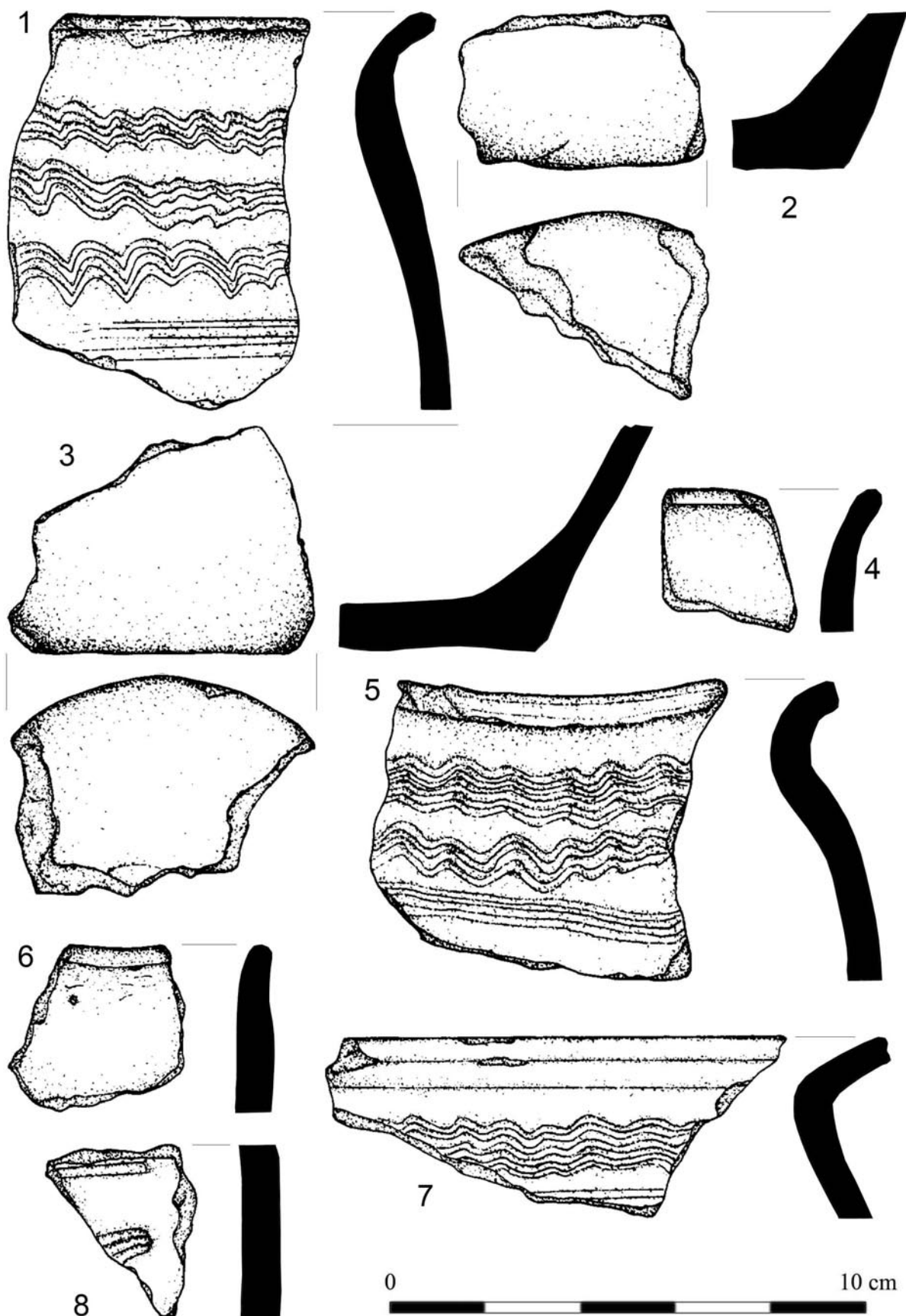
katerina.opicova@gmail.com

Nada Profantová, Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, 118 01 Praha 1

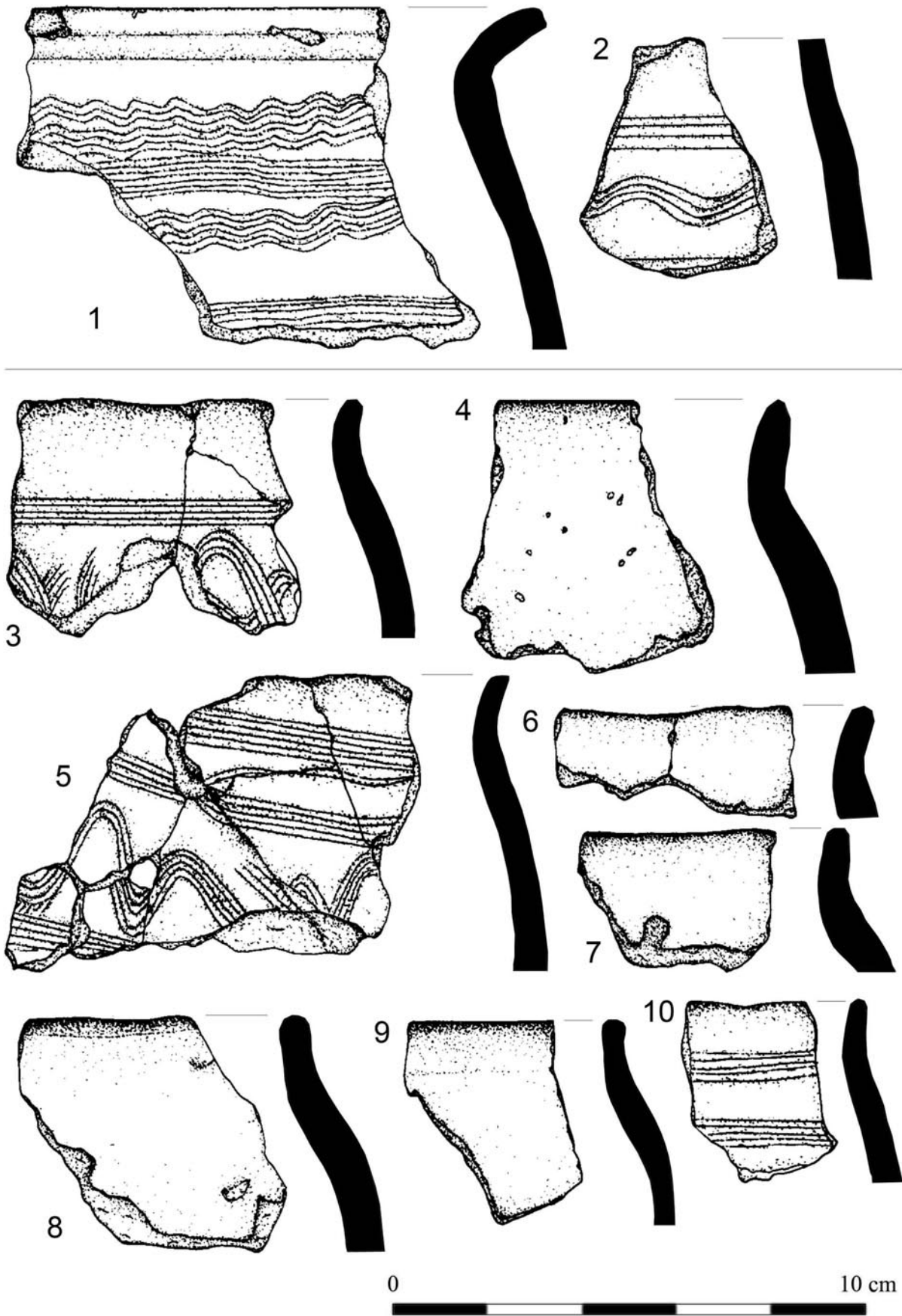
profantova@arup.cas.cz

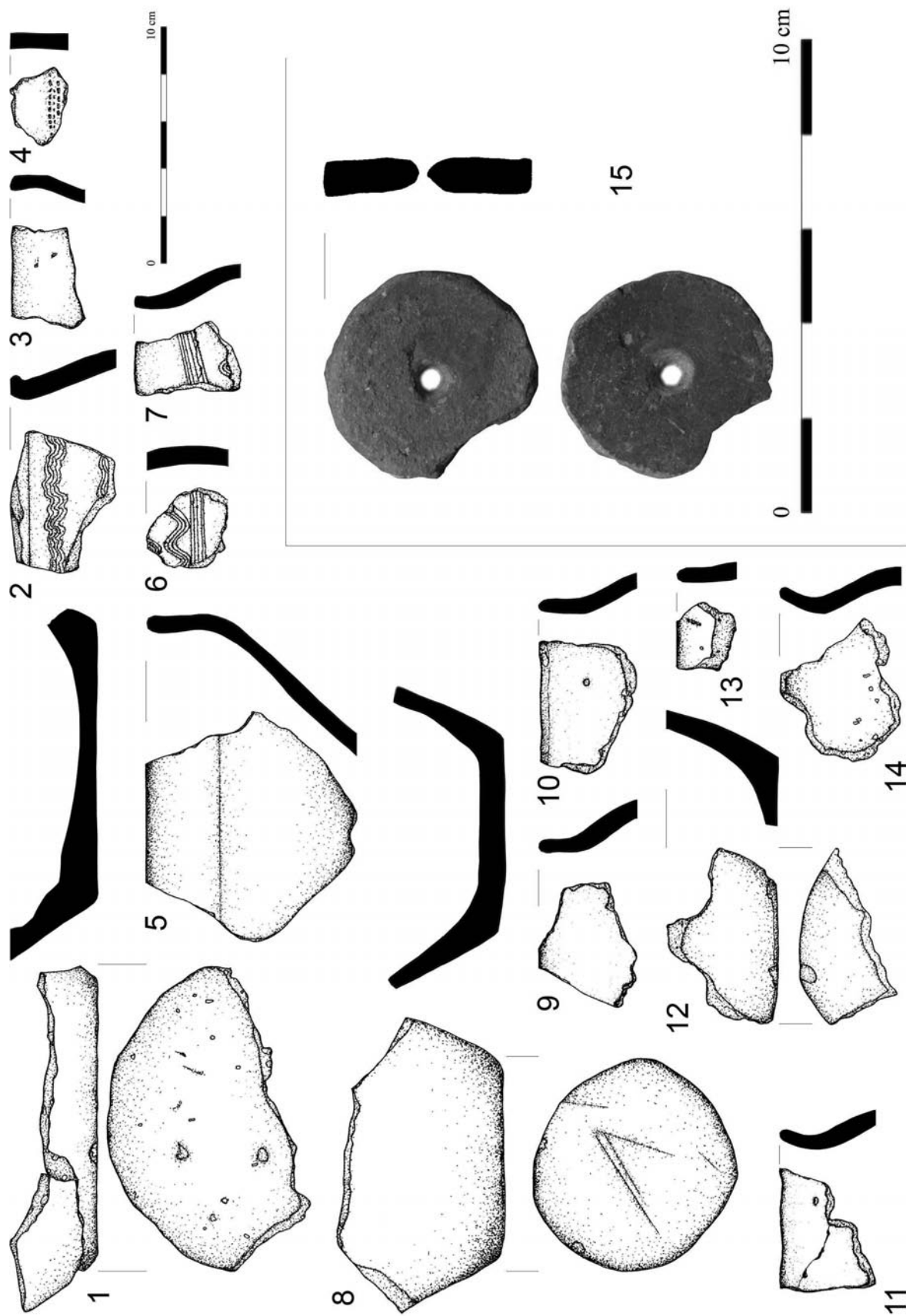
Tab. 1. Dřetovice. Objekt 4/77.

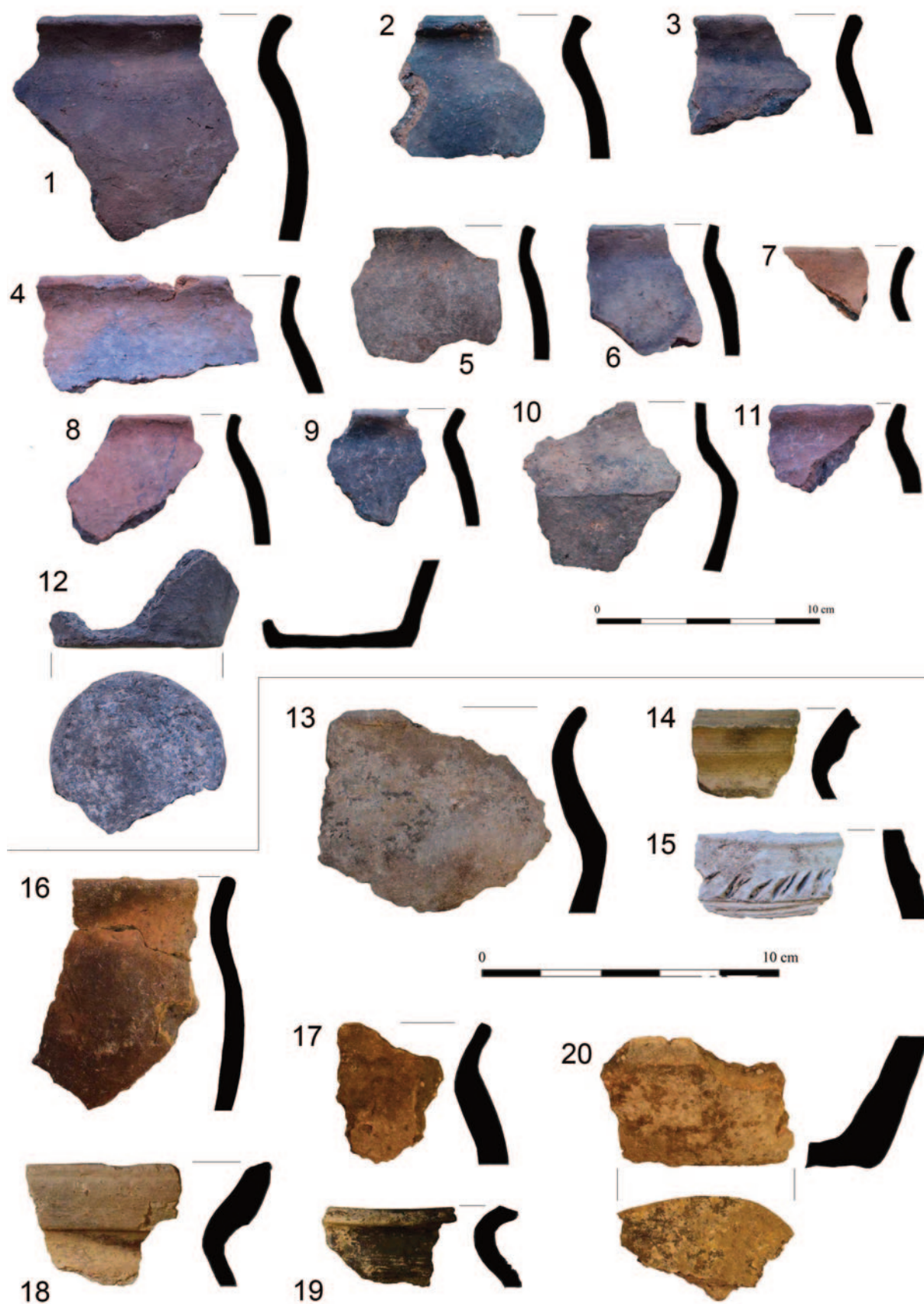
Tab. 2. Dřetovice. Objekt 4/77.

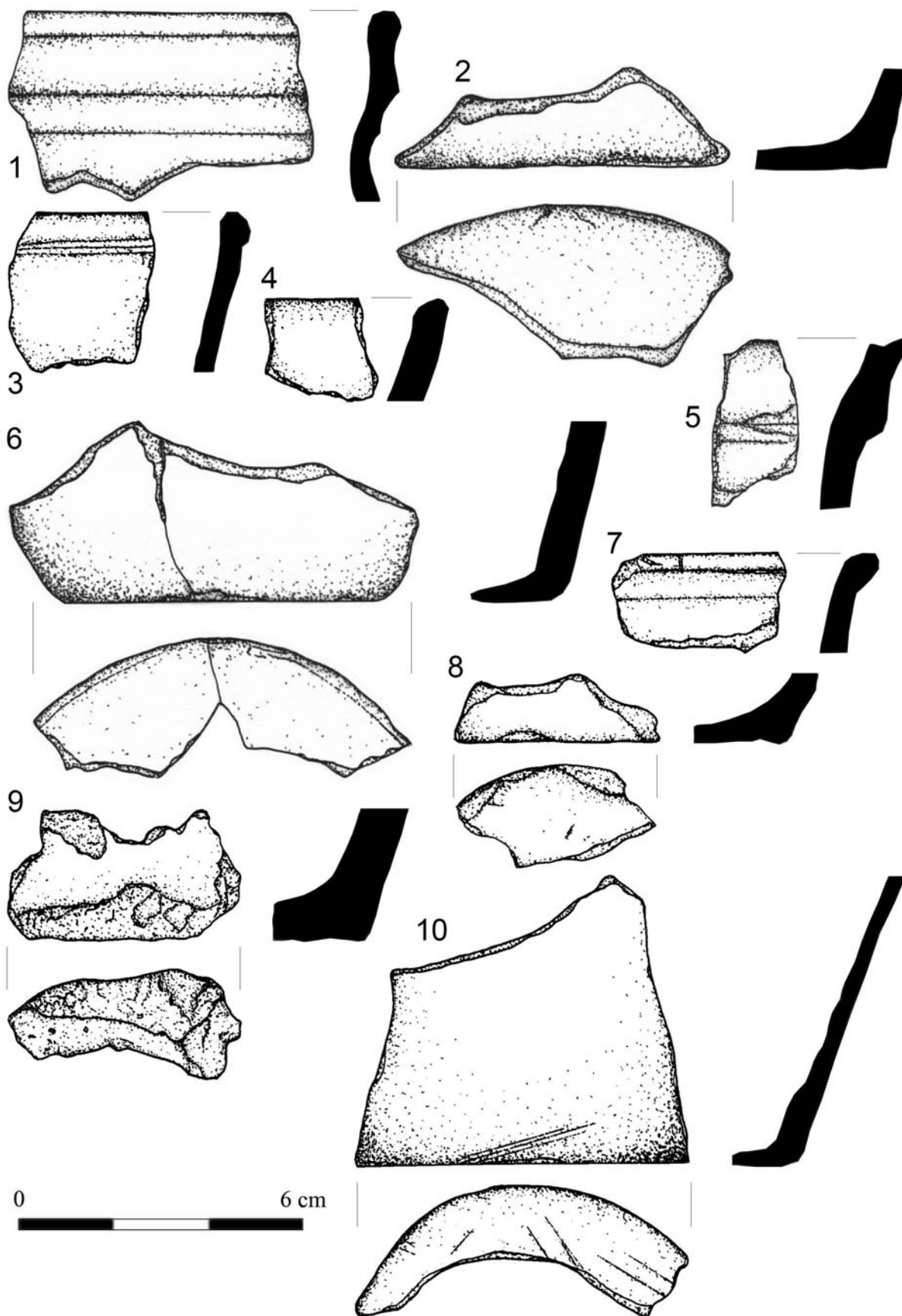
Tab. 3. Dřetovice. 1–2: objekt 4/77; 3–10: objekt 7/77.

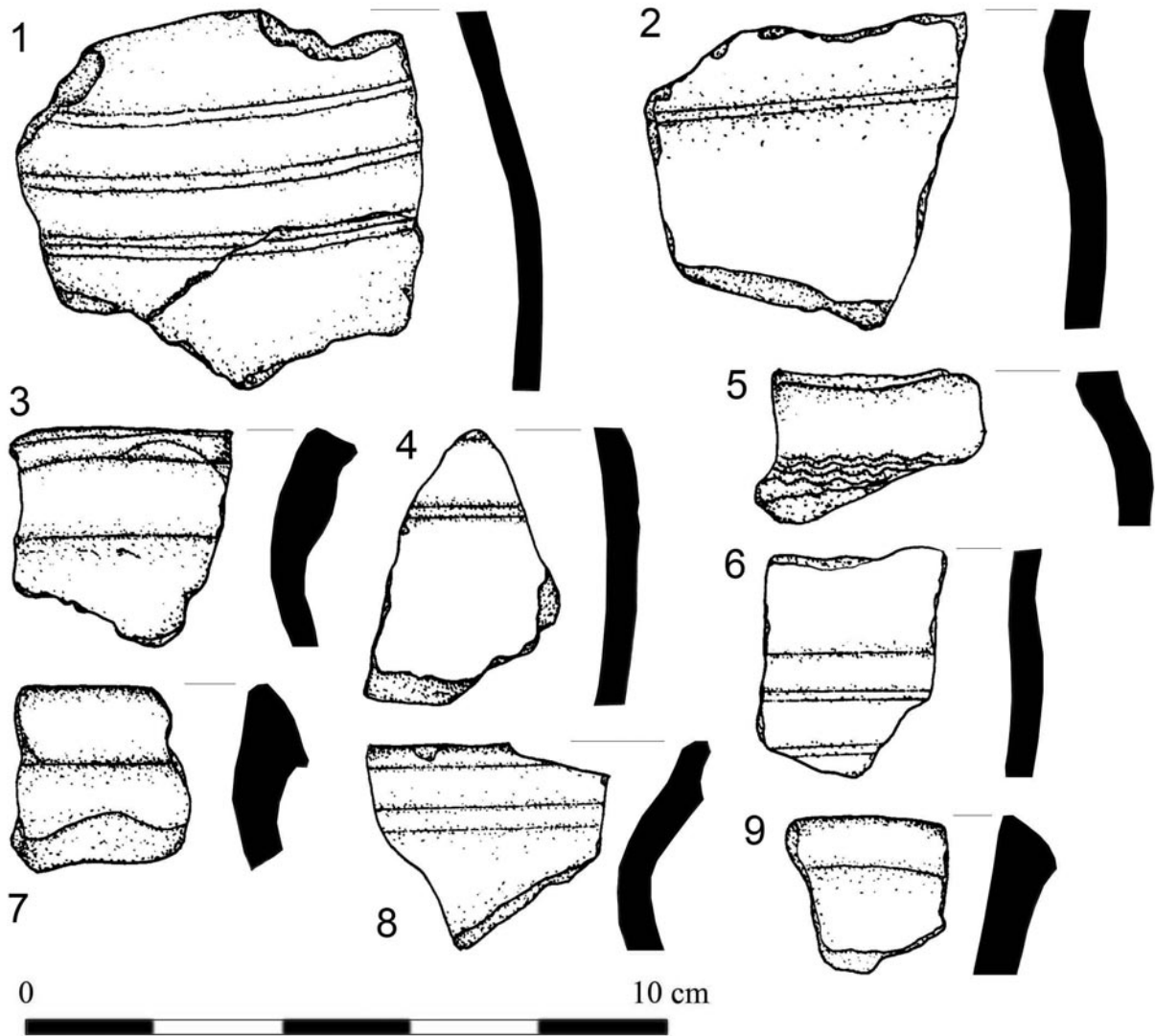
Tab. 4. Dřetovice. Objekt 7/77.

Tab. 5. Dřetovice. 1–12: objekt 8/77; 13–20: objekt 38/78, z mechanické vrstvy 0–30 cm; 16, 18–19: východní část objektu 38/78.

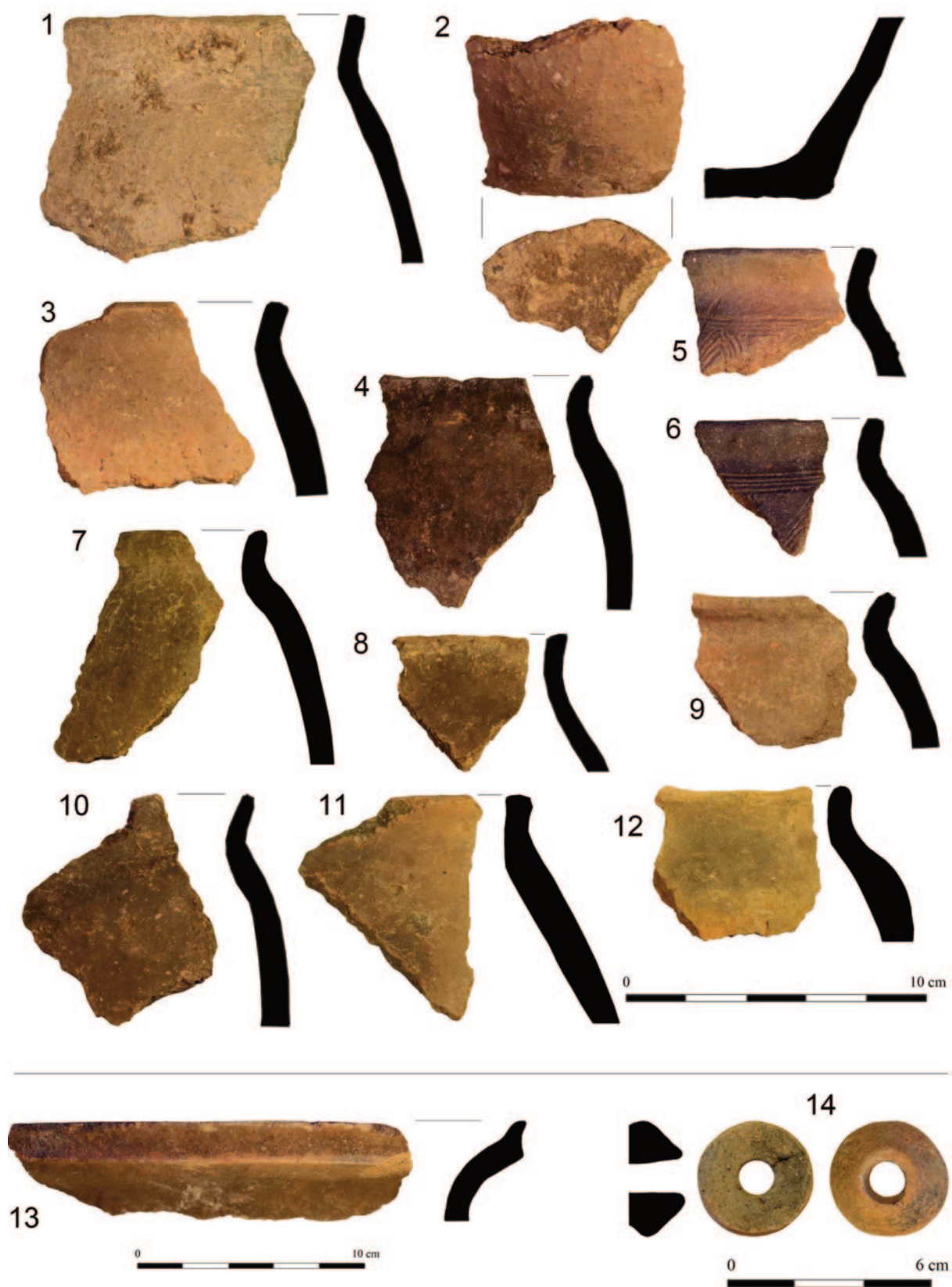
Tab. 6. Dřetovice. Objekt 3/77.

Tab. 7. Dřetovice. Objekt 2/77.

Tab. 8. Dřetovice. 1–10: objekt 16a/77; 11: objekt 9/77.

Tab. 9. Dřetovice. Objekt 22/77.

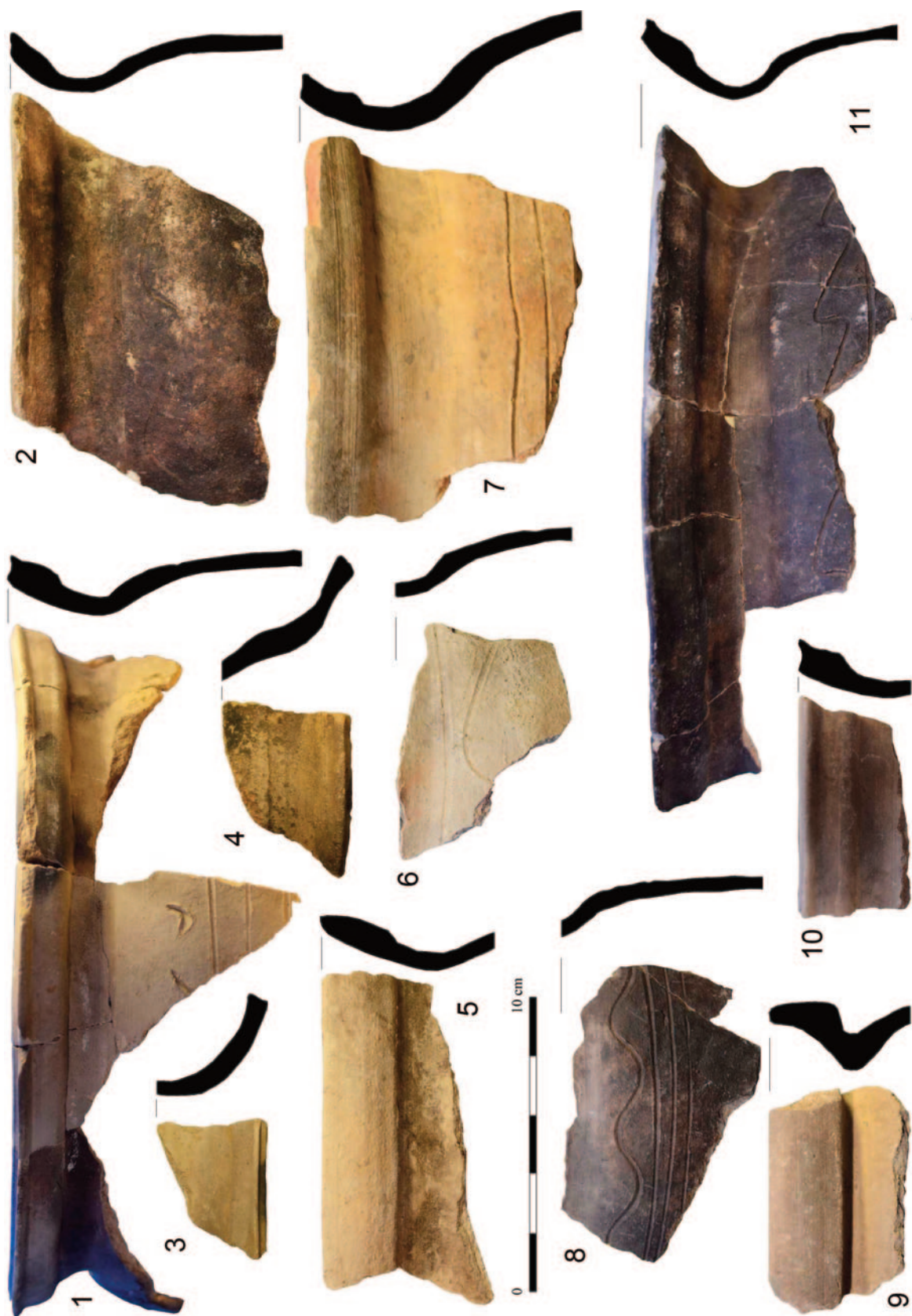
Tab. 10. Dřetovice. 1–14: objekt 19/77; 15–17, 19: zásobní jáma (18b) v severním rohu objektu 18/77 a její nejbližší okolí; 18, 20–24: objekt 18/77.

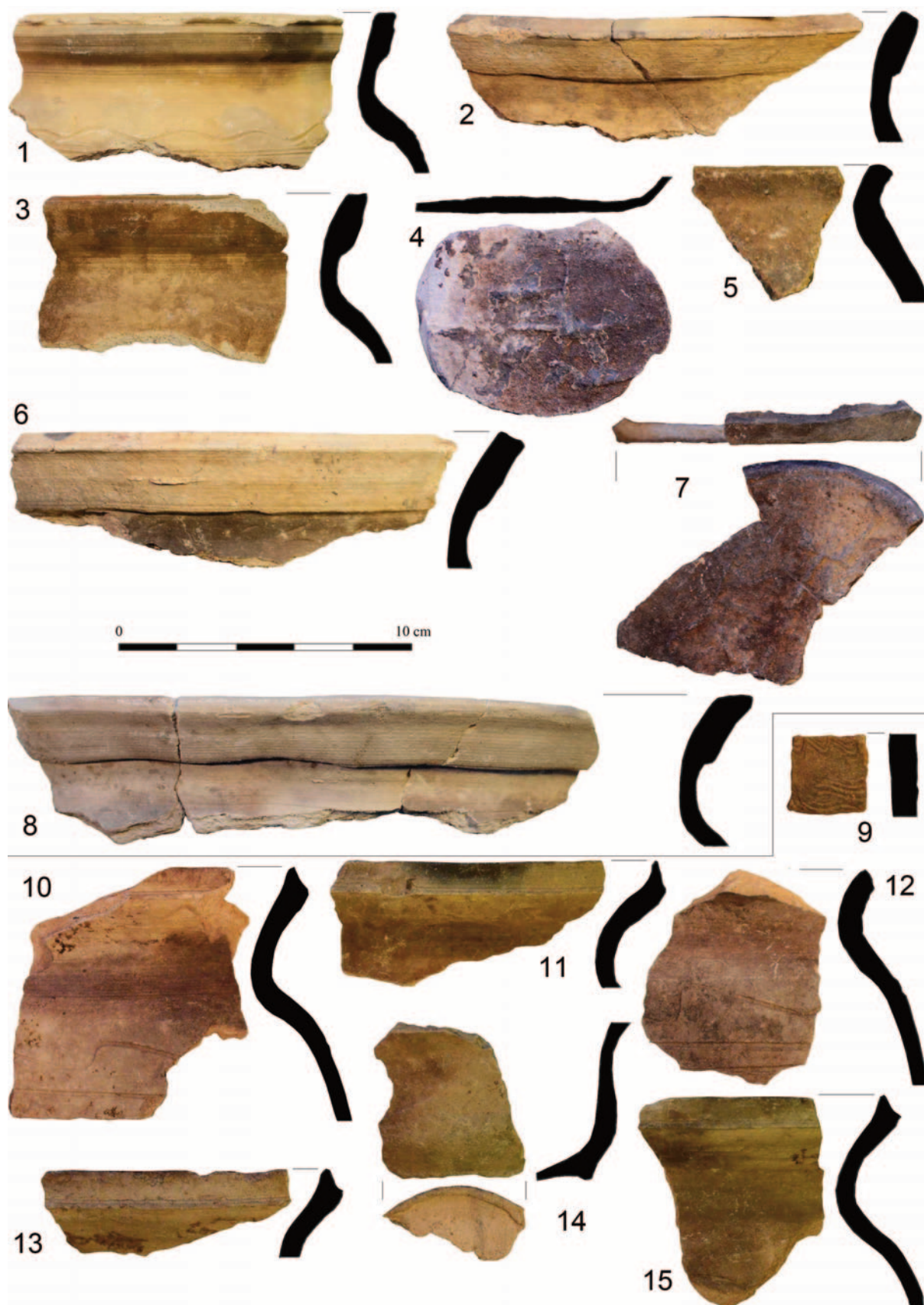
Tab. 11. Dřetovice. 1–2, 10: zásobní jáma (18b) v severním rohu objektu 18/77 a její nejbližší okolí; 3–5: objekt 24/77; 6–9: objekt 18/77, 70–90 cm; 11–14: objekt 16/77; 15–17: objekt 16b/77; 18–19: objekt 23/77.

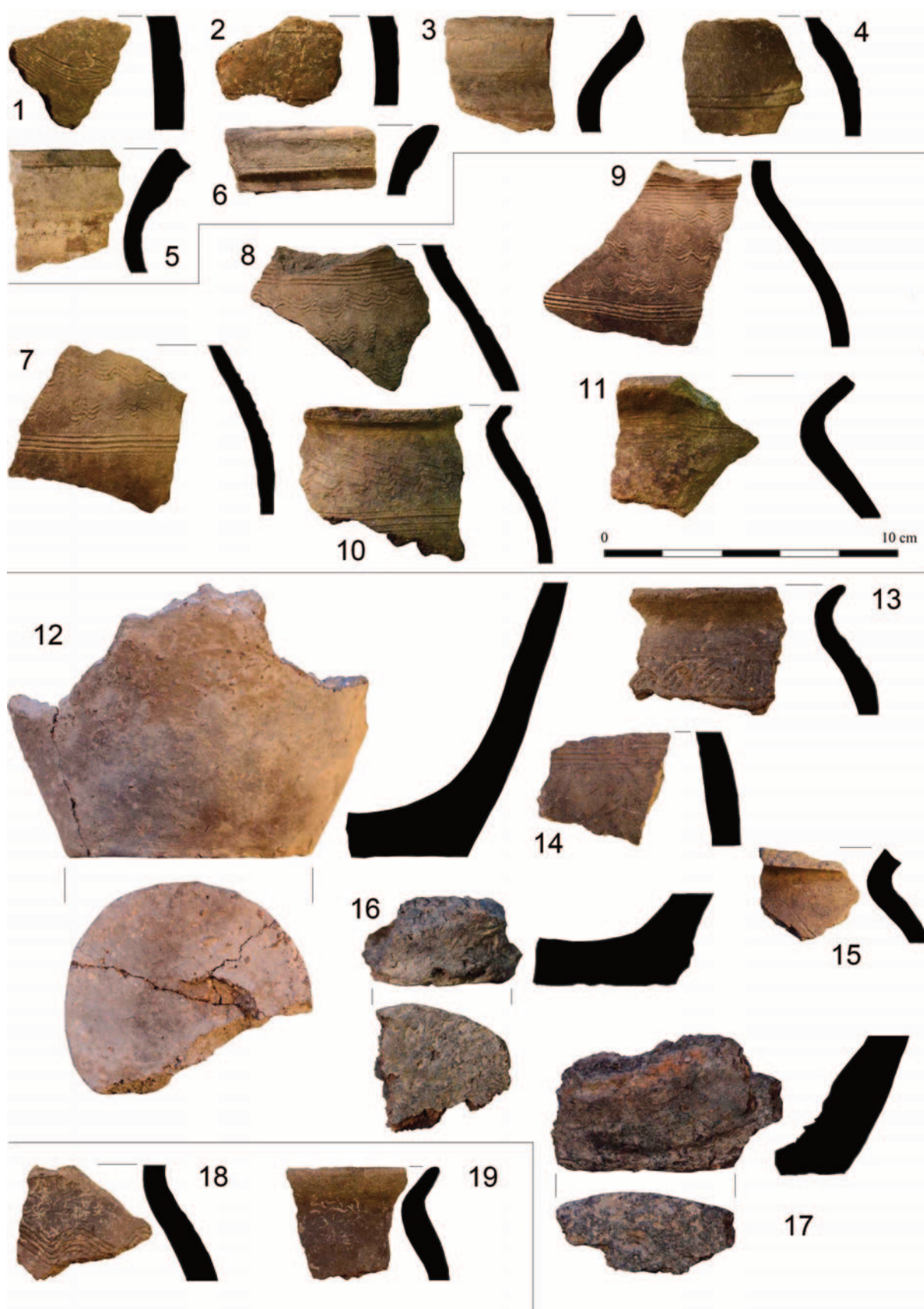
Tab. 12. Dřetovice. Objekt 9/77.

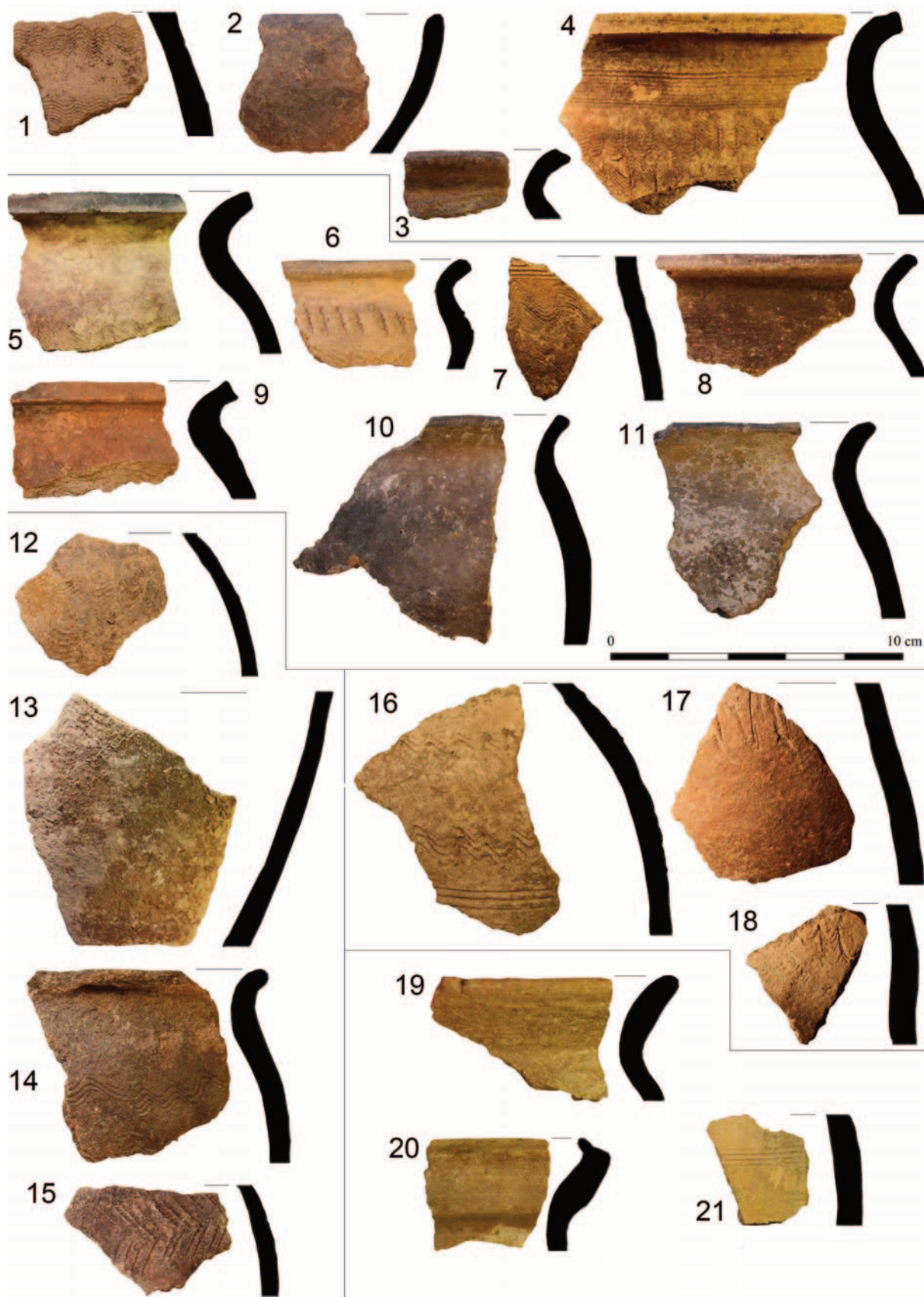
Tab. 13. Dřetovice. Objekt 9/77.

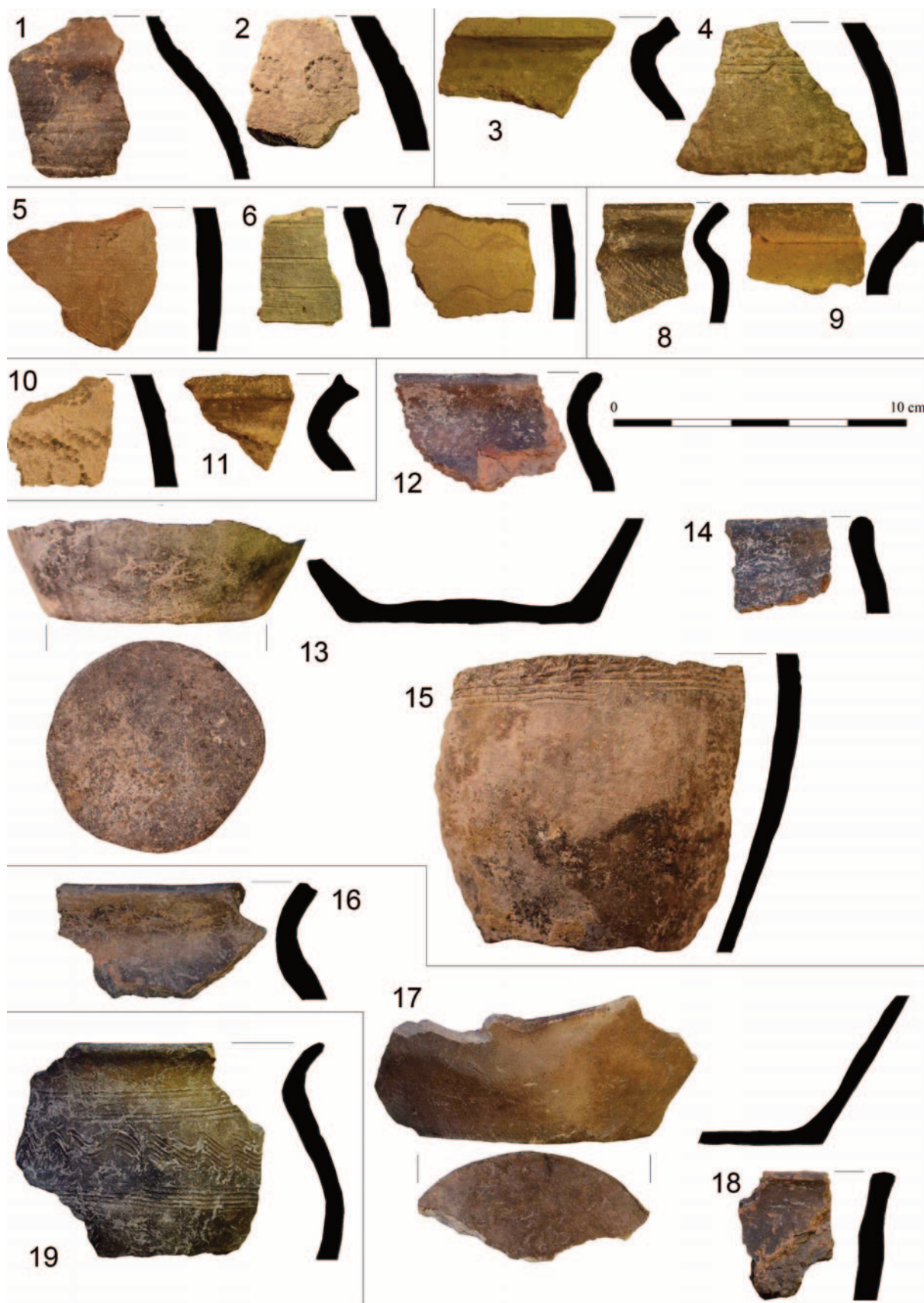
Tab. 14. Dřetovice. 1-8: objekt 9/77; 9-15: objekt 36/78.

Tab. 15. Dřetovice. 1–6: vrstva padn od objektu 36/78; 7–11: objekt 35/78 (7–8, 11: 100–150 cm; 10: vchodn st objektu); 12–17: objekt 25/78 (17: padn polovina obj., 30–70 cm); 18–19: objekt 27/78 (vchodn polovina, hl. 0–30 cm, vrstva 1).

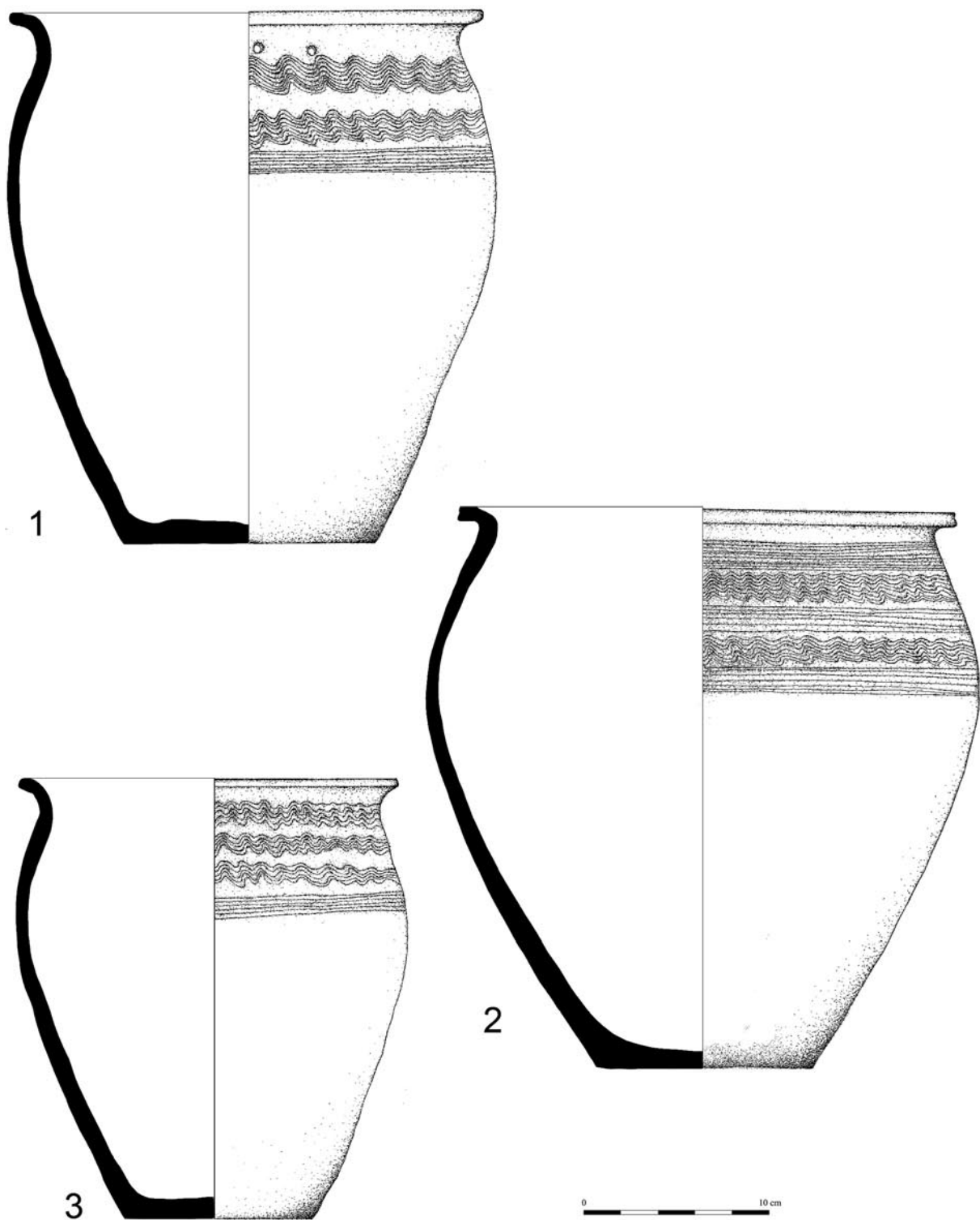
Tab. 16. Dřetovice. 1–4: objekt 27/78 (1–3: východní polovina, 0–30 cm; 4: západní polovina, 0–40 cm); 5–11: objekt 32/78 (5–6, 8–9: 0–80 cm; 7: 120–140 cm; 10–11: kontrolní blok E–F); 12–15: objekt 31/78; 16–18: objekt 34/78; 19–21: objekt 26/78, východní polovina, 0–30 cm.

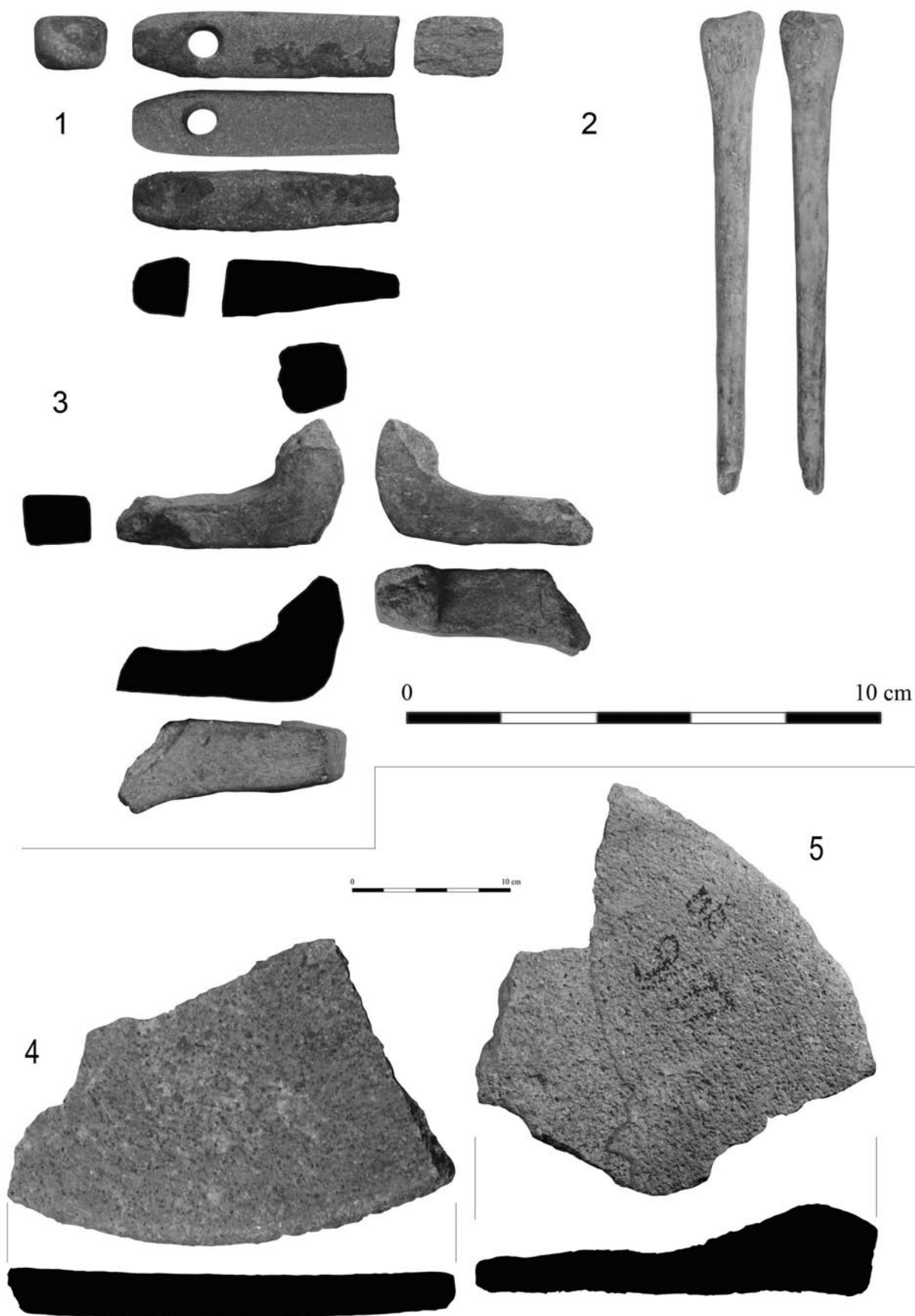
Tab. 17. Dřetovice. 1–2: objekt 26/78, přičn sonda, 0–30 cm; 3: 26/III/78, hl. 60–80 (dno); 4: objekt 26/78, vchodn polovina, 0–30 cm; 5–7: objekt 26/78, vchodn polovina, severn část, 0–30 cm; 8–9: objekt 26/78, zpadn polovina, 0–30 cm; 10–11: objekt 26/78, zpadn polovina; 12–15: objekt 26/78, vchodn polovina, jichn okraj, 0–30 cm; 16–18: objekt 26/III/78, 0–40 cm; 19: objekt 26/IV/78, 0–20 cm.

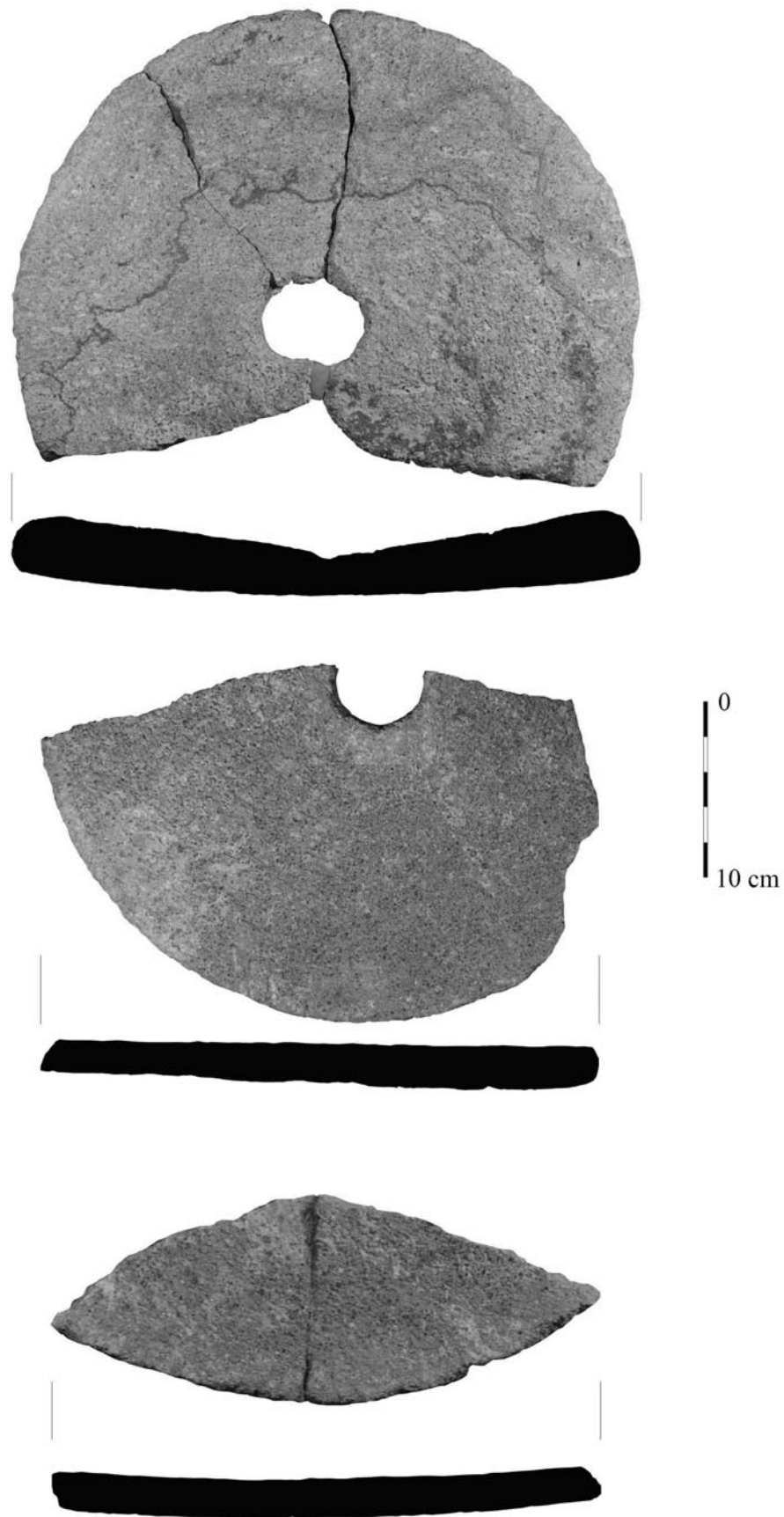
Tab. 18. Dřetovice. 1–8: objekt 26/II/78, 0–40 cm od začátku plochy, 0–60 cm od skrývky; 9–11: objekt 39 (9: 0–20 cm; 10–11: 20–80 cm); 12: objekt 26/V/78, 0–80 cm; 13–16: objekt 26/I/78, východní část průkopu, 40–80 cm.

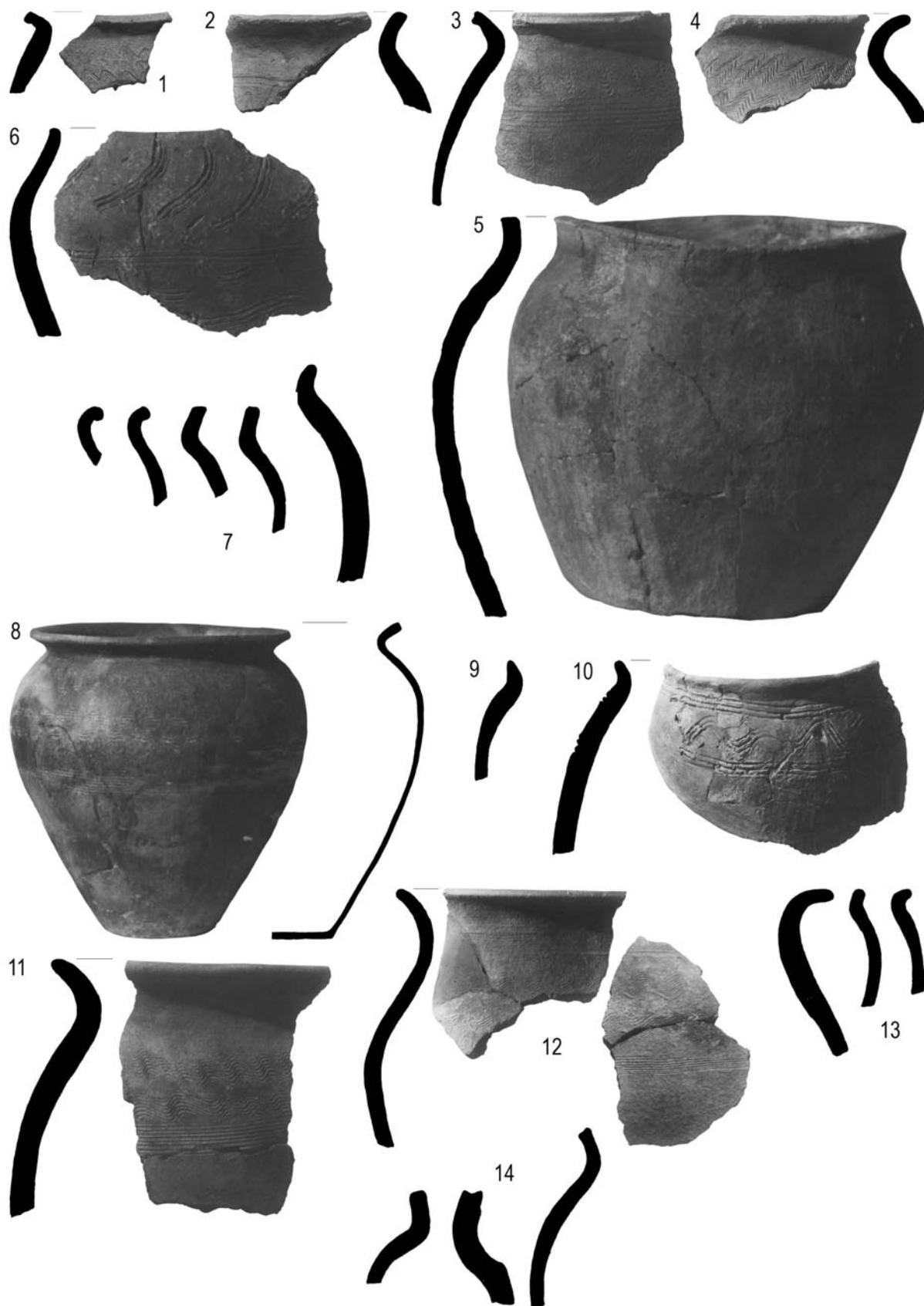
Tab. 19. Dřetovice. 1–2: objekt 18/77; 3: objekt 4/77.

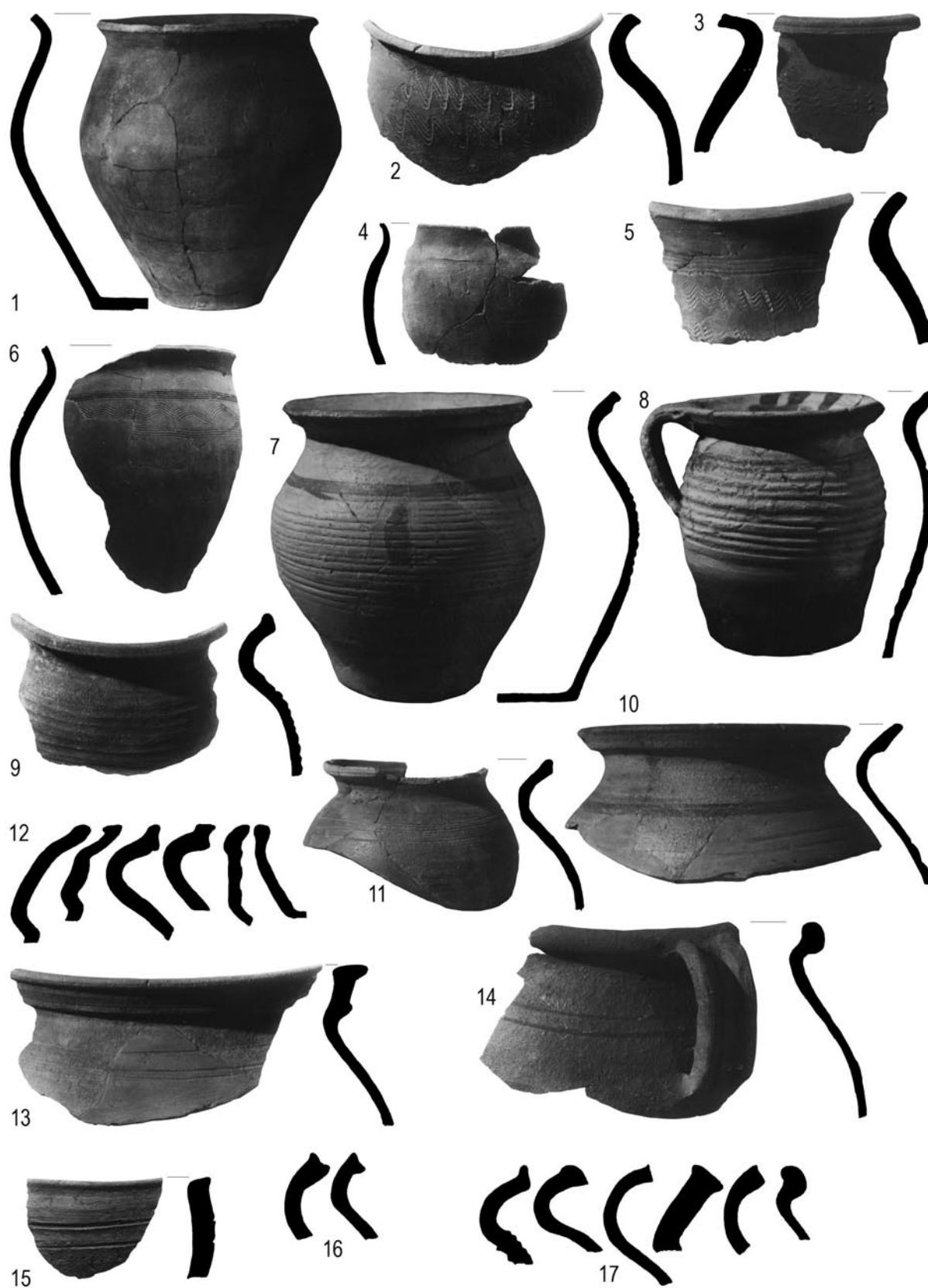
Tab. 20. Dřetovice. Nekeramické artefakty. 1: prubířský kámen z objektu 19/77; 2: kostěné šídlo z objektu 36/78; 3: tvarovaný kamenný předmět z objektu 16a/77; 4–5: části žernovů z objektu 9/77.

Tab. 21. Dřetovice. asti ernov z objektu 9/77. Tab. 1–21 foto a kresba K. Volfová.

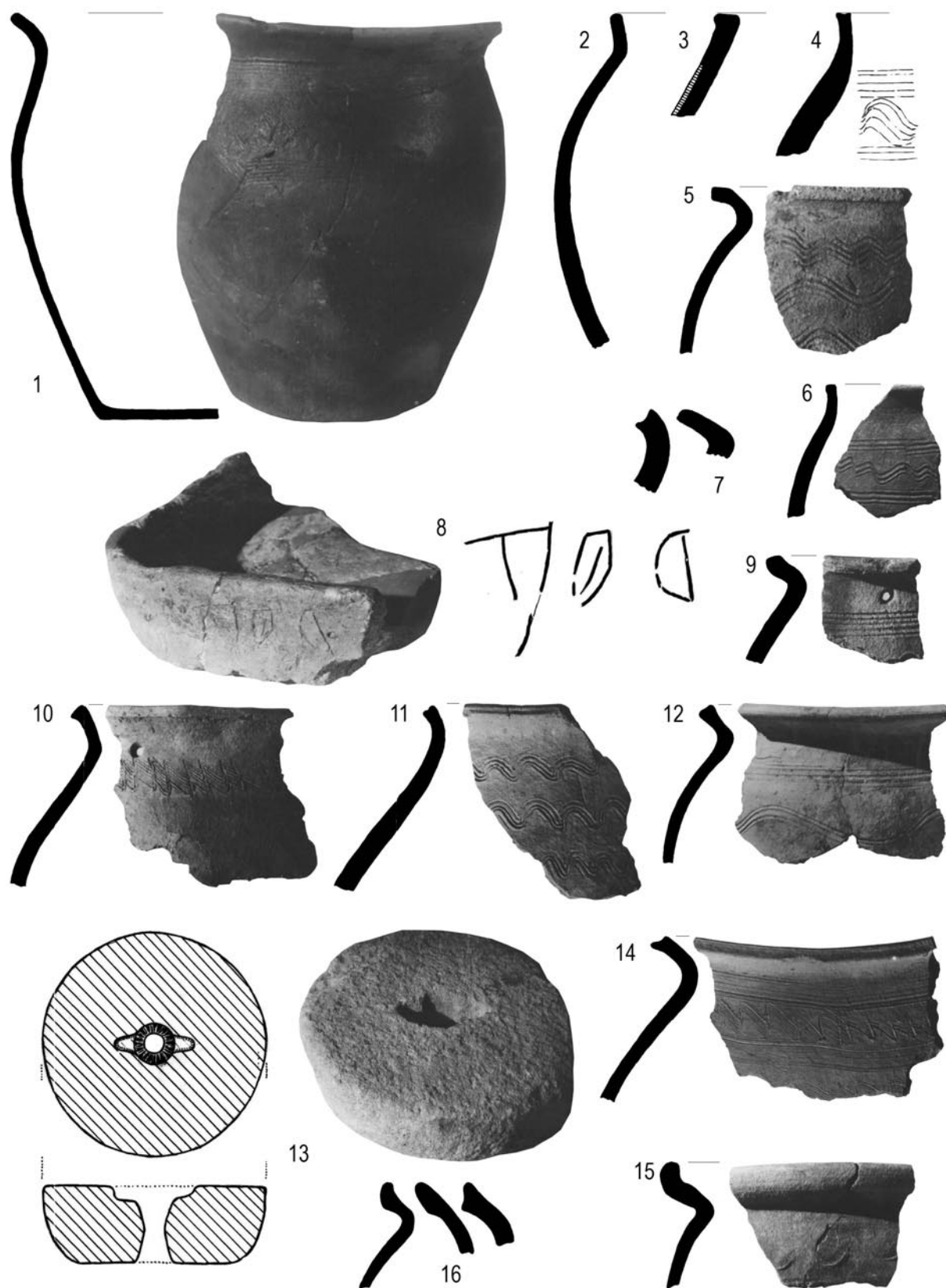
Tab. 22. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1: objekt 41; 2: objekt 42; 3–4: objekt 43; 5–7: objekt 44; 8–9: objekt 46; 10–14: objekt 48 (sestaveno podle *Knor 1959a*).

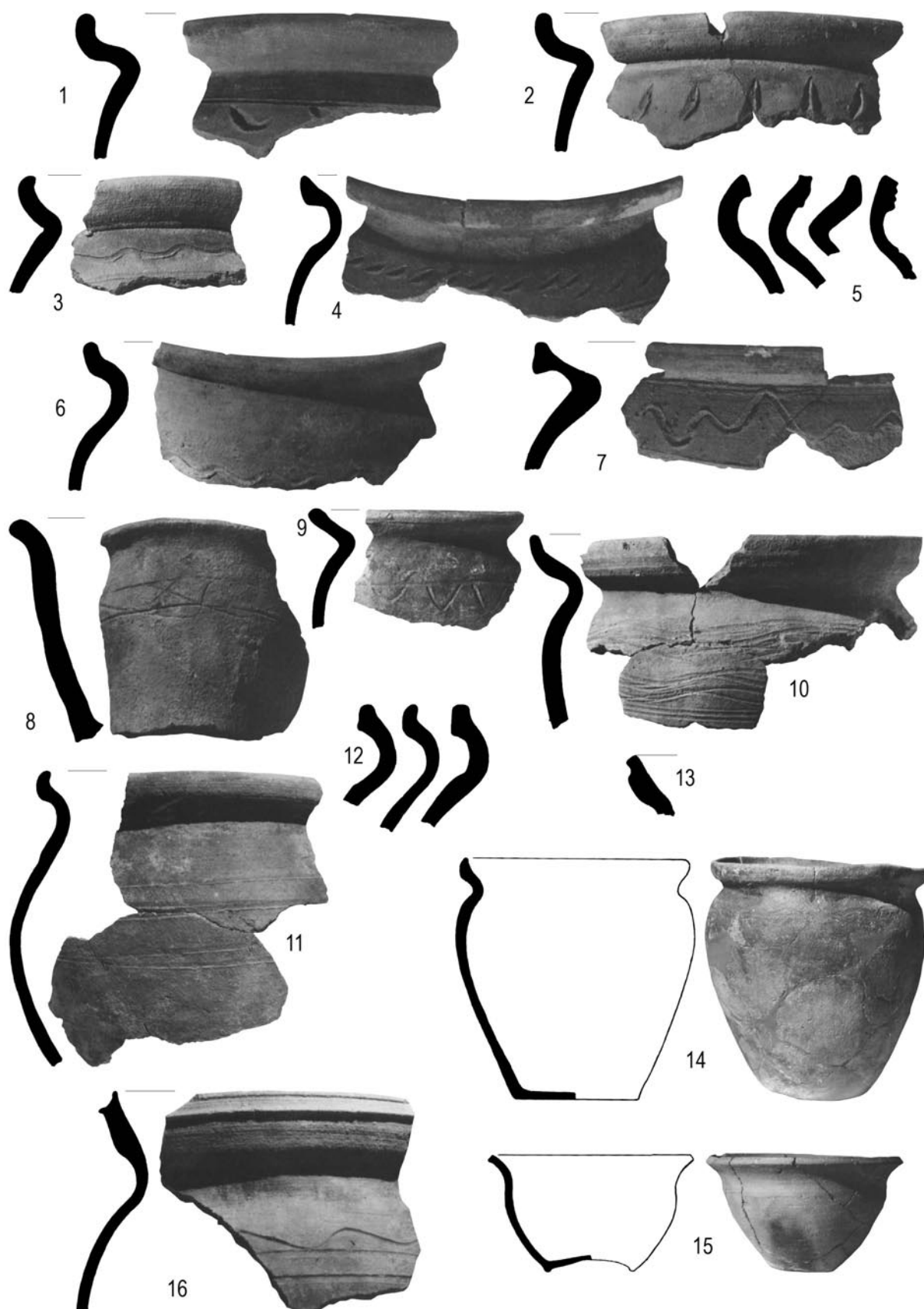
Tab. 23. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvvedeno. 1–5: objekt 48; 6–12: objekt 49; 13–16: objekt 51; 17: objekt 50 (sestaveno podle Knor 1959a).

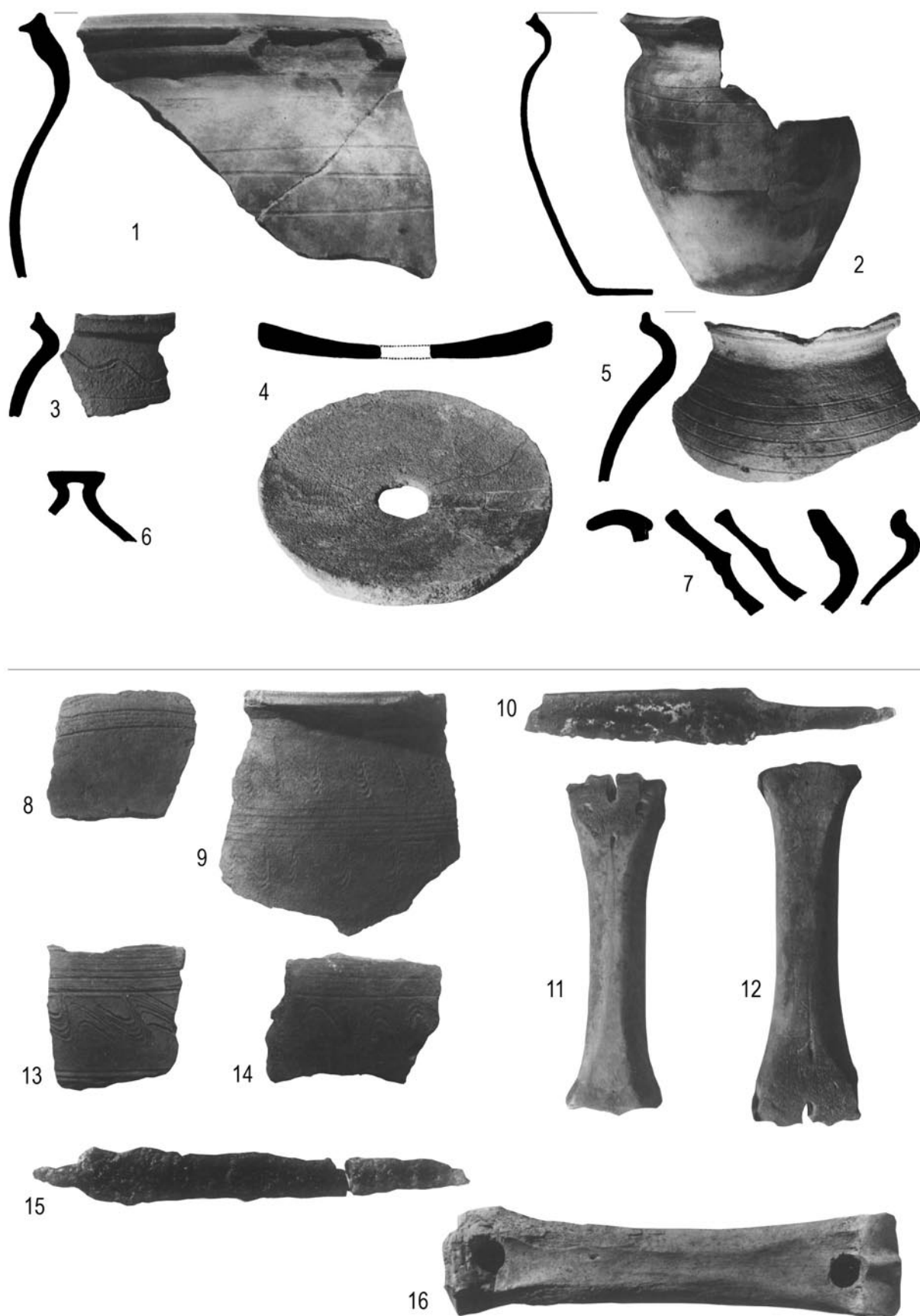
Tab. 24. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1–3: objekt 54; 4: objekt 55; 5–6: objekt 56; 7: objekt 57; 8–10: objekt 58; 11: objekt 59; 12: objekt 60; 13: objekt 61; 14–15: objekt 62 (sestaveno podle Knor 1959a,b).

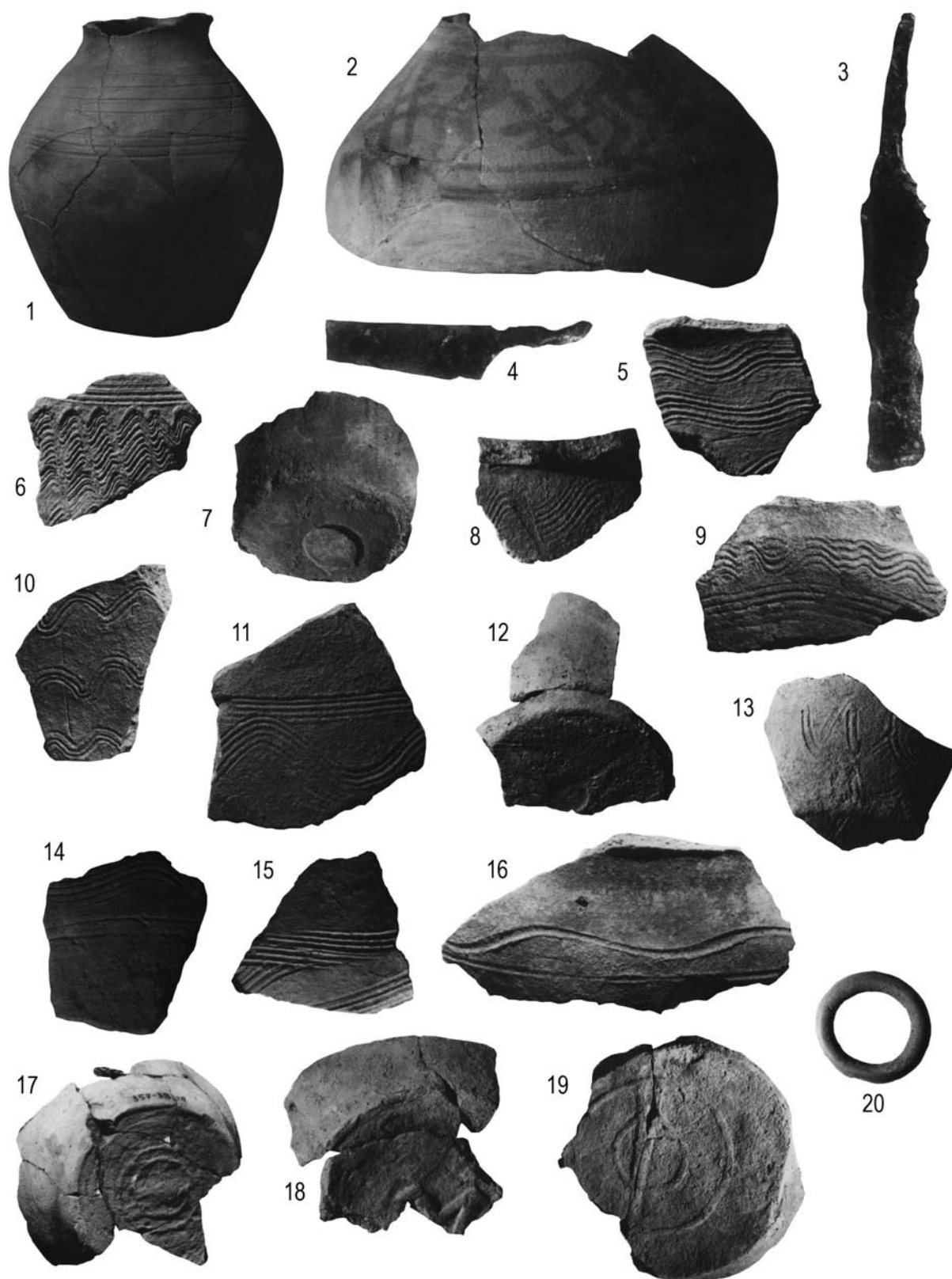
Tab. 25. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1: objekt 61; 2: objekt 62; 3–4: objekt 63; 5–8: objekt 64; 9: objekt 65; 10: objekt 67; 11, 13: objekt 66; 12: objekt 70; 14: objekt 69; 15–16: objekt 71 (sestaveno podle Knor 1959b).

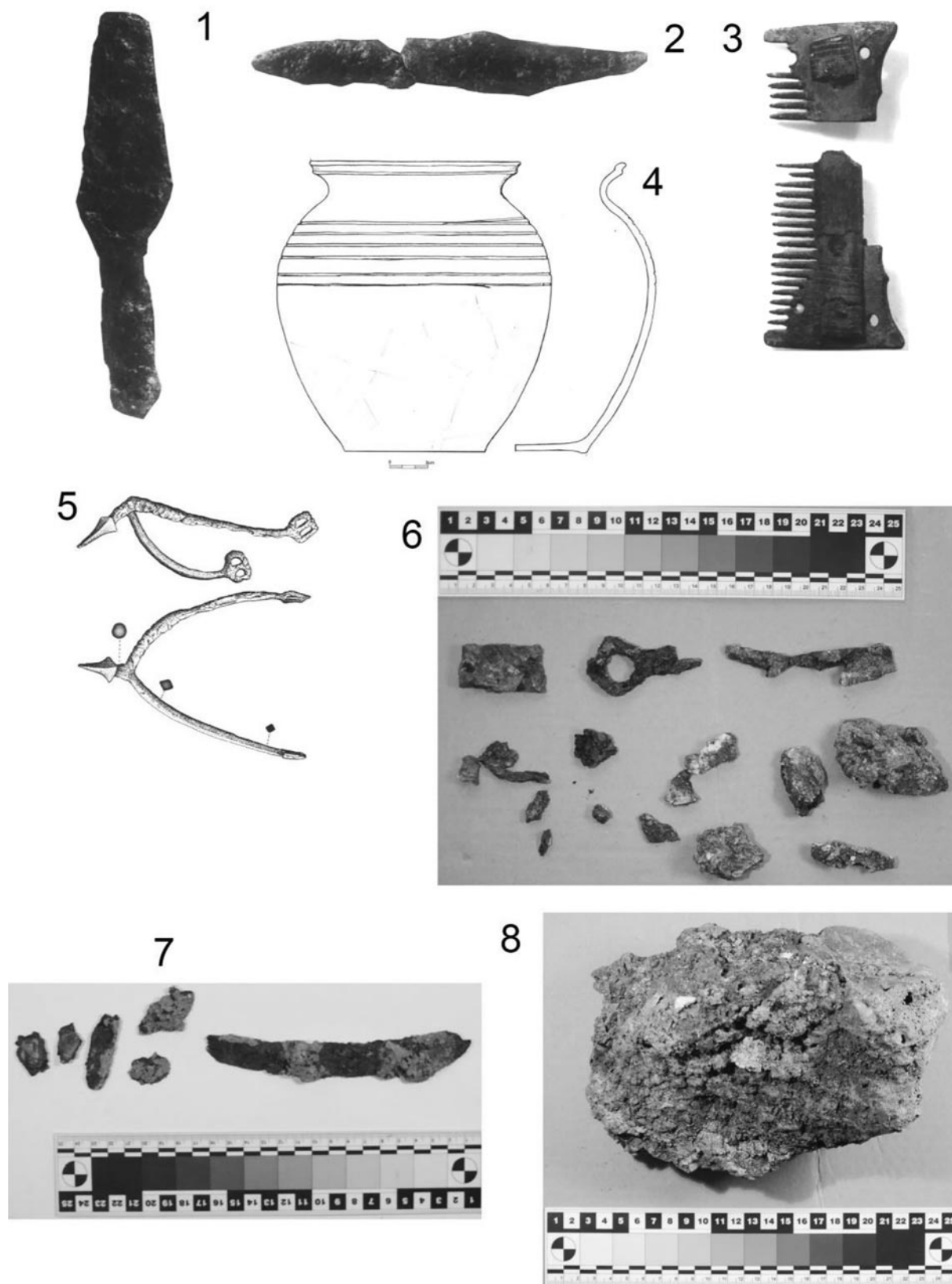
Tab. 26. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1–8: objekt 72; 9–12: objekt 73; 13–14: objekt 74; 15–16: objekt 75 (sestaveno podle *Knor 1959b*).

Tab. 27. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1–4: objekt 75; 5: objekt 77; 6–7: objekt 78; 8–9: objekt 43; 10–12: objekt 44; 13–14: objekt 45; 15–16: objekt 49 (sestaveno podle Knor 1959b).

Tab. 28. Dřetovice. Nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno. 1: objekt 49; 2: objekt 54; 3: objekt 55; 4: objekt 57; 5–7: objekt 64; 8–9: objekt 65; 10–11: objekt 66; 12: objekt 67; 13: objekt 68; 14–15: objekt 70; 16: objekt 71; 17: objekt 72; 18–19: objekt 73; 20: objekt 77 (sestaveno podle *Knor 1959a*).

Tab. 29. Dřetovice. 1–3: nálezy z výzkumů A. Knora, měřítko neuvedeno (podle *Knor 1959a,b*). 1: ploch železn šipka s odlomenou špičkou, délka 98 mm (objekt 48); 2: železn nořk ve dvou zlomcích, délka 123 mm (objekt 48); 3: dva zlomky jednostranného kostěného hřebenů (objekt 48); 4–5: z nevidované dokumentace: nálezy z roku 1980, hrnec a ostruha; 6: železn předměty z objektu 19/77; 7: železn předměty z objektu 32/78; 8: struska z objektu 16b/77 (6–8: foto K. Volfová).